

Հավելված
Շրջակա միջավայրի նախարարի
2024 թվականի սեպտեմբերի 18-ի **№ 380-Լ**
հրամանի

**«Հրազդանի անտառտնտեսություն» մասնաճյուղի
կառավարման պլան
2023 – 2032թթ**



ԵՐԵՎԱՆ - 2023

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

| | |
|--|----|
| ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ | 2 |
| ԱՄՓՈՓ ՆԱԽԱԲԱՆ | 7 |
| Բաժին 1. ՏԱՐԱԾՔԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ ԵՎ ԱՆՏԱՌԱՃՄԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ..... | 10 |
| 1.1. Անտառտնտեսության տեղադրությունը..... | 10 |
| 1.2. Տարածքի կազմավորումը..... | 10 |
| 1.2.1 Ամփոփ տեղեկատվություն Երևանի նախկին անտառտնտեսության վերաբերյալ:..... | 11 |
| 1.3. Անտառտնտեսության կառուցվածքը և փոփոխությունը | 12 |
| 1.4. «Հրազդանի անտառտնտեսություն» մասնաճյուղի սահմանները..... | 19 |
| 1.5 Լեռնագրության, ռելիեֆի և հողերի բնութագրեր | 20 |
| 1.6 Զրագրությունը | 21 |
| 1.7. Կլիման | 21 |
| 1.8 Բուսական և կենդանական աշխարհը | 24 |
| Բաժին 2. ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՄԵԹՈԴԻԿԱՆ ԵՎ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ..... | 26 |
| 2.1. Անտառի կատեգորիաներ | 26 |
| 2.2. Անտառների գնահատման մեթոդը | 26 |
| 2.3. Անտառտնտեսության հողերի դասակարգում | 28 |
| 2.4. Գույքագրման տվյալների ծրագրային ապահովում | 29 |
| 2.5 Քարտեզագրական աշխատանքներ..... | 30 |
| 2.6 Արբանյակային պատկերներ | 30 |
| 2.7 Քառակուսիների տեղաբաշխման սխեմա | 31 |
| 2.8 Կոլեկտիվ ուսուցում..... | 31 |
| 2.9 Անտառկառավարման պլանավորման մասնակցային մոտեցում..... | 32 |
| Բաժին 3. ԱՆՏԱՌԱՅԻՆ ՀՈՂԵՐԻ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ | 34 |
| 3.1 Անտառտնտեսության ընդհանուր հողատեսքերը | 34 |
| 3.2. Անտառտնտեսության ընդհանուր տարածքի բաժանումն ըստ հիմնական նպատակային նշանակության և հողատեսքերի | 34 |
| 3.3. Անտառածածկ մակերեսի և պաշարի բաշխվածությունը ըստ անտառկազմող ծառաթփատեսակների | 36 |
| 3.4. Անտառածածկ մակերեսի բաշխվածությունն ըստ տարիքային խմբերի..... | 39 |
| 3.5. Անտառածածկ մակերեսի բաշխվածությունն ըստ լանջի թեքության և տարիքային խմբերի..... | 42 |
| 3.6. Անտառածածկ տարածքի բաշխվածությունն ըստ բոնիտետային դասերի | 43 |
| 3.7. Անտառածածկ մակերեսի և պաշարի բաշխվածությունն ըստ ծառուտի լրիվության | 44 |
| 3.8. Անտառածածկ մակերեսի և պաշարի բաշխվածությունն ըստ հասակային դասերի | 45 |
| 3.9. Անտառի տիպը | 47 |
| 3.10. Անտառաճման պայմանների տիպ | 48 |
| 3.11. Հիմնական անտառկազմող ծառատեսակների գնահատման միջին ցուցանիշները | 49 |
| 3.12. Անտառի ներկա իրավիճակի վերլուծություն | 55 |
| 3.13. Էկոլոգիական վիճակը..... | 56 |
| 3.14 Էկոլոգիական վիճակի բարելավման միջոցառումներ | 57 |
| Բաժին 4. ԱՆՏԱՌՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐԱԿԻՑ ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐԻ ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ | 60 |
| 4.1. Ընդհանուր տեղեկություններ..... | 60 |
| 4.2. Բնակչության սեռատարիքային բաշխվածքը..... | 63 |
| 4.3. Աշխատանքային միգրացիա | 63 |
| 4.4. Սոցիալական ենթակառուցվածքների և ծառայությունների առկայությունը | 64 |
| 4.5. Տրանսպորտային ծառայություններ..... | 64 |
| 4.6. Այլ ենթակառուցվածքներ..... | 65 |
| 4.7. Աշխատուժ, զբաղվածություն և եկամուտներ..... | 65 |
| 4.8. Գյուղատնտեսություն | 65 |
| 4.9. Անտառամերձ բնակավայրերի բնափայտի կարիքների գնահատում..... | 66 |
| Բաժին 5. ԿԵՆՍԱԲԱԶՄԱԶԱՆՈՒԹՅԱՆ ՊԱՀՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ | 67 |
| 5.1. Ֆլորա | 67 |
| 5.2. Ֆաունա | 69 |

| | |
|--|-----|
| 5.2.1.Անողնաշար կենդանիներ..... | 69 |
| 5.2.2.Ողնաշարավոր կենդանիներ..... | 70 |
| 5.2.3.Երկկենցաղներ և սողուններ..... | 71 |
| 5.2.4.Թռչուններ..... | 72 |
| 5.2.5.Կաթնասուններ..... | 76 |
| 5.3. «Արզական–Մեղրածոր» պետական արգելավայր..... | 77 |
| 5.4. Բնության հատուկ պահպանվող տարածքներ..... | 84 |
| Բաժին 6. ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ԲԱՐՁՐԱՐԺԵՔ ԱՆՏԱՌՆԵՐ | 86 |
| 6.1. ԲԲԱԱ 1 Անտառային տարածքներ, որտեղ ներկայացված է միջազգային, տարածաշրջանային կամ ազգային նշանակություն ունեցող կենսաբազմազանություն..... | 86 |
| 6.2. ԲԲԱԱ 2. Միջազգային, տարածաշրջանային կամ ազգային նշանակություն ունեցող խոշոր անտառային լանդշաֆտներ..... | 87 |
| 6.3. ԲԲԱԱ 3. Անտառային տարածքներ, որոնք ներառում են հազվագյուտ կամ անհետացման վտանգի տակ գտնվող էկոհամակարգեր..... | 87 |
| 6.4. ԲԲԱԱ 4. Անտառային տարածքներ, որոնք իրականացնում են պաշտպանական հատուկ գործառույթներ..... | 87 |
| 6.5. ԲԲԱԱ 4.2 ԵՎ ԲԲԱԱ 5..... | 88 |
| Բաժին 7. ԱՆՏԱՌԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՄԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐԸ..... | 90 |
| 7.1. Անտառաչափագործման և փայտամշակման բնութագիրը..... | 90 |
| 7.2. Բնափայտային անտառագտագործում..... | 91 |
| 7.2.1 Անտառվերականգնման հատումներ..... | 91 |
| 7.2.2 Խնամքի հատումներ..... | 91 |
| 7.2.3 Անտառպաշտպանական միջոցառումներ..... | 95 |
| 7.2.4 Նախագծված անտառագտագործման ծավալներն ըստ հատման տեսակների..... | 97 |
| 7.3. Ոչ բնափայտային անտառագտագործում..... | 98 |
| Բաժին 8. ԷԿՈԼՈՎԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ..... | 102 |
| 8.1 Ածխաթթու գազի կլանման ծառայության գնահատում..... | 102 |
| 8.2 Սննդի տրամադրման ծառայության գնահատում..... | 106 |
| 8.3 Էկոտուրիզմ..... | 107 |
| Բաժին 9. ԱՆՏԱՌՎԵՐԱԿԱՆ ԳՆՄԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐ..... | 113 |
| 9.1. Անտառաճեցման պիտանելիության դասակարգում..... | 114 |
| 9.2. Անտառապատման և անտառվերականգնման եղանակներ..... | 115 |
| 9.3. Անտառմշակույթների հիմնման ժամանակ նախատեսվող սխեմաները..... | 116 |
| 9.4 Տնկանյութի աճեցում..... | 141 |
| 9.5 Նախատեսվող միջոցառումների արդյունքում անտառային տարածքների արդյունավետության բարձրացում..... | 143 |
| Բաժին 10. ՊԱՀՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ..... | 148 |
| 10.1. Անտառպահպանության խնդիրներն ու պահաբաժինների առանձնացումը..... | 148 |
| 10.2. Կենդանական աշխարհի պահպանություն..... | 150 |
| 10.2.1. Ձկներ..... | 150 |
| 10.2.2. Թռչուններ..... | 150 |
| 10.2.3. Կաթնասուններ..... | 151 |
| 10.3. Ճանապարհային ցանց..... | 151 |
| 10.4. Պահպանություն անտառային հրդեհներից..... | 153 |
| Բաժին 11 ԱՆՏԱՌՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ..... | 155 |
| 11.1. Անտառի և կենսաբազմազանության պահպանություն..... | 155 |
| 11.2 Մոնիթորինգ և գիտական ուսումնասիրություններ..... | 155 |
| 11.2.1 Մոնիթորինգի ծրագիր..... | 156 |
| 11.2.2 Գիտական ուսումնասիրություններ..... | 157 |
| Բաժին 12. ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԵՒ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՌՈՒԹՅՈՒՆ..... | 159 |
| Բաժին 13. ԱՆՏԱՌՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽՈՐԴ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՒ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ..... | 161 |
| 13.1 Եզրակացություն նախորդ անտառտնտեսվարման վերաբերյալ..... | 161 |
| 13.2 Առաջարկություններ..... | 162 |

ԱՂՅՈՒՍԱԿՆԵՐԻ ՑԱՆԿ

| | |
|--|----|
| Աղյուսակ 1. Նախկին Երևանի անտառտնտեսության կազմավորման տարեգրությունը | 12 |
| Աղյուսակ 2. Անտառտնտեսության կառուցվածքը..... | 13 |
| Աղյուսակ 3. Հրազդանի անտառտնտեսության քառակուսիների համարակալման ամփոփ տեղեկագիր ըստ անտառապետությունների..... | 13 |
| Աղյուսակ 4. Հրազդան և Մարմարիկ գետերի բնութագիրը | 21 |
| Աղյուսակ 5. Կլիմայական բնութագրերն ըստ Երևան անտառապետության օդերևութաբանական կայանի տվյալների | 23 |
| Աղյուսակ 6. Կլիմայական բնութագրերն ըստ Հրազդան օդերևութաբանական կայանի տվյալների..... | 23 |
| Աղյուսակ 7. Գնահատման հատվածների նվազագույն մակերեսը | 29 |
| Աղյուսակ 8. Արբանյակային պատկերների տեսակը և պատկերներով ապահովված մակերեսը | 31 |
| Աղյուսակ 9. Անտառտնտեսության կազմակերպման հիմնական տարրերը..... | 31 |
| Աղյուսակ 10. Հրազդանի անտառտնտեսության ընդհանուր հողատեսքերի բաշխվածությունը..... | 34 |
| Աղյուսակ 11. Հրազդանի անտառտնտեսության անտառային հողատեսքերի բաշխվածությունն ըստ հիմնական նպատակային նշանակության | 35 |
| Աղյուսակ 12. Հրազդանի անտառտնտեսության անտառային հողատեսքերի բաշխվածությունը ըստ հիմնական նպատակային նշանակության և անտառապետությունների..... | 36 |
| Աղյուսակ 13. Անտառածածկ մակերեսի և պաշարի բաշխվածությունն ըստ անտառակազմող ծառատեսակների | 36 |
| Աղյուսակ 14. Անտառածածկ մակերեսի և ընդհանուր պաշարի բաշխվածությունն ըստ ծովի մակերևույթից բարձրության..... | 38 |
| Աղյուսակ 15. Անտառածածկ մակերեսի և ընդհանուր պաշարի բաշխվածությունն ըստ կողմնադրության | 38 |
| Աղյուսակ 16. Անտառածածկ մակերեսի և ընդհանուր պաշարի բաշխվածությունն ըստ լանջերի թեքությունների | 39 |
| Աղյուսակ 17. Անտառածածկ տարածքի և պաշարի բաշխվածությունն ըստ տարիքային խմբերի..... | 40 |
| Աղյուսակ 18. Անտառածածկ ընդհանուր մակերեսի և պաշարի բաշխվածությունն ըստ լանջի թեքության աստիճանի և տարիքային խմբերի..... | 42 |
| Աղյուսակ 19. Անտառածածկ ընդհանուր մակերեսի բաշխվածությունն ըստ բոնիտետային դասերի... | 43 |
| Աղյուսակ 20. Անտառածածկ մակերեսի բաշխվածությունն ըստ ծառուտի լրիվության | 44 |
| Աղյուսակ 21. Անտառածածկ մակերեսը և պաշարը՝ ըստ գերակշռող ծառատեսակների ու հասակային դասերի | 46 |
| Աղյուսակ 22. Անտառածածկ մակերեսի բաշխվածությունն ըստ անտառի տիպերի | 48 |
| Աղյուսակ 23. Անտառածածկ մակերեսի բաշխվածությունն ըստ անտառաճման պայմանների տիպերի..... | 49 |
| Աղյուսակ 24. Անտառզնահատման միջին ցուցանիշների ըստ գերակշռող ծառատեսակների | 51 |
| Աղյուսակ 25. Հրազդան քաղաքի մթնոլորտային օդում փոշու, ազոտի և ծծմբի երկօքսիդների միջին տարեկան կոնցենտրացիաների (մգ/մ ³) փոփոխությունները 2017- 2021թթ | 57 |
| Աղյուսակ 26 Անտառօգտագործման էկոլոգիական ցուցանիշներ | 58 |
| Աղյուսակ 27. Հատման և վերականգնման ծավալների հաշվեկշիռը..... | 58 |
| Աղյուսակ 28. Ընդհանուր տվյալներ բնակավայրերի վերաբերյալ..... | 60 |
| Աղյուսակ 29. Հրազդանի անտառտնտեսության տարածքում աճող ՀՀ Բույսերի Կարմիր գրքում գրանցված բուսատեսակները | 67 |
| Աղյուսակ 30. Հրազդանի անտառտնտեսության տարածքում հաճախ հանդիպող ուտելի և համեմունքային, մեղրատու, դեղատու և կերային բուսատեսակները | 68 |
| Աղյուսակ 31. Արգելավայրի հողատեսքերի փոփոխությունը | 78 |
| Աղյուսակ 32. Անտառածածկ տարածքի և պաշարի բաշխվածությունը ըստ գերակշռող ծառատեսակների | 79 |
| Աղյուսակ 33. Արգելավայրի անտառածածկ մակերեսի և պաշարի բաշխվածությունն ըստ ծառուտի լրիվության..... | 80 |
| Աղյուսակ 34. Արգելավայրի անտառածածկ մակերեսի բաշխվածությունն ըստ բոնիտետային դասերի..... | 81 |
| Աղյուսակ 35. Արգելավայրի գերակշռող ծառատեսակների մակերեսի և պաշարի բաշխվածությունը ըստ տարիքային խմբերի | 83 |
| Աղյուսակ 36. Տեղեկագիր արգելավայրի անտառզնահատման միջին ցուցանիշների՝ ըստ գերակշռող ծառատեսակների | 84 |

| | |
|--|-----|
| Աղյուսակ 37. Հրազդանի անտառտնտեսության հարակից տարածքների բնության հուշարձանները . | 85 |
| Աղյուսակ 38. Անտառի հիմնական նպատակային նշանակության կատեգորիաները, և ըստ գերակշռող ծառատեսակների՝ հատման տարիքները | 90 |
| Աղյուսակ 39. Ամփոփագիր խնամքի հատումների հաշվարկային ծավալների..... | 92 |
| Աղյուսակ 40. Ամփոփագիր սանիտարական հատումների հաշվարկային ծավալների 2023 – 2032թթ . | 97 |
| Աղյուսակ 41. Ամփոփագիր անտառօգտագործման նախատեսած ծավալների ըստ հատման տեսակների 2023-2032թթ. | 97 |
| Աղյուսակ 42. Ամփոփագիր անտառպետությունների անտառօգտագործման նախատեսած ծավալների 2023-2032թթ. | 98 |
| Աղյուսակ 43. Անտառտնտեսությունում պտուղ-հատապտուղների մակերեսների և պաշարի (հաշվարկային տնտեսական բերք) բաշխվածությունը..... | 100 |
| Աղյուսակ 44. Հրազդանի անտառտնտեսության տարածքների ուտելի խոտաբույսերի պաշարներն՝ ըստ անտառպետությունների..... | 100 |
| Աղյուսակ 45. Հրազդանի անտառտնտեսության՝ ըստ գերակշռող ծառատեսակների կենսազանգվածը (2022թ.)..... | 103 |
| Աղյուսակ 46. Կենդանի և անկենդան կենսազանգվածում կուտակված ածխածնի հաշվարկը..... | 104 |
| Աղյուսակ 47. Հողում (30սմ) ածխածնի կուտակման հաշվարկը (հազ. տոննա)..... | 104 |
| Աղյուսակ 48. Անտառային թափվածքում ածխածնի կուտակման հաշվարկը (հազ. տոննա)..... | 104 |
| Աղյուսակ 49. Անտառներում կուտակված ածխածինը (2022թ)..... | 104 |
| Աղյուսակ 50. Տարեկան միջին աճը ըստ ծառատեսակների | 105 |
| Աղյուսակ 51. Անտառտնտեսության տարածքների պտուղ-հատապտուղային տեսակների մոտավոր պաշարների և հաշվարկային մոտավոր շուկայական արժեքի | 106 |
| Աղյուսակ 52. Անտառտնտեսության տարածքների ուտելի խոտաբույսերի հաշվարկային մոտավոր պաշարների և մոտավոր շուկայական արժեքի | 107 |
| Աղյուսակ 53. 2023-2032 թվականների էկոզբոսաշրջության միջոցառումների պլան | 109 |
| Աղյուսակ 54. Պատմամշակութային հուշարձաններ | 110 |
| Աղյուսակ 55. Ոչ անտառածածկ մակերեսների տեղաբաշխումն ըստ լանջի թեքության աստիճանի և միջին բոնիտետային դասի | 113 |
| Աղյուսակ 56. Տեղեկագիր անտառներմային մշտական տեղամասերի..... | 117 |
| Աղյուսակ 57. Ամփոփ հաշվեցուցակ Հրազդանի անտառտնտեսության անտառպատման և անտառվերականգնման միջոցառումների | 120 |
| Աղյուսակ 58. Անտառվերականգնման նախատեսվող տարածքների սերմերի և սերմնաբուսակ-տնկիների պահանջն ըստ անտառպետությունների | 141 |
| Աղյուսակ 59. Անհրաժեշտ տնկանյութի աճեցման հաշվարկ..... | 143 |
| Աղյուսակ 60. 2023-32թթ շրջանում նախատեսված միջոցառումներ..... | 144 |
| Աղյուսակ 61. 2023-32թթ. Ժամանակաշրջանում հիմնման նախատեսած անտառմշակույթների աճի ցուցանիշները..... | 144 |
| Աղյուսակ 62. Տեղեկագիր անտառտնտեսության հողատեսքերում նախատեսվող փոփոխությունների | 145 |
| Աղյուսակ 63. Անտառածածկ մակերեսի տեսակային կազմի փոփոխությունն ըստ գերակշռող ծառատեսակների | 147 |
| Աղյուսակ 64. Հրազդանի անտառտնտեսության պահաբաժինները | 149 |
| Աղյուսակ 65. Ճանապարհային ուղիների բնութագիրը | 152 |
| Աղյուսակ 66. Տեղեկագիր անտառային հողերի տեղաբաշխման ըստ հրդեհավտանգության դասերի | 153 |
| Աղյուսակ 67. Տեղեկագիր հակահրդեհային միջոցառումների..... | 154 |
| Աղյուսակ 68. Պահպանության և մոնիթորինգի իրականացման համար անհրաժեշտ միջոցներ..... | 158 |
| Աղյուսակ 69. Ամփոփագիր Հրազդանի անտառտնտեսության բնափայտային արտադրանքների ծավալների (2018-2021թթ)..... | 159 |
| Աղյուսակ 70. Տեղեկագիր նախորդող երկու տարիներին իրականացված հիմնական աշխատանքների և ծախսերի ծավալների | 159 |
| Աղյուսակ 71. Հրազդանի անտառտնտեսության հաստիքային ցուցակ՝ առ 15.10.2021թ | 160 |

Քարտեզների ցանկ

| | |
|---|-----|
| Քարտեզ 1. Անտառտնտեսության տեղադրությունը | 164 |
| Քարտեզ 2. Անտառտնտեսության անտառպետությունները..... | 165 |
| Քարտեզ 3. Անտառտնտեսության քառակուսային ցանցը..... | 166 |
| Քարտեզ 4. Անտառտնտեսության տարածքն՝ ըստ հիմնական նպատակային նշանակության | 167 |
| Քարտեզ 5. Անտառտնտեսության տարածքն՝ ըստ գլխավոր ծառատեսակների | 168 |
| Քարտեզ 6. Անտառտնտեսության ռելիեֆը..... | 169 |
| Քարտեզ 7. Անտառտնտեսության տարածքն՝ ըստ լանջի կողմնադրության | 170 |
| Քարտեզ 8. Անտառտնտեսության տարածքն՝ ըստ լանջերի թեքության | 171 |
| Քարտեզ 9. Անտառտնտեսության տարածքն՝ ըստ տարիքային խմբերի..... | 172 |
| Քարտեզ 10. Անտառտնտեսության տարածքն՝ ըստ բոնիտետային դասերի | 173 |
| Քարտեզ 11. Անտառտնտեսության տարածքն՝ ըստ ծառուտի լրիվության | 174 |
| Քարտեզ 12. Անտառտնտեսության տարածքն՝ ըստ հասակային դասերի | 175 |
| Քարտեզ 13. Անտառտնտեսության հարակից համայնքները..... | 176 |
| Քարտեզ 14. Անտառտնտեսության տարածքում հանդիպող կարմիրգրքային բույսերի..... | 177 |
| Քարտեզ 15. Անտառտնտեսության տարածքում հանդիպող կարմիրգրքային կենդանիների..... | 178 |
| Քարտեզ 16. «Արզական-Մեղրաձորի» պետական արգելավայր..... | 179 |
| Քարտեզ 17 «Արզական-Մեղրաձորի» արգելավայրի հողերի գործառնական նշանակությունը | 180 |
| Քարտեզ 18. Անտառտնտեսության ԲԲԱ անտառները..... | 181 |
| Քարտեզ 19. Անտառտնտեսության տարածքում հանդիպող պտուղ-հատապտուղները..... | 182 |
| Քարտեզ 20. Անտառտնտեսության տարածքում հանդիպող ուտելի խոտաբույսերը | 183 |
| Քարտեզ 21. Անտառտնտեսության էկոերթուղիները..... | 184 |
| Քարտեզ 22. Անտառտնտեսության պահաբաժինները | 185 |
| Քարտեզ 23. Անտառտնտեսության տարածքն՝ ըստ ճանապարհային ցանցի | 186 |
| Քարտեզ 24. Անտառտնտեսության տարածքն՝ ըստ հրդեհավտանգության դասերի | 187 |

ԱՄՓՈՓ ՆԱԽԱԲԱՆ

Հրազդանի տարածաշրջանի անտառներում անտառշինական աշխատանքներ առաջին անգամ իրականացվել են 1940 թվականին և կրկնվել 1952, 1962, 1972, 1982 և 1990 թվականներին:

Անտառային կոմիտեի և Ուայդ Գեյթ ՍՊԸ միջև 2022թ. փետրվարի 3-ին կնքվել է պայմանագիր «Հայանտառ» ՊՈԱԿ-ի «Հրազդանի անտառտնտեսություն» մասնաճյուղի անտառկառավարման պլանի պատրաստման վերաբերյալ:

Պայմանագրի համաձայն իրականացվել է.

- Հրազդանի նախկին անտառկառավարման պլանների գույքագրման և քարտեզագրական նյութերի ուսումնասիրություններ,

- կլիմայի, լանդշաֆտի, ռելիեֆի և անտառային հողերի տիպերի բնութագրում,

- անտառտնտեսության տարածքում գետերի քանակի և ձգվածության, ջրահավաք ավազանի, լճերի և գրունտային ջրերի մակարդակի վերաբերյալ տեղեկատվության հավաքագրում,

- ծրագրի տարածքում բնակչության զբաղվածության, անտառանյութի տեղական սպառման շուկաների վերաբերյալ տեղեկատվության հավաքագրում,

- ոչ բնափայտային անտառային պաշարների օգտագործման ուսումնասիրություն,

- նախորդ անտառշինության պլանշետների, անտառծառուտային պլանների և քարտեզ սխեմաների ձեռք բերում և ուսումնասիրություն,

- ժամանակավոր օգտագործման հատկացված հողերի քարտեզագրական նյութերի ձեռք բերում և ուսումնասիրություն,

- անտառտնտեսության և հարակից հողօգտագործողների սահմանների վերաբերյալ իրավաբանական ձևակերպումների ուսումնասիրություն,

- անտառներմնային տեղամասերի, պլանտացիաների և տնկարանային տնտեսության առկայության և վիճակի վերաբերյալ տեղեկատվության հավաքագրում,

- հարակից համայնքների հետ անտառշինական և համայնքների կադաստրային քարտեզներում առկա անտառային հողատեսքերի անհամապատասխանությունների ճշտման աշխատանքներ:

- անտառգույքագրման մեթոդների և դաշտային գործողությունների ուսուցման նպատակով ծրագրի հիմնական և օժանդակ (տեխնիկական) անձնակազմի համար կազմակերպվել է գործնական ուսուցում:

Անտառի գույքագրման գործողություններն իրականացվել են երկու խմբերով, հիմնական կազմում ընդգրկված են նաև օգնականներ անտառտնտեսությունից:

Իրականացվել են նաև կենսաբազմազանության գույքագրման և գնահատման, բարձրարժեք բնապահպանական անտառների որոշման և սահմանազատման, ինչպես նաև էկոհամակարգային ծառայությունների գնահատման աշխատանքներ:

Դաշտային գույքագրման արդյունքները մշակվել են Forest Book համակարգչային ծրագրային ապահովմամբ:

Քարտեզագրական նյութերը մշակվել են օգտագործելով ArcGIS ծրագրային ապահովումը, որը հնարավորություն է ընձեռնել դաշտային գույքագրման նյութերի վրա ստեղծել բազմանպատակային US< տվյալների բազա, ինչի շնորհիվ էլ պատրաստվել են թեմատիկ քարտեզներ: Ստեղծված թվայնացված հատվածային քարտեզագրական բազան լրացվում է ինֆորմացիայով՝ թեմատիկ քարտեզների համար հատվածների բնութագրերի հետ EXCEL-ի աղյուսակների կցման ճանապարհով, ընդ որում, թեմատիկ քարտեզներ հնարավոր է կազմել ցանկացած ցուցանիշի համար, որն առկա է Forest Book-ի անտառային հատվածային բնութագրերի բազայում:

Տվյալների քարտեզագրական բազան ունի հատվածային բնութագրեր, որոնք օգտագործվել են թեմատիկ քարտեզների կազմման համար:

Գույքագրման և անտառտնտեսության հարակից համայնքների վարչական սահմաններում անտառային հողերի կադաստրային քարտեզագրական նյութերի համադրությունն ի հայտ է բերել անտառային հողերի սահմանների և մակերեսների անհամապատասխանություններ, դրանք ճշտվել և քարտեզները համաձայնեցվել են համայնքների ու անտառտնտեսության հետ:

Համաձայն Հայաստանի անտառներում անտառշինության և անտառկառավարման պլանների պատրաստման հրահանգի (2005թ), սահմանված կարգով իրականացվել են տեխնիկական և անտառշինական խորհրդակցությունները:

Առաջին տեխնիկական խորհրդակցությունը կազմակերպվել է Հրազդանի անտառտնտեսության տնօրենի կողմից 2022թ. փետրվարի 16-ին անտառտնտեսության գրասենյակում, քննարկվել են նախապատրաստական փուլի աշխատանքները, կայացվել են համապատասխան որոշումներ:

Անտառշինական առաջին խորհրդակցությունը կազմակերպվել է Անտառային կոմիտեի կողմից 2022թ. ապրիլի 15-ին Ծաղկաձոր քաղաքում՝ Հայաստանի գրողների միության ստեղծագործական միության խորհրդակցության սրահում: Քննարկվել են անտառկառավարման պլանի պատրաստման դաշտային փուլում իրականացվող գործողությունները, խնդիրները, անտառտնտեսության և անտառշինական աշխատանքները իրականացնող կազմակերպության միջև համագործակցությունը ու այլ հարցեր:

2022թ մայիսի 20-ին անտառտնտեսության գրասենյակում անց է կացվել երկրորդ տեխնիկական խորհրդակցությունը, որի ընթացքում քննարկվել են անտառշինական դաշտային աշխատանքների կատարման արդյունքները, անտառների վիճակի և անտառտնտեսության վարման նախնական վերլուծությունը, տեղամասերի ցանկը, որտեղ նշանակված են հիմնական անտառտնտեսական միջոցառումներ և այլ խնդիրներ:

Երկրորդ անտառշինական խորհրդակցությունը իրականացվել է անտառկառավարման ծրագրի հիմնական բաժինների մշակման ավարտից հետո՝

2022թ. սեպտեմբերի 15-ին Ծաղկաձոր քաղաքում՝ Հայաստանի գրողների միության ստեղծագործական միության խորհրդակցության սրահում: Քննարկվել են՝

- Անտառային ֆոնդի գնահատման հիմնական ցուցանիշները, առկա փոփոխությունների բնույթը և պատճառները նախորդ ժամանակաշրջանի համար,

- անտառային տնտեսության վարման վերլուծության արդյունքները,

- անտառօգտագործման ծավալները, վայրը, իրականացման եղանակները և մեթոդները, հատումների տնտեսական, անտառագիտական և բնապահպանական հիմնավորումները,

- անտառօգտագործման և անտառվերականգնման միջոցառումների ծավալները,

- անտառսերմնային տնկարանային տնտեսության կազմակերպումը,

- անտառների հակահրդեհային և անտառպաշտպանական միջոցառումների ծրագիրը,

- կողմնարդյունքի (ոչ բնափայտային հումքի պաշարների) գնահատումը:

Բաժին 1. ՏԱՐԱԾՔԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ ԵՎ ԱՆՏԱՌԱՃՄԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

1.1. Անտառտնտեսության տեղադրությունը

«Հայանտառ» ՊՈԱԿ-ի «Հրազդանի անտառտնտեսություն» մասնաճյուղը գտնվում է Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական մասում՝ Կոտայքի մարզում և ընդգրկում է նախկին Հրազդանի, Աբովյանի, Նաիրիի վարչական շրջանների, ինչպես նաև Երևան քաղաքի վարչական սահմաններում համապատասխան տարածքներ (Քարտեզ 1):

Անտառտնտեսության գրասենյակը գտնվում է Հրազդան քաղաքում, հեռավորությունը մայրաքաղաք Երևանից՝ 50կմ:

Անտառտնտեսությունը արևմուտքից սահմանակցում է Արագածոտնի անտառտնտեսությանը, հյուսիս-արևելքից՝ «Սևան» ազգային պարկին, հարավից՝ Երևանի վարչական սահմաններին, հարավ արևելքից Արզնիի անտառապետությունը՝ «Արգելոցապարկային համալիր» ՊՈԱԿ-ի Ջրվեժի անտառապարկի տարածքներին, իսկ Մեղրաձորի անտառապետությունը հյուսիս-արևմուտքից սահմանակցում է հիշյալ ՊՈԱԿ-ի կազմում գտնվող «Հանքավանի ջրաբանական» պետական արգելավայրի տարածքներին:

Անտառտնտեսության հողերը հյուսիսային հատվածում տեղաբաշխված են Փամբակի լեռնաշղթայի հարավային լանջերին՝ մինչև 2200-2300մ ԾՄ բարձրությունները:

Անտառտնտեսության տարածքի ձգվածությունը հյուսիսից հարավ 63կմ է, իսկ արևելքից արևմուտք՝ շուրջ 23կմ:

1.2. Տարածքի կազմավորումը

Հրազդանի անտառտնտեսությունը կազմավորվել է 1931 թվականին: Մինչև 1950 թվականը անվանվել է Երևանի անտառտնտեսություն, 1950-1962 թվականները Կոտայքի, իսկ 1962 թվականից Հրազդանի անտառտնտեսություն:

1988թ դեկտեմբերի 8-ի ՀՍՍՀ ՄԽ թիվ 646 որոշման համաձայն Հրազդանի անտառտնտեսությանն է միացվել Ապարանի անտառտնտեսությունը, որը «Հայանտառի» 24.11.1989թ թիվ 282 հրամանով կրկին առանձնացվել է և Հրազդանի անտառտնտեսության ընդհանուր տարածքը կազմել է 19365 հեկտար:

Համաձայն Հրազդանի անտառտնտեսության 1990թ. կառավարման պլանի անտառտնտեսության տարածքը կազմել է 19365հա, նույն թվում՝ Մեղրաձորի անտառապետությունը 6762հա, Ծաղկաձորինը՝ 3953հա, Արզականինը՝ 7711հա և Հրազդանինը՝ 939հա:

2007թ. մարտի 26-ի «Հայանտառ» ՊՈԱԿ-ի թիվ 20 հրամանով Նաիրի, Արզնիի և Կոտայքի անտառապետությունների միացումից հետո անտառտնտեսության ընդհանուր մակերեսը կազմել է 22755հա, ընդ որում Հրազդանի անտառապետության տարածքից

153հա միացել է Արզականի անտառապետությանը, իսկ 786 հեկտարը Ծաղկաձորի անտառապետությանը:

«Հայանտառ» ՊՈԱ կազմակերպության 10.06.2009թ. թիվ 15 հրամանով, անտառի պահպանությունն ուժեղացնելու և արդյունավետությունը բարձրացնելու նպատակով Հրազդանի անտառոտնտեսության կառուցվածքում կրկին փոփոխություն է կատարվել. Բուժականի անտառապետության տարածքը միացվել է Արզականի անտառապետությանը, իսկ Նաիրիի և Կոտայքի անտառապետությունները վերակազմավորվել և միացվել են Արզնիի անտառապետությանը:

2015թ. Հրազդանի անտառոտնտեսությանն է միացվել նախկին Երևանի անտառոտնտեսությունը:

1.2.1 Ամփոփ տեղեկատվություն Երևանի նախկին անտառոտնտեսության վերաբերյալ:

Երևանի անտառոտնտեսությունը կազմավորվել է 1950թ. Երևանի անտառկուլտուրային և անտառմելիորատիվ տնտեսությունների բազայի վրա և Հայկական ՍՍՀ Մինիստրների խորհրդի անտառային գլխավոր վարչության 18.09.1959թ. թիվ 375 հրամանով անվանափոխվել է Կոտայքի (Աբովյանի) անտառոտնտեսություն:

Հայկական ՍՍՀ Մինիստրների խորհրդի 12.08.1971թ. թիվ 533 որոշման և անտառային տնտեսության պետական կոմիտեի 27.08.1971թ. 531 հրամանի համաձայն՝ Աբովյանի և Հրազդանի անտառոտնտեսություններից առանձնացված 5170 հեկտար մակերեսի վրա, նույն թվում Աբովյանի անտառոտնտեսությունից՝ Սովետաշենի անտառապետությունը 431հա և Երևանի անտառապետությունը 694հա, իսկ Հրազդանի անտառոտնտեսությունից՝ Հոկտեմբերյանի անտառապետությունը 287հա, Բյուրականի անտառապետությունը 2382հա, Արագածի անտառապետությունը 1076հա և Սարդարապատի անտառապետությունը 300հա, կազմավորվել է Երևանի անտառոտնտեսությունը:

1982թ. Երևանի անտառոտնտեսության ընդհանուր տարածքը կազմել է 5117 հեկտար, նույն թվում ըստ անտառապետությունների՝ Բյուրականի 2804հա, Աշտարակի 340հա, Էջմիածնի 278հա, Հոկտեմբերյանի 308հա, Սովետականի 203հա, Շահումյանի 209հա, Երևանի 553հա, Սարդարապատի 246հա և Սովետաշենի անտառապետությունը 176հա:

1990-ական թվականներին տեղի ունեցած կառուցվածքային փոփոխությունների հետևանքով, Երևանի անտառոտնտեսության ընդհանուր տարածքը կազմել է 2344հա, որը ներառել է Երևանի, Նուբարաշենի, Էրեբունու, Արզնիի և Կոտայքի անտառապետությունները:

«Հայանտառ» ՊՈԱԿ-ի 01.10.2005թ. թիվ 112 հրամանով Արզնիի և Կոտայքի անտառապետությունները առանձնացվել և միացվել են Հրազդանի անտառոտնտեսությանը:

Հայաստանի Հանրապետության կառավարության հողերի կատեգորիաների մասին 2006թ. օգոստոսի 18-ի թիվ 1302-Ա որոշման համաձայն «Երևանի անտառտնտեսություն» մասնաճյուղի ընդհանուր տարածքը կազմել է 619,9հա:

2009թ. իրականացված դաշտային ուսումնասիրությունների նախնական տվյալներով անտառտնտեսության ընդհանուր մակերեսը կազմել է 600,1հա, նույն թվում Երևանի անտառապետությունը՝ 152,9հա, Նուբարաշենի անտառապետությունը՝ 111,0հա և Էրեբունու անտառապետությունը՝ 336,2հա (Աղյուսակ 1):

Նշված մակերեսներով (2009թ) անտառապետությունները 2015թ.-ին միացվել են Հրազդանի անտառտնտեսությանը:

Աղյուսակ 1. Նախկին Երևանի անտառտնտեսության կազմավորման տարեգրությունը

| № | Անտառապետության անվանումը | 1973թ. | | 1983թ. | | 1998թ. | | 2006թ. | | 2009թ. | |
|-----------------|---------------------------|-------------|------------|-------------|------------|-------------|------------|--------------|------------|--------------|------------|
| | | հա | % | հա | % | հա | % | հա | % | հա | % |
| 1 | Բյուրականի | 2382 | 46.1 | 2804 | 54.8 | | | | | | |
| 2 | Հոկտեմբերյանի | 287 | 5.6 | 308 | 6.0 | | | | | | |
| 3 | Երևանի | 694 | 13.4 | 553 | 10.7 | 471 | 20.1 | 155.7 | 25.4 | 152.9 | 25.5 |
| 4 | Սարդարապատի | 300 | 5.8 | 246 | 4.8 | | | | | | |
| 5 | Սովետաշենի | 431 | 8.3 | 176 | 3.4 | | | | | | |
| 6 | Արագածի | 1076 | 20.8 | | | | | | | | |
| 7 | Աշտարակի | | | 340 | 6.6 | | | | | | |
| 8 | Էջմիածնի | | | 278 | 5.4 | | | | | | |
| 9 | Սովետականի | | | 203 | 4 | | | | | | |
| 10 | Շահումյանի | | | 209 | 4.1 | | | | | | |
| 11 | Արզնիի | | | | | 415 | 17.7 | | | | |
| 12 | Կոտայքի | | | | | 680 | 29.1 | | | | |
| 13 | Նուբարաշենի | | | | | 172 | 7.3 | 127.7 | 20.6 | 111.0 | 18.5 |
| 14 | Էրեբունու | | | | | 606 | 25.8 | 336.5 | 54 | 336.2 | 56 |
| Ընդամենը | | 5170 | 100 | 5117 | 100 | 2344 | 100 | 619.9 | 100 | 600.1 | 100 |

1.3. Անտառտնտեսության կառուցվածքը և փոփոխությունը

«Հրազդանի անտառտնտեսություն» մասնաճյուղի կազմում ընդգրկված են յոթ անտառապետություններ՝ Մեղրաձորի 7187հա, Ծաղկաձորի 4003հա, Արզականի 8187հա, Բուժականի 1968հա, Արզնիի 2427հա, Երևանի 385հա և Էրեբունու անտառապետությունը 468հա: Հրազդանի անտառտնտեսության ընդհանուր տարածքը կազմում է 24625հա (Քարտեզ 2):

Վերջին մոտ 30 տարիներին անտառտնտեսությունում կառուցվածքային և մակերեսային փոփոխություններ են կատարվել: Անտառտնտեսության մակերեսի ավելացումը 5260 հեկտարով բացատրվում է նախկին Երևանի անտառտնտեսության, Արզնիի և Բուժականի անտառապետությունների միացման (որոնց ընդհանուր մակերեսը մինչև անտառաշինությունը կազմել է 4871 հա), ինչպես նաև նախկին կոլխոզ-

սովխոգային տնօրինության տարածքների միացման և համայնքների վարչական սահմաններում կադաստրային քարտեզագրման ու դաշտային գույքագրման արդյունքներով անտառային հողատեսքերի անհամապատասխանությունների մակերեսները երկրատեղեկատվական համակարգով ճշտման հանգամանքներով: Ընդ որում՝ Մեղրածորի, Ծաղկածորի և Արզականի անտառապետությունների (այդ թվում վերակազմավորված Հրազդանի անտառապետության) մակերեսն ավելացել է 12 հեկտարով, իսկ մնացած 5248 հեկտարը՝ Բուժականի, Արզնիի, Երևանի և Էրեբունու անտառապետությունների միացման հաշվին (Աղյուսակ 2,3):

Աղյուսակ 2. Անտառտնտեսության կառուցվածքը

| № | Անտառապետության անվանումը | 1990 | | 2009թ ըստ «Հայանտառի» տվյալների | | 2022թ | |
|----------|---------------------------|-------|-----|---------------------------------|------|-------|-------|
| | | հա | % | հա | % | հա | % |
| 1 | Մեղրածորի | 6762 | 35 | 6762 | 29,6 | 7187 | 29,2 |
| 2 | Ծաղկածորի | 3953 | 20 | 4792 | 21 | 4003 | 16,3 |
| 3 | Արզականի | 7711 | 40 | 9726 | 42,6 | 8187 | 33,2 |
| 4 | Հրազդանի | 939 | 5 | - | - | - | - |
| 5 | Բուժականի | - | - | - | - | 1968 | 8,0 |
| 6 | Արզնիի | - | - | 1560 | 6,8 | 2427 | 9,9 |
| 7 | Երևանի | - | - | - | - | 385 | 1,6 |
| 8 | Էրեբունու | - | - | - | - | 468 | 1,9 |
| Ընդամենը | | 19365 | 100 | 22840 | 100 | 24625 | 100,0 |

Աղյուսակ 3. Հրազդանի անտառտնտեսության քառակուսիների համարակալման ամփոփ տեղեկագիր ըստ անտառապետությունների

| Անտառապետության անվանումը | Քառակուսու համարը 1990թ. | Մակերեսը, հա | Քառակուսու համարը 2022թ. | Մակերեսը, հա | Տարբերությունը, հա | Բացատրություն |
|---------------------------|--------------------------|--------------|--------------------------|--------------|--------------------|---|
| Մեղրածորի | 1,2,3 | 243 | 1 | 275 | 32 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա, նախկին կոլխոգ-սովխոգային անտառների ընդգրկում |
| | 3,5 | 167 | 2 | 170 | 3 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա |
| | 8,9,10 | 363 | 3 | 396 | 33 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա |
| | 11,12,13 | 262 | 4 | 373 | 111 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա, նախկին կոլխոգ-սովխոգային անտառների ընդգրկում |
| | 14,15 | 235 | 5 | 222 | -13 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա |
| | 15,16 | 183 | 6 | 181 | -2 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա |
| | 27 | 188 | 7 | 142 | -46 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա. կադաստրային քարտեզներով որոշ հատվածներ դարձել են համայնքային սեփականություն՝ որպես արտավայր |
| | 28,29 | 215 | 8 | 222 | 7 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա |

| Անտառապետության անվանումը | Քառակուսու համարը 1990թ. | Մակերեսը, հա | Քառակուսու համարը 2022թ. | Մակերեսը, հա | Տարբերությունը, հա | Բացատրություն | |
|---------------------------|--------------------------|--------------|--------------------------|--------------|--------------------|--|---|
| | 30,31,32,33,35 | 451 | 9 | 538 | 87 | Սահմանների ճշման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա, նախկին կոլխոզ-սովխոզային անտառների ընդգրկում | |
| | 34,35,45,50 | 475 | 10 | 420 | -55 | Սահմանների ճշման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա | |
| | 51,52,53 | 550 | 11 | 747 | 197 | Սահմանների ճշման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա, նախկին կոլխոզ-սովխոզային տարածքների ընդգրկում | |
| | 36,46,47,48,49 | 660 | 12 | 708 | 48 | Սահմանների ճշման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա, նախկին կոլխոզ-սովխոզային տարածքների ընդգրկում | |
| | 37,38,49 | 302 | 13 | 316 | 14 | Սահմանների ճշման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա | |
| | 39, 40 | 325 | 14 | 303 | -22 | Սահմանների ճշման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա, նախկին կոլխոզ-սովխոզային անտառների ընդգրկում | |
| | 6,7 | 207 | 15 | 174 | -33 | Սահմանների ճշման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա, նախկին կոլխոզ-սովխոզային անտառների և անտառային արոտավայրերի վերաբաշխում | |
| | 4,7 | 142 | 16 | 241 | 99 | Սահմանների ճշման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա, նախկին կոլխոզ-սովխոզային անտառների ընդգրկում | |
| | 17,18,19,20 | 496 | 17 | 471 | -25 | Սահմանների ճշման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա | |
| | 21,22,23,24, 25,26 | 796 | 18 | 737 | -59 | Սահմանների ճշման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա | |
| | 41,42,43,44 | 502 | 19 | 551 | 49 | Սահմանների ճշման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա, նախկին կոլխոզ-սովխոզային անտառների ընդգրկում | |
| Ընդամենը | | 6762 | | 7187 | 425 | | |
| Ծաղկաձոր | 1,2,3 | 340 | 1 | 348 | 8 | Սահմանների ճշման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա | |
| | 4,5,6 | 366 | 2 | 397 | 31 | Սահմանների ճշման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա, նախկին կոլխոզ-սովխոզային անտառների ընդգրկում | |
| | 7,8,9 | 290 | 3 | 299 | 9 | Սահմանների ճշման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա | |
| | 10,11,12 | 313 | 4 | 317 | 4 | Սահմանների ճշման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա | |
| | 13,14 | 226 | 5 | 187 | -39 | Սահմանների ճշման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա | |
| | 15 | 129 | 6 | 128 | -1 | Սահմանների ճշման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա | |
| | 16 | 135 | 7 | 137 | 2 | Սահմանների ճշման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա | |
| | 17,18 | 153 | 8 | 155 | 2 | Սահմանների ճշման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա | |
| | | | | 9 | 215 | 215 | Սահմանների ճշման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա <i>Միավորվել է նախկին Հրազդանի անտառապետությունից, արտավայրերը չեն միացվել</i> |
| | | | | 10 | 154 | 154 | Սահմանների ճշման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա |

| Անտառապետության անվանումը | Քառակուսու համարը 1990թ. | Մակերեսը, հա | Քառակուսու համարը 2022թ. | Մակերեսը, հա | Տարբերությունը, հա | Բացատրություն |
|------------------------------|-----------------------------|--------------|-----------------------------|--------------|-----------------------|--|
| | | | | | | <i>Միավորվել է նախկին Հրազդանի անտառապետությունից</i> |
| | 18, 20 | 130 | 11 | 99 | -31 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա (օտարվել է) |
| | 19,26,29 | 347 | 12 | 112 | -235 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա (օտարվել է) |
| | 23 | 149 | 13 | 165 | 16 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա |
| | 25,27,28 | 214 | 14 | 254 | 40 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա, նախկինում չընդգրկված անտառածածկ տարածքների ընդգրկում |
| | 30,31 | 199 | 15 | 167 | -32 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա |
| | 34 | 121 | 16 | 128 | 7 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա |
| | 34,35 | 132 | 17 | 164 | 32 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա |
| | 36 | 149 | 18 | 139 | -10 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա |
| | 37,38 | 128 | 19 | 144 | 16 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա |
| | 32,37,39 | 128 | 20 | 125 | -3 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա |
| | 33 | 101 | 21 | 54 | -47 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա |
| | | | 22 | 25 | 25 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա |
| | | | 23 | 90 | 90 | <i>Միավորվել է նախկին Հրազդանի անտառապետությունից</i> |
| | 21,22 | 159 | | | -159 | Օտարվել է |
| | 24,25 | 44 | | | -44 | Օտարվել է |
| Ընդամենը | | 3953 | | 4003 | 50 | |
| Աղզականի | 1 | 115 | 1 | 142 | 27 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա |
| | 2 | 86 | 2 | 97 | 11 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա |
| | 3 | 93 | 3 | 98 | 5 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա |
| | 4 | 96 | 4 | 103 | 7 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա |
| | 5 | 123 | 5 | 122 | -1 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա |
| | 6 | 138 | 6 | 142 | 4 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա |
| | 7 | 104 | 7 | 118 | 14 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա |
| | 8 | 116 | 8 | 129 | 13 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա |
| | 9 | 157 | 9 | 151 | -6 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա |
| | 10 | 123 | 10 | 134 | 11 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա |

| Անտառապետության անվանումը | Քառակուսու համարը 1990թ. | Մակերեսը, հա | Քառակուսու համարը 2022թ. | Մակերեսը, հա | Տարբերությունը, հա | Բացատրություն |
|---------------------------|--------------------------|--------------|--------------------------|--------------|--------------------|---|
| | 39 | 117 | 39 | 117 | 0 | |
| | 40 | 107 | 40 | 113 | 6 | Սահմանների ճշման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա |
| | 41 | 157 | 41 | 168 | 11 | Սահմանների ճշման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա |
| | 42 | 107 | 42 | 108 | 1 | Սահմանների ճշման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա |
| | 43 | 144 | 43 | 168 | 24 | Սահմանների ճշման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա, նախկինում չընդգրկված անտառաձածկ տարածքների ընդգրկում |
| | 44 | 113 | 44 | 93 | -20 | Սահմանների ճշման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա |
| | 45 | 164 | 45 | 138 | -26 | Սահմանների ճշման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա, արտավայրերի առանձնացում |
| | 46 | 106 | 46 | 109 | 3 | Սահմանների ճշման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա |
| | 47 | 134 | 47 | 108 | -26 | Սահմանների ճշման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա, արտավայրերի առանձնացում |
| | 48 | 211 | 48 | 227 | 16 | Սահմանների ճշման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա |
| | 49 | 164 | 49 | 154 | -10 | Սահմանների ճշման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա |
| | 50 | 169 | 50 | 175 | 6 | Սահմանների ճշման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա |
| | 51 | 145 | 51 | 160 | 15 | Սահմանների ճշման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա |
| | 52 | 136 | 52 | 240 | 104 | Սահմանների ճշման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա, նոր տարածքների ընդգրկում |
| | 53 | 107 | 53 | 157 | 50 | Սահմանների ճշման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա |
| | 54 | 71 | 54 | 58 | -13 | Սահմանների ճշման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա |
| | 55 | 99 | 55 | 104 | 5 | Սահմանների ճշման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա |
| | 56 | 100 | 56 | 94 | -6 | Սահմանների ճշման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա |
| | 57 | 80 | 57 | 94 | 14 | Սահմանների ճշման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա |
| | 58,59 | 237 | 58 | 227 | -10 | Սահմանների ճշման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա |
| | | | 59 | 97 | 97 | Սահմանների ճշման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա <i>Միավորվել է նախկին Հրազդանի անտառապետությանից</i> |
| | | | 60 | 41 | 41 | Երևան-Ալան հին մայրուղու անտառաշերտի ընդգրկում |
| | 60 | 160 | 61 | 166 | 6 | Սահմանների ճշման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա |
| | Ընդամենը | 7711 | | 8187 | 476 | |
| Հրազդանի | 1 | 84 | | | -84 | Անտառոտնտեսության ներքին վերակազմավորման արդյունքում վերակազմավորվել է որպես Ծաղկաձորի 9-րդ քառակուսի |
| | 2 | 146 | | | -146 | Անտառոտնտեսության ներքին վերակազմավորման արդյունքում վերակազմավորվել է որպես Ծաղկաձորի 9-րդ քառակուսի |

| Անտառապետության անվանումը | Քառակուսու համարը 1990թ. | Մակերեսը, հա | Քառակուսու համարը 2022թ. | Մակերեսը, հա | Տարբերությունը, հա | Բացատրություն | |
|---------------------------|--------------------------|--------------|--------------------------|--------------|--------------------|--|--|
| | 3 | 87 | | | -87 | Անտառոտնտեսության ներքին վերակազմավորման արդյունքում վերակազմավորվել է որպես Ծաղկաձորի 9-րդ քառակուսի | |
| | 4 | 97 | | | -97 | Անտառոտնտեսության ներքին վերակազմավորման արդյունքում վերակազմավորվել է որպես Ծաղկաձորի 9-րդ քառակուսի | |
| | 5 | 137 | | | -137 | Անտառոտնտեսության ներքին վերակազմավորման արդյունքում վերակազմավորվել է որպես Ծաղկաձորի 9-րդ քառակուսի | |
| | 6 | 144 | | | -144 | Անտառոտնտեսության ներքին վերակազմավորման արդյունքում վերակազմավորվել է որպես Ծաղկաձորի 10-րդ քառակուսի | |
| | 7 | 74 | | | -74 | Անտառոտնտեսության ներքին վերակազմավորման արդյունքում վերակազմավորվել է որպես Ծաղկաձորի 9-րդ քառակուսի | |
| | 8 | 153 | | | -153 | Անտառոտնտեսության ներքին վերակազմավորման արդյունքում վերակազմավորվել է որպես Ծաղկաձորի 23-րդ և Արզականի 59-րդ քառակուսիներ | |
| | 9 | 17 | | | -17 | Անտառոտնտեսության ներքին վերակազմավորման արդյունքում վերակազմավորվել է որպես Ծաղկաձորի 22-րդ քառակուսի | |
| Ընդամենը | 939 | | | | -939 | | |
| Բուժակառնի | 1 | 89 | 1 | 92 | 3 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա | |
| | 2 | 154 | 2 | 153 | -1 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա | |
| | 3 | 157 | 3 | 195 | 38 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա | |
| | 4 | 131 | 4 | 143 | 12 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա | |
| | 5 | 112 | 5 | 117 | 5 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա | |
| | 6 | 112 | 6 | 130 | 18 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա | |
| | 7 | 188 | 7 | 173 | -15 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա | |
| | 8 | 124 | 8 | 120 | -4 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա | |
| | 9 | 75 | 9 | 68 | -7 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա | |
| | 10 | 104 | 10 | 106 | 2 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա | |
| | | | | 11 | 57 | 57 | Նախկին կոլխոզ-սովխոզային անտառների ընդգրկում |
| | 12 | 125 | 12 | 112 | -13 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա | |
| | 13 | 164 | 13 | 181 | 17 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա | |
| | 14 | 140 | 14 | 151 | 11 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա | |
| | | | | 15 | 97 | 97 | Նախկին կոլխոզ-սովխոզային անտառների ընդգրկում |
| | | | | 16 | 73 | 73 | Նախկին կոլխոզ-սովխոզային անտառների ընդգրկում |
| Ընդամենը | 1675 | | 1968 | 293 | | | |
| Արզնի | Նաիրիի 1,2 | 66 | 1 | 182 | 116 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա | |
| | Կոտայքի 2,3 | 184 | 2 | 442 | 258 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա | |
| | | | 3 | 85 | 85 | Կազմավորվել է Արզնի քաղաքի հարակից անտառի հիման վրա | |
| | Նաիրիի 8 | 78 | 4 | 227 | 149 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, | |

| Անտառապետության անվանումը | Քառակուսու համարը 1990թ. | Մակերեսը, հա | Քառակուսու համարը 2022թ. | Մակերեսը, հա | Տարբերությունը, հա | Բացատրություն |
|-----------------------------|--------------------------|--------------|--------------------------|--------------|--------------------|--|
| | | | | | | արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա |
| Ձորաղբյուրի ա-տնտ | 264 | 5 | 264 | | | Միավորվել է նախկին Ձորաղբյուրի անտառտնտեսության վերակազմավորման արդյունքում |
| Ձորաղբյուրի ա-տնտ | 526 | 6 | 526 | | | Միավորվել է նախկին Ձորաղբյուրի անտառտնտեսության վերակազմավորման արդյունքում |
| Ձորաղբյուրի ա-տնտ | 91 | 7 | 91 | | | Միավորվել է նախկին Ձորաղբյուրի անտառտնտեսության վերակազմավորման արդյունքում |
| Ողջաբերդի 3,8-14 | 629 | 8 | 584 | -45 | | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա |
| Ձորաղբյուրի ա-տնտ | | 9 | 26 | 26 | | Միավորվել է նախկին Ձորաղբյուրի անտառտնտեսության վերակազմավորման արդյունքում |
| Ընդամենը | 1838 | | 2427 | 589 | | |
| Երևանի 2009/2022թթ | 1 | 340 | 1 | 63 | -277 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա |
| | 2 | 59 | 2 | 32 | -27 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա |
| | 3 | 93 | 3 | 34 | -59 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա |
| | 4 | 61 | 4 | 37 | -24 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա |
| | 5 | 252 | 5 | 219 | -33 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա |
| Ընդամենը | 805 | | 385 | -420 | | |
| Էրեբունու 2009/2022թթ | 1 | 350 | 1 | 330 | -20 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա |
| | 2 | 203 | 2 | 138 | -65 | Սահմանների ճշտման արդյունք՝ կադաստրային քարտեզների, արբանյակային պատկերների և դաշտային չափագրումների հիման վրա |
| Ընդամենը | 553 | | 468 | -85 | | |
| Ա-տնտ 1990թ | 19365 | | 19377 | 12 | | |
| Ավելացված տարածքները | 4871 | | 5248 | 377 | | |
| Ամբողջը՝ | 24236 | | 24625 | 389 | | |

1.4. «Հրազդանի անտառտնտեսություն» մասնաճյուղի սահմանները

Անտառտնտեսության տարածքը, ինչպես նշվել է, գտնվում է Կոտայքի մարզի և Երևան քաղաքի վարչական սահմաններում, և սահմանները որոշվել է համաձայն այդ վարչական բաժանման: Անտառտնտեսության ներքին սահմանները որոշվել են ռելիեֆային առանձնահատկություններով (ջրաբաժաններ, ձորակներ, գետակներ, լեռնալանջեր և այլն), որոնք բնության մեջ արտահայտիչ են և հանդիսանում են համեմատաբար կայուն սահմաններ՝ օգտագործելով երկրակապակցման համակարգեր, արբանյակային պատկերներ և տեղագրական քարտեզներ:

1.5 Լեռնագրության, ռելիեֆի և հողերի բնութագրեր

Անտառտնտեսության անտառները տեղաբաշխված են Փամբակի լեռնաշղթայից հարավ, Գեղամա լեռնաշղթայից հյուսիս-արևմուտք, Մարմարիկ գետի ավազանում, Ծաղկունյաց լեռնաշղթայի լեռնաբազուկների վրա, Կոտայքի սարավանդին և Արարատյան գոգավորության բարձրադիր շրջաններում: Հիմնական մասը գտնվում է Մարմարիկ և Դալար գետերի ավազաններում: Անտառտնտեսության տարածքին բնորոշ են բարձրադիր լեռները, ռելիեֆի հրաբխային ու էրոզիոն ձևերը, սարավանդներն ու գետահովիտները: Հյուսիսային մասում ձգվում են Փամբակի լեռնաշղթայի՝ Մարմարիկ գետի վտակներով խիստ մասնատված լանջերը, իսկ արևելքում՝ Գեղամա լեռնաշղթայի լեռնաճյուղերը, հարավային սահմանները հասնում են Կոտայքի սարավանդին և Արարատյան դաշտին, իսկ արևմուտքում տարածվում է խիստ կտրտված լանջերով Ծաղկունյաց լեռնաշղթան, որից սկսվում և դեպի արևելք է ձգվում Թեղենիսի լեռնաբազուկը: Ռելիեֆի բնորոշ տարրերից են Հրազդանի և Մարմարիկի հովիտները: Ցածրադիր մասում ռելիեֆը մեղմ ալիքավոր է, ծածկված հրաբուխներից արտավիժած լավաներով: Տարածքի ամենաբարձր գագաթը Թեժ լեռն է՝ 3101մ:

Բնակլիմայական պայմաններից ելնելով՝ խիստ փոփոխական է հողային բնութագիրը: Անտառտնտեսության առանձին տեղամասերն իրենց հողաերկրաբանական պայմաններով խիստ տարբերվում են: Համաձայն հանրապետության հողային քարտեզագրական նյութերի անտառտնտեսության ցածրադիր մասերում գերիշխում են կարբոնատային գորշ, չոր տափաստանների լեռնաշագանակագույն հողերը, որոնց զարգացման համար բնորոշ են շոգ, սակավ խոնավապահովված կլիմայական պայմանները և աչքի են ընկնում սակավ հումուսայնությամբ: Այս հողերի համար հատկանշական է միջին կլանման ծավալը, թույլ հիմնային ռեակցիան, կարբոնատների և քարերի զգալի պարունակությունը: Երևանամերձ տարածքներում հիմնականում հնուց ոռոգվող կուլտուրացված գորշ լեռնային հողերն են:

Տնտեսության անտառածածկ տարածքներում գերակշռող են լեռնաանտառային մուգ դարչնագույն, գորշ հողերը, որոնք առավելապես տարածված են հարավային կողմնադրության լանջերին: Այս հողերն աչքի են ընկնում հորիզոնի թույլ, առանձին դեպքերում չափավոր գատորոշմամբ, վերին հորիզոնի չափավոր հումուսացվածությամբ (4-6%), միջին կլանողականությամբ, չեզոք կամ թույլ հիմնային ռեակցիայով, զարգանում են չափավոր տաք, փոփոխական խոնավություն ունեցող կլիմայական և ծառաթփատեսակներով հարուստ կաղնու անտառային ծածկոցի պայմաններում:

Անտառտնտեսության տարածքներում գերակշռողը մուգ անտառային հողերն են, որոնք մեծամասամբ տարածված են հյուսիսային կողմնադրության լեռնալանջերին: Այս հողերն ունեն միջին և ավելի մեծ կլանունակություն, ծանր մեխանիկական կազմ, չեզոք

կամ չեզոքին մոտ ակտիվ ռեակցիա: Աչքի են ընկնում փոքր ծավալային կշռով, բարձր ծակոտկենությամբ ու խոնավունակությամբ:

Այստեղ հարավային կողմնադրության լանջերին առավելապես տարածված են մուգ դարչնագույն հողերը: Այս հողերն ունեն փոքր, հազվադեպ միջին հզորություն, և իրենց կառուցվածքով կարելի է դասել գորշ հողերի տիպին:

1.6 Զրագրությունը

Անտառտնտեսության տարածքով հոսող ամենամեծ գետը Հրազդանն է, որը սկիզբ է առնում Սևանա լճից: Երկարությունը 141 կմ է, ավազանը՝ 2560 կմ², խոշոր վտակը՝ Մարմարիկ գետն է, վտակներից է նաև Դալար գետը: Հրազդան գետի ջուրն օգտագործվում է ոռոգման նպատակով, որի հետևանքով գետի բնական ծախսը մշտապես փոփոխվում է՝ կապված Սևանա լճից ջուր բաց թողնելու հետ: Հրազդան գետի վրա կառուցված է էլեկտրակայանների կասկադ՝ Սևանի, Աթարբեկյանի, Գյումուշի, Արզնիի, Քանաքեռի, Երևանի ՀԷԿ-երը:

Մարմարիկ գետը սկիզբ է առնում Փամբակի լեռնաշղթայից, հոսում՝ հյուսիս-արևմուտքից հարավ-արևելք և Զրառատ գյուղի մոտ միանում Հրազդան գետին: Ունի խառը սնում, հորդանում է գարնանը: Երկարությունը՝ 42կմ, ավազանը՝ 427 կմ²:

Տարածքի մշտական հոսքով գետերից կարելի է նշել Ծաղկաձորը, Արագետը, Զրվեժը:

Աղյուսակ 4. Հրազդան և Մարմարիկ գետերի բնութագիրը

| № | Գետի անվանումը | Ծախսը մ ³ /վ | Տարեկան հոսքը մլն.մ ³ | Հոսքի մոդուլը լ/վ կմ ² | Հոսքի գործակիցը | Հոսքի շերտի բարձրությունը մմ | Տրանսպորտ պիտանելիությունը |
|---|----------------|-------------------------|----------------------------------|-----------------------------------|-----------------|------------------------------|----------------------------|
| 1 | Հրազդան | 22.6 | 714 | 9.78 | 0.47 | 308 | ոչ պիտանի |
| 2 | Մարմարիկ | 5.2 | 164 | 13.4 | 0.57 | 422 | ոչ պիտանի |

Մարմարիկ գետի վերին հոսանքում կառուցվել է Մարմարիկի ջրամբարը: Խոշոր ջրամբարներ են Հրազդանի ջրամբարը և Երևանյան լիճ ջրամբարը:

Տարածքում խոշոր լճեր և ճահճուտներ չկան: Արգելավայրի տարածքը հարուստ է հանքային ջրերով (Հանքավան, Արզնի, Բջնի):

1.7. Կլիման

Անտառտնտեսության տարածքն ընդգրկում է Հայաստանի Հանրապետությունում գոյություն ունեցող 11 ագրոկլիմայական զոնաներից 4-ը՝ չոր-խիստ ցամաքային, չոր ցամաքային, չափավոր ցուրտ անբավարար խոնավությամբ, չափավոր խոնավ:

Կլիման, կախված ուղղաձիգ գոտիականությունից, բազմազան է՝ չոր, չափավոր ցամաքայինից մինչև բարեխառն լեռնային և ցուրտ լեռնային կլիմայական գոտի:

Անտառտնտեսության տարածքի ընդամենը 10%-ն է գտնվում չափավոր չոր և չափավոր ցամաքային կլիմայական գոտիներում, որտեղ բնորոշ են տաք, չոր ամառները և կարճատև ցուրտ ձմեռները: Այս շրջաններում անտառների գոյատևումը հնարավոր է դառնում մեծամասամբ արհեստական ոռոգման շնորհիվ:

Չոր, խիստ ցամաքային կլիման ընդգրկում է Արարատյան գոգավորության մինչև 1000մ բարձրությունները: Ձմեռը ցուրտ է, գերակշռում են սառնամանիքային եղանակները, հունվարին օդի միջին ջերմաստիճանը -4°C է, նվազագույնը՝ -33°C : Հաստատուն ձնածածկույթ առաջանում է ոչ ամեն տարի: Գարունը կարճատև է, մեղմ, ամառը՝ տևական (4-5 ամիս), շոգ, չոր՝ արևոտ եղանակների գերակշռությամբ: Հուլիս-օգոստոսին օդի միջին ջերմաստիճանը 26°C է, առավելագույնը՝ 42°C : Աշունը մեղմ է, տևական, տաք՝ անհողմ եղանակների գերակշռությամբ: Անսառնամանիք ժամանակաշրջանը 230 օր է, 0°C -ից բարձր ջերմաստիճանների գումարը՝ 4600°C , տարեկան տեղումները՝ մինչև 300մմ:

Չոր ցամաքային կլիման ձևավորվում է Արարատյան գոգավորության 1400-1500մ բարձրություններում: Ձմեռը չափավոր ցուրտ է՝ անկայուն ձնածածկույթով: Հունվարին օդի միջին ջերմաստիճանը -4 -ից -5°C է, նվազագույնը՝ -34°C : Գարունը մեղմ է, համեմատաբար՝ խոնավ: Ամառը շոգ է, արևոտ՝ չոր եղանակների գերակշռությամբ, սկսվում է մայիսի սկզբին: Հուլիս-օգոստոսին օդի միջին ջերմաստիճանը 23°C է, առավելագույնը՝ 41°C : Աշունը մեղմ է, արևոտ՝ անհողմ եղանակների գերակշռությամբ: Անսառնամանիք ժամանակաշրջանը 200-220 օր է, 0°C -ից բարձր ջերմաստիճանների գումարը՝ 4300°C , տարեկան տեղումները՝ 350-400 մմ:

Չափավոր-ցամաքային անտառածման շրջանն ընդգրկում է մինչև 1500-1800մ բարձրությունները: Ձմեռը երկարատև է, ձյունառատ, միջին ջերմաստիճանը $-7,4^{\circ}\text{C}$ է: Գարունը բավականին ցուրտ է, վերջին ցրտահարությունները նկատվում են մայիսի սկզբին: Գարնան 3 ամիսների միջին ջերմաստիճանը $5,0^{\circ}\text{C}$ է: Ամառը չափավոր տաք է, երկարատև, բացարձակ առավելագույն ջերմաստիճանը՝ 34°C : Աշունը տաք է, երկարատև: Աշնան առաջին ցրտահարությունները դիտվում են հոկտեմբերի սկզբին:

Չափավոր խոնավ լեռնատափաստանային անտառածման շրջանն ընդգրկում է 1800-2000մ ընկած տարածքները: Տարեկան տեղումների քանակը 600մմ է: Այս շրջանում ձմեռը չափավոր ցուրտ է, միջին ջերմաստիճանը՝ -6°C : Ոչ սառնամանիքային օրերի թիվը 144 է, ձյունառատ օրերի թիվը՝ 131: Կայուն ձնածածկույթ ձևավորվում է դեկտեմբերի սկզբին: Գարունը երկարատև է, չափավոր ցուրտ, ձմեռային եղանակի հաճախակի վերադարձով (մարտը փաստացի համարվում է ձմեռային ամիս): Գարնան 3 ամիսների միջին ջերմաստիճանը $3,3^{\circ}\text{C}$ -ը չի գերազանցում: Ամառը չափավոր շոգ է, կարճատև: Ամռան բացարձակ առավելագույն ջերմաստիճանը չի գերազանցում 32°C -ը:

Մարմարիկ գետի ավազանը հանդիսանում է առանձին անտառածման շրջան և զբաղեցնում է Փամբակի և Ծաղկունյաց լեռնաշղթաների միջև գտնվող տարածքը՝ Մարմարիկ գետի հովիտը:

Կլիման այստեղ բավականին խիստ է և համեմատաբար խոնավ՝ տարվա բոլոր եղանակներին: Տարեկան տեղումների քանակը կազմում է 800մմ: Բացարձակ նվազագույն ջերմաստիճանը իջնում է մինչև -31°C: Օդի տարեկան միջին ջերմաստիճանը 5°C է: Ամռանը տիրապետող են հյուսիսային, տարվա մյուս եղանակներին՝ արևմտյան քամիները: Քամիների միջին արագությունը 3-4մ/վ է: Օդի միջին հարաբերական խոնավությունը 65% է:

Հրազդանի անտառտնտեսության կլիմայական բնութագրի վերաբերյալ առավել ստույգ պատկերացում կազմելու համար ուսումնասիրվել են տարածքին հարակից տարբեր օդերևութաբանական կայանների բազմամյա տվյալները և կլիմայական քարտեզները: Ստորև ներկայացվում է տեղեկատվություն «Երևան անտառապահական»՝ որպես անտառտնտեսության հարավային մասում գտնվող, և «Հրազդան»՝ որպես անտառտնտեսության հյուսիսային մասում գտնվող օդերևութաբանական կայաններից ստացած առավել կարևոր տվյալների վերաբերյալ:

Աղյուսակ 5. Կլիմայական բնութագրերն ըստ Երևան անտառապահական օդերևութաբանական կայանի տվյալների

| Օդի դիտված առավելագույն ջերմաստիճանը (°C) | | | | | | | | | | | | | |
|--|-------|-------|------|-------|------|------|------|------|------|------|------|-------|---------|
| | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | առավել. |
| 2020 | 11,0 | 14,0 | 20,0 | 24,0 | 32,0 | 35,0 | 40,0 | 35,0 | 36,0 | 27,0 | 25,0 | 9,0 | 40,0 |
| 2021 | 10,0 | 16,0 | 18,0 | 27,0 | 35,0 | 40,0 | 40,0 | 39,0 | 37,0 | 26,0 | 22,0 | 15,0 | 40,0 |
| Օդի դիտված նվազագույն ջերմաստիճանը (°C) | | | | | | | | | | | | | |
| | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | նվազ. |
| 2020 | -10,0 | -14,0 | 1,0 | 0,0 | 5,0 | 12,0 | 16,0 | 13,0 | 11,0 | 7,0 | -4,0 | -10,0 | -14,0 |
| 2021 | -15,0 | -5,0 | -5,0 | 4,0 | 5,0 | 13,0 | 16,0 | 18,0 | 8,0 | -1,0 | -1,0 | -11,0 | -15,0 |
| Օդի միջին ամսական և տարեկան ջերմաստիճան (°C) | | | | | | | | | | | | | |
| | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | տարի |
| 2020 | -0,9 | 0,6 | 9,5 | 9,9 | 17,4 | 23,0 | 25,8 | 23,3 | 23,1 | 15,6 | 7,1 | 0,7 | 12,9 |
| 2021 | -4,1 | 3,5 | 5,2 | 15,6 | 19,7 | 25,8 | 26,3 | 27,0 | 21,4 | 12,6 | 7,3 | 1,0 | 13,4 |
| Ամսական և տարեկան տեղումների քանակը (մմ) | | | | | | | | | | | | | |
| | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | տարի |
| 2020 | 11,6 | 29,2 | 43,6 | 101,3 | 84,3 | 6,9 | 27,1 | 19,7 | 5,1 | 3,5 | 19,8 | 46,2 | 398,3 |
| 2021 | 22,3 | 15,9 | 50,1 | 25,6 | 49,0 | 0,0 | 49,0 | 1,1 | 13,8 | 13,1 | 22,5 | 8,5 | 270,9 |

Աղյուսակ 6. Կլիմայական բնութագրերն ըստ Հրազդան օդերևութաբանական կայանի տվյալների

| Օդի դիտված առավելագույն ջերմաստիճանը (°C) | | | | | | | | | | | | | |
|---|-------|-------|-------|------|------|------|------|------|------|------|-------|-------|---------|
| | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | առավել. |
| 2020 | 5,5 | 9,0 | 14,5 | 18,0 | 29,0 | 28,0 | 33,0 | 29,0 | 30,0 | 23,0 | 20,0 | 9,0 | 33,0 |
| 2021 | 9,0 | 10,0 | 9,5 | 24,0 | 29,5 | 32,0 | 33,0 | 33,0 | 32,0 | 21,0 | 15,0 | 9,5 | 33,0 |
| Օդի դիտված նվազագույն ջերմաստիճանը (°C) | | | | | | | | | | | | | |
| | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | նվազ. |
| 2020 | -21,0 | -22,5 | -6,0 | -7,5 | -1,5 | 4,5 | 8,5 | 3,0 | 5,5 | -3,0 | -11,5 | -18,0 | -22,5 |
| 2021 | -25,0 | -14,5 | -14,0 | -2,5 | 0,0 | 5,0 | 10,0 | 10,0 | 0,0 | -8,0 | -7,5 | -20,5 | -25,0 |

| Օդի միջին ամսական և տարեկան ջերմաստիճան (°C) | | | | | | | | | | | | | |
|--|------|------|-------|-------|-------|------|------|------|------|------|------|------|-------|
| | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | տարի |
| 2020 | -6,3 | -4,5 | 3,5 | 4,4 | 11,7 | 15,8 | 18,3 | 15,8 | 15,6 | 9,0 | 1,6 | -3,4 | 6,8 |
| 2021 | -6,1 | -2,1 | -0,6 | 9,6 | 12,9 | 18,2 | 18,9 | 19,6 | 14,4 | 6,4 | 2,6 | -4,2 | 7,5 |
| Ամսական և տարեկան տեղումների քանակը (մմ) | | | | | | | | | | | | | |
| | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | տարի |
| 2020 | 15,7 | 71,9 | 35,4 | 151,1 | 114,8 | 58,0 | 65,0 | 49,7 | 9,8 | 25,3 | 30,8 | 30,4 | 657,9 |
| 2021 | 56,1 | 51,9 | 135,3 | 27,9 | 94,8 | 5,5 | 60,6 | 28,8 | 32,1 | 67,1 | 37,6 | 40,4 | 638,1 |

1.8 Բուսական և կենդանական աշխարհը

Շնորհիվ բնակլիմայական ուրույն պայմանների, անտառտնտեսության տարածքն աչքի է ընկնում բուսական համայնապատկերի արտակարգ հարստությամբ: Այստեղ հանդիպում են անոթավոր բույսերին 63 ընտանիքի և 122 ցեղին պատկանող 508 տեսակներ: Բույսերից 3 տեսակ ընդգրկված է Հայաստանի բույսերի Կարմիր գրքում:

Անտառտնտեսության տարածքում լայն տարածում ունեն ուտելի և համեմունքային (32 տեսակ), մեղրատու (44), դեղատու (56), կերային (64) նշանակության տեսակները:

Անտառտնտեսության տարածքում հիմնականում հանդիպում են կաղնի, կաղնի-բոխուտային և խառը ծառուտները: Գերակշռող ծառատեսակներն են արևելյան կաղնին (*Quercus macranthera*), կովկասյան բոխին (*Carpinus Caucasica*), սրապտուղ հացին (*Fraxinus Excelsior*), դաշտային թխկին (*Acar Camrestra*), մանրատերև լորին (*Tilia Cordata*), անտառային կաղամախին (*Populus Tremula*), Լիտվինովի կեչին (*Betula Litwinowil*): Հանդիպում են նաև կովկասյան տանձենին (*Pyrus Caucasica*), տերևաշատ թեղին (*Ulmus Foliacea*), սրատերև թխկի (*Acar Platanoides*) և այլ ծառատեսակներ:

Ենթանտառը թույլ արտահայտված տեսք ունի: Թփատեսակներից հանդիպում են իլենի (*Euonymus L.*), հաղարջենի (*Ribes L.*), չմենի (*Cotoneaster Medic.*), գերիմաստի (*Viburnum Lantana L.*), ծորենի (*Berberis L.*), սապիրակ (*Spiraea L.*), ցախակեռաս (*Lonicera L.*) և այլն:

Գիհու ծառուտները հանդիպում են աղքատ, քարքարոտ հողերի վրա:

Անտառտնտեսության տարածքն աչքի է ընկնում խոտաբույսերի բազմազանությամբ: Տարածված են փետրախոտերը, շյուղախոտերը, հացազգիները:

Թեև Հրազդանի անտառտնտեսության տարածքում գերակշռում են անտառային էկոհամակարգերը, սակայն բազմաթիվ բաց տարածքների առկայությունը ստեղծում է այստեղ ապրելավայրերի զգալի բազմատարրություն, որը ապահովում է անողնաշար կենդանիների բարձր բազմազանությունը: Այսպես, տարածքից հայտնի է գնայուկ բզեզների (*Carabidae*) ավելի քան 60 տեսակ, երկարաբեղիկների (*Cerambycidae*)՝ 76 տեսակ, թերթիկաբեղավորների (*Scarabaeidae*) մոտ 50 տեսակ, ցերեկային թիթեռների (*Lepidoptera-Rhopalocera*) ավելի քան 60 տեսակ:

Բազմաթիվ են նաև Հայաստանի Կարմիր գրքում գրանցված հազվագյուտ տեսակները, որոնցից այստեղ գտնվել է 19 տեսակ:

Արգելավայրի ձկնաշխարհը ներկայացված է Մարմարիկ և Դալար գետերի ավազանում բնակվող հետևյալ ձկնատեսակներով՝ կարմրախայտով (*Salmo trutta fario*), արևելյան տառեխիկով (*Alburnoides eichwaldii*), Քուռի բեղլուով (*Barbus lacerta cyri*), կողակով (*Capoeta sp.*), արծաթափայլ կարասով (*Carassius auratus gibelio*): Կարող են հանդիպել նաև Քուռի սպիտակաձուկը (*Alburnus filippii*), անգորական լերկաձուկը (*Oxydemacheilus angorae*), ինչպես նաև ֆորելային տնտեսություններից ներթափանցող ծիածանախայտը (*Parasalmo mykiss*):

Արգելավայրում հանդիպում են 4 տեսակի երկկենցաղներ՝ կանաչ դոդոշը (*Bufo viridis*), սովորական ծառագորտը (*Hyla arborea chelkownikowi*), լճագորտը (*Pelophilax ridibundus*) և փոքրասիական գորտը (*Rana macrocnemis*):

Բնակավայրերի միջև ընկած հատվածներում ավտոմայրուղու եզրերին, ճանապարհամերձ ժայռերի և շինությունների պատերի վրա հանդիպում են *Darevskia* ցեղի ժայռային մողեսներից հայկական մողեսը, Դալլի մողեսը և ռոստոմբեկովի մողեսը (*Darevskia armeniaca*, *D. dahl*(EN): i, *D. rostombekovi* (EN)):

Թռչուններից Հրազդանի անտառտնտեսության տարածքում հանդիպում է շուրջ 190 տեսակ, որոնցից 130-ը այստեղ բնադրում են: Թռչունների 36 տեսակը գրանցված են Հայաստանի կենդանիների Կարմիր գրքում, որոնցից 11-ը ընդգրկված են նաև Բնության Պահպանության Միջազգային Միության Կարմիր ցուցակում:

Կաթնասունների զգալի մասը բնակվում են լայնատերև անտառներում և հատկապես անտառների բացատներում ու անտառների և մարգագետինների միջև ընկած տարածքներում: Տարածքից ներկայումս հայտնի են մոտ 55 տեսակի կաթնասուններ, որոնցից 9-ը գրանցված են Հայաստանի կենդանիների Կարմիր գրքում:

Կենսաբազմազանության հիմնական վտանգներ: Հիմնական վտանգներ շարունակում են մնալ ապօրինի ծառահատումները, արածեցումը՝ հատկապես համայնքամերձ անտառներում անասունների անարգել մուտքը, բույսերի չհամակարգված հավաքը և արոտավայրերի ոչ ճիշտ կառավարումը:

Անտառային էկոհամակարգերի և կենսաբազմազանության վրա ազդեցություն կարող է ունենալ կլիմայի փոփոխությունը՝ ջերմաստիճանի բարձրացման և խոնավության նվազման միտումները:

Հիմնական վտանգներից է նաև անտառային հրդեհները, որոնք ազդում են թե՛ ուղղակի՝ հատկապես ձվադրման շրջանում, թե՛ անուղղակի՝ բնադրավայրերի ոչնչացման հետևանքով:

Բուսական և կենդանական աշխարհի վերաբերյալ առավել մանրամասն տեղեկությունը **Բաժին 5-ում**:

Բաժին 2. ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՄԵԹՈԴԻԿԱՆ ԵՎ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ

2.1. Անտառի կատեգորիաներ

Համաձայն Հրազդանի անտառտնտեսության 1990թ. կառավարման պլանի, անտառտնտեսության անտառներն ունենալով սանիտարահիգիենիկ, ռեկրեացիոն, հողապաշտպան և ջրապահպան բացառիկ կարևոր նշանակություն, տարանջատվել են՝ կանաչ գոտու անտառապարկային անտառներ (16061հա) և հանգստյան գոտիների սանիտարական պահպանության անտառներ (8304հա):

Հրազդանի անտառտնտեսության կառավարման պլանի պատրաստման աշխատանքները իրականացվել են համաձայն սույն ծրագրի տեխնիկական առաջադրանքի՝ հիմք ընդունելով ՀՀ Անտառային օրենսգիրքը (2005) և Անտառային տնտեսությունների կառավարման պլանների պատրաստման հրահանգը, համաձայն որոնց Հայաստանի Հանրապետությունում անտառներն ըստ նպատակային նշանակության դասակարգվում են հետևյալ կատեգորիաների՝

Պաշտպանական նշանակության անտառներ, որոնք են.

- ջրային օբյեկտների ջրապահպան գոտիների անտառները,
- բարձր թեքության (30°-ից ավել) վրա գտնվող անտառները,
- անտառների վերին և ստորին սահմանների 200մ լայնությամբ շերտը,
- բուսաբանական, կենդանաբանական այգիների, դենդրոպարկերի շրջակա անտառները՝ 100 մետր շառավղով,
- կիսաանապատային, տափաստանային, անտառտափաստանային գոտիներում աճող անտառները:

Հատուկ նշանակության անտառներ, որոնք են.

- Բնության հատուկ պահպանվող տարածքներում ընդգրկված անտառները,
- Քաղաքային և քաղաքամերձ անտառները,
- Ռեկրեացիոն և առողջարարական անտառները,
- Սահմանային, ռազմական նշանակության անտառները,
- Պատմական և գիտական արժեք ներկայացնող անտառները,
- Սանիտարական գոտիները պահպանող անտառները:

Արտադրական նշանակության անտառներ, որոնք են

- բնափայտի շարունակական արտադրությունն ապահովող անտառները, որոնք չեն դասվում հատուկ և պաշտպանական նշանակության անտառների շարքին:

2.2. Անտառների գնահատման մեթոդը

Անտառների ընդհանուր գույքագրումն իրականացվել է համաձայն Հայաստանի անտառներում անտառշինության և անտառկառավարման պլանների մշակման հրահանգի, ընտրելով աչքաչափային-չափողական մեթոդը, որը հիմնված է բնականում անտառի աչքաչափային, ընտրողական չափողական և հաշվարկային գնահատման մեթոդների համատեղման վրա, իսկ միջոցառումներ նախատեսվող հատվածներում կիրառվել է հաշվարկային մեթոդը՝ հիմնական շառավղով շրջանաձև հրապարակների տեղադրմամբ:

Անտառի գնահատման բոլոր ցուցանիշները գրանցվել են գնահատման քարտում, որը հանդիսացել է հիմնական դաշտային փաստաթուղթը, ընդ որում այն լրացվել է գնահատման յուրաքանչյուր անտառային հատվածի համար:

Լանջերի բաժանումն ըստ թեքության աստիճանի կատարվել է համաձայն լեռնային պայմաններում հատումների կատարման գործող կանոնների:

Լանջերն ըստ թեքության բաժանվում են հարթ՝ մինչև 10° թեթև զառիվայր, $11-20^\circ$ զառիվայր, $21-30^\circ$, կտրուկ զառիվայր, 30° -ից բարձր խիստ կտրուկ զառիվայր:

Շարահարկերի բաժանումը կատարվել է հետևյալ պայմաններում.

1. յուրաքանչյուր շարահարկի լրիվություն պետք է լինի ոչ պակաս $0,3$,
2. շարահարկների միջին բարձրության տարբերությունը պետք է կազմի ոչ պակաս 20% ,
3. շարահարկի միջին բարձրությունը կազմում է վերին շարահարկի բարձրության ոչ պակաս $1/4$ -ը:

Պարզ ծառուտներում տեսակային կազմը կամ բարդ ծառուտներում շարահարկը որոշվում է տոկոսային հարաբերությամբ անտառկազմող տեսակի պաշարից (անտառի էլեմենտ) և գրանցվում է ֆորմուլայով, որտեղ բերվում են յուրաքանչյուր ծառատեսակի կրճատ նշանակումը և յուրաքանչյուրի մասնակցության բաժինը ծառուտի կազմում՝ արտահայտված գործակցի տեսքով (ամբողջ թվով), որում յուրաքանչյուր միավորը համապատասխանում է 10% մասնակցության չափի ընդհանուր պաշարում:

Ծառատեսակը, որի պաշարը կազմում է մինչև $2-5\%$ ծառուտի ընդհանուր պաշարից (շարահարկ), գրվում է ֆորմուլայի կազմում «+» նշանով:

Միջին տարիքը որոշվել է անտառկազմող յուրաքանչյուր տեսակի համար և գրանցվել գնահատման քարտերում:

Բոնիտետային դասը որոշվել է միջին տարիքով և միջին բարձրությամբ անտառի հիմնական էլեմենտի համար (շարահարկ):

Լրիվությունը որոշվել է առանձին ծառուտի ամեն շարահարկի համար՝ ծառերի տրամագծերի ընդլայնական կտրվածքների ընդհանուր մակերեսների գումարով, կամ շրջանաձև հրապարակներում ծառերի հաշվառման ճանապարհով կամ էլ ժապավենային հաշվառումով:

Բնափայտի 1հա -ի պաշարը որոշվել է անտառի գնահատման ժամանակ ծառուտների առանձին շարահարկերի համար տարածաշրջանի համար ընտրված ծավալային աղյուսակներով:

Անտառի բնական վերածի նկարագրության համար նշվել են. տեսակային կազմը՝ կենսունակ նմուշների ընդհանուր քանակի համեմատությամբ, տարիքը (միջին), միջին բարձրությունը, նմուշների քանակը՝ հազար հատ 1հա -ի հաշվով: Ենթանտառի նկարագրության ժամանակ նշվել են թփերի հիմնական տեսակները և նրանց խտության աստիճանը: Խտության աստիճանը որոշելու համար օգտագործում են հետևյալ չափանիշները՝ խիտ (տարածքի 50% -ից ավել ծածկված), միջին խտության ($10-49\%$ ծածկված) և նոսր (10% -ից պակաս):

Ճանապարհային հասանելիությունը նշվել է յուրաքանչյուր հատվածի համար: Մատչելի համարվում է հատվածը, եթե նրանով անցնում է ճանապարհը կամ հատվածի սահմանից մինչև ճանապարհը պակաս է 200մ-ից: Գոյություն ունեցող բոլոր ճանապարհները պատկերվել են անտառային քարտեզներում:

Հատվածները հաջորդաբար համարակալվել են արաբական թվանշաններով՝ քառակուսու հյուսիս-արևմուտքից դեպի հարավ-արևելք:

2.3. Անտառտնտեսության հողերի դասակարգում

Հողատեսքերի գույքագրման և գնահատման ժամանակ հիմք է ընդունվել անտառչինության և անտառկառավարման պլանների պատրաստման հրահանգով սահմանված հետևյալ դասակարգումը.

1. Անտառային հողեր - անտառապատ, կենդանական և բուսական աշխարհի պահպանման, բնության պահպանության, ինչպես նաև անտառով չծածկված, բայց անտառային տնտեսության կարիքների համար տրամադրված կամ նախատեսված հողեր: Անտառային հողերին պատկանում են.

- անտառածածկ հողերը,
- ոչ անտառածածկ հողերը,
- չմիակցված սաղարթով անտառմշակույթները,
- անտառային տնկարանները և պլանտացիաները:

2. Անտառածածկ տարածքներին վերագրվում են.

- 0,4 և բարձր լրիվությամբ երիտասարդ տարիքային խմբի ծառուտները,
- մնացած տարիքային խմբերի 0,3 և բարձր լրիվության ծառուտները,
- թփերով պատված հողատեսքերը, որոնցում առանց հատուկ անտառմեխորատիվ աշխատանքների հնարավոր չէ հիմնել անտառ:

3. Ոչ անտառածածկ անտառային հողերին պատկանում են.

- հատված տարածքները,
- անտառվերականգնման համատարած հատման հատատեղերը,
- բացատներ - որտեղ բացակայում կամ առկա են առանձին ծառեր,
- նոսրուտներ - 0,1-0,2 լրիվության ծառուտները (բացի երիտասարդ խումբը),
- հրդեհված - անտառի հատված մինչև աճի դադարեցման աստիճան վնասված,
- մահացած ծառուտներ - անտառամասեր ֆիտո և էնտո ներգործությունից, արտադրական արտանետումներից, ռեկրեացիոն բեռնվածության և այլ գործոնների ազդեցությունից արմատի վրա չորացած, մահացած ծառուտներ, ինչպես նաև համատարած քամատապալ և ձնետապալ անտառամասերը:

Գնահատման ժամանակ առանձնացվում են ոչ անտառային հողերի հետևյալ կատեգորիաները.

- գյուղատնտեսական հողահանդակներ և հատուկ նպատակային նշանակության հողեր, վարելահող, խոտհարքներ, արոտավայրեր, այգիներ, պտղատու տնկարաններ, անտառային ճանապարհներ, անտառուղիներ և հակահրդեհային

- ճեղքեր, էլեկրահաղորդակցության, հեռախոսակապի գծեր, բնակատեղեր, ավազահանքեր, մելորատիվ առուներ և այլն,
- հողեր, որոնք առանց հատուկ մելորատիվ միջոցառումների պիտանի չեն անտառաճեցման համար,
- ժայռեր, քարացրոններ, ճահճուտներ, ոչ անտառաձածկ թեք լանջեր և այլն:

Աղյուսակ 7.9. Գնահատման հատվածների նվազագույն մակերեսը

| № | Հոդատեսքեր | Մակերեսը, հա |
|---|---|--------------|
| 1 | Ստուգման ժամանակաշրջանի անտառմշակույթներ | 0,1 |
| 2 | Բնական ծառուտներ | 0,3 |
| 3 | Ոչ անտառաձածկ տարածքներ | 0,3 |
| 4 | Անտառսերմնային բազաներ | 0,1 |
| 5 | Բնության և մշակութային ժառանգության արժեքավոր օբյեկտներ | 0,1 |
| 6 | Վարելահողեր, այգիներ, ավազուտներ | 0,1 |
| 7 | Խոտհարք, արոտավայր | 0,3 |

2.4. Գույքագրման տվյալների ծրագրային ապահովում

Անտառտնտեսության դաշտային գույքագրման արդյունքները ենթարկվել են Forest Book համակարգչային ծրագրային մշակման, որում տարածաշրջանային անտառաճման պայմաններին համապատասխանեցնելու նպատակով՝ կատարելագործված և ավելացված են նոր մակետներ, ինչպիսիք են՝ ֆլորայի բնութագիրը, մարդածին ձևախախտումը, հողի բնութագիրը, ճանապարհներով ապահովվածությունը և այլն, որից և փոփոխվել է տվյալների բազայի կառուցվածքը, և որ շատ կարևոր է, մշակվել է կապ երկրատեղեկատվական համակարգի (GIS) հետ:

Քարտեզագրական նյութերը համակարգչով մշակվել են՝ օգտագործելով ArcGIS ծրագրային ապահովումը, որը հնարավորություն է ընձեռնում դաշտային գույքագրման նյութերի վրա ստեղծելու բազմանպատակային ԵՏՀ տվյալների բազա, որից և պատրաստվել են թեմատիկ քարտեզներ: Ստեղծված թվայնացված հատվածային քարտեզագրական բազան լրացվում է տեղեկատվությամբ՝ թեմատիկ քարտեզների համար հատվածների բնութագրերի հետ ինչպես EXCEL-ի աղյուսակների կցման ճանապարհով, այպես էլ Forest Book ծրագրային ապահովման բազայից անմիջապես ArcGIS տվյալների բազա ինֆորմացիայի փոխանցմամբ: Ընդ որում, թեմատիկ քարտեզներ հնարավոր է կազմել ցանկացած ցուցանիշի համար, որը առկա է անտառային հատվածային բնութագրերի բազայում: Հատվածների մակերեսները ներմուծվել են գնահատման քարտերի մեջ քարտեզագրական նյութերի թվայնացումից և ArcGIS բազայից համակարգչով հատվածների մակերեսների (կլորացված մինչև տասնորդական) որոշումից հետո:

Տվյալների քարտեզագրական բազան ունի հատվածային բնութագիր, որը հնարավորություն է ընձեռնել պատրաստել թեմատիկ քարտեզներ:

2.5 Քարտեզագրական աշխատանքներ

Հրազդանի անտառտնտեսության անտառների քարտեզագրման համար հիմք են հանդիսացել.

- Հրազդանի անտառտնտեսության նախորդ անտառշինության քարտեզագրական նյութերը,
- 1:10000 մասշտաբի տեղագրական քարտեզները,
- ծրագրի տարածքի արբանյակային պատկերները,
- համայնքների հատակագծերն ու կադաստրային վերջին քարտեզները:

Վերը նշված նյութերը տեղափոխվել են երկրատեղեկատվական համակարգ: Կատարվել է քարտեզների և պլանշետների թվայնացում և դրանց գրանցում աշխարհագրական կոորդինատային ցանցում:

Համայնքների հատակագծերից, կադաստրային քարտեզներից և 1990թ անտառշինական պլան-քարտեզներից վերցվել են անտառային տարածքների ուրվագծերը: Տեղագրական քարտեզները վերցվել են գետային և ճանապարհային ցանցերը, բնակավայրերը, բարձրության իզոգծերը (հորիզոնականներ) և այլ տվյալներ, որոնց միջոցով ճշտվել է անտառային տարածքների որոշ սահմաններ, օրինակ՝ քառակուսիների միջև սահմանները, որոնք անցնում են գետերով կամ ջրաբաժաններով:

Արբանյակային հանույթների օգնությամբ կատարվել է անտառային տարածքի նախնական բաժանում՝ ըստ հատվածների: Ճշտվել են նաև ճանապարհային և գետային ցանցի որոշ տվյալներ, ինչպես նաև անտառային տարածքի արտաքին և ներքին սահմանները:

Համայնքների վարչական տարածքներում անտառային հողերի գույքագրման և գնահատման արդյունքներով բացահայտվել են համայնքների կադաստրային քարտեզներում անտառային հողատեսքերի անճշտությունները, որոնք կազմակերպության կողմից քարտեզագրվել և համաձայնեցվել են համապատասխան համայնքների հետ:

2.6 Արբանյակային պատկերներ

Աշխատանքների իրականացման համար ձեռք են բերվել արբանյակային նկարներ: Օգտագործվել են 0,5մ լուծաչափի պանխրոմատիկ և 2մ լուծաչափի բազմասպեկտրային Jilian-1 (JL1KF01A) արբանյակային պատկերներ (ամպամածությունը 10% -ից ցածր, նկարահանման նադիրային անկյունը 30°-ից ցածր, նախնական մշակվածության 1A մակարդակում) ինչպես նաև ArcGIS Basemap WorldImagery առցանց բաց աղբյուրի արբանյակային նկարները (Աղյուսակ 8):

Աղյուսակ 8. Արբանյակային պատկերների տեսակը և պատկերներով ապահովված մակերեսը

| Անտառապետության անվանումը | Արբանյակային պատկերի տեսակը և որակը | Մակերեսը, հա |
|---------------------------|---|---------------|
| Մեղրածորի | Jilian-1 (JL1KF01A) 0,5մ պանխրոմատիկ Jilian-1 (JL1KF01A) 2մ բազմասպեկտրային Բաց աղբյուր, ArcGis Basemap DigitalGlobe 1մ | 19846 |
| Ծաղկածորի | Jilian-1 (JL1KF01A) 0,5մ պանխրոմատիկ Jilian-1 (JL1KF01A) 2մ բազմասպեկտրային Բաց աղբյուր, ArcGis Basemap DigitalGlobe 1մ | 8951 |
| Արզականի | Jilian-1 (JL1KF01A) 0,5մ պանխրոմատիկ Jilian-1 (JL1KF01A) 2մ բազմասպեկտրային Բաց աղբյուր, ArcGis Basemap DigitalGlobe 1մ | 13543 |
| Բուժականի | Jilian-1 (JL1KF01A) 0,5մ պանխրոմատիկ Jilian-1 (JL1KF01A) 2մ բազմասպեկտրային Բաց աղբյուր, ArcGis Basemap DigitalGlobe 1մ | 9387 |
| Արզնիի | Բաց աղբյուր, ArcGis Basemap DigitalGlobe 1մ | Ամբողջությամբ |
| Երևանի | Բաց աղբյուր, ArcGis Basemap DigitalGlobe 1մ | Ամբողջությամբ |
| Էրեբունու | Բաց աղբյուր, ArcGis Basemap DigitalGlobe 1մ | Ամբողջությամբ |

2.7 Քառակուսիների տեղաբաշխման սխեմա

Անտառտնտեսության տարածքի բաժանումը քառակուսիների կատարվել է հաշվի առնելով տեղանքի աշխարհագրական տարրերը՝ գետեր, ճանապարհներ և այլ գործոններ: Անտառտնտեսության տարածքը բաժանվել է 135 քառակուսիների, ամենափոքր քառակուսու մակերեսը 25հա է (Ծաղկածորի անտառապետություն, քառակուսի 22), իսկ ամենամեծը Մեղրածորի անտառապետությունում՝ 747 հա (քառակուսի 11), միջին մակերեսը 182,4հա: Անտառի գնահատման հատվածների ընդհանուր քանակությունը 5177 է, հատվածների միջին մակերեսը՝ 4,76հա: Նախորդ կառավարման պլանի համեմատ՝ քառակուսիների քանակը նվազել է 26-ով, սակայն հատվածների ընդհանուր թիվն ավելացել է 957-ով, հատվածի միջին մակերեսը 0,17-ով (Աղյուսակ 9, քարտեզ 3)

Աղյուսակ 9. Անտառտնտեսության կազմակերպման հիմնական տարրերը

| Անտառապետության անվանումը | Մակերեսը, հա | Քառակուսիների քանակը, հատ | Հատվածների քանակը, հատ | Հատվածի միջին մակերեսը | |
|---------------------------|--------------|---------------------------|------------------------|------------------------|------|
| Մեղրածոր | 7187 | 19 | 991 | 7,25 | |
| Ծաղկածոր | 4003 | 23 | 1065 | 3,76 | |
| Արզական | 8187 | 61 | 1624 | 5,04 | |
| Բուժական | 1968 | 16 | 380 | 5,18 | |
| Արզնի | 2427 | 9 | 700 | 3,47 | |
| Երևան | 385 | 5 | 246 | 1,57 | |
| Էրեբունի | 468 | 2 | 171 | 2,74 | |
| Ընդամենը | 2022 | 24625 | 135 | 5177 | 4,76 |
| | 1990 | 19365 | 161 | 4220 | 4,59 |

2.8 Կոլեկտիվ ուսուցում

Համաձայն Հայաստանի անտառներում անտառաշինության և անտառկառավարման պլանների պատրաստման հրահանգի, դաշտային գույքագրումից առաջ

կազմակերպվել են անտառի գույքագրման և քարտեզագրման գործնական կոլեկտիվ ուսուցումներ:

Կոլեկտիվ ուսուցումներն իրականացվել են նախօրոք ընտրված ծառուտներում: Ուսուցման նպատակը գույքագրող հիմնական և տեխնիկական անձնակազմին անտառի կոնկրետ գույքագրման տարածքի պայմաններում պահանջվող ճշտությամբ գնահատում իրականացնելուն նախապատրաստելն է, ինչպես նաև յուրաքանչյուր կատարողի մասնագիտական մակարդակի և անտառի գնահատմանը նրա մասնակցության որոշումը և ճիշտ անտառտնտեսական միջոցառումներ նախագծելու հմտություն ուսուցանելը:

Կոլեկտիվ ուսուցումներին մասնակցել են ծրագրի հիմնական և տեխնիկական անձնակազմը, նույն թվում անտառտնտեսության համապատասխան մասնագետները, ինչպես նաև շրջակա համայնքից ներկայացուցիչներ:

Կոլեկտիվ ուսուցումը ներառել է.

- ա) անտառգույքագրման չափումների կատարման հրահանգավորում, շրջանաձև ռելասկոպիկ և հաշվարկային հրապարակներով վարժանքներ, չափագրումների տվյալների օգտագործում՝ ինքնաստուգման համար,
- բ) մասնագետների ծանոթացում համապատասխան իրավական ակտերին,
- գ) ծանոթացում անտառաճման պայմանների և անտառային տիպերի հետ, նրանց փոխկապակցվածությանը ծառուտների տեսակային կազմի, բոնիտետային դասերի և ծառուտների գնահատման այլ ցուցանիշների հետ,
- դ) ծանոթացում ծառուտների, առանձին ծառերի վնասատուներով և հիվանդություններով վարակվածության նշանների հետ,
- ե) ծանոթացում ծառուտների և այլ հողային կատեգորիաների արբանյակային նկարների վերձանմանը, գնահատման հատվածների սահմանների ճշտման և հատվածի ընդհանուր գնահատման բնութագրի գործնական ցուցադրում,
- զ) տեղեկացում դաշտային տեխնիկական փաստաթղթերի ձևակերպման և դրանց լրացման պահանջների մասին:

Ուսուցանվել է նաև մշտական փորձահրապարակների տեղադրման և հաշվարկման մեթոդիկան, և տեղադրվել են մշտական փորձահրապարակներ:

2.9 Անտառկառավարման պլանավորման մասնակցային մոտեցում

Անտառկառավարման պլանավորման մասնակցային մոտեցման հիմնական նպատակը շահագրգիռ խմբերին հնարավորության ընձեռնումն է աջակցելու անտառկառավարման պլանավորման պրոցեսին: Անտառային պաշարների պլանավորման մեջ բազմակողմանի մասնակցային մոտեցումն անտառագիտության ռեֆորմի կարևոր նախապայմաններից է:

Տեղաբնակները կարող են օժանդակել տվյալների հավաքագրմանը, պաշարների վիճակի վերաբերյալ պատմական տվյալների և տեղային կարիքների ու պաշարների օգտագործման ավանդույթների վերաբերյալ տեղեկատվության հավաքագրմանը:

Մասնակցային մոտեցումն անկասկած կբարձրացնի տեղաբնակների հետաքրքրությունն անտառների պահպանության և պաշարների արդյունավետ օգտագործման գործընթացներում: Մասնակցային պլանավորման մոտեցումը և դրա կիրառումը պետք է հաշվի առնի ազգային սովորույթներն ու ավանդույթները: Ռեսուրսների մասնակցային պլանավորման և կառավարման մեջ ընդհանուր պրոբլեմները որոշվում են համագործակցության միջոցով: Մասնակցային կառավարում նախ և առաջ նշանակում է համագործակցություն կազմակերպության ներսում և պլանավորողների, հասարակության ու հետաքրքրվող կողմերի միջև: Մասնակցային պլանավորման պրոցեսի արդյունավետությունը երաշխավորված է համապատասխան ուսուցման դեպքում:

Ծրագրի շրջանակներում հանդիպումներ են իրականացվել անտառտնտեսության աշխատակիցների և խոշորացված համայնքի բնակիչների հետ, քննարկվել են կառավարման պլանի հիմնական դրույթները, անտառային քարտեզները համադրվել են համանքների կադաստրային քարտեզների հետ, վերհանվել և ճշտվել են առկա անհամապատասխանությունները:



Նկար 1. Կոլեկտիվ ուսուցում

Բաժին 3. ԱՆՏԱՌԱՅԻՆ ՀՈՂԵՐԻ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ

3.1 Անտառտնտեսության ընդհանուր հողատեսքերը

Անտառտնտեսության ընդհանուր մակերեսը 24625 հեկտար է, որից անտառային հողերը՝ 22575,5հա, նույն թվում անտառածածկ մակերեսը 16662,9հա (անտառտնտեսության ընդհանուր տարածքի 91,7%-ը, անտառային հողերի 73,8%-ը), Ոչ անտառային հողերի մակերեսը կազմում է 2049,5հա, կամ ընդհանուր տարածքի 8,3%-ը, նույն թվում խոտհարքները 40,9հա, արոտավայրերը՝ 985,2հա (Աղյուսակ 10):

Աղյուսակ 10. Հրազդանի անտառտնտեսության ընդհանուր հողատեսքերի բաշխվածությունը

| № | Հողատեսքը | 2022 | |
|--------|-------------------------------------|---------|-------|
| | | Հա | % |
| 1. | Ընդհանուր | 24625,0 | 100 |
| 2. | Անտառային հողեր, ընդամենը | 22575,5 | 91,68 |
| 2.1. | Անտառածածկ, ընդամենը | 16662,9 | 67,67 |
| 2.1.1. | Այդ թվում անտառմշակույթներ | 1625,3 | |
| 2.2. | Չմիակցված սաղարթով անտառմշակույթներ | 19,4 | 0,08 |
| 2.3. | Անտառային տնկարան | 18,5 | 0,08 |
| 2.4. | Ոչ անտառածածկ, ընդամենն, այդ թվում | 5874,7 | 23,85 |
| 2.4.1 | Նոսրուտներ | 2310,4 | |
| 2.4.2 | Բացատներ և պարապուտ տարածքներ | 3276,4 | |
| 2.4.3 | Հրդեհված, մահացած տնկարք | 287,9 | |
| 3. | Ոչ անտառային հողեր | 2049,5 | 8,32 |
| 3.1 | Վարելահող | 19,2 | |
| 3.2 | Խոտհարք | 40,9 | |
| 3.3 | Արոտավայր | 985,2 | |
| 3.4 | Այգի | 120,3 | |
| 3.5 | Ջրային օբյեկտներ | 4,2 | |
| 3.6 | Ճանապարհներ | 16,6 | |
| 3.7 | Այլ հողեր | 863,1 | |

3.2. Անտառտնտեսության ընդհանուր տարածքի բաժանումն ըստ հիմնական նպատակային նշանակության և հողատեսքերի

Պաշտպանական նշանակության հողատեսքերի ընդհանուր մակերեսը զբաղեցնում է ամբողջ տարածքի 16,1%-ը (3986,5 հա), որից անտառածածկը՝ 1432,6հա է, նույն թվում անտառմշակույթները՝ 791,4հա: Հրդեհված, հատված և չվերականգնված անտառային տարածքները զբաղեցնում են՝ 206,9հա, անտառային բացատները և բաց (պարապուտ) տարածքները՝ 1552,7հա, նոսրուտները՝ 371,3հա: Ոչ անտառային հողերը զբաղեցնում են 423,0հա (ընդհանուր ոչ անտառային հողերի 20,6%-ը):

Հատուկ նշանակության հողատեսքերը բացարձակ գերակշռում են և զբաղեցնում են 19181,0հա (77,9%), որից անտառածածկ մակերեսը՝ 13772,8հա, նույն թվում անտառմշակույթները՝ 808,3հա, չմիակցված սաղարթով անտառմշակույթները՝ 19,4հա: Հրդեհված, հատված և չվերականգնված անտառային տարածքները

զբաղեցնում են 81,0հա, անտառային բացատները և բաց տարածքները՝ 1723,7հա, նոսրուտները՝ 1939,1հա: Ոչ անտառային հողերը զբաղեցնում են 1626,5հա (79,4%-ը):

Արտադրական նշանակության ընդհանուր հողատեսքերը զբաղեցնում են ընդամենը 1457,5հա (6,0%), ամբողջությամբ անտառածածկ:

Անտառտնտեսության ընդհանուր հողատեսքերում անտառածածկ մակերեսը 16662,9հա է, որից 1625,3 հեկտարն է միակցված սաղարթով անտառմշակույթ (9,8%), հրդեհված, համատարած հատված և չվերականգնված մակերեսը՝ 287,9հա, անտառային բացատները և պարապուտները՝ 3276,4հա, նոսրուտները՝ 2310,4հա:

Ոչ անտառային հողերի մակերեսը կազմում է 2049,5հա:

Անտառտնտեսության և անտառապետությունների անտառային հողերի մակերեսների բաշխվածությունն ըստ հիմնական նպատակային նշանակության կատեգորիաների և հողատեսքերի տրված է աղյուսակ 11-ում, պատկերված՝ քարտեզ 4-ում, իսկ անտառի կատեգորիաներն ըստ անտառապետությունների նշված է աղյուսակ 12-ում:

Աղյուսակ 11. Հրազդանի անտառտնտեսության անտառային հողատեսքերի բաշխվածությունն ըստ հիմնական նպատակային նշանակության

| № | Հողատեսք | Կատեգորիա | Մակերեսը, հա |
|-----|---|---------------------|--------------|
| 1 | Ընդհանուր մակերեսը | Արտադրական | 1457,5 |
| | | Պաշտպանական | 3563,5 |
| | | Հատուկ նշանակության | 17554,5 |
| | | Ընդամենը | 22575,5 |
| 2 | Անտառածածկ մակերեսը | Արտադրական | 1457,5 |
| | | Պաշտպանական | 1432,6 |
| | | Հատուկ նշանակության | 13772,8 |
| | | Ընդամենը | 16662,9 |
| 2.1 | Այդ թվում անտառմշակույթներ | Արտադրական | 25,6 |
| | | Պաշտպանական | 791,4 |
| | | Հատուկ նշանակության | 808,3 |
| | | Ընդամենը | 1625,3 |
| 3 | Չմիակցված անտառմշակույթներ | Հատուկ նշանակության | 19,4 |
| 4 | Անտառային տնկարան և ջերմոց | Հատուկ նշանակության | 18,5 |
| 5 | Ոչ անտառածածկ | Պաշտպանական | 2130,9 |
| | | Հատուկ նշանակության | 3743,8 |
| | | Ընդամենը | 5874,7 |
| 5.1 | Հրդեհված, մահացած, հատված և չվերականգնված | Պաշտպանական | 206,9 |
| | | Հատուկ նշանակության | 81,0 |
| | | Ընդամենը | 287,9 |
| 5.2 | Բացատներ և պարապուտ տարածքներ | Պաշտպանական | 1552,7 |
| | | Հատուկ նշանակության | 1723,7 |
| | | Ընդամենը | 3276,4 |
| 5.3 | Նոսրուտներ | Պաշտպանական | 371,3 |
| | | Հատուկ նշանակության | 1939,1 |
| | | Ընդամենը | 2310,4 |

Աղյուսակ 12. Հրազդանի անտառտնտեսության անտառային հողատեսքերի բաշխվածությունը ըստ հիմնական նպատակային նշանակության և անտառպետությունների

| № | Անտառպետություն | Նպատակային նշանակությունը / մակերեսը, հա | | | | | | Ընդամենը | |
|---|-----------------|--|---------------------|--------------------|---------------------|--------------------|---------------------|--------------------|---------------------|
| | | Արտադրական | | Պաշտպանական | | Հատուկ | | Ընդհանուր մակերեսը | Անտառածածկ մակերեսը |
| | | Ընդհանուր մակերեսը | Անտառածածկ մակերեսը | Ընդհանուր մակերեսը | Անտառածածկ մակերեսը | Ընդհանուր մակերեսը | Անտառածածկ մակերեսը | | |
| 1 | Մեղրածոր | | | | | 6796,7 | 5508,0 | 6796,7 | 5508,0 |
| 2 | Ծաղկածոր | 396,6 | 396,6 | 484,0 | 296,6 | 2988,4 | 2477,6 | 3869,0 | 3170,8 |
| 3 | Արզական | | | 138,0 | 132,8 | 7261,4 | 5673,1 | 7399,4 | 5805,9 |
| 4 | Բուժական | 1060,9 | 1060,9 | 904,2 | 427,5 | | | 1965,1 | 1488,4 |
| 5 | Արզնի | | | 2037,3 | 575,7 | | | 2037,3 | 575,7 |
| 6 | Երևան | | | | | 206,0 | 75,6 | 206,0 | 75,6 |
| 7 | Էրեւունի | | | | | 302,0 | 38,5 | 302,0 | 38,5 |
| | Ընդամենը | 1457,5 | 1457,5 | 3563,5 | 1432,6 | 17554,5 | 13772,8 | 22575,5 | 16662,9 |

3.3. Անտառածածկ մակերեսի և պաշարի բաշխվածությունը ըստ անտառկազմող ծառաթփատեսակների

Անտառտնտեսությունում հիմնական անտառկազմող տեսակներն են խոշորատէջ կաղնին, որի գերակշռությամբ ծառուտները զբաղեցնում են 12587,8հա՝ 910261խտմ³ ընդհանուր պաշարով, կամ անտառածածկ մակերեսի 75,5%-ը և ընդհանուր պաշարի 74,7%-ը, ընդ որում 1990թ. համեմատությամբ մակերեսը ավելացել է 3072,8 հեկտարով, իսկ ընդհանուր պաշարը՝ 96061խտմ³-ով, բոխու գերակշռությամբ ծառուտները զբաղեցնում են 986,1հա, ընդհանուր պաշարը 68649խտմ³ (անտառածածկի 5,9%-ը և պաշարի 5,7%-ը), 1990թ. համեմատությամբ զբաղեցրած մակերեսը ավելացել է 644,1 հեկտարով, ընդհանուր պաշարը 31749խտմ³-ով, սոճուտները՝ 720,6հա, 83142խտմ³ (անտառածածկ տարածքի 4,3%-ը և պաշարի 6,8%-ը), 1990թ. համեմատությամբ ընդհանուր մակերեսը նվազել է 413,4 հեկտարով, ընդհանուր պաշարը ավելացել է 28357խտմ³-ով և մնացած տեսակները միասին կազմում են անտառածածկի 14,3%-ը և ընդհանուր պաշարի 12,8%-ը (Աղյուսակ 13, քարտեզ 5):

Աղյուսակ 13. Անտառածածկ մակերեսի և պաշարի բաշխվածությունն ըստ անտառկազմող ծառատեսակների

| № | Գերակշռող ծառատեսակը | 1990 | | 2022 | |
|---|----------------------|--------------|--------------------------|--------------|-------------------------|
| | | մակերեսը, հա | պաշարը, խտմ ³ | մակերեսը, հա | պաշար, խտմ ³ |
| 1 | Սոճի | 1134 | 54785 | 720,6 | 83142 |
| 2 | Կաղնի | 44 | 1800 | 3535,2 | 373924 |
| 3 | Կաղնի ցածրաբուն | 9471 | 812400 | 9052,6 | 536337 |
| 4 | Բոխի | 342 | 36900 | 114,1 | 12919 |
| 5 | Բոխի ցածրաբուն | | | 872,0 | 55730 |

| № | Գերակշռող ծառատեսակը | 1990 | | 2022 | |
|-----------------|----------------------|--------------|--------------------------|--------------|-------------------------|
| | | մակերեսը, հա | պաշարը, խտմ ³ | մակերեսը, հա | պաշար, խտմ ³ |
| 6 | Հացենի | 136 | 5600 | 124,8 | 4087 |
| 7 | Թխկի | 8 | 300 | 25,9 | 1438 |
| 8 | Թեղի | 141 | 15400 | 111,8 | 5493 |
| 9 | Ակացիա սպիտակ | 30 | 600 | 30,2 | 1806 |
| 10 | Կեչի | 599 | 47400 | 651,3 | 46709 |
| 11 | Կաղամախի | 24 | 900 | 68,0 | 9957 |
| 12 | Լորենի | 637 | 106700 | 323,8 | 60706 |
| 13 | Բարդի | 4 | 100 | 91,0 | 12231 |
| 14 | Ուտենի ծառ | 1 | 100 | 36,0 | 1778 |
| 15 | Ծիրանենի | | | 2,7 | 29 |
| 16 | Գլեղիչիա | | | 0,1 | 4 |
| 17 | Տանձենի | 4 | 100 | 15,6 | 651 |
| 18 | Փռչնի | | | 4,4 | 71 |
| 19 | Նշենի | | | 431,3 | 2713 |
| 20 | Հունական ընկուզենի | | | 1,0 | 73 |
| 21 | Արոսենի | | | 36,3 | 806 |
| 22 | Խնձորենի | 23 | 200 | 51,2 | 740 |
| 23 | Բալենի | | | 9,4 | 299 |
| 24 | Սալորենի | | | 0,1 | 4 |
| 25 | Տույա | | | 0,4 | 6 |
| 26 | Սզնի | | | 3,5 | 34 |
| 27 | Փշատենի | | | 0,5 | 24 |
| 28 | Գիհի | 60 | 600 | 288,9 | 6189 |
| 29 | Ակացիա դեղին | 5 | 100 | 4,7 | 73 |
| 30 | Դրախտածառ | | | 52,7 | 691 |
| 31 | Հուդայածառ | | | 0,4 | 8 |
| 32 | Այլանթ | | | 2,1 | 139 |
| 33 | Սոսի | | | 0,3 | 12 |
| 34 | Ասպիրակ | 34 | 800 | | |
| Ընդամենը | | 12697 | 1058900 | 16662,9 | 1218823 |

Անտառտնտեսությունում անտառները տեղաբաշխված են ծովի մակերևույթից 900-2500մ բարձրությունների վրա, ընդ որում մինչև 1200մ բարձրության վրա գտնվում է ընդամենը 141,5հա մակերես, 6757խտմ³ ընդհանուր պաշարով (ընդհանուր անտառածածկ տարածքի 0,8% և պաշարի 0,6%), 1201-1600մ բարձրությունների վրա՝ 260,5հա, 2828խտմ³ ընդհանուր պաշարով (1,6% և 0,2%), 1601-1800մ՝ 1140,1հա, 60901խտմ³ ընդհանուր պաշարով (6,9% և 5,0%), 1801-2000մ՝ 4540,7հա, 353823խտմ³, համապատասխանաբար 27,3% և 29,1%, 2001-2200մ՝ 7667,0հա, 566122խտմ³, (46,0% և 46,4%), և 2200մ-ից բարձր՝ անտառածածկի 17,4%-ը, ընդհանուր պաշարի 18,7%-ը (Աղյուսակ 14, քարտեզ 6):

Աղյուսակ 14. Անտառածածկ մակերեսի և ընդհանուր պաշարի բաշխվածությունն ըստ ծովի մակերևույթից բարձրության

| Անտառակետություն | Անտառածածկը, հա Պաշարը, մ ³ | Ծովի մակերևույթից բարձրությունը, մետր | | | | | | |
|-------------------|---|---------------------------------------|--------------|--------------|---------------|---------------|---------------|-------------------|
| | | 801-1200 | 1201-1400 | 1401-1600 | 1601-1800 | 1801-2000 | 2001-2200 | 2201 մետրից բարձր |
| Մեղրաձոր | 5508 | 1,0 | | | 6,4 | 1202,2 | 3277,7 | 1020,7 |
| | 447539 | 42 | | | 940 | 122710 | 240006 | 83841 |
| Ծաղկաձոր | 3170,8 | 19,2 | | | 181,7 | 1234,5 | 1471,1 | 264,3 |
| | 222338 | 2380 | | | 13628 | 90197 | 99744 | 16390 |
| Արզական | 5805,9 | | | 6,2 | 655,1 | 1650,9 | 2224 | 1269,7 |
| | 456136 | | | 519 | 40584 | 119472 | 188328 | 107233 |
| Բուժական | 1488,4 | | | | 15,5 | 420,3 | 694,2 | 358,4 |
| | 80431 | | | | 570 | 20889 | 38044 | 20928 |
| Արզնի | 575,7 | 7,2 | 129,1 | 125,2 | 281,4 | 32,8 | | |
| | 8367 | 323 | 1047 | 1262 | 5179 | 555 | | |
| Երևան | 75,6 | 75,6 | | | | | | |
| | 3491 | 3491 | | | | | | |
| Էրեբունի | 38,5 | 38,5 | | | | | | |
| | 521 | 521 | | | | | | |
| Անտառտնտեսություն | 16662,9 | 141,5 | 129,1 | 131,4 | 1140,1 | 4540,7 | 7667 | 2913,1 |
| | 1218823 | 6757 | 1047 | 1781 | 60901 | 353823 | 566122 | 228392 |

Հյուսիսային կողմնադրությունների լանջերին տեղաբաշխված են անտառածածկ մակերեսի 61,2%-ը (10205,7հա), հարավային կողմնադրությունների լանջերին՝ 38,8%-ը (6457,2հա) (Աղյուսակ 15, քարտեզ 7):

Աղյուսակ 15. Անտառածածկ մակերեսի և ընդհանուր պաշարի բաշխվածությունն ըստ կողմնադրության

| Կողմնադրություն | Անտառածածկ մակերեսը, հա | Ընդհանուր պաշարը խտմ ³ | 1 հեկտարի միջին պաշարը |
|------------------|-------------------------|-----------------------------------|------------------------|
| Հյուսիսային | 1509,6 | 130404 | 86,4 |
| Հյուսիս-արևելյան | 4053,0 | 329024 | 81,2 |
| Հյուսիս-արևմտյան | 2886,3 | 254101 | 88,0 |
| Հարավային | 981,6 | 51486 | 52,5 |
| Հարավ-արևմտյան | 1921,4 | 111465 | 58,0 |
| Հարավ-արևելյան | 2533,6 | 145893 | 57,6 |
| Արևելյան | 1756,8 | 126922 | 72,2 |
| Արևմտյան | 1020,6 | 69528 | 68,1 |
| Ամբողջը | 16662,9 | 1218823 | 73,1 |

Անտառածածկ մակերեսի 5,8%-ը (974,9հա) և ընդհանուր պաշարի 3,9%-ը (47854խտմ³) տեղաբաշխված է մինչև 10° թեքությունների վրա, 11-20° թեքությունների վրա՝ համապատասխանաբար 14,3% (2364,1հա) և 11,1% (133528խտմ³) 21-30°

թեքությունների վրա՝ 30,8% (5146,5հա) և 30,8% (375921խտմ³), 31°-ից բարձր՝ 49,1% (8177,4հա) և 54,2% (661520խտմ³) (Աղյուսակ 16, քարտեզ 8):

Աղյուսակ 16. Անտառածածկ մակերեսի և ընդհանուր պաշարի բաշխվածությունն ըստ լանջերի թեքությունների

| Լանջի թեքության աստիճանը | Անտառածածկ մակերեսը, հա | Պաշարը, խտմ ³ |
|--------------------------|-------------------------|--------------------------|
| մինչև 5° | 435,2 | 24263 |
| 6-10° | 539,7 | 23591 |
| 11-15° | 918,0 | 42413 |
| 16-20° | 1446,1 | 91115 |
| 21-25° | 2295,7 | 158513 |
| 26-30° | 2850,8 | 217408 |
| 31-35° | 7568,3 | 612559 |
| 36-40° | 598,2 | 48590 |
| 41°-ից բարձր | 10,9 | 371 |
| Ընդամենը | 16662,9 | 1218823 |

3.4. Անտառածածկ մակերեսի բաշխվածությունն ըստ տարիքային խմբերի

Անտառտնտեսությունում անտառածածկ մակերեսի և պաշարի հետևյալ բաշխվածությունն է ըստ տարիքային խմբերի: Երիտասարդ տարիքային խմբի ծառուտները (I և II հասակային դասեր) զբաղեցնում են 453,9հա, 19033խտմ³ պաշարով (անտառածածկի ընդամենը 2,7% և պաշարի 1,6%-ը), միջին տարիքի ծառուտները, որոնք բացարձակ գերակշռում են, զբաղեցնում են 13950,4հա, 1078037խտմ³ պաշարով (համապատասխանաբար 83,7% և 88,4%):

Հասունացող ծառուտները զբաղեցնում են 890,7հա (5,3%), 63117խտմ³ (5,2%), իսկ հասուն և գերհասուն ծառուտները միասին՝ 1367,9հա (8,3%) և 58636խտմ³ (4,8%): (Աղյուսակ 17, քարտեզ 9):

Աղյուսակ 17. Անտառածածկ տարածքի և պաշարի բաշխվածությունն ըստ տարիքային խմբերի

| № | Գերակշռող ծառատեսակը | Մակերեսը, հա | | | | | | | Պաշարը, խտմ ³ | | | | | | | Միջին տարիքը |
|----|----------------------|-------------------------|--------------------------------|------|--------------|------------|------------------------------------|--------------------------------|--------------------------|-----------|--------|--------------|------------|--------------------|---------------------|--------------|
| | | Անտառածածկ մակերեսը, հա | այդ թվում ըստ տարիքային խմբերի | | | | Ընդհանուր պաշարը, խտմ ³ | այդ թվում ըստ տարիքային խմբերի | | | | | | | | |
| | | | երիտասարդ | | միջին տարիքի | հասունացող | | հասուն և գերհասուն | | երիտասարդ | | միջին տարիքի | հասունացող | հասուն և գերհասուն | | |
| | | | 1 | 2 | | | | ընդամենը | այդ թվում գերհասուն | 1 | 2 | | | ընդամենը | այդ թվում գերհասուն | |
| 1 | Սոճի | 720,6 | 4,7 | 93,7 | 622,2 | | | 83142 | 96 | 7516 | 75531 | | | 53 | | |
| 2 | Կաղնի | 3535,2 | | 60,8 | 3474,4 | | | 373924 | | 1952 | 370472 | | | 78 | | |
| 3 | Կաղնի ցածրաբուն | 9052,6 | | | 7401,7 | 846 | 804,9 | 536337 | | | 427984 | 59514 | 48839 | 12347 | 57 | |
| 4 | Բոխի | 114,1 | | 35,2 | 78,9 | | | 12919 | | 2693 | 10226 | | | 59 | | |
| 5 | Բոխի ցածրաբուն | 872 | | | 872 | | | 55730 | | | 55730 | | | 37 | | |
| 6 | Հացենի | 124,8 | 3,2 | 97,3 | 24,3 | | | 4087 | 5 | 2544 | 1538 | | | 35 | | |
| 7 | Թխկի | 25,9 | 5,7 | 2,8 | 17,4 | | | 1438 | 29 | 60 | 1349 | | | 70 | | |
| 8 | Թեղի | 111,8 | 4 | 45,6 | 62,2 | | | 5493 | 63 | 1617 | 3812 | | | 50 | | |
| 9 | Ակացիա սպիտակ | 30,2 | 0,7 | 18,9 | 10,6 | | | 1806 | 11 | 877 | 918 | | | 40 | | |
| 10 | Կեչի | 651,3 | | 0,4 | 630,9 | 20 | | 46709 | | 6 | 44628 | 2075 | | 59 | | |
| 11 | Կաղամախի | 68 | | | 47,3 | 2,8 | 17,9 | 9957 | | | 6954 | 243 | 2760 | 51 | | |
| 12 | Լորենի | 323,8 | | | 323,8 | | | 60706 | | | 60706 | | | 74 | | |
| 13 | Բարդի | 91 | | 0,3 | 58,2 | 11,4 | 21,1 | 12231 | | 10 | 8776 | 1080 | 2365 | 54 | | |
| 14 | Ուռենի ծառ | 36 | | | 27,2 | 1,6 | 7,2 | 1778 | | | 1224 | 90 | 464 | 40 | | |
| 15 | Ծիրանենի | 2,7 | | 1,6 | 1,1 | | | 29 | | 13 | 16 | | | 43 | | |
| 16 | Գլեղիչիա | 0,1 | | 0,1 | | | | 4 | | 4 | | | | 25 | | |
| 17 | Տանձենի | 15,6 | | 13,5 | 2,1 | | | 651 | | 504 | 147 | | | 37 | | |
| 18 | Փռչնի | 4,4 | | 3,4 | 1 | | | 71 | | 53 | 18 | | | 40 | | |
| 19 | Նշենի | 431,3 | | | 2 | 1,2 | 428,1 | 166,2 | 2713 | | 11 | 5 | 2697 | 1431 | 42 | |
| 20 | Հունական ընկուզենի | 1 | 0,1 | | 0,9 | | | 73 | 1 | | 72 | | | 97 | | |
| 21 | Արոսենի | 36,3 | | | | | 36,3 | 3,9 | 806 | | | | 806 | 78 | 37 | |
| 22 | Խնձորենի | 51,2 | 4,9 | 41,7 | 4,6 | | | 740 | 16 | 615 | 109 | | | 36 | | |
| 23 | Բալենի | 9,4 | | 9,4 | | | | 299 | | 299 | | | | 31 | | |
| 24 | Սալորենի | 0,1 | | | 0,1 | | | 4 | | | 4 | | | 35 | | |

| № | Գերակշռող ծառատեսակը | Մակերեսը, հա | | | | | | | Պաշարը, խտմ ³ | | | | | | | Միջին տարիքը |
|---------------------|----------------------|-------------------------|--------------------------------|--------------|----------------|--------------|--------------------|------------------------------------|--------------------------------|------------|--------------|----------------|--------------------|--------------|---------------------|--------------|
| | | Անտառածածկ մակերեսը, հա | այդ թվում ըստ տարիքային խմբերի | | | | | Ընդհանուր պաշարը, խտմ ³ | այդ թվում ըստ տարիքային խմբերի | | | | | | | |
| | | | երիտասարդ | | միջին տարիքի | հասունացող | հասուն և գերհասուն | | երիտասարդ | | միջին տարիքի | հասունացող | հասուն և գերհասուն | | | |
| | | | 1 | 2 | | | ընդամենը | | այդ թվում գերհասուն | 1 | | | 2 | ընդամենը | այդ թվում գերհասուն | |
| 25 | Տույա | 0,4 | | 0,4 | | | | | 6 | | 6 | | | | | 30 |
| 26 | Ազնի | 3,5 | | | 1,2 | 2,3 | | | 34 | | | 9 | 25 | | | 25 |
| 27 | Փշատենի | 0,5 | | | | | 0,5 | 0,3 | 24 | | | | | 24 | 23 | 54 |
| 28 | Գիհի | 288,9 | | 5,2 | 283,7 | | | | 6189 | | 36 | 6153 | | | | 66 |
| 29 | Ակացիա դեղին | 4,7 | | | | 1,7 | 3 | | 73 | | | | 26 | 47 | | 31 |
| 30 | Դրախտածառ | 52,7 | | | 0,5 | 3,7 | 48,5 | | 691 | | | 6 | 59 | 626 | | 33 |
| 31 | Հուդայածառ | 0,4 | | | | | 0,4 | | 8 | | | | | 8 | | 30 |
| 32 | Այլանթ | 2,1 | | 0,1 | 2 | | | | 139 | | 2 | 137 | | | | 31 |
| 33 | Սոսի | 0,3 | | 0,2 | 0,1 | | | | 12 | | 5 | 7 | | | | 48 |
| Անտառոտնտեսություն | | 16662,9 | 23,3 | 430,6 | 13950,4 | 890,7 | 1367,9 | 347,5 | 1218823 | 221 | 18812 | 1078037 | 63117 | 58636 | 13879 | 58 |
| Անտառապետություններ | | | | | | | | | | | | | | | | |
| 1 | Մեղրածոր | 5508 | 4,5 | 78,8 | 5343,3 | 53,6 | 27,8 | | 447539 | 89 | 6270 | 432680 | 5522 | 2978 | | 57 |
| 2 | Ծաղկածոր | 3170,8 | 0,2 | 117,9 | 2989,5 | 21,7 | 41,5 | | 222338 | 2 | 4703 | 213901 | 1343 | 2389 | | 56 |
| 3 | Արզական | 5805,9 | 3,9 | 124,3 | 5134,8 | 521,1 | 21,8 | 3,9 | 456136 | 16 | 5806 | 410295 | 39100 | 919 | 78 | 72 |
| 4 | Բուժական | 1488,4 | 1,6 | 3,2 | 409,2 | 285,1 | 789,3 | 177,1 | 80431 | 6 | 188 | 15270 | 16937 | 48030 | 12347 | 69 |
| 5 | Արզնի | 575,7 | 6,1 | 51,2 | 45,3 | 3,2 | 469,9 | 166,2 | 8367 | 33 | 715 | 3821 | 131 | 3667 | 1431 | 48 |
| 6 | Երևան | 75,6 | 3,5 | 36,9 | 23,4 | 6 | 5,8 | 0,3 | 3491 | 63 | 956 | 1897 | 84 | 491 | 23 | 56 |
| 7 | Էրեւնուհի | 38,5 | 3,5 | 18,3 | 4,9 | | 11,8 | | 521 | 12 | 174 | 173 | | 162 | | 41 |

3.5. Անտառածածկ մակերեսի բաշխվածությունն ըստ լանջի թեքության և տարիքային խմբերի

Անտառածածկ տարածքի ընդամենը 5,9%-ը (974,9հա) և պաշարի 3,9%-ը (47854խտմ³) գտնվում են հարթ՝ մինչև 10° թեքությունների վրա, 11-20° թեքությունների վրա՝ 2364,1հա մակերես (14,2%) և 133528խտմ³ պաշար (11,0%), 31°-ից բարձր թեքություններում տեղաբաշխված են 8177,4հա անտառներ՝ 661520խտմ³ ընդհանուր պաշարով (համապատասխանաբար 49,1% և 54,3%), իսկ 21-30° թեքությունների վրա՝ 5146,5հա մակերես (30,8%) և 375921խտմ³ պաշար (30,9%):

Անտառտնտեսության երիտասարդ և միջին տարիքային խմբերի ծառուտների մակերեսների 40%-ը (6679,0հա) գտնվում են մինչև 30° թեքությունների վրա, որոնցում հիմնականում համապատասխան հատվածներում նախատեսվել են խնամքի հատումները (Աղյուսակ 18):

Աղյուսակ 18. Անտառածածկ ընդհանուր մակերեսի և պաշարի բաշխվածությունն ըստ լանջի թեքության աստիճանի և տարիքային խմբերի

| Լանջի թեքության աստիճանը, ° | անտառածածկ մակերեսը, հա | պաշարը, խտմ ³ | Տարիքային խումբ | | | | | | | | | |
|-----------------------------|-------------------------|--------------------------|-------------------------|--------------------------|-------------------------|-------------------------|-------------------------|--------------------------|-------------------------|--------------------------|-------------------------|--------------------------|
| | | | երիտասարդ | | միջին տարիքային | | հասունացող | | հասուն | | զերհասուն | |
| | | | անտառածածկ մակերեսը, հա | պաշարը, խտմ ³ | անտառածածկ մակերեսը, հա | պաշարը խտմ ³ | անտառածածկ մակերեսը, հա | պաշարը, խտմ ³ | անտառածածկ մակերեսը, հա | պաշարը, խտմ ³ | անտառածածկ մակերեսը, հա | պաշարը, խտմ ³ |
| մինչև 5 | 435,2 | 24263 | 142 | 3482 | 168,6 | 16838 | 19,9 | 1364 | 87,7 | 2454 | 17 | 125 |
| 6-10 | 539,7 | 23591 | 36,6 | 1125 | 234,4 | 16287 | 25,6 | 1634 | 183,5 | 3827 | 59,6 | 719 |
| 11-15 | 918 | 42413 | 48,7 | 1396 | 393,3 | 19827 | 74,6 | 4251 | 296,7 | 13517 | 104,7 | 3421 |
| 16-20 | 1446,1 | 91115 | 73,6 | 3749 | 946 | 64863 | 102 | 6510 | 204 | 9393 | 120,5 | 6600 |
| 21-25 | 2295,7 | 158513 | 39,6 | 2547 | 1961,5 | 137807 | 138 | 8934 | 115,2 | 6590 | 41,4 | 2635 |
| 26-30 | 2850,8 | 217408 | 41,6 | 2086 | 2593,1 | 197929 | 137,8 | 11035 | 74 | 5980 | 4,3 | 379 |
| 31-35 | 7568,3 | 612559 | 64,5 | 3765 | 7093,1 | 579566 | 354,8 | 26544 | 55,9 | 2684 | | |
| 36-40 | 598,2 | 48590 | 7,3 | 883 | 549,5 | 44549 | 38 | 2845 | 3,4 | 312 | | |
| 41-ից բարձր | 10,9 | 371 | | | 10,9 | 371 | | | | | | |
| Անտառտնտեսություն | 16662,9 | 1218823 | 453,9 | 19033 | 13950,4 | 1078037 | 890,7 | 63117 | 1020,4 | 44757 | 347,5 | 13879 |
| Մեղրածոր | 5508 | 447539 | 83,3 | 6359 | 5343,3 | 432680 | 53,6 | 5522 | 27,8 | 2978 | | |
| Ծաղկածոր | 3170,8 | 222338 | 118,1 | 4705 | 2989,5 | 213901 | 21,7 | 1343 | 41,5 | 2389 | | |
| Արգական | 5805,9 | 456136 | 128,2 | 5822 | 5134,8 | 410295 | 521,1 | 39100 | 17,9 | 841 | 3,9 | 78 |
| Բուժական | 1488,4 | 80431 | 4,8 | 194 | 409,2 | 15270 | 285,1 | 16937 | 612,2 | 35683 | 177,1 | 12347 |
| Արզնի | 575,7 | 8367 | 57,3 | 748 | 45,3 | 3821 | 3,2 | 131 | 303,7 | 2236 | 166,2 | 1431 |
| Երևան | 75,6 | 3491 | 40,4 | 1019 | 23,4 | 1897 | 6 | 84 | 5,5 | 468 | 0,3 | 23 |
| Էրեւնունի | 38,5 | 521 | 21,8 | 186 | 4,9 | 173 | | | 11,8 | 162 | | |

3.6. Անտառածածկ տարածքի բաշխվածությունն ըստ բնիտետային դասերի

Անտառների միջին բնիտետային դասը 4,8 է, համեմատաբար բարձր բնիտետային դասով առանձնանում են սոճուտները՝ միջին բնիտետային դասը II-8 է, բարդին II-0, լորենին III-2, բարձրաբուն կաղնուտներին՝ IV-1 (Աղյուսակ 19, քարտեզ 10):

Աղյուսակ 19. Անտառածածկ ընդհանուր մակերեսի բաշխվածությունն ըստ բնիտետային դասերի

| № | Գերակշռող ծառատեսակը | Բնիտետային դասեր | | | | | | | |
|----|----------------------|------------------|--------------|---------------|---------------|---------------|---------------|----------------|--------------|
| | | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 5ա | Ընդ, հա | Միջին բնիտետ |
| 1 | Սոճի | 38,2 | 145,0 | 426,5 | 109,3 | 1,6 | | 720,6 | 2,8 |
| 2 | Կաղնի բարձրաբուն | | 4,7 | 300,2 | 2656,6 | 490,1 | 83,6 | 3535,2 | 4,1 |
| 3 | Կաղնի ցածրաբուն | | | | 766 | 4696,8 | 3589,8 | 9052,6 | 5,3 |
| 4 | Բոխի բարձրաբուն | | | 42,1 | 67,8 | 4,2 | | 114,1 | 3,7 |
| 5 | Բոխի ցածրաբուն | | | | 299,7 | 484,6 | 87,7 | 872 | 4,8 |
| 6 | Հացենի | | 2,9 | 18,7 | 61,7 | 23,4 | 18,1 | 124,8 | 4,3 |
| 7 | Թխկի | | 2,7 | 1,7 | 11,5 | 10 | | 25,9 | 4,1 |
| 8 | Թեղի | 5 | 9,7 | 20,1 | 61 | 15,6 | 0,4 | 111,8 | 3,7 |
| 9 | Ակացիա սպիտակ | | | 21,6 | 4,5 | 4,1 | | 30,2 | 3,4 |
| 10 | Կեչի | | | 10,3 | 477,9 | 141 | 22,1 | 651,3 | 4,3 |
| 11 | Կաղամախի | | 4,9 | 55,8 | 7,3 | | | 68 | 3,0 |
| 12 | Լորենի | | | 269,8 | 54 | | | 323,8 | 3,2 |
| 13 | Բարդի | 3,3 | 87,4 | 0,3 | | | | 91 | 2,0 |
| 14 | Ուտենի ծառ | | 0,3 | 6 | 25 | 4,2 | 0,5 | 36 | 4,0 |
| 15 | Ծիրանենի | | | | 1,1 | 1,6 | | 2,7 | 4,6 |
| 16 | Գլեղիչիա | | | | 0,1 | | | 0,1 | 4,0 |
| 17 | Տանձենի | | | 6,6 | 6,2 | 2,4 | 0,4 | 15,6 | 3,8 |
| 18 | Փռչնի | | | | | 1,9 | 2,5 | 4,4 | 5,6 |
| 19 | Նշենի | | | | 13,9 | 1,2 | 416,2 | 431,3 | 5,9 |
| 20 | Հունական ընկուզենի | | | 0,3 | 0,7 | | | 1 | 3,7 |
| 21 | Արոսենի | | | | | 22,5 | 13,8 | 36,3 | 5,4 |
| 22 | Խնձորենի | | | 3 | 12,3 | 33,7 | 2,2 | 51,2 | 4,7 |
| 23 | Բայենի | | | 3,4 | 5,8 | 0,2 | | 9,4 | 3,7 |
| 24 | Սալորենի | | | | 0,1 | | | 0,1 | 4,0 |
| 25 | Տույա | | | | | 0,4 | | 0,4 | 5,0 |
| 26 | Սզնի | | | | | | 3,5 | 3,5 | 5,5 |
| 27 | Փշատենի | | | 0,3 | 0,2 | | | 0,5 | 3,4 |
| 28 | Գիհի | | | | | | 288,9 | 288,9 | 5,5 |
| 29 | Ակացիա դեղին | | | | | 2,2 | 2,5 | 4,7 | 5,5 |
| 30 | Դրախտածառ | | | | 1,5 | 1,1 | 50,1 | 52,7 | 5,9 |
| 31 | Հուդայածառ | | | | 0,4 | | | 0,4 | 4,0 |
| 32 | Այլանթ | | 0,2 | 1,1 | 0,3 | 0,1 | 0,4 | 2,1 | 3,7 |
| 33 | Սոսի | | | 0,1 | 0,2 | | | 0,3 | 3,7 |
| | Ամբողջը | 46,5 | 257,8 | 1187,9 | 4645,1 | 5942,9 | 4582,7 | 16662,9 | 4,8 |

3.7. Անտառածածկ մակերեսի և պաշարի բաշխվածությունն ըստ ծառուտի լրիվության

Անտառտնտեսության ծառուտների միջին լրիվությունը 0,58 է, ընդ որում հիմնական անտառկազմող բարձրաբուն կաղնուտներում և ցածրաբուն կաղնուտներում համապատասխանաբար 0,56 և 0,59:

Ցածր լրիվության (0,3-0,4) ծառուտները զբաղեցնում են ընդհանուր 4004,1հա մակերես կամ ընդհանուր մակերեսի 24,0%-ը, իսկ պաշարը կազմում է 187668խտմ³ կամ 15,4%:

Միջին լրիվության (0,5-0,6) ծառուտները զբաղեցնում են ընդհանուր 6517,7հա մակերես՝ 39,1%-ը, պաշարը՝ 473547խտմ³ կամ 38,9%:

Բարձր լրիվության (0,7 և բարձր) ծառուտների մակերեսը կազմում է ընդհանուր անտառածածկի 36,9%-ը, կամ 6141,1հա, պաշարը՝ 45,7%-ը, կամ 557608խտմ³ (Աղյուսակ 20, քարտեզ 11):

Աղյուսակ 20. Անտառածածկ մակերեսի բաշխվածությունն ըստ ծառուտի լրիվության

| Գերակշռող ծառատեսակը | Լրիվությունը | | | | | | | | | |
|----------------------|--------------|--------|--------|--------|--------|--------|-------|------|--------|-------|
| | 0,3 | 0,4 | 0,5 | 0,6 | 0,7 | 0,8 | 0,9 | 1,0 | Ընդ. | Միջին |
| Սոճի | 49,5 | 142,9 | 176,8 | 252,0 | 82,4 | 13,4 | 1,7 | 1,9 | 720,6 | 0,53 |
| | 3166 | 12163 | 17826 | 34192 | 12661 | 2537 | 289 | 308 | 83142 | |
| Կաղնի | 412,2 | 481,1 | 541,8 | 1065,9 | 882,9 | 129,2 | 8,0 | 14,1 | 3535,2 | 0,56 |
| | 30919 | 43337 | 45335 | 118177 | 115725 | 18873 | 416 | 1142 | 373924 | |
| Կաղնի ցածրաբուն | 835,5 | 1264,8 | 1449,3 | 1774,6 | 2111,7 | 1422,9 | 193,8 | | 9052,6 | 0,59 |
| | 22886 | 50453 | 75400 | 108477 | 154917 | 108078 | 16126 | | 536337 | |
| Բոխի | 4,9 | 13,3 | 3,6 | 20,4 | 63 | 8,3 | 0,6 | | 114,1 | 0,63 |
| | 446 | 1312 | 387 | 2567 | 7204 | 959 | 44 | | 12919 | |
| Բոխի ցածրաբուն | 3,8 | 7 | 134,2 | 68,8 | 229,2 | 333,4 | 95,6 | | 872 | 0,72 |
| | 155 | 211 | 5630 | 4384 | 14193 | 23959 | 7198 | | 55730 | |
| Հացի | 24,1 | 37,4 | 36,5 | 18,2 | 1,4 | 7,2 | | | 124,8 | 0,47 |
| | 224 | 682 | 1547 | 1027 | 66 | 541 | | | 4087 | |
| Թխկի | 3,7 | 10,7 | 4,5 | 6,8 | | | 0,2 | | 25,9 | 0,46 |
| | 11 | 959 | 95 | 362 | | | 11 | | 1438 | |
| Թեղի | 13,9 | 24,8 | 29,8 | 41,6 | 1,3 | 0,4 | | | 111,8 | 0,49 |
| | 303 | 757 | 1508 | 2754 | 139 | 32 | | | 5493 | |
| Ակացիա սպիտակ | 3,4 | 5,2 | 5,1 | 5,5 | 11 | | | | 30,2 | 0,55 |
| | 165 | 216 | 332 | 266 | 827 | | | | 1806 | |
| Կեչի | 19,3 | 81,3 | 157,9 | 228,2 | 111 | 53,6 | | | 651,3 | 0,58 |
| | 348 | 3457 | 10083 | 15870 | 11217 | 5734 | | | 46709 | |
| Կաղամախի | | 1 | 4,2 | 33,2 | 8,2 | 21,4 | | | 68,0 | 0,67 |
| | | 77 | 461 | 4449 | 1562 | 3408 | | | 9957 | |
| Լորենի | 13,3 | 22,8 | 3,7 | 72,3 | 162,8 | 48,9 | | | 323,8 | 0,65 |
| | 1397 | 4228 | 491 | 12153 | 32830 | 9607 | | | 60706 | |
| Բարդի | 20,7 | 10,7 | 10,8 | 13,5 | 20,2 | 15,1 | | | 91,0 | 0,55 |
| | 2457 | 1421 | 1456 | 1732 | 2890 | 2275 | | | 12231 | |
| Ուռենի ծառ | 6 | 14,5 | 1,8 | 8,5 | 2,6 | 2,6 | | | 36,0 | 0,49 |
| | 270 | 480 | 186 | 536 | 114 | 192 | | | 1778 | |

| Գերակշռող ծառատեսակը | Լրիվությունը | | | | | | | | | |
|----------------------|---------------|---------------|---------------|---------------|---------------|---------------|--------------|-------------|----------------|-------------|
| | 0,3 | 0,4 | 0,5 | 0,6 | 0,7 | 0,8 | 0,9 | 1,0 | Ընդ. | Միջին |
| Ծիրանենի | 1,1 | 0,2 | 1,4 | | | | | | 2,7 | 0,41 |
| | 7 | 2 | 20 | | | | | | 29 | |
| Գլեդիչիա | | | 0,1 | | | | | | 0,1 | 0,5 |
| | | | 4 | | | | | | 4 | |
| Տանձենի | 0,9 | | 5,8 | 6,6 | 2,3 | | | | 15,6 | 0,56 |
| | 8 | | 186 | 281 | 176 | | | | 651 | |
| Փռչնի | 0,4 | 2,1 | 1,9 | | | | | | 4,4 | 0,43 |
| | 4 | 31 | 36 | | | | | | 71 | |
| Նշենի | 118 | 102,7 | 62 | 100,1 | 48,5 | | | | 431,3 | 0,47 |
| | 406 | 505 | 400 | 839 | 563 | | | | 2713 | |
| Հունական ընկուզենի | 0,2 | 0,8 | | | | | | | 1 | 0,38 |
| | 4 | 69 | | | | | | | 73 | |
| Արոսենի | 11,5 | 2,3 | 22,5 | | | | | | 36,3 | 0,43 |
| | 161 | 55 | 590 | | | | | | 806 | |
| Խնձորենի | 9,9 | 13,1 | 18,6 | 6 | 3,6 | | | | 51,2 | 0,46 |
| | 55 | 137 | 219 | 127 | 202 | | | | 740 | |
| Բալենի | 0,2 | | | 0,8 | 5,4 | 3 | | | 9,4 | 0,71 |
| | 2 | | | 19 | 219 | 59 | | | 299 | |
| Սալորենի | | | | | 0,1 | | | | 0,1 | 0,7 |
| | | | | | 4 | | | | 4 | |
| Տույա | 0,4 | | | | | | | | 0,4 | 0,3 |
| | 6 | | | | | | | | 6 | |
| Սզնի | 0,4 | 0,6 | | | 2,5 | | | | 3,5 | 0,6 |
| | 3 | 7 | | | 24 | | | | 34 | |
| Փշատենի | 0,2 | | 0,3 | | | | | | 0,5 | 0,42 |
| | 1 | | 23 | | | | | | 24 | |
| Գիհի | 65,3 | 137 | 79,5 | 7,1 | | | | | 288,9 | 0,41 |
| | 778 | 2834 | 2371 | 206 | | | | | 6189 | |
| Ակացիա դեղին | 0,3 | | 2 | 0,6 | 0,5 | 1,3 | | | 4,7 | 0,6 |
| | 1 | | 29 | 12 | 11 | 20 | | | 73 | |
| Դրախտածառ | 1,5 | 6,9 | 11,4 | 19,2 | 7,8 | 5,9 | | | 52,7 | 0,58 |
| | 12 | 68 | 124 | 257 | 116 | 114 | | | 691 | |
| Հողայածառ | | | 0,4 | | | | | | 0,4 | 0,5 |
| | | | 8 | | | | | | 8 | |
| Այլանթ | | | 1,9 | | 0,2 | | | | 2,1 | 0,52 |
| | | | 113 | | 26 | | | | 139 | |
| Սոսի | | 0,3 | | | | | | | 0,3 | 0,4 |
| | | 12 | | | | | | | 12 | |
| Անտառտնտեսություն | 1620,6 | 2383,5 | 2767,8 | 3749,9 | 3758,6 | 2066,6 | 299,9 | 16 | 16662,9 | 0,58 |
| | 64195 | 123473 | 164860 | 308687 | 355686 | 176388 | 24084 | 1450 | 1218823 | |

3.8. Անտառածածկ մակերեսի և պաշարի բաշխվածությունն ըստ հասակային դասերի

Անտառածածկ մակերեսի 2,7%-ը (453,9հա) երիտասարդ տարիքային խնբի (1-ին և 2-րդ հասակային դաս) ծառուտներ են, ընդհանուր պաշարը 19033խտմ³ (1,6%), 7 և բարձր հասակային դասերի ծառուտների ընդհանուր մակերեսը 4247,6հա (25,5%), պաշարը՝ 299534խտմ³ (24,6%), իսկ մակերեսի ու պաշարի գերակշիռ մասը

տեղաբաշխված է 3-6-րդ դասերում, համապատասխանաբար՝ 11961,4հա (71,8%), 900256խտմ³ (73,8%) (Աղյուսակ 21, քարտեզ 12):

Աղյուսակ 21. Անտառածածկ մակերեսը և պաշարը՝ ըստ գերակշռող ծառատեսակների ու հասակային դասերի

| Գերակշռող ծառատեսակը | Հասակային դասեր | | | | | | | | | Ընդամենը |
|----------------------|--|------|-------|--------|--------|--------|--------|-------|------------|----------|
| | Համարիչ- մակերեսը (հա), Հայտարար- պաշարը (խտմ ³) | | | | | | | | | |
| | I | II | III | IV | V | VI | VII | VIII | IX և բարձր | |
| Սոճի | 4,7 | 93,7 | 558,7 | 63,3 | 0,2 | | | | | 720,6 |
| | 96 | 7516 | 67070 | 8434 | 26 | | | | | 83142 |
| Կաղնի | | 60,8 | 363,2 | 2098,5 | 858,3 | 119,7 | 34,7 | | | 3535,2 |
| | | 1952 | 31439 | 220970 | 101631 | 14127 | 3805 | | | 373924 |
| Կաղնի ցածրարուն | | | 648,9 | 1905,9 | 1719 | 1579,8 | 2087,2 | 911,2 | 200,6 | 9052,6 |
| | | | 29059 | 87257 | 92904 | 112304 | 138277 | 62734 | 13802 | 536337 |
| Բոխի | | 35,2 | 39,1 | 39,8 | | | | | | 114,1 |
| | | 2693 | 3849 | 6377 | | | | | | 12919 |
| Բոխի ցածրարուն | | | 286,1 | 424,5 | 151,1 | 1,2 | 9,1 | | | 872 |
| | | | 19236 | 25567 | 9447 | 97 | 1383 | | | 55730 |
| Հացենի | 3,2 | 97,3 | 18,3 | 2 | 4 | | | | | 124,8 |
| | 5 | 2544 | 938 | 116 | 484 | | | | | 4087 |
| Թխկի | 5,7 | 2,8 | 8,7 | 1,4 | 7,3 | | | | | 25,9 |
| | 29 | 60 | 500 | 100 | 749 | | | | | 1438 |
| Թեղի | 4 | 45,6 | 53,6 | 4,7 | 3,9 | | | | | 111,8 |
| | 63 | 1617 | 2877 | 524 | 412 | | | | | 5493 |
| Ակացիա սպիտակ | 0,7 | 18,9 | 10,6 | | | | | | | 30,2 |
| | 11 | 877 | 918 | | | | | | | 1806 |
| Կեչի | | 0,4 | 2,8 | 45,2 | 134,4 | 276,8 | 174 | 17,7 | | 651,3 |
| | | 6 | 165 | 1748 | 8147 | 19495 | 15236 | 1912 | | 46709 |
| Կաղամախի | | | | 8,4 | 34,6 | 22,6 | 2,4 | | | 68 |
| | | | | 1101 | 5052 | 3509 | 295 | | | 9957 |
| Լորենի | | | | | 7,8 | 14,1 | 178,9 | 48,1 | 74,9 | 323,8 |
| | | | | | 1240 | 1889 | 32659 | 10220 | 14698 | 60706 |
| Բարդի | | 0,3 | | | 25,6 | 62,9 | 0,3 | | 1,9 | 91 |
| | | 10 | | | 3090 | 8690 | 36 | | 405 | 12231 |
| Ուռնի ծառ | | | 14,4 | 12,8 | 1,6 | 6,3 | 0,9 | | | 36 |
| | | | 536 | 688 | 90 | 409 | 55 | | | 1778 |
| Ծիրանենի | | 1,6 | 1,1 | | | | | | | 2,7 |
| | | 13 | 16 | | | | | | | 29 |
| Գլեղիչիա | | 0,1 | | | | | | | | 0,1 |
| | | 4 | | | | | | | | 4 |
| Տանձենի | | 13,5 | 2,1 | | | | | | | 15,6 |
| | | 504 | 147 | | | | | | | 651 |
| Փռչնի | | 3,4 | 1 | | | | | | | 4,4 |
| | | 53 | 18 | | | | | | | 71 |
| Նշենի | | | | | 2 | 1,2 | 130,3 | 131,6 | 166,2 | 431,3 |
| | | | | | 11 | 5 | 615 | 651 | 1431 | 2713 |
| Հունական ընկուզենի | 0,1 | | 0,3 | | | 0,6 | | | | 1 |
| | 1 | | 17 | | | 55 | | | | 73 |
| Արոսենի | | | | | | | 22,5 | 12 | 1,8 | 36,3 |
| | | | | | | | 510 | 247 | 49 | 806 |
| Խնձորենի | 4,9 | 41,7 | 4,6 | | | | | | | 51,2 |

| Գերակշռող ծառատեսակը | Հասակային դասեր | | | | | | | | | Ընդամենը |
|-----------------------------|--|--------------|---------------|---------------|---------------|---------------|---------------|---------------|--------------|----------------|
| | Համարիչ- մակերեսը (հա), Հայտարար- պաշարը (խտմ ³) | | | | | | | | | |
| | I | II | III | IV | V | VI | VII | VIII | IX և բարձր | |
| | 16 | 615 | 109 | | | | | | | 740 |
| Բալենի | | 9,4 | | | | | | | | 9,4 |
| | | 299 | | | | | | | | 299 |
| Սալորենի | | | | 0,1 | | | | | | 0,1 |
| | | | | 4 | | | | | | 4 |
| Տոյա | | 0,4 | | | | | | | | 0,4 |
| | | 6 | | | | | | | | 6 |
| Սզնի | | | | | 3,5 | | | | | 3,5 |
| | | | | | 34 | | | | | 34 |
| Փշատենի | | | | | | 0,2 | | | 0,3 | 0,5 |
| | | | | | | 1 | | | 23 | 24 |
| Գիհի | | 5,2 | 93 | 190,7 | | | | | | 288,9 |
| | | 36 | 1697 | 4456 | | | | | | 6189 |
| Ակացիա դեղին | | | | | 1,7 | 0,1 | 2,9 | | | 4,7 |
| | | | | | 26 | 2 | 45 | | | 73 |
| Դրախտածառ | | | | 0,5 | 3,7 | 10,4 | 30,1 | 8 | | 52,7 |
| | | | | 6 | 59 | 180 | 343 | 103 | | 691 |
| Հուդայածառ | | | | | | 0,4 | | | | 0,4 |
| | | | | | | 8 | | | | 8 |
| Այլանթ | | 0,1 | 1,5 | 0,5 | | | | | | 2,1 |
| | | 2 | 84 | 53 | | | | | | 139 |
| Սոսի | | 0,2 | 0,1 | | | | | | | 0,3 |
| | | 5 | 7 | | | | | | | 12 |
| Անտառտնտեսությունում | 23,3 | 430,6 | 2108,1 | 4798,3 | 2958,7 | 2096,3 | 2673,3 | 1128,6 | 445,7 | 16662,9 |
| | 221 | 18812 | 158682 | 357401 | 223402 | 160771 | 193259 | 75867 | 30408 | 1218823 |
| Անտառպետություններ | | | | | | | | | | |
| Մեղրածոր | 4,5 | 78,8 | 768,2 | 1628,4 | 1462,8 | 926,4 | 488,3 | 75,7 | 74,9 | 5508 |
| | 89 | 6270 | 76330 | 105179 | 86636 | 81931 | 64056 | 12350 | 14698 | 447539 |
| Ծաղկածոր | 0,2 | 117,9 | 622,4 | 1272,1 | 470,4 | 451,3 | 225,8 | 10,7 | | 3170,8 |
| | 2 | 4703 | 43349 | 92045 | 30650 | 34591 | 16697 | 301 | | 222338 |
| Արզական | 3,9 | 124,3 | 387,8 | 1811,6 | 971,2 | 574,7 | 1393,5 | 521,5 | 17,4 | 5805,9 |
| | 16 | 5806 | 25504 | 155770 | 103738 | 37566 | 87778 | 39101 | 857 | 456136 |
| Բուժական | 1,6 | 3,2 | 272,1 | 77,9 | 39,2 | 124,2 | 404,1 | 381,1 | 185 | 1488,4 |
| | 6 | 188 | 8800 | 3702 | 1737 | 5966 | 23678 | 23360 | 12994 | 80431 |
| Արզնի | 6,1 | 51,2 | 38,4 | 3,7 | 5,2 | 8,1 | 157,2 | 139,6 | 166,2 | 575,7 |
| | 33 | 715 | 3555 | 246 | 145 | 473 | 1014 | 755 | 1431 | 8367 |
| Երևան | 3,5 | 36,9 | 14,9 | 4 | 9,9 | 4,2 | | | 2,2 | 75,6 |
| | 63 | 956 | 1034 | 396 | 496 | 118 | | | 428 | 3491 |
| Էրեբունի | 3,5 | 18,3 | 4,3 | 0,6 | | 7,4 | 4,4 | | | 38,5 |
| | 12 | 174 | 110 | 63 | | 126 | 36 | | | 521 |

3.9. Անտառի տիպը

Անտառի տիպի բնութագրման համար հիմք են ընդունվել Լ.Բ. Մախատաձեի և Պոպովի, ինչպես նաև Պ.Ա. Խուրշուդյանի կողմից Կովկասի և Հայաստանի համար մշակված տիպոլոգիական սխեմաները, համաձայն որոնց անտառտնտեսության տարածքի գերակշռող մասը, հատկապես «Արզական-Մեղրածոր» պետական

արգելավայրի անտառների բուսականությունը առանձնանում է հարուստ կենսաբազմազանությամբ, հիմնականում՝ արևելյան կաղնու (Quercus marcanthera, Fisch et Mey) ծառուտների գերակշռությամբ:

Անտառտնտեսությունում գերակշռում են տարախոտային տիպի անտառները՝ 48,4% (8058,9հա), մերձալպյան անտառները՝ 32,7%-ը (5457,7հա) և մեռյալ ծածկույթով տիպի անտառները՝ հիմնականում կաղնու և բոխու կոճղաշիվային ծառուտներում՝ 3,1%-ը (524,8հա) (Աղյուսակ 22):

Աղյուսակ 22. Անտառածածկ մակերեսի բաշխվածությունն ըստ անտառի տիպերի

| Ծառատեսակ | Պտերային | Փետնաստղային | Մեռյալ ծածկույթ | Տարախոտային | Շուղախոտային | Բոշխային | Մերձալպյան | Հացախոտային | Բարձրախոտային | Ընդամենը |
|-----------------|------------|--------------|-----------------|---------------|---------------|--------------|---------------|--------------|---------------|----------------|
| Սոճի | | | 13,6 | 601,0 | 62,1 | 0,9 | 43,0 | | | 720,6 |
| Կաղնի | | | 101,4 | 2124,2 | 173,1 | 24,0 | 1090,8 | 14,1 | 7,6 | 3535,2 |
| Կաղնի ցածրաբուն | | 4,8 | 232,5 | 3690,3 | 855,6 | 314,3 | 3524,9 | 428,9 | 1,3 | 9052,6 |
| Բոխի | | | 25,2 | 71,8 | 6,1 | | 6,7 | | 4,3 | 114,1 |
| Բոխի ցածրաբուն | | 9,1 | 122,1 | 397,6 | 221,2 | | 122 | | | 872,0 |
| Հացենի | 4 | | 4,3 | 95,5 | 10,7 | 8,3 | 2 | | | 124,8 |
| Թխկի | | | 0,2 | 19,1 | 4,2 | | 2,1 | | 0,3 | 25,9 |
| Թեղի | | | 0,8 | 67,8 | 8,6 | 4,3 | 26 | 0,4 | 3,9 | 111,8 |
| Կեչի | 2,8 | | | 79,9 | | 10,3 | 558,3 | | | 651,3 |
| Լորենի | | 5,2 | 18,1 | 258,6 | 32 | | 9,9 | | | 323,8 |
| Նշենի | | | | 193,1 | 36,3 | 201,9 | | | | 431,3 |
| Գիհի | | | | 190,9 | | 58,1 | 39,9 | | | 288,9 |
| Այլ տեսակներ | 2,3 | | 6,6 | 269,1 | 71,4 | 16,9 | 32,1 | 2 | 10,2 | 410,6 |
| Անբողջը | 9,1 | 19,1 | 524,8 | 8058,9 | 1481,3 | 639,0 | 5457,7 | 445,4 | 27,6 | 16662,9 |

3.10. Անտառածման պայմանների տիպ

Անտառտնտեսությունների սահմաններում անտառածման պայմանների տիպը բնութագրվել է համաձայն պրոֆ. Ե. Վ. Ալեքսեևի և Պ. Ս. Պոգրեբնյակի կողմից մշակված էդաֆիկ ցանցի, ըստ որի անտառածման պայմանները հիմնականում որոշվում են երկու էդաֆիկ գործոններով՝ հողերի բերրիությամբ և խոնավացման պայմաններով և այդ գործոնները դիտվում են իրարից անկախ:

Հողերի բերրիությունը առաջացնում է հետևյալ տիպերի հաջորդականությունը.

- A- բնութագրում է աղքատ աճման տարածքով,
- B- համեմատաբար աղքատ աճման տարածքով,
- C- համեմատաբար բերրի աճման տարածքով,
- D- բերրի աճման տարածքով:

Խոնավապահովվածությունից ելնելով անտառի տիպերը բաժանվում են

- 0-չափազանց չոր,
- 1- չոր,

- 2- թարմ (չափավոր խոնավ),
- 3- խոնավ,
- 4- թաց,
- 5- ճահիճ:

Անտառգնահատման տվյալների վերլուծությունից կարելի է եզրակացնել, որ Հրազդանի անտառտնտեսությունում գերակշռում է ոչ այնքան բարենպաստ B-2 տիպը՝ 5647,9հա, կամ ընդհանուր անտառածածկի 33,9%-ը, իսկ համեմատաբար հարուստ աճման պայմաններով տարածքները՝ (C1,C2,C3) 28,6% (Աղյուսակ 23):

Անտառտնտեսության անտառածման պայմանների տարբերությունները անհրաժեշտ է հաշվի առնել անտառվերականգնման համալիր միջոցառումների նախագծման ժամանակ՝ համապատասխան տեսականու ընտրության համար:

Աղյուսակ 23. Անտառածածկ մակերեսի բաշխվածությունն ըստ անտառածման պայմանների տիպերի

| Գերակշռող ծառաթփատեսակ | Անտառածման պայմանների տիպ/հա | | | | | | | |
|------------------------|------------------------------|---------------|---------------|---------------|--------------|---------------|--------------|----------------|
| | A2 | B1 | B2 | B3 | C1 | C2 | C3 | Ընդամենը |
| Սոճի | | 0,3 | 93,7 | 49,6 | 7,5 | 534,7 | 34,8 | 720,6 |
| Կաղնի բարձրաբուն | | 146,9 | 1074,1 | 746,8 | 60,4 | 1258,0 | 249,0 | 3535,2 |
| Կաղնի ցածրաբուն | 5,2 | 2081,2 | 3524,9 | 1965,3 | 244,2 | 991,4 | 240,4 | 9052,6 |
| Բոխի բարձրաբուն | | 0,9 | 66,9 | 4,2 | | 34,2 | 7,9 | 114,1 |
| Բոխի ցածրաբուն | | 141,8 | 349,3 | 71,4 | | 266,1 | 43,4 | 872 |
| Հացենի | | 40,8 | 24,7 | 3,2 | 2,5 | 44,9 | 8,7 | 124,8 |
| Թխկի | | 3,7 | 1,1 | | | 18,4 | 2,7 | 25,9 |
| Թեղի | | 17,4 | 40,9 | 1,2 | 6,7 | 31,7 | 13,9 | 111,8 |
| Կեչի | | 89,6 | 112,7 | 381,5 | | 53,4 | 14,1 | 651,3 |
| Լորենի | | 2,3 | 31,4 | 78,2 | | 113 | 98,9 | 323,8 |
| Նշենի | | 208 | 213,7 | 4 | 5,2 | 0,4 | | 431,3 |
| Գիհի | 25,8 | 119 | 29,8 | | 104,2 | 10,1 | | 288,9 |
| Այլ տեսակներ | | 31,4 | 84,7 | 34,5 | 15,4 | 194,8 | 49,8 | 410,6 |
| Ամբողջը | 31 | 2883,3 | 5647,9 | 3339,9 | 446,1 | 3551,1 | 763,6 | 16662,9 |

3.11. Հիմնական անտառկազմող ծառատեսակների գնահատման միջին ցուցանիշները

Անտառտնտեսությունում անտառների միջին տարբը 58 է, միջին բունիտետային դասը՝ 4,8, ծառուտների միջին լրիվությունը՝ 0,58 է, 1 հեկտարի միջին պաշարը՝ 73խտմ³, միջին տարեկան աճը՝ 1,27խտմ³:

Ծառուտի միջին կազմը՝ 3.6Կց 2.3Կ 0.6Բց 0.5Հց 0.4Թխ 0.4Բ 0.1Թղ 0.5Կչ 0.4Լ 0.1Կղ 0.1Ուոճ 0.1Բա 0.6Ս +Գ, Ար, Ն, Ակ, Տձ, Խձ, Դխձ, Կոս, Բլ, Ալթ, Սլ, Սզ, Փշ, Ակղ, Շլ, Հը, Փռշ, Ուռ, Ծի, Հղձ, Խրմ, ՍՍ, Գլ, Չի, Տու, Թթ, Ամֆ, Մկլ:

Գնահատման նշված ցուցանիշները 1990թ. հետևյալն են՝ միջին տարիքը 58, միջին բունիտետային դասը 4,6, ծառուտների միջին լրիվությունը 0,58, 1 հեկտարի միջին պաշարը՝ 84մ³, միջին տարեկան աճը՝ 1,45մ³, 1982թ-ին միջին տարիքը 45,

միջին բոնիտետային դասը 4,8, ծառուտների միջին լրիվությունը 0,59, 1 հեկտարի միջին պաշարը՝ 67մ³, միջին տարեկան աճը՝ 1,49մ³:

Անտառապետություններում գնահատման միջին ցուցանիշները 2022թ. հետևյալն է.

• Մեղրաձորի անտառապետությունում՝ միջին տարիքը՝ 57, միջին բոնիտետային դասը՝ 4,5, միջին լրիվությունը՝ 0,57, 1 հեկտարի միջին պաշարը՝ 81մ³, միջին տարեկան աճը՝ 1,50մ³: Միջին կազմը՝ 3.3Կց 1.6Կ 0.7Բց 0.2Թխ 0.1Հց 0.1Թղ 0.1Բ 1.1Լ 1.0Կչ 0.3Կղ 0.2Ուոծ 1.2Ս 0.1Ար +Կոս, Սլ, Ակդ, Խձ, Տձ:

• Ծաղկաձորի անտառապետությունում համապատասխանաբար՝ 56, 4,6, 0,61, 70մ³, 1,44մ³: Միջին կազմը՝ 3.5Կց 2.1Կ 1.6Բց 0.5Բ 0.4Հց 0.3Թխ 0.1Թղ 0.8Կչ 0.1Ուոծ 0.1Բա 0.4Ս 0.1Ար +Խձ, Տձ, Կոս, Ակ, Սլ, Կղ, ՈԽո, Ակդ, Բլ, Լ, Չի, Շլ:

• Արզականի անտառապետությունում՝ 72, 4,9, 0,56, 79մ³, 1,16մ³: Միջին կազմը՝ 3.6Կ 3.1Կց 0.9Հց 0.8Թխ 0.7Բ 0.2Բց 0.3Ս 0.1Բա 0.1Կչ 0.1Գ +Ակ, Թղ, Ուոծ, Խձ, Տձ, Բլ, Շլ, Ակդ, Ար, Սլ, Փշ, Չի, Սզ, Լ:

• Բուժականի անտառապետությունում՝ 69, 5,9, 0,65, 54մ³, 0,88մ³: Միջին կազմը՝ 9.6Կց 0.1Կ 0.1Թխ 0.1Տձ +Ս, Հց, Խձ, Թղ:

• Արզնիի անտառապետությունում՝ 48, 5,6, 0,48, 15մ³, 0,32մ³: Միջին կազմը՝ 3.2Ն 0.6Դխձ 0.1Խձ 0.1Փոշ 0.1Տձ 3.7Ս 0.7Թղ 0.4Հց 0.2Թխ 0.1Ակ 0.6Ուոծ 0.2Բա +Փշ, Հը, Կ, Սզ, Ալթ, Ծի, Չի, Տու, Կչ, Ակդ, Բլ, Շլ, ՈԽո:

• Երևանի անտառապետությունում՝ 56, 3,6, 0,46, 46մ³, 1,0մ³: Միջին կազմը՝ 4.7Թղ 0.9Հց 0.9Թխ 0.5Կ 0.5Ակ 0.5Ալթ 0.3Սզ 0.3Դխձ 0.2Հը 0.1Փշ 0.9Բա 0.1Ուոծ +Հդձ, Թթ, Մկլ, Սլ, Ամֆ, Ակդ, Խձ, Ծի, Փոշ, Գլ, Խրմ:

• Էրեբունու անտառապետությունում՝ 41, 4,5, 0,42, 14մ³, 0,37մ³: Միջին կազմը՝ 2.8Թղ 1.1Ակ 0.9Հց 0.6Կ 0.2Թխ 2.3Դխձ 0.6Ն 0.4Փշ 0.4Ծի 0.3ՍՍ 0.3Խձ 0.1Սզ 0.1Հդձ +Թթ, Ալթ, Շլ, Ըհ, Ակդ (Աղյուսակ 24):

Աղյուսակ 24. Անտառզնահատման միջին ցուցանիշների ըստ գերակշռող ծառատեսակների

| Գերակշռող ծառատեսակը | Տարին | Գնահատման միջին ցուցանիշներ | | | | | Ծառուտի միջին կազմը |
|----------------------|-------|-----------------------------|---------------|-------------|---|--------------------------------------|---|
| | | Տարիքը | Բոնիտետի դասը | Ոլիգոթյունը | Անտառածածկի մակերեսի 1 հեկտարի միջին պաշարը, խտմ ³ | Պաշարի 1 հա անտառածածկի միջին արժեքը | |
| Սոճի | 1982 | 12 | 3,8 | 0,64 | 18 | 1,50 | |
| | 1990 | 18 | 2,6 | 0,57 | 26 | 1,44 | |
| | 2022 | 53 | 2,8 | 0,53 | 115 | 2,24 | 8.9Ս 0.4Կ 0.3Կց 0.1Ակ 0.1Թխ 0.1Թղ 0.1Հց +Խձ,Բա,Լ,Կչ,Ուոձ,Բց,Բ,Տձ,Կոս,Կղ,Ակղ,Ն,Ալթ,Դխձ,Ար,Սլ,Բլ,Փ2 |
| Կաղնի սերմնային | 1982 | 15 | 4,5 | 0,60 | 16 | 1,07 | |
| | 1990 | 28 | 3,9 | 0,55 | 41 | 1,46 | |
| | 2022 | 78 | 4,1 | 0,56 | 106 | 1,4 | 7.1Կ 0.9Բ 0.7Հց 0.6Թխ 0.3Կչ 0.2Լ 0.1Ուոձ 0.1Ս +Թղ,Կղ,Ար,Տձ,Կց,Բա,Բց,Ազ,Հղձ,Խրմ,Դխձ,Ակ,Ալթ,Կոս,Խձ,Սլ,Շլ,Փ2 |
| Կաղնի ցածրաբուն | 1982 | 47 | 5,0 | 0,57 | 66 | 1,40 | |
| | 1990 | 55 | 5,0 | 0,57 | 86 | 1,56 | |
| | 2022 | 57 | 5,3 | 0,59 | 59 | 1,13 | 7.8Կց 0.7Բց 0.4Թխ 0.4Հց 0.1Բ 0.4Կչ 0.1Ուոձ 0.1Լ +Ար,Կղ,Թղ,Կոս,Տձ,Գ,Ս,Ակղ,Խձ,Փ2,ՈՒո,Շլ,Սլ |
| Բոխի | 1982 | 48 | 4,4 | 0,68 | 84 | 1,75 | |
| | 1990 | 55 | 4,4 | 0,65 | 108 | 1,96 | |
| | 2022 | 59 | 3,7 | 0,63 | 113 | 2,05 | 6.3Բ 1.6Կ 0.9Հց 0.9Թխ 0.1Թղ 0.1Ուոձ 0.1Լ +Կչ,Ար,Տձ,Ս |
| Բոխի ցածրաբուն | 2022 | 37 | 4,8 | 0,72 | 64 | 1,78 | 6.7Բց 2.3Կց 0.5Հց 0.2Թխ 0.1Կ 0.2Կչ 0.1Լ +Ուոձ,Ս,Ար,Տձ,Կոս,Շլ |
| Հացենի | 1982 | 25 | 4,2 | 0,57 | 27 | 1,08 | |
| | 1990 | 34 | 3,7 | 0,58 | 41 | 1,20 | |
| | 2022 | 35 | 4,3 | 0,47 | 33 | 0,94 | 5.0Հց 1.3Թխ 0.8Թղ 0.6Ակ 0.3Կ 0.1Բ 0.2Խձ 0.2ՈՒո 0.1Ազ 0.1Տձ 0.1Բլ 0.1Ալթ 0.6Կչ 0.1Ուոձ 0.2Ս +Բա,Լ,Փ2,Սլ,Դխձ,Փոչ,Խրմ,Գլ,Կղ,Կց,Չի,Տու,Ակղ,Շլ,Ն,Հր,Հղձ |
| Թխկի | 1982 | 9 | 4,0 | 0,62 | 12 | 1,33 | |
| | 1990 | 21 | 2,7 | 0,64 | 33 | 1,57 | |
| | 2022 | 70 | 4,1 | 0,46 | 56 | 0,91 | 5.4Թխ 1.8Կ 1.6Հց 0.2Կց 0.1Ակ 0.1Թղ 0.2Խձ 0.1Սլ 0.1Հր 0.1Տձ 0.3Ուոձ +Ս,Փ2,Բա,Բ,Կչ,Ն |
| Թեղի | 1982 | 50 | 4,0 | 0,58 | 89 | 1,78 | |

| Գերակշռող ծառատեսակը | Տարին | Գնահատման միջին ցուցանիշներ | | | | | |
|----------------------|-------|-----------------------------|----------------|--------------|---|-----------------------------------|--|
| | | Տարիքը | Բունիտերի դասը | Լրիվությունը | Անտառածածկի մակերեսի 1 հեկտարի միջին պաշարը, խտմ ³ | Պաշարի 1 հա անտառածածկի միջին անճ | Ծառուտի միջին կազմը |
| | 1990 | 57 | 3,2 | 0,58 | 109 | 1,91 | |
| | 2022 | 50 | 3,7 | 0,49 | 49 | 1,06 | 6.1Թղ 0.7Կ 0.7Հց 0.4Ակ 0.4Թխ 0.9Կչ 0.1Բա 0.1Ուոճ 0.2Տձ 0.2Խձ 0.1Սզ 0.1Ալթ +Բլ,Չի,Ակդ,Շլ,Թթ,Մկլ,Հը,Խրմ,Ծի,Գլ,Սլ,Դիսձ,Ն,Ս,Փշ |
| Ակացիա սպիտակ | 1982 | 16 | 4,0 | 0,58 | 14 | 0,87 | |
| | 1990 | 27 | 4,9 | 0,51 | 10 | 27 | |
| | 2022 | 40 | 3,4 | 0,55 | 60 | 1,52 | 4.7Ակ 1.1Հց 0.7Թղ 0.6Թխ 0.8Բլ 0.8Խձ 0.7Տձ 0.3Շլ 0.1Ալթ 0.1Դիսձ 0.1Ուոճ 0.1Ս +Հդձ,Սզ,Փշ,Կ,Փռշ,Ծի,Սլ,Բա,Ակդ |
| Կեչի | 1982 | 54 | 4,5 | 0,60 | 67 | 1,24 | |
| | 1990 | 59 | 4,5 | 0,59 | 79 | 1,34 | |
| | 2022 | 59 | 4,3 | 0,58 | 72 | 1,24 | 6.2Կչ 0.2Ուոճ 1.2Կց 1.1Կ 0.4Թխ 0.4Թղ 0.5Ար +Բց,Հց,Կդ,Ս,Լ,Բ,Կոս |
| Կաղամախի | 1982 | 37 | 3,0 | 0,60 | 100 | 2,70 | |
| | 1990 | 38 | 3,7 | 0,73 | 82 | 2,16 | |
| | 2022 | 51 | 3 | 0,67 | 146 | 2,96 | 9.7Կդ 0.1Կչ 0.2Կ 0.1Կց +Ուոճ,Ս |
| Լորենի | 1982 | 51 | 3,8 | 0,69 | 128 | 2,51 | |
| | 1990 | 60 | 3,0 | 0,69 | 167 | 2,78 | |
| | 2022 | 74 | 3,2 | 0,65 | 187 | 2,57 | 6.6Լ 0.1Կչ 2.3Կ 0.3Հց 0.3Թխ 0.2Բ 0.2Կց +Թղ,Ուոճ,Ար,Տձ,Ս |
| Բարդի | 1982 | 5 | 3,0 | 0,40 | 12 | 2,40 | |
| | 1990 | 18 | 3,0 | 0,60 | 28 | 1,55 | |
| | 2022 | 54 | 2,0 | 0,27 | 134 | 2,52 | 8.7Բա 0.6Թղ 0.2Հց 0.1Ակ 0.3Տձ 0.1Սլ 0.1Խձ +Թխ,Ուոճ,Ս,Բլ |
| Ուռի | 1982 | 48 | 4,9 | 0,51 | 60 | 1,25 | |
| | 1990 | 75 | 4,0 | 0,60 | 100 | 1,33 | |
| | 2022 | 40 | 4,0 | 0,48 | 49 | 1,32 | 5.9Ուոճ 0.1Բա 1.3Հց 0.9Թղ 0.4Թխ 0.2Ակ 0.1Բ 0.6Ար 0.2Խձ 0.2Ս +Փռշ,Փշ,Կց,Սզ,Տձ,Կ,Ակդ,Կչ,Բլ,Ն |
| Ծիրանենի | 2022 | 43 | 4,6 | 0,41 | 11 | 0,26 | 6.1Ծի 2.1Փշ 0.5Սզ 0.3Խձ 0.4Ակ 0.4Հց 0.1Թղ 0.1Ուոճ +Տձ |
| Տանձենի | 1982 | 10 | 4,0 | 0,60 | 16 | 1,60 | |
| | 1990 | 23 | 3,6 | 0,60 | 31 | 1,35 | |
| | 2022 | 37 | 3,8 | 0,56 | 42 | 1,13 | 5.6Տձ 2.8Խձ 0.3Սլ 0.1Բլ 0.4Ակ 0.3Հց 0.3Թխ 0.2Թղ +Բա |

| Գերակշռող ծառատեսակը | Տարին | Գնահատման միջին ցուցանիշներ | | | | | |
|----------------------|-------|-----------------------------|-----------------|--------------|---|-----------------------------------|---|
| | | Տարիքը | Բունիտների դասը | Լրիվությունը | Անտառածածկի մակերեսի 1 հեկտարի միջին պաշարը, խտմ ³ | Պաշարի 1 հա անտառածածկի միջին անճ | Ծառուտի միջին կազմը |
| Խնձորենի | 1982 | 10 | 4,0 | 0,58 | 17 | 1,70 | |
| | 1990 | 11 | 2,1 | 0,40 | 10 | 0,90 | |
| | 2022 | 36 | 4,7 | 0,46 | 14 | 0,41 | 6.6Խձ 2.2Տձ 0.2Փշ 0.1Ակղ 0.3Ակ 0.2Թղ 0.1Կց 0.1Ս 0.1Բա +Բլ,Կ,Ծի,Թթ,Հց,Ալ,Շլ,Թխ |
| Գլեղիչիա | 2022 | 25 | 4,0 | 0,5 | 37 | 1,48 | 5.0Գլ 1.0Ալթ 2.0Հց 2.0Թղ |
| Փռչնի | 2022 | 40 | 5,6 | 0,43 | 16 | 0,42 | 6.1Փռչ 0.5Ազ 0.4Չի 1.6Ունձ 0.7Հց 0.7Թղ +Խձ |
| Նշենի | 2022 | 42 | 5,9 | 0,47 | 6 | 0,15 | 9.8Ն 0.2Դխձ +Փշ,Խձ,Հց,Ծի,Թթ,Շլ,Ա,Ազ,Թխ,Տձ,Թղ,ՈՒռ |
| Ընկուզենի հունական | 2022 | 97 | 3,7 | 0,38 | 73 | 0,83 | 9.7Հը 0.1Ծի 0.1Հց 0.1Թղ +Հղձ |
| Արոսենի | 2022 | 37 | 5,4 | 0,43 | 22 | 0,6 | 6.7Ար 1.3Կչ 1.0Ունձ 0.4Հց 0.2Կ 0.2Կց 0.1Բ 0.1Թխ |
| Բալենի | 2022 | 31 | 3,7 | 0,71 | 32 | 1,04 | 5.8Բլ 1.3Շլ 1.3Խձ 0.6Տձ 0.1Ալ 0.3Ակ 0.3Հց 0.2Թխ 0.1Ունձ +Թղ |
| Սալորենի | 2022 | 35 | 4,0 | 0,7 | 35 | 1 | 6.0Ալ 1.0Խձ 1.0Տձ 2.0Թղ +Բա |
| Թույա | 2022 | 30 | 5,0 | 0,3 | 15 | 0,5 | 4.0Թու 2.0Խձ 3.0Հց 1.0Թղ +Ակ |
| Սզնի | 2022 | 25 | 6,0 | 0,6 | 10 | 0,38 | 5.4Ազ 1.5Ալթ 0.7Խձ 0.5Տձ 0.4Դխձ 0.3Հղձ 0.3Խրմ 0.3Ամֆ 0.2Գլ 0.1Ակղ 0.3Թղ +Թխ,Հց,Ակ |
| Փշատենի | 2022 | 54 | 3,4 | 0,42 | 47 | 0,9 | 9.8Փշ 0.1Ծի 0.1Ակ +Խձ,Կ,Ունձ |
| Գրիի | 1982 | 25 | 5,0 | 0,51 | 8 | 0,32 | |
| | 1990 | 60 | 5,0 | 0,36 | 10 | 0,17 | |
| | 2022 | 66 | 6,8 | 0,41 | 21 | 0,33 | 9.1Գ 0.9Կց +Կ,Թխ |
| Սպիրեա | 1982 | 8 | 5,0 | 0,40 | 9 | 1,12 | |
| | 1990 | 10 | 4,0 | 0,40 | 10 | 1,0 | |
| Դեղին ակացիա | 1990 | 18 | 3,6 | 0,50 | 2 | 0,11 | |
| | 2022 | 31 | 5,5 | 0,6 | 16 | 0,51 | 9.0Ակղ 0.5Ալ 0.4Բլ 0.1Խձ +Շլ,Ա,Թղ |
| Դրախտածառ | 2022 | 34 | 5,9 | 0,58 | 13 | 0,4 | 8.6Դխձ 0.6Ն 0.4Ազ 0.1Հղձ 0.1Թղ 0.1Ակ 0.1Հց +Ակղ,Խրմ,Թխ,Ա,Ալթ,Փշ |
| Հուդայածառ | 2022 | 30 | 4,0 | 0,5 | 20 | 0,67 | 4.0Հղձ 3.0Փռչ 3.0Դխձ |
| Այլանթ | 2022 | 31 | 3,7 | 0,52 | 66 | 2,12 | 5.2Ալթ 0.6Հը 0.2Ազ 0.1Խրմ 0.1Գլ 1.7Թղ 1.6Ակ 0.6Հց +Թխ |
| Սոսի | 2022 | 48 | 3,7 | 0,4 | 41 | 0,96 | 10.0ՍՍ +Ակ |
| Ընդհանուր | 1982 | 45 | 4,8 | 0,59 | 67 | 1,49 | |

| Գերակշռող ծառատեսակը | Տարին | Գնահատման միջին ցուցանիշներ | | | | | |
|----------------------|-------|-----------------------------|----------------|--------------|---|-----------------------------------|---|
| | | Տարիքը | Բունիտետի դասը | Լրիվությունը | Անտառածածկի մակերեսի 1 հեկտարի միջին պաշարը, խտմ ³ | Պաշարի 1 հա անտառածածկի միջին անը | Ծառուտի միջին կազմը |
| անտառածածկի միջին | 1990 | 58 | 4,6 | 0,58 | 84 | 1,45 | |
| | 2022 | 58 | 4,8 | 0,58 | 73 | 1,26 | 3.6Կց 2.3Կ 0.6Բց 0.5Հց 0.4Թխ 0.4Բ 0.1Թղ 0.5Կչ 0.4Լ 0.1Կղ 0.1Ուոծ 0.1Բա 0.6Ս +Գ,Ար,Ն,Ակ,Տձ,Խձ,Դխձ,Կոս,Բլ,Ալթ,Սլ,Սգ,Փշ,Ակղ,Շլ,Հը,Փռշ,ՈԽո,Ծի,Հղձ,Խրմ,ՍՍ,Գլ,Չի,Տու,Թթ,Ամֆ,Մկլ |
| Մեղրածոր | 2022 | 57 | 4,5 | 0,57 | 81 | 1,5 | 3.3Կց 1.6Կ 0.7Բց 0.2Թխ 0.1Հց 0.1Թղ 0.1Բ 1.1Լ 1.0Կչ 0.3Կղ 0.2Ուոծ 1.2Ս 0.1Ար +Կոս,Սլ,Ակղ,Խձ,Տձ |
| Ծաղկածոր | 2022 | 56 | 4,6 | 0,61 | 70 | 1,44 | 3.5Կց 2.1Կ 1.6Բց 0.5Բ 0.4Հց 0.3Թխ 0.1Թղ 0.8Կչ 0.1Ուոծ 0.1Բա 0.4Ս 0.1Ար +Խձ,Տձ,Կոս,Ակ,Սլ,Կղ,ՈԽո,Ակղ,Բլ,Լ,Չի,Շլ |
| Արգական | 2022 | 72 | 4,9 | 0,56 | 79 | 1,16 | 3.6Կ 3.1Կց 0.9Հց 0.8Թխ 0.7Բ 0.2Բց 0.3Ս 0.1Բա 0.1Կչ 0.1Գ +Ակ,Թղ,Ուոծ,Խձ,Տձ,Բլ,Շլ,Ակղ,Ար,Սլ,Փշ,Չի,Սգ,Լ |
| Բուժական | 2022 | 69 | 5,9 | 0,65 | 54 | 0,88 | 9.6Կց 0.1Կ 0.1Թխ 0.1Տձ +Ս,Հց,Խձ,Թղ |
| Արգնի | 2022 | 48 | 5,6 | 0,48 | 15 | 0,32 | 3.2Ն 0.6Դխձ 0.1Խձ 0.1Փռշ 0.1Տձ 3.7Ս 0.7Թղ 0.4Հց 0.2Թխ 0.1Ակ 0.6Ուոծ 0.2Բա +Փշ,Հը,Կ,Սգ,Ալթ,Ծի,Չի,Տու,Կչ,Ակղ,Բլ,Շլ,ՈԽո |
| Երևան | 2022 | 56 | 3,6 | 0,46 | 46 | 1 | 4.7Թղ 0.9Հց 0.9Թխ 0.5Կ 0.5Ակ 0.5Ալթ 0.3Սգ 0.3Դխձ 0.2Հը 0.1Փշ 0.9Բա 0.1Ուոծ +Հղձ,Թթ,Մկլ,Սլ,Ամֆ,Ակղ,Խձ,Ծի,Փռշ,Գլ,Խրմ |
| Էրեբունի | 2022 | 41 | 4,5 | 0,42 | 14 | 0,37 | 2.8Թղ 1.1Ակ 0.9Հց 0.6Կ 0.2Թխ 2.3Դխձ 0.6Ն 0.4Փշ 0.4Ծի 0.3ՍՍ 0.3Խձ 0.1Սգ 0.1Հղձ +Թթ,Ալթ,Շլ,Ըհ,Ակղ |

3.12. Անտառի ներկա իրավիճակի վերլուծություն

Անտառի վիճակի պատկերման նպատակով սովորաբար ընդունված է համեմատության մեջ ներկայացնել նախորդ և ներկա անտառչինությունների անտառի գնահատման հիմնական ցուցանիշները, ինչպիսիք են՝ անտառածածկ մակերեսի և պաշարի փոփոխությունը գերակշռող ծառատեսակների և հասակային դասերի սահմաններում, անտառգնահատման ցուցանիշների փոփոխությունները, ինչպես նաև անտառգնահատման և անտառտնտեսության կառավարման վերաբերյալ առկա համապատասխան նյութերը: Այս տեսանկյունից կարևոր է փաստել, որ նախորդ կառավարման պլանը պատրաստվել է դեռևս խորհրդային շրջանում և կատարվել է վերլուծություն անտառային տնտեսության կառավարման տեսանկյունից լավագույն ժամանակաշրջաններից մեկի վերաբերյալ, երբ ինքնակամ հատումները գրեթե բացակայել են կամ անտառվերականգնման և այլ կարևոր միջոցառումների իրականացման համար նյութական միջոցների խնդիրներ չեն եղել: Այնուամենայնիվ ներկայացվում է անտառի գնահատման առանձին ցուցանիշների 1982-1990-2022 թվականների համեմատական տեղեկատվություն:

1982 թվականին անտառի միջին տարիքը եղել է 45, միջին բունիտետային դասը 4,8, միջին լրիվությունը՝ 0,58, 1 հեկտարի միջին պաշարը՝ 84խտմ³, անտառածածկի 1 հեկտարի միջին աճը՝ 1,45խտմ³: Նշված ցուցանիշները համապատասխանաբար հետևյալն են՝ 1990թ. 58, 4,6, 0,58, 84խտմ³, 1,45խտմ³ և 2022թ. 58, 4,8, 0,58, 73խտմ³, 1,26խտմ³: Ծառուտների միջին տարիքի 1990 և 2022 թվականների նույն ցուցանիշները բացատրվում է հիմնականում անտառտնտեսությանը միացված գլխավորապես երիտասարդ տարիքային խմբի ծառուտներով:

Անտառտնտեսության ընդհանուր մակերեսի 1990 թվականի համեմատությամբ 2022թ. ավելացումը 5260 հեկտարով բացատրվում է նախկին Երևանի անտառտնտեսության, Արզնիի և Բուժականի անտառպետությունների տարածքների և նախկին կոլխոզ-սովխոզային տնօրինության անտառային հողատեսքերի միացման, շրջակա բնակավայրերի կադաստրային ու անտառտնտեսության ընթացիկ գույքագրմամբ անտառային հողատեսքերի ու սահմանների ճշտման, նույն թվում նաև անտառտնտեսության գործող սահմաններից դուրս սերմնային վերականգնված տարածքների միացման հանգամանքով: Նշված ժամանակաշրջանում անտառածածկ մակերեսն ավելացել է ընդհանուր 3965,9 հեկտարով, իսկ ընդհանուր պաշարը՝ 159923 խտմ³-ով:

1990թ. գույքագրմամբ 1-2 հասակային դասերի ծառուտները զբաղեցրել են 1511հա, 3890խտմ³ պաշարով (անտառածածկի 11,9% և պաշարի 3,7%-ը), իսկ 2022 թվականին՝ 453,9հա, 19033խտմ³ (անտառածածկի 2,7% և պաշարի 1,6%-ը), 3-7-րդ հասակային դասերի ծառուտները համապատասխանաբար՝ 1990թ. 11036հա, 1005600խտմ³ (անտառածածկի 87,4% և պաշարի 95,0%-ը), 2022թ.՝ 14634,7հա, 1093515խտմ³ (անտառածածկի 87,8% և պաշարի 89,7%-ը), 8 և բարձր հասակային դասերի ծառուտները 1990թ. ընդհամենը 89հա, 13900խտմ³ (անտառածածկի 0,7% և

պաշարի 1,3%-ը), 2022թ.՝ 1574,3հա, 106275խում³ (անտառածածկի 9,5% և պաշարի 8,7%-ը):

Վերը նշված ժամանակաշրջանում էական փոփոխությունների է ենթարկվել ծառուտի միջին կազմը՝ որոշակի նվազել է կաղնի և սոճի տեսակների մասնակցությունը ծառուտի միջին կազմում, այն է՝ 1990թ՝ 7,6կաղնի 1,0սոճի 0,5լորենի 0,5կեչի 0,2բոխի 0,1հացի 0,1թեղի տեսակների փոխարեն 2022թ ծառուտի միջին կազմը՝ 6,0կաղնի 1,1բոխի 0,6սոճի 0,5հացի 0,5կեչի 0,4լորենի 0,4թխկի 0,1թեղի 0,1կաղամախի 0,1ուռի ծառանման 0,1գիհի 0,1նշենի:

Ըստ գերակշռող ծառատեսակների սոճու գերակշռության ծառուտների մակերեսը 1990թ. համեմատությամբ 2022թ. նվազել է 413,4 հեկտարով, սակայն ընդհանուր պաշարը ավելացել է 28357խում³-ով: Կաղնուտների ընդհանուր մակերեսը ավելացել է 3072,8 հեկտարով, ընդհանուր պաշարը՝ 96061խում³-ով, բոխու գերակշռությամբ ծառուտների մակերեսը ավելացել է 644,1 հեկտարով, ընդհանուր պաշարը 31749խում³-ով: Լորենու գերակշռությամբ ծառուտների ընդհանուր մակերեսը 1990թ. համեմատությամբ նվազել է 313,2 հեկտարով, ընդհանուր պաշարը՝ 45994խում³-ով:

3.13. Էկոլոգիական վիճակը

Հրազդանի նախկին վարչական տարածքում տեղաբաշխված արդյունաբերական ձեռնարկությունները տարբեր աստիճանի ազդեցություն են ունենում էկոլոգիական վիճակի վրա: Հրազդան քաղաքի մթնոլորտային օդի վրա վնասակար ազդեցություններ ունեցող արդյունաբերական հիմնական օբյեկտներն են՝ «Միկացեմենտ» ՓԲԸ-ն, Հրազդանի էներգետիկ կազմակերպության «Հրազդան ԶԷԿ» ԲԲԸ-ն և «Հրազդանի ՃՇՇՁ» ԲԲԸ-ն:

Առավել բացասական ազդեցություն է թողնում Հրազդան քաղաքում շահագործվող ցեմենտի գործարանը, որի արտադրության ընթացքում գոյացող փոշին քամիների հետևանքով հասնում է քաղաքի շրջակա անտառների խորքերը, ընդ որում ցեմենտի փոշին նստելով տերևային մակերեսին, ծածկում է տերևային հերձանքները՝ խոչընդոտելով բույսերի նորմալ աճին, հաճախ հանգեցնելով բույսերի չորացմանը, հատկապես անտառուկուտուրաների:

Բավարար չէ Կոտայքի մարզկենտրոն Հրազդան քաղաքի ջրային զարկերակ Հրազդան գետի և քաղաքի էկոլոգիական վիճակը: Վերջին 10 տարիների ուսումնասիրության արդյունքները հետևյալն են՝ 2021 թվականին համաձայն «Շրջակա միջավայրի վրա ներգործության մոնիտորինգի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի ուսումնասիրության՝ գետում այլումինի միջին տարեկան կոնցենտրացիան սահմանային թույլատրելի նորման գերազանցել է մինչև 4,2 անգամ, պղնձինը՝ 4,0, մանգանինը՝ 3,9, քրոմինը՝ 7,0, վանադիումինը՝ 8,0 անգամ: Արդյունքում գետում այլումինի պարունակությունը կազմել է 168 մգկ/լիտրում, պղնձինը՝ 40 մգկ/լիտրում, մանգանինը՝ 195մգկ/լիտրում, քրոմինը՝ 350մգկ/լիտրում և վանադիումինը՝ 80մգկ/լիտրում:

Հրազդան քաղաքում կատարվել են փոշու, ծծմբի երկօքսիդի և ազոտի երկօքսիդի դիտարկումներ: Քաղաքում գործում է 17 դիտակետ և 1 դիտակայան: 2021թ. քաղաքի մթնոլորտի աղտոտվածությունը (ըստ մթնոլորտն աղտոտող 3 նյութերի) միջինից ցածր մակարդակի է՝ մթնոլորտի աղտոտվածության ցուցանիշը 1.74 է (փոշի՝ 1,31, ծծմբի երկօքսիդ՝ 0,21, ազոտի երկօքսիդ՝ 0,21): Վերջին 5 տարիների ընթացքում դիտվել է ազոտի երկօքսիդի աճման, իսկ ծծմբի երկօքսիդի փոշու՝ նվազման տենդենց (Աղյուսակ 25): 2021 թվականին Հրազդան քաղաքի մթնոլորտային օդում փոշու միջին տարեկան կոնցենտրացիան գերազանցել է ՍԹԿ-ն 1.3 անգամ, իսկ ծծմբի երկօքսիդի և ազոտի երկօքսիդի միջին տարեկան կոնցենտրացիանները չեն գերազանցել համապատասխան ՍԹԿ-ները: Իրականացված դիտարկումների 34%-ում դիտվել է փոշու, 4%-ում՝ ծծմբի երկօքսիդի, 6%-ում՝ ազոտի երկօքսիդի գերազանցումներ համապատասխան ՍԹԿ-ներից:

Շրջանի էկոլոգիական վիճակի վրա բացասական ազդեցություն է թողնում նաև ռելիեֆային շատ բարձր ծանրաբեռնվածությունը՝ հիմնականում հանգստյան տները և սանատորիաները:

Աղյուսակ 25. Հրազդան քաղաքի մթնոլորտային օդում փոշու, ազոտի և ծծմբի երկօքսիդների միջին տարեկան կոնցենտրացիաների (մգ/մ³) փոփոխությունները 2017- 2021թթ

| Միացություն | Բնութագրիչ | Տարեթիվ | | | | | Տենդենց |
|----------------|----------------------------|---------|-------|-------|-------|-------|---------|
| | | 2017 | 2018 | 2019 | 2020 | 2021 | |
| Փոշի | Միջին տարեկան կոնցենտրացիա | 0,180 | 0,132 | 0,139 | 0,014 | 0,131 | -0,022 |
| | Փորձանմուշների քանակ | 354 | 345 | 271 | 353 | 354 | |
| Ծծմբի երկօքսիդ | Միջին տարեկան կոնցենտրացիա | 0,030 | 0,028 | 0,013 | 0,012 | 0,011 | -0,005 |
| | Փորձանմուշների քանակ | 356 | 355 | 297 | 351 | 356 | |
| Ազոտի երկօքսիդ | Միջին տարեկան կոնցենտրացիա | 0,007 | 0,006 | 0,008 | 0,014 | 0,012 | 0,0018 |
| | Փորձանմուշների քանակ | 354 | 355 | 301 | 353 | 359 | |

3.14 Էկոլոգիական վիճակի բարելավման միջոցառումներ

Հրազդանի ենթաշրջանի էկոլոգիական վիճակի կարգավորման և բարելավման նպատակով կարևորվում է բնափայտային անտառօգտագործման հիմնավորված նախագծումը և իրականացումը, ինչը կապահովի անտառների կայունությունը ու երկարաժամկետ կայուն օգտագործումը: Փայտանյութի իրացման տարեկան միջին ծավալը կազմում է 1710խտմ³, նույն թվում սոճին 209խտմ³, ընդհանուր հատման ծավալի 12,22%-ը, փափկատերևավորները՝ ընդհանուր 165խտմ³ (9,65%) և կարծրատերևավորները, որում գերակշռում է բոխու և կաղնու կոճղաշիվային ծառուտները՝ ընդհանուր 1337խտմ³ (78,13%): Փայտանյութի օգտագործման ինտենսիվությունը 1 հեկտար անտառածածկի հաշվով կազմում է սոճու մոտ 2,87մ³/հա,

կարծրատերևավորների մոտ՝ 0,99մ³/հա և փափկատերևավորներում՝ 4,20մ³/հա (Աղյուսակ 26):

Աղյուսակ 26 Անտառօգտագործման էկոլոգիական ցուցանիշներ

| № | Ցուցանիշ | Ասեղնատերևավորներ | Կարծրատերևավորներ | Փափկատերևավորներ | Ընդհանուր |
|--------|--|-------------------|-------------------|------------------|-----------|
| 1 | Նախատեսված հատման ընդհանուր պաշարը, խտմ ³ | 2086 | 13370 | 1646 | 17102 |
| 1.1 | Խնամքի հատումներ, խտմ ³ | 786 | 13370 | 1646 | 15802 |
| 1.1.1 | Նախատեսված հատման ընդհանուր ծավալի %-ում | 4,60 | 78,18 | 9,62 | |
| 1.2. | Սանիտարական հատումներ խտմ ³ | 1300 | - | - | 1300 |
| 1.2.1. | Նախատեսված հատման ընդհանուր ծավալի %-ում | 7,57 | - | - | |
| 2. | Փայտանյութի իրացման տարեկան միջին ծավալը, խտմ ³ | 209 | 1336 | 165 | 1710 |
| 3. | Օգտագործման ինտենսիվությունը տվյալ տեսակների անտառածածկի 1 հեկտարի հաշվով մ ³ /հա | 2,87 | 0,99 | 4,20 | |

Կարևորվում է նաև կառավարման շրջանում հատումների և վերականգնման հիմնավորված հավասարակշռության պահպանումը: Նախատեսվող հատումների ընդհանուր մակերեսը կազմում է 1141,4 հեկտար (Աղյուսակ 27): Վերականգնման նախատեսվող ընդհանուր մակերեսը կազմում է ընդհանուր 2139,9հա, նույն թվում անտառմշակույթների հիմնամաք՝ 716,8հա, որից ասեղնատերևավորները՝ 397,0հա, կարծրատերևավորները՝ 254,8հա և փափկատերևավորները՝ 65,0հա: Նոսրուտներում և ցածր լրիվության ծառուտներում նախատեսվում է իրականացնել բնական վերածին օժանդակման միջոցառումներ, ընդհանուր 423,1 հա, մատղաշի պահպանմամբ՝ 1000հա:

Աղյուսակ 27. Հատման և վերականգնման ծավալների հաշվեկշիռը

| № | Ցուցանիշներ, հա | Մակերեսը հա | Ասեղնատերևավոր | Կարծրատերևավոր | Փափկատերևավոր |
|-----|--|-------------|----------------|----------------|---------------|
| 1 | Հատման նախատեսված տարածքների մակերեսը, հա (10 տարվա) | 1141,4 | 112,2 | 976,2 | 53 |
| 2 | Ոչ անտառածածկ հողեր, հա, այդ թվում | 5887,0 | | | |
| 2.1 | Բացատ և պարապուտ | 3278,6 | | | |
| 2.2 | Հատված և չվերականգնված տարածքներ, նոսրուտներ | 2608,4 | 15,2 | 2453,9 | 139,3 |
| 3 | Նախատեսվում է վերականգնել | 2139,9 | 577,0 | 1357,9 | 205,0 |
| 3.1 | Անտառմշակույթներով | 716,8 | 397,0 | 254,8 | 65,0 |
| 3.2 | Բնական վերածին օժանդակմամբ | 423,1 | 30,0 | 373,1 | 20 |
| 3.3 | Մատղաշի պահպանմամբ | 1000 | 150,0 | 730,0 | 120,0 |

Հրազդան քաղաքի էկոլոգիական վիճակի բարելավման նպատակով, կառավարման պլանով 2023-2032թվականների համար նախատեսվում է քաղաքից 5կմ-ոց շերտում հիմնել 86,8հա ընդհանուր մակերեսով անտառմշակույթներ, ինչպես նաև 88,2

հեկտարի վրա դեգրադացված անտառների վերականգնման միջոցառումներ: Քաղաքի զարգացման հեռանկարային փաստաթղթով հաշվի առնելով գոյություն ունեցող կանաչապատ տարածքների քանակը 18.99, ինչպես նաև քաղաքի արդյունաբերական ուղղվածությունը և տարածքում կանաչապատման ենթակա պահուստային տարածքների առկայությունը, նախատեսվել է կանաչապատման մակարդակը հասցնել 20 մ2/մարդ պահանջարկի, ընդհանուր կանաչապատվելիք տարածքը հասցնելով 148 հա-ի: Հրազդան քաղաքի հողաբուսական ծածկույթին վնաս են հասցնում հեղեղները և գետի վարարումները: Նախատեսվող անտառապատման և անտառվերականգնման միջոցառումների իրականացմամբ կկանխվի նշված երևույթները:

Բաժին 4. ԱՆՏԱՌՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐԱԿԻՑ ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐԻ ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ

4.1. Ընդհանուր տեղեկություններ

Անտառտնտեսությանը որպես հարակից բնակավայրեր ընդունվել են անտառների 5 կմ-ոց գոտում ընկած բնակավայրերը, որոնք ներառված են Կոտայքի մարզի Աբովյան, Ակունք, Արզնի, Բյուրեղավան, Գառնի, Ծաղկաձոր, Հրազդան, Նաիրի, Նոր Հաճրն, Չարենցավան և Ջրվեժ խոշորացված համայնքներում՝ 9 քաղաքային և 48 գյուղական բնակավայրեր (Աղյուսակ 28, քարտեզ 13):

Աղյուսակ 28. Ընդհանուր տվյալներ բնակավայրերի վերաբերյալ

| Համայնքի անվանումը | Բնակավայրի անվանումը | Հեռավորությունը մարզկենտրոնից, կմ | Հեռավորությունը Երևանից, կմ | Բարձրությունը ծովի մակարդակից, մ | Մշտական բնակչության թվաքանակը 2022թ. հունվարի 1-ի դրությամբ | Գազաֆիկացում |
|--------------------|----------------------|-----------------------------------|-----------------------------|----------------------------------|---|--------------|
| Աբովյան | ք. Աբովյան* | 39 | 16 | 1410 | 58416 | + |
| | Առինջ* | 43 | 10 | 1150 | 6302 | + |
| | Արամուս* | 42 | 21 | 1420 | 3821 | + |
| | Բայահովիտ* | 40 | 13 | 1400 | 3605 | + |
| | Գեղաշեն* | 45 | 25 | 1590 | 4211 | + |
| | Գետարգել* | 42 | 12 | 1350 | 822 | + |
| | Կամարիս* | 46 | 22 | 1530 | 2294 | + |
| | Մայակովսկի* | 43 | 18 | 1415 | 2164 | + |
| | Պտղնի* | 41 | 13 | 1325 | 1638 | + |
| | Վերին պտղնի* | 42 | 10 | 1300 | 975 | + |
| Բյուրեղավան | ք. Բյուրեղավան* | 38 | 20 | 1386 | 10831 | + |
| | Նուռնուս* | 38 | 23 | 1485 | 648 | + |
| | Ջրաբեր* | 28 | 26 | 1764 | 428 | + |
| Հրազդան | ք. Հրազդան | - | 52 | 1715 | 58406 | + |
| | Լեռնանիստ* | 12 | 47 | 1921 | 2928 | + |
| | Սոլակ | 12 | 43 | 1646 | 2473 | + |
| | Քաղսի | 9 | 41 | 1775 | 2558 | + |
| Չարենցավան | ք. Չարենցավան | 23 | 35 | 1672 | 29138 | + |
| | Ալափարս | 26 | 37 | 1527 | 2407 | + |
| | Արզական | 30 | 41 | 1504 | 2872 | + |
| | Բջնի | 19 | 42 | 1502 | 2902 | + |
| | Կարենիս | 28 | 32 | 1513 | 839 | + |
| | Ֆանտան* | 28 | 33 | 1801 | 1071 | + |
| Ակունք | Ակունք* | 46 | 23 | 1455 | 2634 | + |
| | Ջովաշեն* | 60 | 35 | 2020 | 178 | + |
| | Ջառ* | 51 | 27 | 1634 | 1504 | + |

| Համայնքի անվանումը | Բնակավայրի անվանումը | Հեռավորությունը մարզկենտրոնից, կմ | Հեռավորությունը Երևանից, կմ | Բարձրությունը ծովի մակարդակից, մ | Մշտական բնակչության թվաքանակը 2022թ. հունվարի 1-ի դրությամբ | Գազաֆիկացում |
|--------------------|----------------------|-----------------------------------|-----------------------------|----------------------------------|---|--------------|
| | Կապուտան* | 50 | 27 | 1514 | 1383 | + |
| | Հատիս* | 56 | 32 | 2030 | 383 | + |
| | Կոտայք* | 44 | 20 | 1441 | 1792 | + |
| | Նոր Գյուղ* | 42 | 18 | 1435 | 1623 | + |
| Գառնի | Գառնի* | 64 | 25 | 1405 | 7970 | + |
| | Գեղադիր* | 55 | 17 | 1621 | 706 | + |
| | Հացավան* | 58 | 21 | 1502 | 567 | + |
| | Ողջաբերդ* | 53 | 15 | 1657 | 975 | - |
| Նաիրի | Արագյուղ | 38 | 30 | 1616 | 1162 | + |
| | Բուժական | 46 | 38 | 1853 | 1784 | - |
| | Զովունի* | 53 | 9 | 1183 | 6376 | + |
| | Սարայանջ | 41 | 32 | 1722 | 352 | - |
| Զրվեժ | Զրվեժ* | 50 | 12 | 1540 | 10651 | + |
| | Զովք | 55 | 18 | 1655 | 1013 | + |
| | Ձորադըբյուր* | 50 | 13 | 1548 | 2385 | + |
| Արզնի | ք. Արզնի* | 37 | 19 | 1341 | 3084 | + |
| Ծաղկաձոր | ք. Ծաղկաձոր | 5 | 57 | 1865 | 1489 | + |
| | Մեղրաձոր | 14 | 66 | 1795 | 2631 | + |
| | Աղավնաձոր | 9 | 60 | 1756 | 1306 | + |
| | Արտավազ | 19 | 71 | 1854 | 556 | + |
| | Հանքավան | 32 | 83 | 1968 | 111 | + |
| | Մարմարիկ | 10 | 62 | 1740 | 746 | + |
| Նոր Հաճրն | ք. Նոր Հաճրն* | 39 | 19 | 1343 | 12303 | + |
| | Արգել* | 33 | 27 | 1443 | 3242 | + |
| | Գետամեջ* | 33 | 17 | 1240 | 786 | + |
| | Թեղենիք | 34 | 36 | 1551 | 541 | + |
| | Մրգաշեն* | 46 | 17 | 1328 | 2161 | + |
| | Նոր Արտամետ* | 42 | 20 | 1362 | 1136 | + |
| | Նոր Գեղի* | 41 | 22 | 1347 | 6570 | + |
| | Քանաքեռավան* | 48 | 12 | 1253 | 3956 | + |
| Քարաշամբ | 33 | 34 | 1473 | 707 | + | |
| Ընդամենը | | | | | 287129 | |

Բնակավայրերը հիմնականում մեծ հեռավորության չեն գտնվում մարզկենտրոնից, մարզային քաղաքներից, կամ Երևանից, որոնք հանդիսանում են գյուղատնտեսական արտադրանքի իրացման հիմնական շուկաները: Բնակավայրերի հեռավորությունը մայրաքաղաքից կազմում է շուրջ 10-85կմ, իսկ մարզկենտրոն

Հրազդանից՝ 3-60կմ, ընդ որում բնակավայրերի մեծ մասը, որոնք հեռու են մայրաքաղաքից, մոտ են մարզկենտրոնին, և հակառակը: Այս հանգամանքը, ինչպես նաև զարգացած զբոսաշրջային ու կուրորտային գոտիների առկայությունը նպաստում են տեղական գյուղատնտեսական արտադրանքի իրացմանը: Համայնքները տարբերվում են նաև ծովի մակարդակից ունեցած բարձրությամբ՝ 1150-2030մ, ինչն իր հետքն է թողնում գյուղատնտեսական մասնագիտացման վրա: Համեմատաբար ցածրադիր շրջաններում ավելի զարգացած է մանր եղջերավոր անասնապահությունն ու պտղաբուծությունը, վերին շրջաններում՝ խոշոր անասնապահությունն ու հողագործությունը: Համայնքներն աչքի են ընկնում նաև հացահատիկի մշակությամբ: Հիմնական մշակվող կուլտուրաներն են ցորենը, գարին, հաճարը, կաղամբը, գազարը, կարտոֆիլը: Սեփական բնակելի տներին կից այգիներում մշակում են ծիրանենի, խնձորենի, տանձենի, բալենի, ընկուզենի, հաղարջենի և այլ պտղատու ծառեր ու թփեր:

Հետազոտված բնակավայրերի վարչական տարածքների ընդհանուր մակերեսը մոտ 440000հա է: Նշված տարածքում անտառտնտեսության հողերի մակերեսը կազմում է 23772հա, անտառածածկը՝ 16548,8հա, որի մեծ մասը գտնվում է Արզական, Աղավնաձոր, Արտավազ, Բջնի, Բուժական, Մեղրաձոր, Մարմարիկ և Հանքավան բնակավայրերի վարչական սահաններում: Անտառների հիմնման և ընդլայնման տեսանկյունից կարելի է առանձնացնել հողերի գյուղատնտեսական օգտագործման հանգամանքը: Անտառները պետք է հանդիսանան կայուն զարգացման տարածքներ և համայնքներում ապահովվեն եկամուտների գեներացման արդյունավետ հիմքեր: Տվյալ պարագայում լավագույն այլընտրանքը բնակչության զբաղվածության զարգացումն է, այդ թվում գյուղատնտեսության կայուն զարգացուման միջոցով: Այս նպատակով ոչ բոլոր նախադրյալներն են առկա. հողագործության վարման պայմանները և եղանակները համայնքներում արդյունավետ չեն: Անտառների հիմնման և ընդլայնման տեսանկյունից լուրջ միջոցառումներ պետք է իրականացվեն հողերի պլանավորման, ագրոտեխնիկական միջոցառումների իրականացման, բերքատվության բարձրացման, ժամանակակից տեխնոլոգիաների ներդրման, ոռոգման համակարգերի վերականգնման և այլ առումներով:

Ուսումնասիրված գյուղական համայնքները հիմնականում գտնվում են զարգացվածության գրեթե նույն մակարդակի վրա և բնութագրվում են բնակչության ոչ բարձր կենսամակարդակով, աշխատատեղերի անբավարարությամբ, գյուղատնտեսական ենթակառուցվածքների վատ վիճակով: Համայնքների տեղական ընթացիկ ծախսերի ֆինանսավորման հիմնական աղբյուրը համայնքների բյուջեներն են, ընդ որում համայնքները կարողանում են ինքնուրույն հոգալ իրենց ընթացիկ ծախսերի միայն փոքր մասը և այս հարցում մեծապես կախված են պետական աջակցությունից:

4.2. Բնակչության սեռատարիքային բաշխվածքը

Անտառտնտեսությանը հարակից բնակավայրերի մշտական բնակչության ընդհանուր թիվը 2022թ. հունվարի դրությամբ կազմել է 287129 մարդ, որից քաղաքային բնակչությունը՝ 173667 մարդ, իսկ գյուղականը՝ 113462 մարդ: Կանանց բաժինը բնակչության թվում կազմում է ընդհանուրի 52,7%-ը, իսկ տղամարդկանցը՝ 47,3%-ը: Կանանց գերակշռությունը կարող է պայմանավորված լինել տղամարդկանց աշխատանքային միգրացիայի երևույթով: Հանքավան և Ջովաշեն բնակավայրերում բնակչության թիվն ամենափոքրն է, որը միասին ավելի փոքր է, քան 3-րդ տեղում գտնվող Սարալանջի բնակչությունը:

Բնակավայրերի բնակչության որոշակի մասը ժամանակավոր կամ երկարաժամկետ բացակայողներ են: Չնայած դրան՝ բնակչության այս հատվածը չի կարելի մոռացության մատնել, քանի որ հենց նրանք են հանդիսանում բնակավայրերում առկա բնակչության թվաքանակի ավելացման առաջին աղբյուրը. այս մարդիկ ավելի շատ հակված կլինեն վերադառնալ իրենց համայնքներ սոցիալ-տնտեսական իրավիճակի փոփոխության պարագայում: Բացակայողների մեծ մասը տղամարդիկ են:

Սոցիալ-տնտեսական զարգացման տեսանկյունից ժողովրդագրական ցուցանիշներից առավել կարևորվում է հետազոտված բնակավայրերում զբաղված բնակչության ցուցանիշը: Արձանագրվել է, որ գյուղական բնակավայրերում զբաղված բնակչության մոտ 67%-ը ներգրավված է բացառապես գյուղատնտեսության մեջ, 33%-ն իրականացնում է նաև ոչ գյուղատնտեսական գործունեություն՝ հիմնականում աշխատելով պետական կառույցներում՝ համայնքապետարաններում, կրթական և մշակութային հաստատություններում, մասնավոր ձեռնարկություններում, սպասարկման ոլորտում և այլն: Արձանագրվել է, որ բնակչության ընդհանուր առկա բնակչության մինչև 50%-ը ներգրավված է եկամուտ (հիմնականում պարենային ապահովվածություն) հետապնդող գործողություններում: Սրա հնարավոր բացատրություններից մեկն այս բնակավայրերում նկատվող բնակչության ընդհանուր ծերացման միտումն է: Հետազոտված բնակավայրերը ակնհայտորեն ծերացող են, վերջին 3 տարում բնակչության աճի ցուցանիշը բացասական է: Այս միտումը խիստ մտահոգիչ է:

4.3. Աշխատանքային միգրացիա

Երիտասարդ ընտանիքների շրջանում նկատվում է իրենց գյուղական բնակավայրերը լքելու միտում՝ պայմանավորված ավելի լավ ապրելակերպի ապահովման ձգտումով: Վերջին տարիներին աճել է նաև աշխատանքային միգրացիայի ցուցանիշը, ինչն անհանգստացնող է և պայմանավորված է մշտական եկամուտների թուլացմամբ՝ վառելիքի, պարարտանյութերի թանկացմամբ, ընդհանուր տնտեսական ակտիվացման թուլացմամբ, վատ ապրելակերպով և այլն:

Մարդկային ռեսուրսների զարգացման առումով մասնավորապես անհրաժեշտ է իրականացնել տեղեկացվածության և վստահության բարձրացման, կրթական և վերապատրաստման, լրացուցիչ շահագրգռվածության ստեղծման լայնածավալ միջոցառումներ:

4.4. Սոցիալական ենթակառուցվածքների և ծառայությունների առկայությունը

Հետազոտված բնակավայրերի մեծ մասում գործում են մանկապարտեզներ և նախակրթարաններ: Հետազոտված բնակավայրերում գործում են տարրական, հիմնական, ավագ կամ միջնակարգ դպրոցներ: Իրավիճակը դպրոցների մեծամասնությունում վատ է: Վերանորոգման կարիք ունեն բազմաթիվ դպրոցներ, կահույքի, սպորտային և ուսուցողական նյութերի, որակավորված ուսուցիչների պակասն այլևս օրհասական խնդիրներ են: Կրթության որակը անհապաղ բարելավման կարիք ունի: Ներկայումս բազմաթիվ դպրոցներում մեկ ուսուցչի կողմից դասավանդվում են մի քանի առարկաներ: Սպորտային ակումբներ և ենթակառուցվածքներ հետազոտված գյուղական բնակավայրերում գրեթե չկան՝ բացառությամբ դպրոցների մի մասի սպորտային դահլիճների: Համեմատաբար մեղմ է պատկերը քաղաքային բնակավայրերում:

Առողջապահական ենթակառուցվածքների վիճակը հետազոտված համայնքներում շատ վատ չէ. բնակավայրերում առկա են բուժկետեր և ամբուլատորիաներ, որտեղ վերապատրաստված բուժաշխատողները առաջին օգնության ծառայություններ են մատուցում բնակչությանը: Բարձրակարգ ու կլինիկական բժշկական ծառայություններն հասանելի են միայն մոտակա քաղաքներում:

Գյուղական բնակավայրերի մշակութային կյանքը բարելավման լուրջ կարիք ունի: Մշակույթի և կամ կենցաղի տների շենքային պայմանները գրեթե ամենուր վատ վիճակում են, մշակութային իրադարձությունները եզակի են: Համեմատաբար այլ է վիճակը տուրիստական կենտրոններում, որտեղ մյուս բնակավայրերի համեմատ դիտվում է մշակութային աշխուժություն:

Համայնքներնի մեծամասնությունը հարուստ են բնական և պատմամշակութային հուշարձաններով, եկեղեցիներով, խաչքարերով: Այդ ամենի առկայությունը զբոսաշրջության զարգացման կարևոր նախապայման է հանդիսանում, և, մյուս պայմանների բարեկարգման շնորհիվ, զբոսաշրջության կոորդինացվածությունը կարելի է թուլացնել՝ ընդլայնելով տուրիստական և էկոտուրիստական երթուղիները: Մարզում ունենալով նման փորձ՝ ջանքեր պետք է ներդրվեն զբոսաշրջության կայուն ծառայություններ մշակելու և ներկայացնելու համար, և այդ ծառայությունները պետք է լայնորեն ներկայացվեն ինչպես տեղական, այնպես էլ արտերկրյա շուկաներում:

4.5. Տրանսպորտային ծառայություններ

Անտառտնտեսության հարակից բնակավայրերում գործում են կանոնավոր տրանսպորտային ծառայություններ դեպի համայնքային կենտրոններ, մարզկենտրոն և հարևան բնակավայրեր: Մարզկենտրոնից և մայրաքաղաքից դեպի անտառտնտեսությանը հարակից բնակավայրեր տանող ճանապարհների որակն ընդհանուր առմամբ լավն է, ինչը չի կարելի ասել ներհամայնքային ճանապարհների մասին: Ճանապարհներն անցանելի են գրեթե ամբողջ տարվա ընթացքում:

Հետազոտված համայնքներում սոցիալական ծառայությունների և ենթակառուցվածքների զարգացումն անհրաժեշտ է, նախ և առաջ, համայնքների կայուն զարգացման նպատակով: Ավելի կոնկրետ մոտեցման դեպքում ենթակառուցվածքների զարգացումը ուսումնասիրվող տարածքներում զբոսաշրջության զարգացման կարևորագույն նախապայման է: Ներկայիս իրավիճակում նման

զարգացման նախադրյալները լավը չեն. համայնքային և միջհամայնքային ճանապարհների մի մասն ասֆալտապատված չէ, հեռահաղորդակցության հասանելիությունը սահմանափակ է, մշակութային և ազգային զբոսաշրջության ենթակառուցվածքներն անհապաղ վերականգնման կարիք են զգում, կանոնավոր միջոցառումներ գրեթե չկան և այլն:

4.6. Այլ ենթակառուցվածքներ

Հետազոտված բոլոր բնակավայրերն ամբողջությամբ էլեկտրաֆիկացված են: Էլեկտրաէներգիայի մատակարարումները կայուն են, խափանումները սակավաթիվ են և անհապաղ վերացվում են: Անջատումների ընդհանուր տևողությունը տարվա մեջ չի գերազանցում մի քանի տասնյակ ժամը: Հետազոտված բոլոր բնակավայրերը այս կամ այն չափով ապահովված են խմելու ջրի կանոնավոր մատակարարմամբ. որոշ տեղերում առկա են ջրամատակարարման խնդիրներ: Ջրի որակն ընդհանուր առմամբ բավարար է: Անտառտնտեսությանը հարակից բնակավայրերից գազաֆիկացված չեն միայն 3-ը: Հետազոտված բնակավայրերի մեծ մասում առկա է կանոնավոր, թեև ոչ բավարար հաճախ իրականացվող աղբահեռացում: Միաժամանակ, ծայրահեղ մտահոգիչ է աղբավայրերի առկայության և որպես աղբավայր օգտագործվող տարածքների վիճակը:

4.7. Աշխատուժ, զբաղվածություն և եկամուտներ

Ընդհանուր առմամբ 18 տարեկանից բարձր աշխատունակ տարիքի բնակչության մասնաբաժինը կազմում է ընդհանուր առկա բնակչության մոտ 68%-ը: Աշխատունակ տարիքի բնակչության մոտ 74%-ը աշխատունակ է, որոնց 88%-ը՝ զբաղված է (ներառյալ ինքնազբաղվածները), որից 45%-ը՝ պետական հիմնարկներում՝ դպրոցներում, մանկապարտեզներում, համայնքապետարաններում և այլն: Մասնավոր հիմնարկներում զբաղվածները հիմնականում աշխատում են գյուղմթերքի վերամշակման, ձկնաբուծական, թռչնաբուծական ու անասնաբուծական, հանքարդյունաբերության ոլորտի ձեռնարկություններում, ինչպես նաև առևտրի և սպասարկման ոլորտի տարբեր կառույցներում: Աշխատունակ բնակչության մոտ 12%-ը զբաղված չէ տնտեսական որևէ գործունեությամբ բարձր տարիքի կամ առողջական պատճառներով: Այնուամենայնիվ, աշխատունակ տարիքի բնակչության գրեթե 64%-ը կամ աշխատում են, կամ էլ ներգրավված են ինքնաապահովման գյուղատնտեսական գործունեության մեջ: Սա կարևոր է, քանի որ այն վկայում է, որ հետազոտված բնակավայրերում զգալի աշխատանքային (մարդկային) ռեսուրսներ կան, որոնք կարող են ներգրավվել անտառտնտեսական տարբեր գործողություններում:

4.8. Գյուղատնտեսություն

Անտառտնտեսության հարակից համայքներում գյուղատնտեսության վիճակը բավարար չէ՝ ոռոգվող հողատարածքների սակավություն, ֆիզիկապես և բարոյապես մաշված գյուղատնտեսական մեքենասարքավորումներ, հողագործության մեջ ներդրումներ անելու համար սկզբնական կապիտալի բացակայություն, գյուղմթերքի պահպանման ենթակառուցվածքների անբավարարություն և այլն: Բնակավայրերի մեծամասնությունում բանջար-բոստանային կուլտուրաների արտադրությունը

հիմնականում ուղղված է տնտեսությունների սեփական կարիքների բավարարմանը և հիմնականում աճեցվում են ոռոգվող տնամերձ հողամասերում:

Համայնքներն ունեն անասնապահության զարգացման պոտենցիալ, որն առաջին հերթին պայմանավորված է արոտավայրերի առկայությամբ: Սակայն ոլորտում առկա են որոշակի խնդիրներ, որոնք ընդհանուր են ՀՀ գրեթե բոլոր գյուղական համայնքների համար: Դրանց շարքում կարելի է նշել կենդանական ծագման արտադրանքի ոչ կայուն շուկան, հեռագնա արոտավայրերի ճանապարհների վատ վիճակը, դրանց մեծ մասի ոչ ջրարբիացված լինելը, բնակավայրերի մոտակա արոտավայրերի գերարածեցումը, պարբերաբար կրկնվող համաճարակները և այլն: Համայնքներում գյուղատնտեսության ոլորտում առկա խնդիրների մեծ մասը պայմանավորված է գյուղատնտեսական ենթակառուցվածքների բացակայության կամ դրանց վատ վիճակի հետ: Ենթակառուցվածքների մեծ մասը մնացել են դեռևս խորհրդային ժամանակներից: Դրանք ֆիզիկապես և բարոյապես մաշված են և չեն կարող նպաստավոր լինել արդյունավետ գյուղատնտեսության վարման տեսանկյունից: Գյուղատնտեսական մեքենասարքավորումները բնակավայրերում հիմնականում նորացման, արդիականացման կարիք ունեն:

4.9. Անտառամերձ բնակավայրերի բնափայտի կարիքների գնահատում

Անտառտնտեսությանը հարակից 43 բնակավայրերը տեղաբաշխված են անտառտնտեսության անտառների 5կմ-ոց գոտում, ընդհանուր հաշվով քաղաքային ընդհանուր 7 բնակավայրերում բնակչության թիվը մոտ 173667 է, 50 գյուղական բնակավայրերում՝ 113462: Բնակավայրերից միայն 3-ը գազաֆիկացված չեն: Զեռուցման փայտի նվազագույն պահանջարկը ընդհանուր հաշվով կազմում է մոտ 180000մ³: Նախատեսվող խնամքի հատումներից հնարավոր է բավարարել տարեկան 1700խտմ³, անտառներում ցցաչոր, քամատապալ ու ձնակոտոր ծառերի ընդհանուր պաշարը գնահատվել է մոտ 500խտմ³, իսկ անտառում վերջին տարիներին առաջացած և չարտահանված թափուկը գնահատվել է մոտ 20000մ³, ընդ որում հիմնականում մանր բնափայտի տեսքով:

Բաժին 5. ԿԵՆՍԱԲԱԶՄԱԶԱՆՈՒԹՅԱՆ ՊԱՀՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Հայաստանը գտնվում է Կովկասի էկոտարածաշրջանում: Այն բարձր լեռնային երկիր է, որտեղ առանձնացվում են 7 լանդշաֆտային տիպեր՝ անապատային, կիսաանապատային, չոր լեռնատափաստանային, լեռնաանտառային, ենթալպյան ու ալպյան մարգագետնային և նիվալ:

Հայաստանի տարածքում աճում են շուրջ 3800 տեսակ անոթավոր բույսեր, 428 հողային և ջրային ջրիմուռներ, 399 մամուռներ, շուրջ 4500 սնկեր, 464 քարաքոսեր, բնակվում են 549 ողնաշարավոր և շուրջ 17200 տեսակ անողնաշար կենդանիներ: Հայաստանի բույսերի Կարմիր գրքում ընդգրկված են 452 տեսակ, որը կազմում է ամբողջ Ֆլորայի 11,89%-ը:

Հայաստանի կենդանիների Կարմիր գրքում ընդգրկված են 308 տեսակ՝ 155 անողնաշար և 153 ողնաշարավոր:

Բարձրակարգ բույսերի խտությամբ Հայաստանն աշխարհում գրավում է առաջնակարգ տեղերից մեկը՝ յուրաքանչյուր 1000կմ² տարածքում աճում է մոտ 107 տեսակ: Բույսերի մոտ 2000 տեսակ օժտված է սննդային, կերային, դեղատու, ներկատու, եթերայուղատու, մեղրատու, խեժատու հատկանիշներով, մի շարք կենդանիներ՝ մորթատու, մսատու և այլ հատկանիշներով:

Հանդիսանալով մարդու կենսագործունեության համար անհրաժեշտ էկոլոգիական միջավայր՝ Հայաստանի կենսաբազմազանությունն ունի բնապահպանական կարևոր նշանակություն: Այդ տեսակետից Հայաստանի հարուստ կենսաբազմազանությունը, ունենալով էկոհամակարգերի կայունությունն ապահովող բարձր հատկանիշներ, միաժամանակ հանդիսանում է երկրի տնտեսական զարգացման կարևոր նախապայմաններից մեկը:

5.1. Ֆլորա

Հրազդանի անտառտնտեսության տարածքում հանդիպում են անոթավոր բույսերի 63 ընտանիքի և 122 ցեղին պատկանող 508 տեսակ:

Հրազդանի անտառտնտեսության տարածքում աճող բույսերից 3 տեսակ ընդգրկված են Հայաստանի Կարմիր գրքում (Աղյուսակ 29, քարտեզ 14):

Աղյուսակ 29. Հրազդանի անտառտնտեսության տարածքում աճող ՀՀ Բույսերի Կարմիր գրքում գրանցված բուսատեսակները

| Տեսակի լատիներեն անվանումը | Տեսակի հայերեն անվանումը | Կատեգորիան ըստ ՀՀ Կարմիր գրքի |
|---------------------------------|----------------------------|-------------------------------|
| <i>Nectaroscordum tripedale</i> | Նեկտարոսկորդում եռաոտնաչափ | EN |
| <i>Najas minor</i> | Ջրահարս փոքր | VU |
| <i>Ophioglossum vulgatum</i> | Օֆիոգլոսում | CR |

Հրազդանի անտառտնտեսության տարածքը հարուստ է բազմաթիվ օգտակար բուսատեսակներով, որոնցից շատերը լայնորեն և վաղուց կիրառվում են մարդու կողմից: Ըստ նախնական տվյալների, տարածքում լայն տարածում ունեն ուտելի և համեմունքային (32 տեսակ), մեղրատու (44), դեղատու (56), կերային (64) նշանակության տեսակները (Աղյուսակ 30):

Աղյուսակ 30. Հրազդանի անտառտնտեսության տարածքում հաճախ հանդիպող ուտելի և համեմունքային, մեղրատու, դեղատու և կերային բուսատեսակները

| Ուտելի և համեմունքային | Մեղրատու | Դեղատու | Կերային |
|--|--|--|--|
| Շուշանաբանջար սոխուկավոր - <i>Chaerophyllum bulbosum</i> | Աստղաբույս ամենամեծ - <i>Astrantia maxima</i> | Ծնեփակ դեղատու - <i>Asparagus officinalis</i> | Դաշտավլուկ կաղնուտային - <i>Poa nemoralis</i> |
| Սիբեյս սովորական - <i>Falcaria vulgaris</i> | Աստղածաղիկ իտալական - <i>Aster amellus</i> | Ծնեփակ օղակավոր - <i>Asparagus verticillatus</i> | Սիզախոտ սիզախոտանման - <i>Phleum phleoides</i> |
| Ծնեփակ դեղատու - <i>Asparagus officinalis</i> | Ճարճատուկ սովորական - <i>Cichorium intybus</i> | Ծորենի սովորական - <i>Berberis vulgaris</i> | Սիզախոտ մարգագետնային - <i>Phleum pratense</i> |
| Դաղձ երկարատերև - <i>Mentha longifolia</i> | Իժախոտ սովորական - <i>Echium vulgare</i> | Ճարճատուկ սովորական - <i>Cichorium intybus</i> | Շյուղախոտ մարգագետնային - <i>Festuca pratensis</i> |
| Ուրց Կոչիի - <i>Thymus kotschyanus</i> | Գերիմաստի - <i>Viburnum lantana</i> | Իժախոտ ռուսական - <i>Echium maculatum</i> | Սեզ սողացող - <i>Elytrigia repens</i> |
| Արոսի - <i>Sorbus aucuparia</i> | Փշատենի նեղատերև - <i>Elaeagnus angustifolia</i> | Սիբեյս սովորական - <i>Falcaria vulgaris</i> | Ոգնախոտ հավաքված - <i>Dactylis glomerata</i> |
| Սալոր - <i>Prunus divaricata</i> | Առվույտ ցանովի - <i>Medicago sativa</i> | Անթառամ ծալքավոր - <i>Helichrysum plicatum</i> | Վարսակ դատարկ - <i>Avena fatua</i> |
| Ելագ անտառային - <i>Fragaria vesca</i> | Երեքնուկ մարգագետնային - <i>Trifolium pratense</i> | Փիփերթ անտառային - <i>Malva sylvestris</i> | Շյուղախոտ վալիսյան - <i>Festuca valesiaca</i> |
| Եղինճ երկտուն - <i>Urtica dioica</i> | Երեքնուկ սողացող - <i>Trifolium repens</i> | Դաղձ երկարատերև - <i>Mentha longifolia</i> | Առվույտ ցանովի - <i>Medicago sativa</i> |
| Փիփերթ անտառային - <i>Malva sylvestris</i> | Կոկոռչենի թեքված - <i>Grossularia reclinata</i> | Սինդրիկ արևելյան - <i>Polygonatum orientale</i> | Կորնգան անդրկովկասյան - <i>Onobrychis transcaucasica</i> |
| Փիփերթ արհամարհված - <i>Malva neglecta</i> | Գնարբուկ խոշոչաբաժակ - <i>Primula macrocalyx</i> | Սալոր - <i>Prunus divaricata</i> | Երեքնուկ վարելահողային - <i>Trifolium arvense</i> |
| Կոկոռչենի թեքված - <i>Grossularia reclinata</i> | Սալոր - <i>Prunus divaricata</i> | Եղինճ երկտուն - <i>Urtica dioica</i> | Երեքնուկ մարգագետնային - <i>Trifolium pratense</i> |
| Ազնվամորի - <i>Rubus idaeus</i> | Ազնվամորի - <i>Rubus idaeus</i> | Արոսի - <i>Sorbus aucuparia</i> | Երեքնուկ մազմզոտագլուխ - <i>Trifolium trichocephalum</i> |
| Սինդրիկ արևելյան - <i>Polygonatum orientale</i> | Ասպիրակ աղեղնեզր - <i>Spiraea crenata</i> | Ուրց Կոչիի - <i>Thymus kotschyanus</i> | Վիկ խայտաբղետ - <i>Vicia variegata</i> |
| Գետնաբաղեղ բաղեղանման - <i>Glechoma hederacea</i> | Ասպիրակ արևքույրիկատերև - <i>Spiraea hypericifolia</i> | Սոճի Կոխի - <i>Pinus kochiana</i> | Վիկ նարնջագույն - <i>Vicia crucea</i> |

Դեռևս անբավարար են ուսումնասիրված օգտակար տեսակների պաշարները, որոնց մասին առայժմ գրառումները կարելի է սահմանափակել «առատ» կամ «հաճախ հանդիպող» գնահատականներով:

Հիմնական վտանգներ: Հիմնական վտանգներ շարունակում են մնալ ապօրինի հատումները, արածեցումը՝ հատկապես համայնքամերձ անտառներում անասունների անարգել մուտքը, բույսերի չհամակարգված հավաքը և արոտավայրերի ոչ ճիշտ կառավարումը:

Անտառային էկոհամակարգերի և կենսաբազմազանության վրա ազդեցություն կարող է ունենալ կլիմայի փոփոխությունը՝ ջերմաստիճանի բարձրացման և խոնավության նվազման միտումները:

Բուսական էկոհամակարգերի համար սպառնալիք կարող է հանդիսանալ նաև ինվազիվ և էքսպանսիվ բուսատեսակների տարածումը, օրինակ՝ *Ailanthus altissima*, *Robinia pseudacacia*, *Silybum marianum*, *Astragalus galegiformis*, *Ambrosia artemisiifolia* և այլն:

5.2. Ֆաունա

5.2.1. Անողնաշար կենդանիներ

Հրազդանի անտառտնտեսության տարածքում Հայաստանի Կարմիր գրքում գրանցված անողնաշարավոր տեսակներից գտնվել է 19 տեսակ (Քարտեզ 15):

Կարմիր գրքի բզեզները միայն երկուսն են՝ Հայաստանի էնդեմիկ տեսակներ, որոնք հանդիպում են անտառի վերին եզրի մոտ՝ Թամբակուրծք թարախահանը (*Mylabris sedilithorax*) (EN, Հայաստանի էնդեմիկ) և Երևանյան սևամարմինը (*Cylindronotus erivanus*) (EN, Հայաստանի էնդեմիկ), որը Հայաստանում պահպանվում է միայն այստեղ:

Տարածքում գտնվել են ցերեկային թիթեռների 6 տեսակ, այդ թվում մենմոզինան կամ սև ապոլոնը (*Parnassius mnemosyne*) (VU), ապոլոնը (*Parnassius apollo*) (VU), ալեքսանոր առագաստաթիթեռը (*Papilio alexanor orientalis*) (VU), ավրորինա դեղնաթիթեռը (*Colias aurorina*) (VU), ալկոն (*Maculinea alcon monticola*) (VU) և արիոն (*Maculinea arion zara*) (VU) կապտաթիթեռները:

Լույսի վրա արգելավայրում գալիս են պրոզերպինա իլիկաթիթեռը (*Proserpinus proserpina*) (VU) և այլ ԲՀՊՏ-ներում չպահպանվող Ալեքսանդրի երկրաչափիթեռը (*Eupithecia alexandriana*) (EN, Հայաստանի էնդեմիկ):

Տարածքը հարուստ է նաև Կարմիր գրքում գրանցված թաղանթաթևերով (Hymenoptera): Դրանք են՝ վայրի մեղվազգիներ (Apoidea) ամրակազմ մեղուն (*Anthophora robusta*) (VU), մանուշակագույն մեղու-ատաղձագործը (*Xylocopa violacea*) (VU), իշամեղուններ մարգագետնային (*Bombus pratorum*) (VU), գետնային (*Bombus terrestris*) (VU), Պորչինսկու (*Bombus portshinskii*) (VU), Կովկասի տարածաշրջանի էնդեմիկ և դաղեստանյան (*Bombus daghestanicus*) (VU), Կովկասի տարածաշրջանի էնդեմիկ և մրջյունների 3 տեսակ. կիսասատամ (*Crematogaster subdentata*) (EN), ինչպես

նաև Հայաստանում միայն այստեղ պահպանվող Ռավազինիի (*Myrmica ruginodis*) (EN) և Ջուլիայի (*Diplorhynchus juliae*) (CR, Հայաստանի էնդեմիկ) մրջյուններ, վերջինս նկարագրված է «Արզական-Մեղրածորի» արգելավայրի տարածքից և աշխարհում հայտնի է միայն այստեղից:

Հիմնական վրանգները: Հիմնական վտանգ կարող է հանդիսանալ ապօրինի անտառհատումը, որը հանգեցնում է տարածքների մասնատմանը և դեգրադացմանը:

Պահպանություն: Սանիտարական/խնամքի հատումներ իրականացնելիս տարածքներում անհրաժեշտ է պահպանել անողնաշար կենդանիների ապրելավայր հանդիսացող առանձին ցցաչոր փշակավոր ծառեր:

Վնասատուների հնարավոր բնկումների դեպքում ցանկալի է խուսափել ավիացիոն պայքարի ձևերից և կիրառել կենսաբանական պայքարի ձևերը: Ավիացիոն պայքարի անխուսափելիության պարագայում անհրաժեշտ է հնարավորինս տեղայնացնել պայքարը և չընդլայնել գործողությունները բնկումից դուրս տարածքներում:

5.2.2. Ողնաշարավոր կենդանիներ

Ձկներ

Հրազդան գետում և Մարմարիկ վտակում հանդիպում են ձկների 27 տեսակ Անտառտնտեսության տարածքի ջրային օբյեկտներում ձկնաշխարհը ներկայացված է հետևյալ ձկնատեսակներով՝ կարմրախայտով (*Salmo trutta fario*), արևելյան տառեխիկով (*Alburnoides eichwaldii*), Քուռի բեղլուով (*Barbus lacerta cyri*), կողակով (*Capoeta sp.*), արծաթափայլ կարասով (*Carassius auratus gibelio*): Կարող են հանդիպել նաև Քուռի սպիտակաձուկը (*Alburnus filippii*), անգորական լերկաձուկը (*Oxyemacheilus angorae*), կովկասյան թեփուղը (*Squalius orientalis*), ճանարը (*Luciobarbus capito*), արևելյան տառեխիկը (*S Alburnoides eichwaldii*), ինչպես նաև ֆորելային տնտեսություններից ներթափանցող ծիածանախայտը (*Parasalmo mykiss*):

Հրազդան գետի ձկնաշխարհում առանձնացվում է ձկնատեսակների երեք խումբ որոնք՝

1. Բնակվել ու շարունակում են բնակվել Հրազդան գետում,
2. Անհետացել են կամ ներկայում չեն հանդիպում Հրազդան գետում,
3. Հրազդան գետում հայտնաբերվել են վերջին տասնամյակների ընթացքում:

Առաջին խմբին են պատկանում կարմրախայտը, Սևանի կողակը, Կուրի կողակը, կովկասյան թեփուղը, Կուրի ենթաբերանը, Կուրի բեղաձուկը, արևելյան տառեխիկը, Կուրի սպիտակաձուկը, սովորական լոքոն: Երկրորդ խմբին են պատկանում կասպիական սաղմոնը, ոսկեգույն ծականը, կովկասյան լերկաձուկը,: Երրորդ խմբին են պատկանում արծաթաձկնիկը, մանրաթեփուկը, անդրկովկասյան սպիտակաձուկը, սովորական քառթակը:

5.2.3. Երկկենցաղներ և սողուններ

Նկարագրություն: Անտառտնտեսության արգելավայրային տարածքներում հիմնականում հանդիպում են 4 տեսակի երկկենցաղներ՝ կանաչ դողողը (*Bufo viridis*), սովորական ծառագորտը (*Hyla arboreas chelkownikowi*), լճագորտը (*Pelophilax ridibundus*) և փոքրասիական գորտը (*Rana macrocnemis*):

Բնակավայրերի միջև ընկած հատվածներում ավտոմայրուղու եզրերին, ճանապարհամերձ ժայռերի և շինությունների պատերի վրա հանդիպում են *Darevskia* ցեղի ժայռային մողեսներից հայկական մողեսը, Դալլի մողեսը և ռոստոմբեկովի մողեսը (*Darevskia armeniaca*, *D. dahl*(EN): i, *D. rostombekovi* (EN)): Այս կուսածին տեսակներից առավել խոցելին, կապված կենսաբանական առանձնահատկությունների հետ (ծվերի քիչ քանակությունը և էկոլոգիական նեղ հարմարողականությունը) հանդիսանում է Ռոստոմբեկովի ժայռային մողեսը, որը գրանցված է ՀՀ կենդանիների Կարմիր գրքում: Դալլի ժայռային մողեսը նույնպես գրանցված է ՀՀ կենդանիների Կարմիր գրքում, սակայն թվաքանակը ավելի մեծ է: Մարմարիկ գետի առափնյա ժայռերի վրա տարածված են ժայռային մողեսների երկու տեսակներ՝ Դալլի (*D. dahl*(EN):) և հայկական (*armeniaca*,) մողեսները: Անտառի եզրերին, բաց տարածություններում հազվադեպ հանդիպում է մարգագետնային մողեսը (*D. praticola*) (VU), որը գրանցված է ՀՀ կենդանիների Կարմիր գրքում:

Լեռնատափաստանային և անտառային գոտու բացատներում ոչ մեծ քանակությամբ հանդիպում են ճարպիկ մողեսը (*Lacerta agilis*), և շերտավոր մողեսը (*L. strigata*): Անտառի եզրին և բացատներում հանդիպում է ջարդվող իլիկամողեսը (*Anguis fragilis*): Գետերի առափնյա քարքարոտ տեղամասերում և ճանապարհի վրա, հանդիպում են նաև ձիթեպտղագույն սահնօծը (*Platyceps najadum*) և բազմագույն սահնօծերը (*Hemorrhoids ravergeri*): Անտառային բացատների քարքարոտ տեղամասերում հազվադեպ կարելի է հանդիպել նաև ՀՀ կենդանիների Կարմիր գրքում գրանցված անդրկովկասյան սահնօծին (*Zamenis hohenackeri*) (VU): Տարբեր ջրածահճային էկոհամակարգերում գրանցվել է ջրային լորտուն (*Natrix tessellata*):

Այս կուսածին տեսակներից առավել խոցելին, կապված կենսաբանական առանձնահատկությունների հետ (ծվերի քիչ քանակությունը և էկոլոգիական նեղ հարմարվողականությունը) հանդիսանում է Ռոստոմբեկովի ժայռային մողեսը, որը գրանցված է ՀՀ կենդանիների Կարմիր գրքում: Դալլի ժայռային մողեսը նույնպես գրանցված է ՀՀ կենդանիների Կարմիր գրքում, սակայն թվաքանակը ավելի մեծ է: Աղստև գետի առափնյա ժայռերի վրա տարածված է նաև ժայռային մողեսներից հայկական մողեսը *Darevskia armeniaca*:

Մողեսների առանձին տեսակների հարաբերական քանակությունը և փոփոխությունը (թվաքանակի աճը), որսանմուշներում վկայում է հազվագյուտ տեսակների պոպուլյացիաների վրա ֆոնային տեսակների բացասական ազդեցության, մարդածին ճնշման նվազեցման (ապօրինի որս), էկոհամակարգի կայունության, որպես

կերի աղբյուր միջատների, համապատասխան բիոտոպների և կլիմայական գործոնների նպաստավոր պայմանների առկայության մասին:

Նշված օբյեկտների մոնիտորինգը հնարավորություն կտա գնահատել հազվագյուտ տեսակների վրա ֆոնային տեսակների և մարդածին ճնշման աստիճանը: Այսպես օրինակ, Ռոստոմբեկովի ժայռային մողեսի (*Darevskia rostombekovi*) թվաքնակի աճը վկայում է պոպուլյացիայի վրա Հայկական ժայռային մողեսի (*Darevskia armeniaca*) ճնշման նվազեցման, որպես կերի աղբյուր միջատների, համապատասխան բիոտոպների և կլիմայական գործոնների նպաստավոր պայմանների առկայության մասին, իսկ Ռոստոմբեկովի ժայռային մողեսի թվաքնակի կրճատումը վկայում է պոպուլյացիայի վրա Հայկական ժայռային մողեսի թվաքնակի աճի (բացասական ազդեցության) և վերը նշված պայմանների ոչ նպաստավոր լինելու մասին, որտեղ գոյատևում են ավելի լայն հարմարվողականություն ունեցող/պլաստիկ տեսակները: Այսինքն ֆոնային տեսակների պոպուլյացիաների բացասական ազդեցության մասին:

Հրազդանի անտառտնտեսությունը, և հատկապես «Արզական-Մեղրածորի» արգելավայրը, հարուստ է սողունների տեսակներով: Արգելավայրում հանդիպող 28 տեսակներից 8-ը գրանցված են ՀՀ Կարմիր գրքում: Հազվագյուտ և անհետացող տեսակներից կարելի է նշել Չերնովի մերկաչքին (*Ablepharus chernovi*), առաջավորասիական մաքուրային (*Trachylepis septemtaeniata*), երկարավոտ սցինկին (*Eumeces schneideri*), անդրկովկասյան սահնօձին (*Zamenis hohenackeri*), կովկասյան կատվածին (*Telescopus fallax*), երևանյան լեռնատափաստանային իժին (*Pelias eriwanensis*) և հայկական իժին (*Montivipera raddei*):

Մոնիթորինգի ենթակա կարող են հանդիսանալ լեռնատափաստանային և հայկական իժերը:

Հիմնական վտանգներ: Սողունների բազմազանության վրա ազդող հիմնական վտանգներն են.

- Մարդու գործունեության արդյունքում (հատումներ) կենսամիջավայրերի փոփոխություն և բնական ապրելավայրերի (բիոտոպների) ոչնչացում:
- Կենսամիջավայրի աղտոտում օրգանական և անօրգանական թափոններով:
- Անօրինական որսը՝ սիրող կոլեկցիոներների կողմից:

Պահպանություն: Անհրաժեշտ է իրականացնել հանրային իրազեկման քարոզարշավներ, մշակել և հրատարակել բնապահպանական բրոշյուրներ և տարածել համայնքներում, ներկայացնել այդ տեսակների կարևորությունը և նշանակությունը էկոտորիզմի հետ կապված գործողությունների ընթացքում և այլն:

5.2.4. Թռչուններ

Հրազդանի անտառտնտեսության տարածքում հանդիպում է թռչունների շուրջ 190 տեսակ, որոնցից 130-ը այստեղ բնադրում են: Դրանցից առավել հետաքրքիրներից են այստեղ բնադրվող Հայաստանի Կարմիր գրքում գրանցված սապսանը (*Falco peregrinus*) (VU), մարգահավը (*Crex crex*) (VU), փոքր ենթաարծիվը

(*Aquila pomarina*) (VU), ինչպես նաև այստեղ հանդիպող Բնության Պահպանության Միջազգային Միության Կարմիր ցուցակում գրանցված կովկասյան մարեհավը (*Tetrao mlokosiewiczi*) (VU) և կիսասպիտակավիզ ճանճորսը (*Ficedula semitorquata*) (DD): Արգելավայրը հանդիսանում է Կովկասյան մարեհավի (*Tetrao mlokosiewiczi*) (VU) հիմնական ապրելավայրը:

Թռչունների 36 տեսակը գրանցված են Հայաստանի կենդանիների Կարմիր գրքում, որոնցից 11-ը ընդգրկված են նաև Բնության Պահպանության Միջազգային Միության Կարմիր ցուցակում: Գրանցված է Կովկասյան մեկ էնդեմիկ տեսակ՝ կովկասյան մարեհավը (*Tetrao mlokosiewiczi*) և Հայկական բարձրավանդակի էնդեմիկ մեկ տեսակ՝ հայկական որորը (*Larus armenicus*): Տարածքում բնադրող թռչունների մեծամասնությունը ներկայացված է անտառային տեսակներով: Այստեղ լայն տարածված են հոբալը (*Columba oenas*), անտառային աղավնին (*Columba palumbus*), փայտփորների վեց տեսակ՝ վիզգուկը (*Jynx torquilla*), կանաչ (*Picus viridis*), սև (*Dryocopus martius*), խայտաբղետ (*Dendrocopos major*), միջին (*D. medius*) և փոքր (*D. minor*) փայտփորները, եղնջաթոնակը (*Troglodytes troglodytes*), անտառային նրբագեղիկը (*Prunella modularis*), արշալուսիկը (*Erithacus rubecula*), սովորական կարմրատուտը (*Phoenicurus phoenicurus*), սոսնձակեռնեխը (*Turdus viscivorus*), սև (*T. merula*) և երգող (*T. philomelos*) կեռնեխները, սևագլուխ (*Sylvia atricapilla*) և այգու (*S. borin*) շահրիկները, դեղնափոր (*Phylloscopus trochiloides*) և ծնկլտան (*Ph. collybita*) գեղգեղիկները, փոքր (*Ficedula parva*) և կիսասպիտակավիզ (*F. semitorquata*) ճանճորսները, երկարագի (*Aegithalos caudatus*), սև (*Parus ater*), երկնագույն (*P. caeruleus*) և մեծ (*P. major*) երաշտահավերը, սովորական սիտեղը (*Sitta europaea*), ծվծվիկը (*Certhia familiaris*) և անտառային կաչաղակը (*Garrulus glandarius*): Սերինոսներից լայն տարածված են ամուրիկը (*Fringilla coelebs*), կանաչ սերինոսը (*Carduelis chloris*), սովորական խաճկոտիկը (*Pyrrhula pyrrhula*) և հատրեկիչը (*Coccothraustes coccothraustes*): Երեկոյան և գիշերային ժամերին անտառներում կարելի է հանդիպել անտառաբվին (*Strix aluco*) և ականջավոր բվին (*Asio otus*): Ցերեկային գիշատիչ թռչուններից այստեղ բնադրում են օձակեր արծիվը (*Circaetus gallicus*), կրետակերը (*Pernis apivorus*), ցախաքլորաորսը (*Accipiter gentilis*), լորաճուռակը (*A. nisus*), մեծ ճուռակը (*Buteo buteo*), փոքր ենթաարծիվը (*Aquila pomarina*) և գաճաճ արծիվը (*Hieraetus pennatus*): Անտառամերձ բացատներում և մացառուտներում հանդիպում են այծկիթը (*Caprimulgus europaeus*), անտառակոցարը (*Scolopax rusticola*), սովորական տատրակը (*Streptopelia turtur*), անտառային արտույտը (*Lullula arborea*), անտառային ձիաթոնակը (*Anthus trivialis*), սևագլուխ չքչքանը (*Saxicola torquatus*), ճուռականման (*Sylvia nisoria*), մորու (*S. curruca*) և մոխրագույն (*S. communis*) շահրիկները, կովկասյան գեղգեղիկը (*Phylloscopus sindianus*), ժուլանը (*Lanius collurio*), նսպնուկը (*Carpodacus erythrinus*), կանեփնուկը (*Carduelis cannabina*) և սևագլուխ դրախտապանը (*Emberiza melanocephala*): Գետերի հովիտների բաց ջրային տարածքներում և արհեստական լճակների ափերին

հանդիպում են կարմրատոտ (*Tringa tetanus*), սևուկ (*T. ochropus*) և սպիտակավիզ (*Actitis hypoleucos*) կոցարները, երկնագույն ավկիոնը (*Alcedo atthis*), լեռնային խաղտոնիկը (*Motacilla cinerea*) և ջրաճնճուկը (*Cinclus cinclus*): Գետերի ափամերձ թփուտներում և ճահճուտներում բնադրում են հարավային սոխակը (*Luscinia megarhynchos*), լայնապոչ եղեգնաթռչնակը (*Cettia cetti*): Խոնավ մարգագետինները գրավում են դեղին խաղտոնիկին (*Motacilla flava*), շերտագլուխ (*Acrocephalus schoenobaenus*) և ճահճային (*A. palustris*) եղեգնաթռչնակներին և սովորական ճոկկահավին (*Locustella naevia*), ինչպես նաև այստեղ կեր հայթհայթող մեղվակերին (*Merops apiaster*) և առափնյա ծիծեռնակին (*Riparia riparia*): Առափնյա անտառին բնորոշ տեսակներից են արտույտաբազեն (*Falco subbuteo*), մոխրագույն ճանճորսը (*Muscicapa striata*), ճոճահավը (*Remiz pendulinus*), պիրոլը (*Oriolus oriolus*) և սևաճակատ շամփրուկը (*Lanius minor*): Տարածքում գտնվող այգիները և մշակված հանդակները գրավում են հոպոպին (*Upupa epops*), սև մանգաղաթևին (*Apus apus*), գյուղական ծիծեռնակին (*Hirundo rustica*), սպիտակ խաղտոնիկին (*Motacilla alba*), սովորական սարյակին (*Sturnus vulgaris*), սովորական ճային (*Corvus monedula*), մոխրագույն ագռավին (*Corvus corone*), դաշտային (*Passer montanus*) և տնային (*P. domesticus*) ճնճուկներին, կարմրակատարին (*Carduelis carduelis*) և կորեկնուկին (*Emberiza calandra*): Ամենուրեք հանդիպում են քարքարոտ ելքեր, ժայռեր, իսկ ջրբաժանների կատարների երկայնքով՝ նաև ժայռաբեկորների թափվածքների դաշտեր: Ցածրադիր գոտու ժայռերում հանդիպում են գիշանգղը (*Neophron percnopterus*), բվեճը (*Bubo bubo*), ներկարարը (*Coracias garrulus*), թխակապույտ աղավնին (*Columba livia*), ժայռային (*Ptyonoprogne rupestris*) և քաղաքային (*Delichon urbicum*) ծիծեռնակները, սևախայտ քարաթռչնակը (*Oenanthe hispanica*), կապույտ քարակեռնեխը (*Monticola solitarius*), ժայռային փոքր սիտեղը (*Sitta neumayer*), ժայռային ճնճուկը (*Petronia petronia*), այգու (*Emberiza hortulana*) և լեռնային (*E. cia*) դրախտապանները: Բարձր լեռնային գոտու ժայռերին և մերձակա լեռնային տափաստաններին և մարգագետիններին բնորոշ են կովկասյան մարեհավը (*Tetrao mlokosiewiczi*), վայրի հնդկահավը կամ ուլարը (*Tetraogallus caspius*), սովորական կկուն (*Cuculus canorus*), սպիտակափոր մանգաղաթևը (*Apus melba*), եղջրավոր արտույտը (*Eremophila alpestris*), խայտաբղետ (*Prunella ocularis*) և ալպիական (*P. collaris*) նրբագեղիկները, կապտափող սոխակը (*Luscinia svecica*), սևուկ կարմրատուտը (*Phoenicurus ochruros*), սովորական քարաթռչնակը (*Oenanthe oenanthe*), խայտաբղետ քարակեռնեխը (*Monticola saxatilis*), սպիտակախաճի կեռնեխը (*Turdus torquatus*), կարմրաթև մագլցողը (*Tichodroma muraria*), սևագռավը (*Corvus corax*), կարմրակտուց ճայը (*Pyrrhocorax pyrrhocorax*), ձյանճնճուկը (*Montifringilla nivalis*), կարմրաճակատ սերինոսը (*Serinus pusillus*) և լեռնային վշասարեկը (*Carduelis flavirostris*): Անմատչելի ժայռերը հատկապես գրավիչ են այստեղ բնադրող մի շարք ցերեկային գիշատիչ թռչունների՝ գառնանգղի (*Gypaetus barbatus*), սպիտակագլուխ անգղի (*Gyps fulvus*), տափաստանային ճուռակի (*Buteo rufinus*), քարարծվի (*Aquila chrysaetos*), սովորական հողմավար բազեի (*Falco tinnunculus*) և սապսանի (*F.*

peregrinus) համար: Լեռնային մարգագետինների այլ տարածված տեսակներից են մոխրագույն կաքավը (*Perdix perdix*), մարգահավը (*Crex crex*), դաշտային արտույտը (*Alauda arvensis*), լեռնային ձիաթռչնակը (*Anthus spinoletta*) և մարգագետնային չքչքանը: Գարնանային և աշնանային չուի ժամանակ տարածքում կարելի է հանդիպել բազմաթիվ այլ տեսակների: Չվող գիշատիչ թռչուններից են՝ սև ցինը (*Milvus migrans*), սև անգղը (*Aegypius monachus*), ճահճային (*Circus aeruginosus*), տափաստանային (*C. macrourus*) և մարգագետնային (*C. pygargus*) մկնաճուռակները, եվրոպական ճնճղաճուռակը (*Accipiter brevipes*), մեծ ենթասարծիկը (*Aquila clanga*), տափաստանային արծիկը (*A. nipalensis*), բլրային արծիկը (*A. heliaca*), ջրարծիկը (*Pandion haliaetus*), տափաստանային հողմավար (*Falco naumanni*) և կարմրատու (*F. vespertinus*) բազեները, բալոբանը (*F. cherrug*): Չվող ճնճղուկազգիներից են կարմրախաճի ձիաթռչնակը (*Anthus cervinus*), կարմրակատար շամփրուկը (*Lanius senator*), վարդագույն սարյակը (*Sturnus roseus*), գարնանային գեղգեղիկը (*Phylloscopus trochilus*) և մի շարք այլ միջատակեր տեսակներ: Զրային թռչուններից չուի ժամանակ այստեղ հանդիպում են փոքր ջրցույլ (*Ixobrychus minutus*), սպիտակ փոքր (*Egretta garzetta*), մոխրագույն (*Ardea cinerea*) և շիկակարմիր (*A. purpurea*) տառեղները, սև (*Ciconia nigra*) և սպիտակ (*C. ciconia*) արագիլները, փոքր քարադրը (*Charadrius dubius*), սովորական կիվիկը (*Vanellus vanellus*), մորակոցարը (*Gallinago gallinago*), ծխագույն կոցարը (*Tringa nebularia*), սովորական (*Larus ridibundus*) և հայկական (*L. armenicus*) որորները, սպիտակաայտ (*Chlidonias hybrida*) և սպիտակաթև (*Ch. leucopterus*) ջրածիճառները, դեղնագլուխ խաղտոնիկը (*Motacilla citreola*): Ձմռան ամիսներին ցածրադիր գոտում հանդիպում են հյուսիսից այցելող ձմեռող տեսակներ, ինչպիսիք են՝ փոքր սուզակը (*Tachybaptus ruficollis*), դաշտային մկնաճուռակը (*Circus cyaneus*), թավշատ ճուռակը (*Buteo lagopus*), աղավնաբազեն (*Falco columbarius*), սինակեռնեխը (*Turdus pilaris*), դեղնագլուխ արքայիկը (*Regulus regulus*), մոխրագույն շամփրուկը (*Lanius excubitor*), սովորական սերինոսը (*Fringilla montifringilla*), ազնվասարեկը (*Carduelis spinus*), սովորական (*Emberiza citrinella*) և եղեգնուտի (*E. schoeniclus*) դրախտապանները: Հրազդան գետի կիրճում հանդիպում են հետևյալ տեսակները. փոքր ձկնկուլ-*Microcarbo pygmaeus* - հազվադեպ կիրճի ստորին հատվածում թափանցում է Երևանի ջրամբարի տարածքից, եվրոպական ճնճղաճուռակ-*Accipiter brevipes* պարբերաբար բնադրում է, աղավնաբազեն-*Falco columbarius*. հանդիպում է ձմռան ժամանակահատվածում, հայկական որոր-*Larus armenicus*. հանդիպում է ամբողջ տարին կիրճի ողջ երկարությամբ, սովորական տատրակ-*Streptopelia turtur*. բացակայում է Հայաստանի Կարմիր գրքից, բայց ներառված է IUCN-ի ցանկում՝ որպես Խոցելի տեսակ: Վերջին տարիներին կիրճի տարածքում այն շատ հազվադեպ է հանդիպում, բվեճ-*Bubo bubo*- կիրճի տարածքում գիշերվա ժամերին պարբերաբար լսվում են այս տեսակի ձայները, կիսասպիտակավիզ ճանճոր-*Ficedula semitorquata*. հանդիպում է միայն գարնանային միգրացիայի

շրջանում, կարմրաթև սիտեղ-*Tichodroma muraria*. - հազվադեպ հանդիպում է ձմռան ժամանակաշրջանում:

Թռչնատեսակներից մոնիթորինգի ենթակա կարող է հանդիսանալ կովկասյան մարեհավը:

5.2.5. Կաթնասուններ

Նկարագրություն: Կաթնասունների զգալի մասը բնակվում են լայնատերև անտառներում և հատկապես անտառների բացատներում ու անտառների և մարգագետինների միջև ընկած տարածքներում: Տարածքից ներկայումս հայտնի են մոտ 55 տեսակի կաթնասուններ, որոնցից 9-ը գրանցված են Հայաստանի կենդանիների Կարմիր գրքում: Հիմնական բնակիչներն են սովորական դաշտամուկը (*Microtus arvalis*), թփութային դաշտամուկը (*Microtus majori*), անտառային քնամուկը (*Dryomys nitedula*), պոլչուկը (*Glis glis*), դեղնակուրծք մուկը (*Apodemus ponticus*), փոքր անտառային մուկը (*Apodemus uralensis*), մակեդոնական մուկը (*Mus macedonicus*), պարսկական կամ կովկասյան սկյուռը (*Sciurus anomalus*), անտառակատուն (*Felis silvestris silvestris*), լուսանը (*Lynx lynx*) և գորշ արջը (*Ursus arctos*): Սովորական են այծյամը (*Capreolus capreolus*) և վայրի խոզը (*Sus scrofa*): Անտառաբնակ չղջիկներն են լայնականջ ծալքաշուրթ չղջիկը (*Tadarida teniotis*), փոքր իրիկնաչղջիկը (*Nyctalus leisleri*), շիկակարմիր իրիկնաչղջիկը (*Nyctalus noctula*), եվրոպական լայնականջ չղջիկը (*Barbastella barbastellus*), անտառային կամ Նատուզիուսի փոքրաչղջիկը (*Pipistrellus nathusii*), գորշ ականջեղ չղջիկը (*Plecotus auritus*): Քարքարոտ վայրերում կարող են գրանցվել սրականջ գիշերաչղջիկը (*Myotis blythii*) և եռագույն գիշերաչղջիկը (*Myotis emarginatus*): Ասիական լայնականջ չղջիկը-*Barbastella leucomelas* և սովորական երկարաթև չղջիկը *Miniopterus schreibersi* դիտվում են թռչչի ժամանակ մթնշաղին և գիշերը:

Մարգագետիններում և բացատներում լայնորեն տարածված են եվրոպական նապաստակը (*Lepus europaeus*), ձնային դաշտամուկը (*Chionomys nivalis*), անդրկովկասյան կուրամկնիկը (*Ellobius lutescens*), դաղստանի դաշտամուկը (*Microtus daghestanicus*), սպիտակափոր սպիտակատամը (*Crocidura leucodon* = *C. persica*), փոքր սպիտակատամը (*Crocidura suaveolens*), աղվեսը (*Vulpes vulpes*), գորշուկը (*Meles canescens*), քարակզաքիսը (*Martes foina*) և աքիսը (*Mustela nivalis*):

Ջրամերձ տարածքներում գրանցվում են ջրային դաշտամուկը (*Arvicola amphibius* = *A. terrestris*), Շելկովնիկովի կուտորան (*Neomys teres* = *N. schelkovnikovi*), բեղավոր գիշերաչղջիկը (*Myotis mystacinus*) և, հազվադեպ, ջրասամույրը (*Lutra lutra*):

Անթրոպոգեն տարածքներում սովորական են մոխրագույն համստերը (*Cricetulus migratorius*), տնային մուկը (*Mus musculus*), մոխրագույն առնետը (*Rattus norvegicus*), սև առնետը (*Rattus rattus*): Շինություններում ապաստարան են գտնում մեծ պայտաքիթ չղջիկը (*Rhinolophus ferrumequinum*), փոքր պայտաքիթ չղջիկը (*Rhinolophus hipposideros*), ասիական լայնականջ չղջիկը (*Barbastella leucomelas*), ուշաթռչք մաշկեղ չղջիկը (*Eptesicus serotinus*), սովորական երկարաթև չղջիկը (*Miniopterus schreibersi*),

թզուկ փոքրաչոջիկը (*Pipistrellus pipistrellus*), գաճաճ փոքրաչոջիկը (*Pipistrellus pygmaeus*), մաշկեղակերպ փոքրաչոջիկը (*Pipistrellus* (= *Hypsugo*) *savii*) և երկգույն մաշկեղ չոջիկը (*Vespertilio murinus*):

Ամենուրեք տարածված են սպիտակափոր ոզնին (*Erinaceus concolor*), Ռադդեի գորշատամը (*Sorex raddei*), Սատունինի գորշատամը (*Sorex satunini* = *S. caucasica stavropolica*), Վոլնուխինի գորշատամը (*Sorex volnuchini*), փոքր խլուրդը (*Talpa levantis*) և գայլը (*Canis lupus*), աղվեսը (*Vulpes vulpes*), գորշուկը (*Meles meles*):

ԲՊՄՄ Կարմիր ցուցակում գրանցված են եվրոպական լայնականջ չոջիկը, սովորական երկարաթև չոջիկը և ջրասամույրը (NT): ՀՀ Կարմիր գրքում նշված են ազնվացեղ եղջերուն (*CR*), Շելկովնիկովի կուտորան, ջրասամույրը (*EN*), ասիական լայնականջ չոջիկը, սովորական երկարաթև չոջիկը, գորշ ականջեղ չոջիկը, անտառակատուն, գորշ արջը (*VU*) և լայնականջ ծալքաշուրտ չոջիկը (*DD*): Էնդեմներն են անդրկովկասյան կուրամկնիկը (Անդրկովկասի էնդեմ), թփուտային դաշտամուկը, դեղնակուրծք մուկը, Շելկովնիկովի կուտորան, Ռադդեի, Սատունինի և Վոլնուխինի գորշատամները (Կովկասի էնդեմներ):

5.3. «Արզական-Մեղրաձոր» պետական արգելավայր

«Արզական-Մեղրաձորի» պետական արգելավայրը հիմնադրվել է ՀՍՍՀ մինիստրների սովետի 1971թ. ապրիլի 9-ի N212 կարգադրության համաձայն ներկայիս Հրազդանի տարածաշրջանում՝ Դարալիկ և Մարմարիկ գետերի ավազանում, 1600-2100մ բարձրությունների վրա: Արգելավայրի ստեղծման նպատակը անտառային հազվագյուտ կենդանիների (գորշ արջ, վայրի խոզ, կովկասյան մարեհավ, կասպիական ուլար, երևանյան լեռատափաստանային իժ, հայկական իժ, սովորական իժալեզու և այլն) պահպանությունն է:

Արգելավայրի տարածքները տեղաբաշխված են Փամբակի լեռնաշղթայից հարավ, Գեղամա լեռնաշղթայից դեպի հյուսիս-արևմուտք, Մարմարիկ գետի ավազանում, Ծաղկունյաց լեռնաշղթայի լեռնաբազուկների վրա: Արգելավայրի տարածքին բնորոշ են բարձրադիր լեռները, ռելիեֆի հրաբխային ու էրոզիոն ձևերը, սարավանդներն ու գետահովիտները: Հյուսիսային մասում ձգվում են Փամբակի լեռնաշղթայի՝ Մարմարիկ գետի վտակներով խիստ մասնատված լանջերը, իսկ արևելքում՝ Գեղամա լեռնաշղթայի հյուսիս-արևմտյան լեռնաճյուղերն են: Հարավային մասում Կոտայքի սարավանդն է, իսկ արևմուտքում տարածվում է խիստ կտրտված լանջերով Ծաղկունյաց լեռնաշղթան, որից սկսվում և դեպի արևելք է ձգվում Թեղենիսի լեռնաբազուկը: Ռելիեֆի բնորոշ տարրերից են Հրազդանի և Մարմարիկի հովիտները: Ցածրադիր մասում ռելիեֆը մեղմ ալիքավոր է, ծածկված հրաբուխներից արտավիժած լավաներով: Տարածքի ամենաբարձր գագաթը Թեժ լեռն է՝ 3101մ: Կան բազմաթիվ հրաբխային կոներ:

Կախված ռելիեֆի պայմաններից՝ խիստ փոփոխական է հողային բնութագիրը: Արգելավայրի առանձին տեղամասերն իրենց հողաերկրաբանական պայմաններով

խիստ տարբերվում են: Ցածրադիր մասերում գերիշխում են կարբոնատային գորշ, լեռնաշագանակագույն հողերը, որոնց զարգացման համար բնորոշ են շոգ, սակավ խոնավապահովված կլիմայական պայմանները և աչքի են ընկնում սակավ հումուսայնությամբ: Այս հողերի համար հատկանշական է միջին կլանման ծավալը, թույլ հիմնային ռեակցիան, կարբոնատների և քարերի զգալի պարունակությունը: Արգելավայրի Արզականի տեղամասում գերակշռող են մուգ դարչնագույն, գորշ հողերը, որոնք առավելապես տարածված են հարավային կողմնադրության լանջերին: Այս հողերն աչքի են ընկնում հորիզոնի թույլ, առանձին դեպքերում չափավոր զատորոշմամբ, վերին հորիզոնի չափավոր հումուսացվածությամբ (4-6%) միջին կլանողականությամբ, չեզոք կամ թույլ հիմնային ռեակցիայով, զարգանում են չափավոր տաք, փոփոխական խոնավություն ունեցող կլիմայական և ծառաթփատեսակներով հարուստ կաղնու անտառային ծածկոցի պայմաններում:

Արգելավայրի տարածքներում գերակշռողը մուգ անտառային հողերն են, որոնք մեծամասամբ տարածված են հյուսիսային կողմնադրության լեռնալանջերին: Այս հողերն ունեն միջին և ավելի մեծ կլանունակություն, ծանր մեխանիկական կազմ, չեզոք կամ չեզոքին մոտ ակտիվ ռեակցիա: Աչքի են ընկնում փոքր ծավալային կշռով, բարձր ծակոտկենությամբ ու խոնավունակությամբ:

Հարավային կողմնադրության լանջերին առավելապես տարածված են մուգ դարչնագույն հողերը: Այս հողերն ունեն փոքր, հազվադեպ միջին հզորություն, և իրենց կառուցվածքով կարելի է դասել գորշ հողերի տիպին:

«Զիկատար» բնապահպանական կենտրոն» նախկինում ՊՈԱ կազմակերպության կողմից 2014թ. «Արզական-Մեղրաձորի» պետական արգելավայրի կառավարման պլանի պատրաստման նպատակով իրականացվել են արգելավայրի սահմանների ճշտման համապատասխան այլ ուսումնասիրություններ:

Համաձայն այդ ուսումնասիրությունների արգելավայրի ընդհանուր մակերեսը կազմել է 14488 հեկտար: 2022թ գույքագրման և գնահատման արդյունքներով, հաշվի առնելով տեխնիկական ու անտառշինական խորհրդակցություններում, ինչպես նաև անտառտնտեսության համապատասխան մասնագետների կողմից արված առաջարկությունները, արգելավայրի կառավարման արդյունավետության բարձրացման տեսանկյունից ելնելով, կատարվել են որոշակի փոփոխություններ (Աղյուսակ 31, քարտեզ 16,17):

Աղյուսակ 31. Արգելավայրի հողատեսքերի փոփոխությունը

| № | Հողատեսքը | 2015 | | 2022 | | Տարբերությունը |
|--------|-------------------------------------|---------|-------|---------|-------|----------------|
| | | Հա | % | Հա | % | |
| 1. | Ընդհանուր | 14488 | 100 | 17407 | 100 | 2933,0 |
| 2. | Անտառային հողեր, ընդամենը | 12747,3 | 87,98 | 16138,0 | 92,71 | 3390,7 |
| 2.1. | Անտառածածկ, ընդամենը | 10274 | 70,91 | 13019,2 | 74,79 | 2745,2 |
| 2.1.1. | Այդ թվում անտառմշակույթներ | 280 | 1,93 | 540,4 | 3,10 | 260,4 |
| 2.2. | Չմիակցված սաղարթով անտառմշակույթներ | 2,9 | 0,02 | | | -2,9 |

| | | | | | | |
|-------|------------------------------------|--------|-------|--------|-------|--------|
| 2.3. | Ոչ անտառածածկ, ընդամենն, այդ թվում | 2470,4 | 17,05 | 3118,8 | 17,92 | 648,4 |
| 2.3.1 | Նոսրուտներ | 1840,4 | 12,7 | 1891,8 | 10,87 | 51,4 |
| 2.3.2 | Բացատներ և պարապուտ տարածքներ | 630 | 4,35 | 1224,3 | 7,03 | 594,3 |
| 2.3.3 | Մահացած տնկարկ | | | 2,7 | 0,02 | 2,7 |
| 3. | Ոչ անտառային հողեր | 1740,7 | 12,02 | 1269,1 | 7,29 | -471,6 |
| 3.1 | Պտղատու այգի | 4,2 | 0,03 | | | -4,2 |
| 3.2 | Արոտավայր | 1350 | 9,32 | 953,5 | 5,48 | -396,5 |
| 3.3 | Խոտհարք | 105,4 | 0,73 | 39,7 | 0,23 | -65,7 |
| 3.4 | Այլ հողեր | 281,1 | 1,94 | 275,9 | 1,58 | -5,2 |

Իրականացված փոփոխությունների արդյունքում անտառածածկ մակերեսը ավելացել է 3390,7 հեկտարով, նույն թվում անտառմշակույթները՝ 260,4հա, ոչ անտառածածկ մակերեսը՝ 648,4հա, նույն թվում, բացատները և պարապուտ տարածքները՝ 594,3հա, նոսրուտները՝ 51,4հա:

Ոչ անտառային հողերի, հիմնականում արոտավայրերի մակերեսների նվազումը հիմնականում բացատրվում է անտառածածկի բուն ներսում, նախկինում արոտավայրի տակ նշված, ներկայումս վերականգնման ենթակա, ճանապարհներից կտրված տարածքները որպես բացատ կամ պարապուտ հաշվառելու հանգամանքով: Դրա նպատակն է անասունների մուտքը բացառելով նպաստել բնական վերականգնմանը:

Արգելավայրում գերակշռում են ցածրաբուն կաղնու ծառուտները 6871,2հա մակերեսով (52,7%) և 417724մ³ պաշարով (40,6%): Բարձրաբուն կաղնին զբաղեցնում է 3333,0հա տարածք (25,6%) 358442մ³ պաշարով (35,0%) (Աղյուսակ 32):

Աղյուսակ 32. Անտառածածկ տարածքի և պաշարի բաշխվածությունը ըստ գերակշռող ծառատեսակների

| № | Ծառատեսակի անվանումը | Տարին | Մակերեսը, հա | Պաշարը, մ ³ |
|----|----------------------|-------|--------------|------------------------|
| 1 | Սոճի | 2015 | 517,2 | 61282 |
| | | 2022 | 513,7 | 60818 |
| 2 | Գիհի | 2015 | 23,9 | 240 |
| | | 2022 | 288,9 | 6189 |
| 3 | Կաղնի | 2015 | 2874,4 | 336240 |
| | | 2022 | 3333,0 | 358442 |
| 4 | Կաղնի ցրն | 2015 | 5321,7 | 341290 |
| | | 2022 | 6871,2 | 417724 |
| 5 | Բոխի | 2015 | 149,7 | 10250 |
| | | 2022 | 111,0 | 12657 |
| 6 | Բոխի ցրն | 2015 | 348,6 | 19860 |
| | | 2022 | 744,6 | 47900 |
| 7 | Հացենի | 2015 | 11,2 | 1000 |
| | | 2022 | 9,7 | 695 |
| 8 | Թխկի | 2015 | - | - |
| | | 2022 | 12,3 | 829 |
| 9 | Թեղի | 2015 | 39,8 | 1990 |
| | | 2022 | 26,2 | 1622 |
| 10 | Կեչի | 2015 | 705,7 | 41500 |
| | | 2022 | 643,8 | 46132 |

| № | Ծառատեսակի անվանումը | Տարին | Մակերեսը, հա | Պաշարը, մ ³ |
|----------|----------------------|-------|--------------|------------------------|
| 11 | Կաղամախի | 2015 | 38,9 | 6140 |
| | | 2022 | 67,7 | 9917 |
| 12 | Լորենի | 2015 | 442,4 | 98630 |
| | | 2022 | 323,8 | 60706 |
| 13 | Ուռենի | 2015 | 9,3 | 480 |
| | | 2022 | 15,5 | 741 |
| 14 | Տանձենի | 2015 | 0,8 | 30 |
| | | 2022 | 1,5 | 40 |
| 15 | Արոսենի | 2015 | 26,8 | 700 |
| | | 2022 | 36,3 | 806 |
| 16 | Խնձորենի | 2015 | - | - |
| | | 2022 | 19,7 | 216 |
| 17 | Թփատեսակներ | 2015 | 0,7 | 10 |
| | | 2022 | 0,3 | 1 |
| Ընդամենը | | 2015 | 10274,0 | 887610 |
| | | 2022 | 13019,2 | 1025435 |

Անտառաձածկ մակերեսի 23,6% ցածր լրիվության ծառուտներ են, 42,1%-ը միջին (0,5-06) լրիվության և 0,7 և բարձր լրիվության ծառուտները՝ 34,3% (Աղյուսակ 33):

Աղյուսակ 33. Արգելավայրի անտառաձածկ մակերեսի և պաշարի բաշխվածությունն ըստ ծառուտի լրիվության

| Գերակշռող ծառատեսակը | Լրիվությունը | | | | | | | | |
|----------------------|--------------|--------|--------|--------|--------|-------|------|--------|-------|
| | 0,3 | 0,4 | 0,5 | 0,6 | 0,7 | 0,8 | 0,9 | Ընդ. | Միջին |
| Սոճի | 33,7 | 100,2 | 120 | 192,4 | 54,4 | 13 | | 513,7 | 0,53 |
| | 2274 | 8400 | 12280 | 26315 | 9068 | 2481 | | 60818 | |
| Կաղնի | 314,1 | 446,3 | 501,2 | 1054,2 | 888 | 129,2 | | 3333 | 0,56 |
| | 22083 | 40573 | 44488 | 116905 | 115520 | 18873 | | 358442 | |
| Կաղնի ցածրաբուն | 745,9 | 1028,7 | 1292,5 | 1438,7 | 1531,2 | 797,1 | 37,1 | 6871,2 | 0,57 |
| | 19750 | 41623 | 69345 | 93400 | 122343 | 68154 | 3109 | 417724 | |
| Բոխի | 3 | 13,3 | 3,6 | 20,4 | 62,8 | 7,3 | 0,6 | 111 | 0,64 |
| | 249 | 1312 | 387 | 2587 | 7195 | 883 | 44 | 12657 | |
| Բոխի ցածրաբուն | 3,8 | 4,3 | 134,2 | 50 | 182,3 | 275,8 | 94,2 | 744,6 | 0,72 |
| | 155 | 123 | 5630 | 3497 | 11215 | 20184 | 7096 | 47900 | |
| Հացենի | | 1,2 | 3,8 | 4,7 | | | | 9,7 | 0,54 |
| | | 21 | 177 | 497 | | | | 695 | |
| Թխկի | 3,7 | 7,3 | | 1,3 | | | | 12,3 | 0,39 |
| | 11 | 749 | | 69 | | | | 829 | |
| Թեղի | | 0,2 | | 26 | | | | 26,2 | 0,6 |
| | | 10 | | 1612 | | | | 1622 | |
| Կեչի | 19,3 | 81,3 | 157,9 | 228,2 | 111 | 46,1 | | 643,8 | 0,57 |
| | 348 | 3457 | 10083 | 15870 | 11218 | 5156 | | 46132 | |
| Կաղամախի | | 1 | 4,2 | 32,9 | 8,2 | 21,4 | | 67,7 | 0,67 |
| | | 77 | 461 | 4409 | 1562 | 3408 | | 9917 | |
| Լորենի | 13,3 | 22,8 | 3,7 | 72,3 | 162,8 | 48,9 | | 323,8 | 0,65 |
| | 1397 | 4228 | 491 | 12154 | 32829 | 9607 | | 60706 | |
| Ուռենի ծառ | | 7,4 | | 8,1 | | | | 15,5 | 0,5 |
| | | 219 | | 522 | | | | 741 | |
| Տանձենի | | | 1,5 | | | | | 1,5 | 0,5 |

| Գերակշռող ծառատեսակը | Լրիվությունը | | | | | | | | |
|----------------------|--------------|--------|--------|--------|--------|--------|-------|---------|-------------|
| | 0,3 | 0,4 | 0,5 | 0,6 | 0,7 | 0,8 | 0,9 | Ընդ. | Միջին |
| | | | 40 | | | | | 40 | |
| Արոսենի | 11,5 | 2,3 | 22,5 | | | | | 36,3 | 0,43 |
| | 161 | 55 | 590 | | | | | 806 | |
| Խնձորենի | | 3,7 | 11,8 | 4,2 | | | | 19,7 | 0,5 |
| | | 33 | 121 | 62 | | | | 216 | |
| Գիհի | 65,3 | 137 | 79,5 | 7,1 | | | | 288,9 | 0,41 |
| | 778 | 2834 | 2371 | 206 | | | | 6189 | |
| Ակացիա դեղին | 0,3 | | | | | | | 0,3 | 0,3 |
| | 1 | | | | | | | 1 | |
| Արգելավայր | 1213,9 | 1857 | 2336,4 | 3140,5 | 3000,7 | 1338,8 | 131,9 | 13019,2 | 0,57 |
| | 47207 | 103714 | 146464 | 278105 | 310950 | 128746 | 10249 | 1025435 | |

Բարձր բնիտետային (I և II) դասերի ծառուտները կազմում են ընդհանուր անտառածածկի 1,0%-ը, ցածրը՝ (V- V-ա) 60,0%-ը, իսկ միջին բնիտետային դասերի ծառուտները՝ 39,0% (Աղյուսակ 34):

Աղյուսակ 34. Արգելավայրի անտառածածկ մակերեսի բաշխվածությունն ըստ բնիտետային դասերի

| № | Գերակշռող ծառատեսակը | Բնիտետային դասեր | | | | | | | | |
|----------------|----------------------|------------------|-------------|--------------|---------------|---------------|---------------|-------|------------|----------------|
| | | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 5ա | Միջին | Ընդ, հա | |
| 1 | Սոճի | 30,4 | 89,1 | 321,8 | 72,4 | | | | 2,8 | 513,7 |
| 2 | Կաղնի | | 3,6 | 297,9 | 2556,1 | 405,9 | 69,5 | | 4,1 | 3333,0 |
| 3 | Կաղնի ցածրաբուն | | | | 553,2 | 4037,2 | 2280,8 | | 5,3 | 6871,2 |
| 4 | Բոխի | | | 39,0 | 67,8 | 4,2 | | | 3,7 | 111,0 |
| 5 | Բոխի ցածրաբուն | | | | 250,7 | 406,2 | 87,7 | | 4,8 | 744,6 |
| 6 | Հացենի | | | | 9,7 | | | | 4,0 | 9,7 |
| 7 | Թխկի | | | 0,2 | 2,1 | 10 | | | 4,8 | 12,3 |
| 8 | Թեղի | | | 0,2 | 26 | | | | 4,0 | 26,2 |
| 9 | Կեչի | | | 10,3 | 470,4 | 141 | 22,1 | | 4,3 | 643,8 |
| 10 | Կաղամախի | | 4,6 | 55,8 | 7,3 | | | | 3,0 | 67,7 |
| 11 | Լորենի | | | 269,8 | 54 | | | | 3,2 | 323,8 |
| 12 | Ուտենի ծառ | | | | 14,1 | 1,4 | | | 4,1 | 15,5 |
| 13 | Տանձենի | | | | 0,8 | 0,7 | | | 4,5 | 1,5 |
| 14 | Արոսենի | | | | | 22,5 | 13,8 | | 5,4 | 36,3 |
| 15 | Խնձորենի | | | | 1 | 18,7 | | | 4,9 | 19,7 |
| 16 | Գիհի | | | | | | 288,9 | | 6,8 | 288,9 |
| 17 | Ակացիա դեղին | | | | | | 0,3 | | 6,0 | 0,3 |
| Ամբողջը | | 30,4 | 97,3 | 995,0 | 4085,6 | 5047,8 | 2763,1 | | 4,7 | 13019,2 |

Երիտասարդ տարիքային խմբի ծառուտները զբաղեցնում են ընդհանուր 207,3հա, 12911մ³ ընդհանուր պաշարով, միջին տարիքային խումբը համապատասխանաբար՝ 12158,1հա, 963254մ³, հասունացող տարիքային խումբը՝ 583,7հա, 44895մ³ և հասուն և գերհասուն տարիքային խմբի ծառուտները՝ ընդամենը 70,1հա, 4375մ³ ընդհանուր պաշարով (Աղյուսակ 35):

Ծառուտների միջին տարբը 64 է, միջին բռնիտետը՝ 4,7, միջին լրիվությունը 0,57, 1 հեկտարի անտառածածկի միջին պաշարը՝ 79մ³ և 1 հեկտարի տարեկան միջին աճը՝ 1,33մ³: Ծառուտի միջին կազմը հետևյալն է՝ 3,2Կg 2,6Կ 0,7Բg 0,5Հg 0,5Թխ 0,5Բ 0,6Կչ 0,5Լ 0,1Կղ 0,1Ուոճ 0,6Ս 0,1Ար 0,1Գ +Թղ, Տձ, Խձ, ՈՒռ, Բա, Ակդ, Փշ, Սլ, Կոս, Շլ, Սզ (Աղյուսակ 36):

Արգելավայրի տարածքում նախատեսվել են խնամքի հատումներ ընդհանուր 830,2 հեկտարի վրա, հատման նախատեսված անտառանյութի ընդհանուր պաշարը՝ 13349խտմ³: Ըստ անտառապետությունների՝ Մեղրաձորի անտառապետությունում 370,7հա, 6149խտմ³, Ծաղկաձորի անտառապետությունում՝ 251,5հա, 4192խտմ³ և Արզականի անտառապետությունում՝ 208,0հա, 3008խտմ³ պաշարով:

Արգելավայրի ընդհանուր տարածքի 3066,7հա ցածր լրիվության ծառուտերում և ոչ անտառածածկ ընդհանուր 3118,8 հեկտարից 554,8 հեկտարի վրա նախատեսված է անտառապատման և անտառվերականգնման միջոցառումներ, նույն թվում Մեղրաձորի անտառապետությունում՝ 259,3հա, Ծաղկաձորի անտառապետությունում՝ 175,4հա, և Արզականի անտառապետությունում՝ 120,1հա:

Բացատ և պարապուտ տարածքներում ընդհանուր 102,5հա, նոսրուտներում՝ 329,9հա և ցածր լրիվության ծառուտներում՝ 122,4 հեկտարի վրա:

Աղյուսակ 35. Արգելավայրի գերակշռող ծառատեսակների մակերեսի և պաշարի բաշխվածությունը ըստ տարիքային խմբերի

| № | Գերակշռող ծառատեսակը | Մակերեսը, հա | | | | | | | Պաշարը, մ ³ | | | | | | | Միջին տարիքը |
|-----------------|----------------------|-------------------------|--------------------------------|-------|--------------|------------|--------------------|---------------------|----------------------------------|--------------------------------|-------|--------------|------------|--------------------|---------------------|--------------|
| | | Անտառածածկ մակերեսը, հա | այդ թվում ըստ տարիքային խմբերի | | | | | | Ընդհանուր պաշարը, մ ³ | այդ թվում ըստ տարիքային խմբերի | | | | | | |
| | | | երիտասարդ | | միջին տարիքի | հասունացող | հասուն և գերհասուն | | | երիտասարդ | | միջին տարիքի | հասունացող | հասուն և գերհասուն | | |
| | | | 1 | 2 | | | ընդամենը | այդ թվում գերհասուն | | 1 | 2 | | | ընդամենը | այդ թվում գերհասուն | |
| 1 | Սոճի | 513,7 | 4,7 | 84,3 | 424,7 | | | | 60818 | 96 | 6855 | 53867 | | | | 53 |
| 2 | Կաղնի | 3333 | | 51 | 3282 | | | | 358442 | | 2989 | 355453 | | | | 78 |
| 3 | Կաղնի ցրն | 6871,2 | | | 6294,7 | 560,9 | 15,6 | | 417724 | | | 374339 | 42577 | 808 | | 57 |
| 4 | Բոխի | 111 | | 34 | 77 | | | | 12657 | | 2604 | 10053 | | | | 59 |
| 5 | Բոխի ցրն | 744,6 | | | 744,6 | | | | 47900 | | | 47900 | | | | 38 |
| 6 | Հացենի | 9,7 | | 2,6 | 7,1 | | | | 695 | | 48 | 647 | | | | 80 |
| 7 | Թխկի | 12,3 | 3,7 | | 8,6 | | | | 829 | 11 | | 818 | | | | 87 |
| 8 | Թեղի | 26,2 | | 0,2 | 26 | | | | 1622 | | 10 | 1612 | | | | 50 |
| 9 | Կեչի | 643,8 | | 0,4 | 623,4 | 20 | | | 46132 | | 6 | 44051 | 2075 | | | 59 |
| 10 | Կաղամախի | 67,7 | | | 47 | 2,8 | 17,9 | | 9917 | | | 6914 | 243 | 2760 | | 51 |
| 11 | Լորենի | 323,8 | | | 323,8 | | | | 60706 | | | 60706 | | | | 74 |
| 12 | Ուռենի ծառ | 15,5 | | | 15,5 | | | | 741 | | | 741 | | | | 33 |
| 13 | Տանձենի | 1,5 | | 1,5 | | | | | 40 | | 40 | | | | | 37 |
| 14 | Արոսենի | 36,3 | | | | | 36,3 | 3,9 | 806 | | | | | 806 | 78 | 37 |
| 15 | Խնձորենի | 19,7 | | 19,7 | | | | | 216 | | 216 | | | | | 34 |
| 16 | Գիհի | 288,9 | | 5,2 | 283,7 | | | | 6189 | | 36 | 6153 | | | | 66 |
| 17 | Ակացիա դեղին | 0,3 | | | | | 0,3 | | 1 | | | | | 1 | | 35 |
| Ընդամենը | | 13019,2 | 8,4 | 198,9 | 12158,1 | 583,7 | 70,1 | 3,9 | 1025435 | 107 | 12804 | 963254 | 44895 | 4375 | 78 | 64 |

Աղյուսակ 36. Տեղեկագիր արգելավայրի անտառզնահատման միջին ցուցանիշների՝ ըստ գերակշռող ծառատեսակների

| № | Գերակշռող ծառատեսակը | Գնահատման միջին ցուցանիշներ | | | | | Ծառուտի միջին կազմը |
|----------|----------------------|-----------------------------|---------------|--------------|---|-----------------------------------|---|
| | | Տարիքը | Բնիտների դասը | Լրիվությունը | 1 հա անտառածածկ մակերեսի միջին պաշարը, մ ³ | Պաշարի 1 հա անտառածածկի միջին անը | |
| 1. | Սոճի | 53 | 2,8 | 0,53 | 118 | 2,32 | 9.1Ս 0.5Կ 0.3Կg +Հգ,Լ,Թխ,Կչ,Ուոձ,Բգ,Բ,Կդ,Ակդ,Խձ,Թդ,Ար,Տձ |
| 2. | Կաղնի | 78 | 4,1 | 0,56 | 108 | 1,42 | 7.0Կ 0.9Բ 0.7Թխ 0.7Հգ 0.3Կչ 0.2Լ 0.1Ուոձ +Ս,Թդ,Կդ,Ար,Կգ,Տձ,Բա,Բգ,Կոս,Խձ,Սլ,Շլ,Սգ,Փշ |
| 3. | Կաղնի ցածրաբուն | 57 | 5,3 | 0,57 | 61 | 1,14 | 7.3Կg 0.9Բg 0.5Թխ 0.4Հգ 0.1Բ 0.5Կչ 0.1Ուոձ 0.1Լ +Ար,Կդ,Թդ,Գ,Ս,Տձ,Փշ,Կոս,Խձ,ՈՒո,Շլ,Սլ |
| 4. | Բոխի | 59 | 3,7 | 0,64 | 114 | 2,05 | 6.3Բ 1.6Կ 0.9Թխ 0.9Հգ 0.1Թդ 0.1Լ 0.1Ուոձ +Ս,Կչ,Ար,Տձ |
| 5. | Բոխի ցածրաբուն | 38 | 4,8 | 0,72 | 64 | 1,78 | 6.6Բg 2.3Կg 0.5Հգ 0.2Թխ 0.1Կ 0.2Լ 0.2Կչ +Ուոձ,Ս,Ար,Տձ,Կոս,Շլ |
| 6. | Հացենի | 80 | 4,0 | 0,54 | 72 | 0,98 | 4.5Հգ 1.7Թխ 0.6Կ 0.2Բ 0.1Թդ 2.1Կչ 0.1Լ 0.7ՈՒո +Սլ,Ս |
| 7. | Թխկի | 87 | 4,8 | 0,39 | 67 | 0,82 | 5.2Թխ 2.9Կ 1.1Հգ 0.3Կg 0.1Թդ 0.4Ուոձ +Կչ |
| 8. | Թեղի | 50 | 4,0 | 0,60 | 62 | 1,24 | 5.0Թդ 2.0Կ 3.0Կչ +Հգ,Ուոձ |
| 9. | Կեչի | 59 | 4,3 | 0,57 | 72 | 1,24 | 6.2Կչ 0.2Ուոձ 1.2Կg 1.1Կ 0.4Թխ 0.4Թդ 0.5Ար +Բգ,Հգ,Կդ,Ս,Լ,Բ,Կոս |
| 10. | Կաղամախի | 51 | 3,0 | 0,67 | 146 | 2,96 | 9.7Կդ 0.1Կչ 0.1Կ 0.1Կg +Ուոձ,Ս |
| 11. | Լորենի | 74 | 3,2 | 0,65 | 187 | 2,57 | 6.6Լ 0.1Կչ 2.3Կ 0.3Հգ 0.3Թխ 0.2Բ 0.2Կg +Թդ,Ուոձ,Ար,Տձ,Ս |
| 12. | Ուռնի ծառ | 33 | 4,1 | 0,50 | 48 | 1,44 | 5.8Ուոձ 2.1Հգ 0.1Կg 0.1Բ 1.3Ար 0.5Ս +Կ,Թխ,Ակդ,Կչ |
| 13. | Տանձենի | 37 | 4,5 | 0,50 | 27 | 0,73 | 8.5Տձ 1.5Խձ +Թդ |
| 14. | Արոսենի | 37 | 5,4 | 0,43 | 22 | 0,60 | 6.7Ար 1.3Կչ 1.0Ուոձ 0.4Հգ 0.2Կ 0.2Կg 0.1Բ 0.1Թխ |
| 15. | Խնձորենի | 34 | 4,9 | 0,50 | 11 | 0,33 | 6.3Խձ 3.6Տձ 0.1Կ +Կg,Շլ |
| 16. | Գրիի | 66 | 6,8 | 0,41 | 21 | 0,33 | 9.1Գ 0.9Կg +Կ,Թխ |
| 17. | Ակացիա դեղին | 35 | 6,0 | 0,30 | 3 | 0,09 | 7.0Ակդ 3.0Սլ |
| Ընդամենը | | 64 | 4,7 | 0,57 | 79 | 1,33 | 3,2Կg 2,6Կ 0,7Բg 0,5Հգ 0,5Թխ 0,5Բ 0,6Կչ 0,5Լ 0,1Կդ 0,1Ուոձ 0,6Ս 0,1Ար 0,1Գ +Թդ,Տձ,Խձ,ՈՒո,Բա,Ակդ,Փշ,Սլ,Կոս,Շլ,Սգ |

5.4. Բնության հատուկ պահպանվող տարածքներ

Անտառտնտեսությունը հյուսիս-արևելքից սահմանակցում է «Սևան» ազգային պարկին, իսկ Մեղրաձորի անտառպետությունը հյուսիս-արևմուտքից սահմանակցում է «Արգելոցապարկային համալիր» ՊՈԱԿ-ի կազմում գտնվող «Հանքավանի ջրաբանական» պետական արգելավայրի տարածքներին:

Անտառտնտեսության սահմաններում բացակայում են ՀՀ կառավարության 2008թ. օգոստոսի 14-ի «ՀՀ բնության հուշարձանների ցանկը հաստատելու մասին» 967-Ն որոշմամբ հաստատված հուշարձաններ, սակայն անտառտնտեսության արտաքին 10կմ-ոց գոտում առկա են ընդհանուր թվով 17 բնության հուշարձաններ,

որոնցից որոշները նպատակահարմար է ներառել զբոսաշրջության երթուղիներում (Աղյուսակ 37)

Աղյուսակ 37. Հրազդանի անտառտնտեսության հարակից տարածքների բնության հուշարձանները

| NN | Հուշարձանի անվանումը | Տեղադիրքը |
|----|--|--|
| 1 | «Պեռլիտե փիղ» քարե քանդակ | Չարենցավան քաղաքից 2 կմ հվ, քարահանքի մոտ |
| 2 | «Անանուն» բյուրեղային թերթաքարերի ու վերին կավճի կրաքարերի կոնտակտ | Բջնի գյուղի արևմտյան ծայրամասում |
| 3 | «Ծակ քար» բնական թունել | Ջնի գյուղի մատույցներում, Հրազդան գետի ձախ ափին |
| 4 | «Բազալտե երգեհոն» սյունաձև բազալտներ | Գառնի գյուղից մոտ 1.0 կմ հվ-ալ, Ազատ գետի կիրճում |
| 5 | «Անանուն» քարայր սյունաձև բազալտներում | Գառնի գյուղից մոտ 1,0 կմ հվ-ալ, Ազատ գետի կիրճում |
| 6 | «Հատիս» հրաբուխ | Ձովաշեն գյուղից 2.0 կմ արմ. |
| 7 | «Ավազան» հրաբխային գմբեթ | Կարենիս գյուղից 1.5 կմ հս-արլ. |
| 8 | «Կարենիս» հրաբխային գմբեթ | Կարենիս գյուղից 0.5 կմ հս-արլ. |
| 9 | «Անանուն» ապարների բնորոշ մերկացում | Նուռնուս գյուղի և Արգելի ՀԷԿ-ի միջև |
| 10 | «Անանուն» քարե կուտակումներ | Քաղսի գյուղի հվ-արմ. եզրին, Հրազդանի կիրճում |
| 11 | Ձորաղբյուրի (Մանգյուսի) բրածո ֆլորա | գյուղ Ձորաղբյուր |
| 12 | «Հաղպրտանք» աղբյուր | Հրազդան քաղաքի Վանատուր (Աթարբեկյան) թաղամասի ալ. ծայրամասում, 1.5 կմ հս-արմ, ծ.մ-ից 1755 մ բարձրության վրա |
| 13 | «Քաղցր» աղբյուր | Արզնի գյուղից 150 մ հվ-արմ., Հրազդան գետի ձախ ափին, ծ.մ-ից 1300 մ բարձրության վրա |
| 14 | «Ողջաբերդ» բնապատմական համալիր | Ողջաբերդ գյուղի հս-արլ. մասում |
| 15 | «Ռեյլիկտային կրկես Քյորոզլի լեռան մոտ» | Արտավազ գյուղի մոտ |
| 16 | «Ալայան գորգ» | Մեղրաձոր-Ֆիդլետովո գրունտային ճանապարհի ամենաբարձր մասում (Փամբակ լեռնաշղթայի Ամպասարի գագաթային մասում, ծ.մ-ից 300 մ բարձրության վրա) |
| 17 | «Թանթրվենի, Տիգրանի» | Արզնի առողջարանի մոտ, Հրազդան գետի ափին, ծ.մ-ից 1350 մ բարձրության վրա |

Բաժին 6. ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ԲԱՐՁՐԱՐԺԵՔ ԱՆՏԱՌՆԵՐ

Բարձր բնապահպանական արժեք ունեցող անտառների հայեցակարգը առաջարկվել է Անտառի հոգաբարձուների խորհրդի կողմից 1999 թվին: Ներկայումս այս հասկացությունն ունի ավելի լայն օգտագործման շրջանակներ՝ կիրառվելով տարածքների գործառնական գոտիավորման կամ բնության պահպանության գերակա օբեկտների ընտրության համար: Համաձայն այդ հայեցակարգի ԲԲԱԱ-ների խմբին դասվում են այն անտառները, որոնք անհրաժեշտ են մարդկանց գոյության, ինչպես նաև Երկիր մոլորակի կենսոլորտի պահպանության համար: ԲԲԱԱ-ի առանցքային դերը կապված է դրանց բարձր էկոլոգիական, սոցիալ-տնտեսական, ինչպես նաև կենսաբազմազանության պահպանությունն ապահովող արժեքների հետ:

Ներկայումս հիմնականում օգտագործվում է անգլիական ProForest կազմակերպության կողմից առաջարկված ԲԲԱԱ-ի դասակարգումը (2004), որի համաձայն ԲԲԱԱ-ը բաժանվել են վեց տիպերի՝ որոնց որոշումը, առանձնացումը և արդյունավետ կառավարումը սերտորեն կապված է տվյալ երկրի առանձնահատկությունների հետ՝ անտառային զանգվածների վիճակի, կենսաբազմազանության հարստության և դրա պահպանության համար տարվող քաղաքականության, անտառների կառավարման կառույցների, անձնակազմի պատրաստակամության և այլն:

Հրազդանի անտառտնտեսության տարածքում բնապահպանական բարձրարժեք անտառները առանձնացվել են ըստ Ազգային ուղեցույցում (2016) բերված մեթոդաբանության:

6.1. ԲԲԱԱ 1 Անտառային տարածքներ, որտեղ ներկայացված է միջազգային, տարածաշրջանային կամ ազգային նշանակություն ունեցող կենսաբազմազանություն

Ենթատիպ ԲԲԱԱ 1.1. ԲՀՊՏ-ներ

Ելնելով երկրի առանձնահատկություններից, ԲՀՊՏ-ի կատեգորիայից, դրանում առկա անտառների և կենսաբազմազանության վիճակից, որպես ԲԲԱԱ 1.1 կարող է սահմանվել պահպանվող տարածքը ամբողջությամբ կամ դրա անտառային զանգվածի որոշակի մասը: Հրազդանի անտառտնտեսության կազմում է ընդգրկված Մեղրաձորի-Արզականի արգելավայրը (17407հա): Ողջ արգելավայրը կարող է առանձնացվել որպես 1.1 ենթատիպի ԲԲԱԱ:

Ենթատիպ ԲԲԱԱ 1.2. Հազվագյուտ և անհետացող տեսակների կուտակման վայրեր

Անտառտնտեսության տարածքում հայտնաբերվել են հետևյալ հազվագյուտ և անհետացող հետևյալ բուսատեսակները.

1. Nectaroscordum tripedale (Նեկտարոսկորդում եռատունաչափ)
2. Najas minor (Ջրահարս փոքր)
3. Ophioglossum vulgatum (Օֆիոգլոսում)

Հազվագյուտ և անհետացող տեսակների կուտակման վայրերի ընդհանուր մակերեսը հաշվարկվել է 50,2հա, որն ամբողջությամբ գտնվում է «Արզական-Մեղրածորի» արգելավայրում:

Ենթատիպ ԲԲԱԱ 1.3. Էնդեմիկ տեսակների կուտակման վայրեր

Հրազդանի անտառտնտեսության տարածքում Հայաստանի էնդեմիկները գրանցված չեն:

Ենթատիպ ԲԲԱԱ 1.4. Կենդանիների առանցքային սեզոնային ապրելավայրեր

Հրազդանի անտառտնտեսության տարածքում նման տարածքներ գրանցված չեն:

6.2. ԲԲԱԱ 2. Միջազգային, տարածաշրջանային կամ ազգային նշանակություն ունեցող խոշոր անտառային լանդշաֆտներ

Խոշոր անտառային լանդշաֆտներ, որտեղ գոյություն ունեն բնականում հանդիպող տեսակների կենսունակ պոպուլյացիաները՝ իրենց բնորոշ տարածվածությամբ և առատությամբ: ԲԲԱԱ-ի տիպը Հրազդանի անտառտնտեսության տարածքում բացակայում է:

6.3. ԲԲԱԱ 3. Անտառային տարածքներ, որոնք ներառում են հազվագյուտ կամ անհետացման վտանգի տակ գտնվող էկոհամակարգեր

Անտառտնտեսության տարածքում հազվագյուտ էկոհամակարգեր գրանցված չեն:

6.4. ԲԲԱԱ 4. Անտառային տարածքներ, որոնք իրականացնում են պաշտպանական հատուկ գործառույթներ

Անտառային տարածքների կողմից տրամադրվող էկոհամակարգային ծառայությունների շարքում առանձնահատուկ նշանակություն ունեն անտառների **ջրապաշտպան և հակաէռզոզիոն** գործառույթները, որոնք էական նշանակություն ունեն տարբեր էկոհամակարգերի հավասարակշռության պահպանման և մարդկանց կենսամակարդակի ու բարեկեցության ապահովման համար: ԲԲԱԱ 4 տիպի առանձնացումը և կառավարման բարելավումն ուղղված է այդպիսի անտառների խոցելիության նվազեցմանը և դրանց էկոհամակարգային ծառայություններին սպառնացող ռիսկերի կանխարգելմանը:

Ենթատիպ ԲԲԱԱ 4.1. Ջրապաշտպան հատուկ նշանակություն ունեցող անտառներ:

ԲԲԱԱ 4.1 ենթատիպը սահմանված է ջրային օբյեկտների՝ գետեր, լճեր, լճակներ, ջրա-ճահճային տարածքներ, բնական ջրային գոյացումներ առափնյա անտառների համար, որոնց պահպանությունը կարող է կանխարգելել անտառտնտեսական գործողությունների բացասական ազդեցությունը բնական հուների կայունության, ջրի որակի ու քանակի, ջրային էկոհամակարգերի բարվոք վիճակի վրա, ինչպես նաև պահպանել ափամերձ տարածքների տեսակային բազմազանությունը: Նման անտառներն ապահովում են մաքուր ջրի շարունակական մատակարարում՝ կենցաղային, արդյունաբերական ու գյուղատնտեսական նպատակներով աճող ջրապահանջարկի պայմաններում:

Ըստ Ազգային ուղեցույցի, ԲԲԱԱ 4.1 ենթատիպի չափանիշներին համապատասխանող անտառների համար սահմանվում են հետևյալ շեմերը՝

- 5կմ-ից ավելի երկարությամբ գետերի և գետակների երկայնքով ձգվող 200մ լայնությամբ անտառաշերտերը,
- 3-5կմ երկարությամբ գետերի և գետակների երկայնքով ձգվող 100մ լայնությամբ անտառաշերտերը,
- բնակավայրի խմելու ջրի գոյացման հիմնական աղբյուրի շուրջ 300մ շառավիղով անտառաշերտերը,
- ջրամբարների շուրջ 200 մ շառավիղով անտառաշերտերը,
- աղբյուրների շուրջ 100 մ շառավիղով անտառաշերտերը:

Հաշվի առնելով այս շեմերը, առանձնացվել են ԲԲԱԱ 4.1 ենթատիպի տարածքները, որոնք զբաղեցնում են 248,9 հա:

ԲԲԱԱ 4.3 ենթատիպի անտառները (հակահրդեհային հատուկ նշանակություն ունեցող անտառներ) անտառտնտեսությունում բացակայում են:

6.5. ԲԲԱԱ 4.2 ԵՎ ԲԲԱԱ 5

ԲԲԱԱ 4.2 ենթատիպը (հակաէոզոզիոն հատուկ նշանակություն ունեցող անտառներ) միացրել ենք ԲԲԱԱ 5-ին (անտառային տարածքներ, որոնք անհրաժեշտ են տեղական բնակչության կենսապահովման համար), քանի որ վերջինս Հրազդանի անտառտնտեսությունում գործնականորեն բացակայում են, կամ համընկնում են ԲԲԱԱ 4.2-ի հետ:

Ազգային ուղեցույցում ԲԲԱԱ 4.2 ենթատիպի համար սահմանվել են հետևյալ չափանիշները և շեմերը՝

- 30°-ից ավել թեքության լանջերում տեղաբաշխված անտառներ,
- Բնակավայրերի շրջակա սելավավտանգ լանջերին աճող 200մ լայնությամբ անտառաշերտեր, 0,6 և ավելի լրիվությամբ և 10 հա նվազագույն մակերեսով:

ԲԲԱԱ 5 տիպը ներառում է տեղաբնակների համար մեծ կարևորություն ունեցող անտառային տեղամասեր, որոնք ծառայում են որպես սննդի, ջրի, վառելիքի,

դեղամիջոցների, խոտհնձի և գոյության այլ կենսապահանջներն ապահովող անփոխարինելի տարածքներ: Անտառների կողմից տրամադրվող այդ բարիքները համարվում են բնակչության համար անփոխարինելի, եթե չկան դրանք ձեռք բերելու այլընտրանքային տարբերակները կամ դրանք հասանելի չեն գոնե տարվա որոշակի ժամանակահատվածում:

Ըստ Ազգային ուղեցույցի, անտառային տարածքը կարող է ստանալ ԲԲԱԱ 5 տիպի կարգավիճակ, եթե այն համապատասխանում է հետևյալ չափանիշներից որևէ մեկին՝

- անտառը հարակից է համայնքին, որը գազաֆիկացված չէ կամ գազաֆիկացված է, սակայն բնակչության մեծ մասն անվճարունակ է,
- անտառը հարակից է համայնքին, որը մագիստրալային ճանապահներով կապված չէ խոշոր բնակավայրերի հետ, իսկ տարվա որոշ սեզոններին բնական անբարենպաստ պայմանների պատճառով ժամանակավորապես լրիվ մեկուսացված և կտրված է այլ վայրերից,
- անտառը հարակից է համայնքին, որի բնակչների նվազագույն զամբյուղի առնվազն 40% ապահովվում է անտառային ռեսուրսների օգտագործման հաշվին:

Հաշվի առնելով այս չափանիշները և շեմերը, առանձնացվել են ԲԲԱԱ 4.2 տիպի տարածքները՝ 188,7հա:

Համաձայն ներկայացված հաշվարկների Հրազդանի անտառտնտեսության ընդհանուր տարածքի 72,7%-ը (17894,8հա) համարվում են բնապահպանական բարձրարժեք անտառներ (Քարտեզ 18):

Բաժին 7. ԱՆՏԱՌԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՄԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐԸ

Անտառային էկոհամակարգերի զարգացման բնականոն հաշվեկշիռն ապահովելու նպատակով՝ հաշվի առնելով անտառկազմող ծառատեսակների կենսաբանական առանձնահատկությունները, ներկա անտառշինությունը իրականացվել է հիմք ընդունելով հատման հասակների հետևյալ դասակարգումն՝ ըստ 2005թ. ընդունված անտառային օրենսգրքի (Աղյուսակ 38):

Աղյուսակ 38. Անտառի հիմնական նպատակային նշանակության կատեգորիաները, և ըստ գերակշռող ծառատեսակների՝ հատման տարիքները

| Ծառատեսակի անվանումը | Հասակային դասի տևողությունը | Անտառի կատեգորիան ըստ նշանակության | | |
|---|-----------------------------|------------------------------------|-------------|--------|
| | | Արտադրական | Պաշտպանական | Հատուկ |
| 1. Սոճի | 20 | 121 | 141 | 161 |
| 2. Կաղնի սերմնային | 20 | 161 | 181 | 201 |
| 3. Հացի, թեղի, թխկի | 20 | 121 | 141 | 161 |
| 4. Ընկուզենի հունական | 20 | 141 | 161 | 181 |
| 5. Բոխի սերմնային | 20 | 81 | 101 | 121 |
| 6. Կաղնի շիվային | 10 | 61 | 71 | 81 |
| 7. Լորենի | 10 | 91 | 101 | 111 |
| 8. Կեչի | 10 | 61 | 71 | 81 |
| 9. Կաղամախի, ուռենի, բարդի | 10 | 41 | 51 | 71 |
| 10. Բոխի շիվային և այլ ցածրաբուն տեսակներ | 10 | 61 | 71 | 81 |
| 11. Տանձենի, Խնձորենի | 20 | 101 | 121 | 141 |

7.1. Անտառշահագործման և փայտամշակման բնութագիրը

Անտառտնտեսությունում հատուկ անտառպատրաստման արտադրություն և անտառհումքային բազաներ չկան:

Բնափայտի պատրաստումը կատարվում է՝

- հատման նշանակված կանգուն ծառերի հատում բենզասղոցով,
- շինափայտի, վերամշակման ենթակա փայտի և վառելափայտի առանձնացում և կուտակում անտառում,
- անտառից տեղափոխում մեքենայի բարձման հարթակ տրակտորով կամ հատուկ տեխնիկայով,
- բարձումը և բեռնաթափումը կատարվում է ձեռքով:

Անտառտնտեսությունում անտառանյութի մթերումը կատարվում է պայմանագրային և ինքնապատրաստման եղանակով՝ գնորդների կողմից:

7.2. Բնափայտային անտառօգտագործում

Անտառտնտեսությունում բնափայտը մթերվում է անտառվերականգնման հատումներից (արտադրական նշանակության անտառներում), անտառի խնամքի և սանիտարական հատումներից և մասամբ այլ հատումներից:

Համաձայն անտառտնտեսության տեղեկատվության 2013-2021 թվականներին անտառտնտեսության կողմից պլանային հատումներից պատրաստվել և մթերվել է ընդհանուր հաշվով 2272,23խտմ³ անտառանյութ, այդ թվում շինափայտը 364,67խտմ³:

7.2.1 Անտառվերականգնման հատումներ

Համաձայն անտառվերականգնման հատումների իրականացման կարգի, անտառվերականգնման հատումներ նշանակվում են բացառապես արտադրական նշանակության հասուն և գերհասուն անտառներում, որի նպատակն է անտառային պաշարների կայուն և արդյունավետ օգտագործման, անտառի ջրապահպան, ջրակարգավորիչ և պաշտպանական հատկանիշների ամրապնդման, անտառվերականգնման, տնտեսապես արժեքավոր ծառատեսակների վերարտադրության, անտառի արտադրողականության բարձրացման, բնական միջավայրի բարելավման ու պահպանման բարելավումը, ինչպես նաև հասուն և գերհասուն տարիքի ծառերի փոխարինումը երիտասարդ, բարձրարժեք ծառատեսակներով:

Հրազդանի անտառտնտեսության արտադրական նշանակության ընդհանուր 1457,5հա ծառուտներում, ընդհանուր պաշարը՝ 75732մ³, երիտասարդ տարիքային խմբի ծառուտները զբաղեցնում են 18,2հա, 445մ³ պաշարով, միջին տարիքային խմբի ծառուտները՝ 694,7հա, 32847մ³ պաշարով, հասունացող ծառուտները՝ 104,2 հա, 4936մ³ պաշարով և հասուն ու գերհասուն ծառուտները՝ 640,4հա, 37504մ³:

Անտառտնտեսությունում արտադրական նշանակության հասուն և գերհասուն 640,4հա ծառուտներից 0,7 լրիվության ծառուտները զբաղեցնում են 425,1հա, ամբողջությամբ 5-5-ա բոնիտետների կոճղաշիվային կաղնու ծառուտներ են, որոնցում անտառվերականգնման հատումներ չեն նախատեսվում, իսկ 0,7-ից ցածրը նույնպես 5-5-ա բոնիտետների կոճղաշիվային կաղնու ծառուտներ են, որոնցում որևէ միջոցառուն չեն նախատեսվել:

7.2.2 Խնամքի հատումներ

Համաձայն անտառկառավարման պլանների մշակման հրահանգի՝ խնամքի հատումները նշանակվում են այն բոլոր ծառուտների համար, որտեղ, անտառագիտական հասկացողությամբ, խնամք է պահանջվում, ընդ որում խնամքի հատումները չեն նախատեսվում անտառվերականգնման հատումից մեկ հասակային դաս առաջ:

Ծառուտի տարիքից, լրիվությունից և ընդհանուր վիճակից կախված՝ նախագծվել են խնամքի հատումներ՝ հատման կրկնման հետևյալ հաճախականությամբ.

1. լուսավորման - մաքրման – հատման կրկնման հաճախականությունը 5 տարի,
2. նոսրացման – հատման կրկնման հաճախականությունը 10 տարի,
3. անցումային – հատման կրկնման հաճախականությունը 10 տարի:

2023-2032 թվականների համար խնամքի հատումներ նախատեսվել են ընդհանուր 1051,7հա անտառածածկ հատվածներում ընդհանուր պաշարը 100577խտմ³, հատման նախատեսած ընդհանուր պաշարը 15802խտմ³, այդ թվում իրացման ենթակա բնափայտը 12220խտմ³, որից շինափայտի պաշարը 1514խտմ³, վառելափայտը 10706խտմ³:

Նոսրացման հատումներ նախատեսվել են ընդհանուր 549,2 հեկտարի վրա, հատվածների ընդհանուր պաշարը 39840խտմ³, հատման նախատեսած պաշարը 7278խտմ³, այդ թվում իրացման ենթակա պաշարը 5193խտմ³, որից շինափայտի պաշարը 103խտմ³, իսկ վառելափայտը 5090խտմ³:

Անցումային հատումներ նախատեսվել են ընդհանուր 502,5 հեկտարի վրա, հատվածների ընդհանուր պաշարը 60737խտմ³, հատման նախատեսած պաշարը 8524խտմ³, այդ թվում իրացման ենթակա պաշարը 7027խտմ³, որից շինափայտի պաշարը 1411խտմ³, իսկ վառելափայտը 5616խտմ³ (Աղյուսակ 39):

Աղյուսակ 39. Ամփոփագիր խնամքի հատումների հաշվարկային ծավալների

| Մտարվետություն | Քառակուսու № | Հատվածի № | Մակերեսը, հա | Լանջի կողմնորոշում, թեքություն, ° | ԾՄԲ | Ծառուտի կազմը | Բռնիտեղը | Լրիվությունը | Տարիքը | Մատղաշի անտառություն/բարձր | Հատվածի պաշարը խտմ ³ | Հատման համար նախատեսվող պաշարը, մ ³ | Իրացվող | | | |
|----------------|--------------------------|-----------------|--------------|-----------------------------------|----------------------|-----------------|----------|--------------|----------|----------------------------|---------------------------------|--|-------------|-------------|------------|-------------|
| | | | | | | | | | | | | | Ընդամենը | Շինափայտ | Վառելափայտ | |
| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 13 | 14 | 15 | 16 | |
| Մերձաձոր | Նոսրացման հատում | | | | | | | | | | | | | | | |
| | 3 | 54 | 2,1 | Հվ-այ 20 | 2025 | 10Ս | 1 | 0,8 | 40 | 2000/1,5 | 480 | 100 | 80 | 45 | 35 | |
| | 4 | 9 | 5,8 | Հս-ամ30 | 2030 | 6կգ3կգ1ար | 4 | 0,7 | 30 | 3000/1,5 | 320 | 32 | 22 | | 22 | |
| | 8 | 1 | 3,0 | Հվ-ամ 25 | 1925 | 5կգ2բգ1թխ1հգ | 4 | 0,7 | 30 | 2500/1,5 | 230 | 23 | 16 | | 16 | |
| | 12 | 29 | 18,6 | Հս-ամ 30 | 1980 | 5բգ3լկգ+թխ+հգ | 4 | 0,8 | 30 | 3500/1,5 | 2050 | 410 | 290 | | 290 | |
| | 12 | 37 | 8,1 | Հս-այ 30 | 1985 | 7կգ2բգ1թխ+կչ+հգ | 4 | 0,8 | 35 | 3000/2 | 750 | 150 | 100 | | 100 | |
| | 12 | 74 | 11,1 | Հս-այ 30 | 2310 | 7կգ2բգ1կչ+ար | 4 | 0,8 | 30 | 2000/1,5 | 820 | 164 | 115 | | 115 | |
| | 15 | 12 | 6,1 | Ալ-30 | 2160 | 5կգ2բգ2կչ | 4 | 0,8 | 30 | 2000/1,5 | 390 | 80 | 56 | | 56 | |
| | 18 | 19 | 24,4 | Հս-30 | 2050 | 8կգ2բգ+կչ+թղ | 4 | 0,7 | 30 | 2500/2 | 1560 | 156 | 110 | | 110 | |
| | 19 | 10 | 18,0 | Ալ-30 | 2010 | 10կգ+բգ | 4 | 0,7 | 30 | 2500/1,5 | 1010 | 100 | 70 | | 70 | |
| | 19 | 31 | 13,4 | Հս-այ 30 | 2010 | 6բգ3կգ1 | 4 | 0,8 | 30 | 3500/1,5 | 860 | 172 | 120 | | 120 | |
| | 19 | 34 | 9,1 | Հս-այ 30 | 2100 | 8կգ1բգ1ուռ | 4 | 0,8 | 30 | 3500/1,5 | 580 | 116 | 80 | | 80 | |
| | | Ընդամենը | | 119,7 | | | | | | | | 9050 | 1503 | 1059 | 45 | 1014 |
| | Անցումային հատում | | | | | | | | | | | | | | | |
| | 2 | 15 | 4,4 | Ալ 30 | 2050 | 10Կղ | 3 | 0,7 | 60 | 3000/2 | 750 | 75 | 64 | 20 | 44 | |
| | 4 | 13 | 7,6 | Հս 25 | 2100 | 10Կղ | 3 | 0,8 | 45 | 3000/2 | 1290 | 260 | 220 | 80 | 140 | |
| | 4 | 16 | 6,5 | Հս-Ամ 30 | 2120 | 8Կղ1Կ1Կչ | 3 | 0,8 | 45 | 3000/2 | 1160 | 232 | 200 | 60 | 140 | |
| | 4 | 36 | 0,7 | Հս-Ամ 20 | 2160 | 6Կղ2Կ1Ուռձ1Կչ | 3 | 0,8 | 40 | 2000/1,5 | 90 | 18 | 14 | | 14 | |
| | 8 | 7 | 12,2 | Հս 30 | 2030 | 6Կգ2Բգ1Հգ1կչԿչ | 4 | 0,7 | 50 | 1500/1,5 | 1090 | 110 | 77 | 5 | 72 | |
| 8 | 13 | 47 | Հս-ամ 30 | 2175 | 6Կգ2Բգ1Հգ1կչ | 4 | 0,7 | 60 | 3500/1,5 | 6060 | 606 | 515 | 50 | 465 | | |
| 11 | 3 | 2,8 | Հս-այ 30 | 2010 | 7կգ2բգ1լ+թխ+հգ | 4 | 0,8 | 40 | 3000/2 | 280 | 56 | 45 | 5 | 40 | | |
| 11 | 18 | 10,9 | Հս-այ 30 | 2140 | 5կգ3կչ1թխ1ար Առ ծառԿ | 4 | 0,7 | 40 | 2000/1,5 | 880 110 | 100 | 85 | 5 | 80 | | |

| Անտառապետություն | Քառակուսու № | Հատվածի № | Մակերեսը, հա | Լանդի կողմնորոշություն, թեքություն, ° | ԾՄԲ | Ծառատի կազմը | Բունիտներ | Լրիվությունը | Տարիքը | Մատուցի անակություն/բարձ | Հատվածի պաշարը խտմ ³ | Հատման համար նախատեսվող քառակուսու, մ ³ | Իրացվող | | |
|----------------------------|--------------|-----------|--------------|---------------------------------------|-----------------------|-------------------------------|-----------|--------------|----------|--------------------------|---------------------------------|--|------------|-------------|------------|
| | | | | | | | | | | | | | Ընդամենը | Ծիսափայտ | Վառելիքայտ |
| | 11 | 25 | 15,9 | Հս-ամ30 | 2200 | 6կց3բց1լ+կչ+թխ Առ ծառ Կ,լ,բ | 4 | 0,8 | 40 | 3000/1,5 | 1610 160 | 360 | 290 | 15 | 275 |
| | 11 | 29 | 18,7 | Հս-ամ 30 | 2230 | 8կ2կչ 6կց3կչ1ուռ | 4 | 0,4 0,4 | 80 35 | 3000/1,5 | 1510 600 | 200 | 160 | | 160 |
| | 12 | 6 | 9,4 | Հս-ամ 30 | 1875 | 10Ս | 3 | 0,8 | 55 | 1500/1,5 | 1780 | 356 | 302 | 170 | 132 |
| | 12 | 16 | 4,4 | Հս-ամ 30 | 1900 | 6կց2բց1հց+թխ | 5 | 0,8 | 35 | 3000/1,5 | 400 | 80 | 56 | | 56 |
| | 12 | 47 | 1,5 | Արմ-15 | 2175 | 10Ս | 3 | 0,8 | 45 | | 230 | 46 | 37 | 20 | 17 |
| | 13 | 7 | 8,2 | Հս-ամ 30 | 1905 | 5կ3լ2բ+թխ | 3 | 0,7 | 65 | 3500/2 | 1270 | 127 | 108 | 10 | 98 |
| | 13 | 25 | 15,9 | Հս-ամ 30 | 1970 | 6լ3կ1բ+հց | 3 | 0,7 | 70 | 3500/2 | 3210 | 321 | 273 | 20 | 253 |
| | 14 | 31 | 17,9 | Հս-ալ 25 | 1925 | 8լ2կց+հց+տձ | 3 | 0,8 | 70 | 3000/2,5 | 3710 | 740 | 630 | 80 | 550 |
| | 15 | 28 | 5,4 | Հս-ալ 25 | 2090 | 10կց+բց+ուռ+կչ | 4 | 0,8 | 40 | 4000/2 | 520 | 100 | 75 | 3 | 72 |
| | 15 | 29 | 6,2 | Հս-ալ 30 | 2115 | 8բց1կց1կչ+ուռ | 4 | 0,8 | 35 | 2500/1,5 | 570 | 114 | 85 | | 85 |
| | 15 | 42 | 8,1 | Ալ 30 | 2025 | 5կց5բց+կչ+ուռ | 4 | 0,7 | 35 | 2000/1,5 | 520 | 52 | 40 | | 40 |
| | 17 | 22 | 5,5 | Հվ-ամ 25 | 2025 | 10Ս+կ | 3 | 0,7 | 55 | 1500/2 | 870 | 87 | 74 | 40 | 34 |
| | 18 | 46 | 21,4 | Հս-25 | 1930 | 5կց5բց+թղ Առ ծառ կ | 4 | 0,8 | 40 | 3000/1,5 | 2080 110 | 400 | 300 | 15 | 285 |
| | 19 | 23 | 11,5 | Հվ-ամ 30 | 2140 | 8կց1բց1կչ+ուռ+հց | 5 | 0,7 | 50 | 4000/1,5 | 740 | 74 | 60 | 6 | 54 |
| | 19 | 39 | 8,9 | Հս-ամ 30 | 2190 | 8կց2բց | 5 | 0,8 | 45 | 2500/2 | 660 | 132 | 100 | 10 | 90 |
| Ընդամենը | | | 251,0 | | | | | | | 32260 | 4646 | 3810 | 614 | 3196 | |
| Անտառապետությունում | | | 370,7 | | | | | | | 41310 | 6149 | 4869 | 659 | 4210 | |
| Նորսացման հատում | | | | | | | | | | | | | | | |
| Ծաղկաձորի | 2 | 17 | 14,7 | Հս-Ամ 30 | 2000 | 6բց2կց1Հց1թխ Առ ծառ կ,բ,հց | 4 | 0,9 | 30 | 2000/1,5 | 1070 150 | 350 | 260 | | 260 |
| | 2 | 24 | 7,1 | Հս-Ալ 30 | 1850 | 7բց3կց Առ ծառ կ,բ | 4 | 0,9 | 30 | 2000/1,5 | 520 70 | 180 | 135 | | 135 |
| | 2 | 41 | 2,6 | Հվ-ալ 30 | 2030 | 6կց3բց1հց | 4 | 0,8 | 25 | 2500/1,5 | 140 | 28 | 20 | | 20 |
| | 2 | 46 | 11,1 | Հվ-Ալ 30 | 1925 | 6կ4բ+Հց | 4 | 0,8 | 30 | 3000/1,5 | 630 | 130 | 110 | 30 | 80 |
| | 4 | 7 | 6,3 | Հս-Ամ 25 | 1820 | 7բց2կց1Հց+թխ+ Ուռձ | 4 | 0,9 | 30 | 3000/1 | 430 | 130 | 91 | | 91 |
| | 4 | 16 | 7,1 | Հս 15 | 1750 | 8բց2կց+հց Առ ծառ կ,բ | 4 | 0,7 | 30 | 3000/2 | 400 40 | 50 | 35 | | 35 |
| | 4 | 19 | 6,0 | Հս-ալ 30 | 1775 | 7բց2կց1հց | 4 | 0,9 | 30 | 2500/2 | 440 | 130 | 91 | | 91 |
| | 4 | 22 | 7,2 | Հս-ամ 20 | 1800 | 5բց3հց2կց+թխ+ տձ | 4 | 0,8 | 30 | 5000/2 | 450 | 130 | 91 | | 91 |
| | 4 | 45 | 13,4 | Հս-30 | 1820 | 7բց3կց+թխ+հց | 4 | 0,9 | 30 | 2500/2 | 1110 | 330 | 231 | | 231 |
| | 4 | 79 | 2,2 | Ալ-30 | 1850 | 10Կց | 4 | 0,8 | 25 | 1500/2 | 120 | 24 | 16 | | 16 |
| | 5 | 11 | 7,2 | Հս-ալ 25 | 1930 | 7կց2բց1թխ | 4 | 0,9 | 30 | 2000/1 | 570 | 170 | 120 | | 120 |
| | 6 | 1 | 20,8 | Հս-ալ 25 | 1850 | 7բց3կց+թխ+հց Առ ծառ կ | 4 | 0,8 | 30 | 2500/2 | 1460 210 | 340 | 240 | | 240 |
| | 6 | 5 | 12,2 | Հս-ալ 30 | 1930 | 8բց2կց+թխ+հց | 4 | 0,8 | 30 | 6000/1,5 | 900 | 180 | 126 | | 126 |
| | 6 | 10 | 8,3 | Հս-ալ 30 | 2000 | 8կց1բց1թխ+հց Առ ծառ կ | 4 | 0,8 | 30 | 3000/1,5 | 760 80 | 152 | 106 | | 106 |
| | 7 | 1 | 11,1 | Հս-ալ 20 | 1850 | 5կց5բց+հց+թխ Առ ծառ կ | 4 | 0,8 | 30 | 2500/2 | 780 110 | 160 | 110 | | 110 |
| | 7 | 3 | 16,8 | Հս-30 | 1920 | 7բց3կց1հց | 4 | 0,8 | 30 | 2500/2 | 1240 | 250 | 175 | | 175 |
| | 7 | 10 | 18,7 | Հս-ալ 25 | 2030 | 5բց1կց | 4 | 0,7 | 30 | 7000/4 | 1160 | 116 | 81 | | 81 |
| | 7 | 15 | 5,8 | Հս-ալ 25 | 1910 | 7կց3բց+թխ+հց | 4 | 0,7 | 30 | 3000/1,5 | 270 | 27 | 22 | | 22 |
| | 7 | 19 | 6,0 | Հս-ալ 25 | 1860 | 8կց2բց | 4 | 0,9 | 30 | 2500/2,0 | 410 | 123 | 86 | | 86 |
| | 7 | 21 | 5,9 | Հս-ալ 30 | 1850 | 2բց2կց Առ ծառ կ | 4 | 0,8 | 30 | 4000/1,5 | 380 30 | 76 | 53 | | 53 |
| | 8 | 21 | 10,1 | Հս-ալ 30 | 2080 | 8բց2կց | 4 | 0,8 | 30 | 3500/2 | 650 | 130 | 91 | | 91 |
| | 8 | 46 | 3,2 | Հվ-ալ 20 | 2090 | 6կց2բց2թխ | 4 | 0,8 | 30 | 3000/2 | 220 | 44 | 31 | | 31 |
| | 13 | 2 | 1,0 | Հս-ալ 20 | 1925 | 9բց1կց | 3 | 0,8 | 30 | 1500/2 | 80 | 16 | 12 | | 12 |
| 13 | 7 | 2,5 | Հս-ալ 25 | 1985 | 10բց Առ ծառ կ,տր,բ | 4 | 0,7 | 30 | 2000/2 | 60 10 | 6 | 4 | | 4 | |
| 13 | 8 | 4,7 | Ալ- 20 | 1950 | 8բց2կց+հց | 4 | 0,8 | 30 | 3000/1,5 | 330 | 66 | 46 | | 46 | |
| 13 | 28 | 15,9 | Հվ-ալ 30 | 2070 | 8կց2թխ+հց+տձ | 4 | 0,7 | 30 | 4000/2 | 1020 | 100 | 70 | | 70 | |

| Անտառապետություն | Քառակուսու № | Հատվածի № | Մակերեսը, հա | Լանդի կողմնորոշություն, թեքություն, ° | ԾՄԲ | Ծառատի կազմը | Բնիտները | Լրիվությունը | Տարիքը | Մատուցելի անակություն/բարձր | Հատվածի պաշարը խտմ ³ | Հատման համար նախատեսվող ասառու, մ ³ | Իրացվող | | |
|----------------------------|--------------------------|-----------|--------------|---------------------------------------|------|-------------------------------|----------|--------------|----------|-----------------------------|---------------------------------|--|-------------|------------|-------------|
| | | | | | | | | | | | | | Ընդամենը | Ծիսափայտ | Վառելիքայտ |
| | | | | | | Առ ծառ կ | | | | | 160 | | | | |
| | 13 | 35 | 9,3 | Հվ-ալ 25 | 2200 | 7կց2բց1կչ | 4 | 0,8 | 30 | 3000/1,5 | 650 | 130 | 90 | | 90 |
| | 13 | 39 | 4,4 | Հվ-ալ 30 | 2230 | 6կց4կչ+թխ | 4 | 0,7 | 30 | 3500/1,5 | 280 | 28 | 20 | | 20 |
| | 14 | 5 | 8,4 | Հս-ամ 25 | 1910 | 8կց1բց1հց | 4 | 0,7 | 30 | 4000/1,5 | 450 | 45 | 32 | | 32 |
| | 14 | 13 | 4,8 | Հս-ալ 20 | 2000 | 10կց+հց+կռ | 4 | 0,7 | 30 | 5000/2 | 260 | 26 | 18 | | 18 |
| | 15 | 30 | 5,6 | Հվ-Ամ 25 | 1970 | 7Բց3Կց+Հց+Կռս | 4 | 0,8 | 30 | 4000/2 | 350 | 70 | 49 | | 49 |
| | 16 | 3 | 1,7 | Հս-ալ 25 | 2100 | 10կց+կռ+հց | 4 | 0,8 | 30 | 2000/1,5 | 120 | 24 | 17 | | 17 |
| | 16 | 8 | 10,0 | Ալ 20 | 2060 | 6Բց4Կց+Հց+Թխ+Կռս | 4 | 0,8 | 30 | 3000/2 | 620 | 124 | 87 | | 87 |
| | 16 | 20 | 12,4 | Հս-ալ 30 | 2000 | 9կց1բց+կռ Առ ծառ 10Կ | 4 | 0,8 | 30 | 3000/2 | 790 60 | 160 | 112 | | 112 |
| | 16 | 31 | 3,8 | Ալ 30 | 1900 | 6Բց4Կց+Հց+Տձ+Կռս | 4 | 0,8 | 30 | 4000/2 | 350 | 70 | 49 | | 49 |
| | 16 | 34 | 2,6 | Հս-Ալ 15 | 1900 | 6Կց3Բց1Հց+Տձ. Առ ծառ Կ | 4 | 0,8 | 30 | 3000/2 | 150 10 | 6 | 4 | | 4 |
| | 16 | 37 | 2,9 | Հս-ալ 20 | 1900 | 10կց+բց+հց Առ ծառ Կ | 4 | 0,8 | 30 | 3000/2 | 180 10 | 36 | 25 | | 25 |
| | 17 | 13 | 5,4 | Հս-ալ 20 | 1900 | 7կց3բց+հց | 4 | 0,8 | 30 | 3000/1,5 | 330 | 66 | 46 | | 46 |
| | 17 | 21 | 5,4 | Հս-Ալ 20 | 1825 | 8Կ2Բ 7Կց3Բց+Հց+Թխ | 4 | 0,3 0,4 | 60 30 | 3000/1,5 | 210 170 | 50 | 38 | | 38 |
| | 17 | 26 | 7,7 | Հս 20 | 1880 | 8Բց2Կց+Հց+Թխ | 4 | 0,8 | 30 | 3000/2 | 480 | 100 | 70 | | 70 |
| | 17 | 31 | 3,9 | Հս-ալ 25 | 2150 | 8կց2բց+թխ+հց | 4 | 0,8 | 30 | 3000/2 | 240 | 48 | 34 | | 34 |
| | 18 | 17 | 15,3 | Հս-ալ 20 | 1900 | 10կց Առ ծառ Կ,բ | 4 | 0,8 | 30 | 4000/1,5 | 950 150 | 200 | 170 | | 170 |
| | 18 | 22 | 15,6 | Հս-ալ 25 | 2020 | 6կց4բց+հց | 4 | 0,9 | 30 | 1000/1,5 | 1080 | 330 | 230 | | 230 |
| | 19 | 8 | 5,8 | Հս-20 | 1830 | 10կց+բց+հց | 4 | 0,9 | 30 | 2500/1,5 | 400 | 80 | 56 | | 56 |
| | 19 | 10 | 16,3 | Հս-ամ 25 | 1875 | 10կց+բց | 4 | 0,8 | 30 | 2000/1,5 | 1010 | 220 | 154 | | 154 |
| | 21 | 13 | 1,1 | Հս-Ամ 5 | 1820 | 9Ս1տձ | 2 | 0,9 | 30 | | 140 | 40 | 28 | 15 | 13 |
| | Ընդամենը | | 370,3 | | | | | | | | 25900 | 5291 | 3782 | 45 | 3737 |
| | Անցումային հատում | | | | | | | | | | | | | | |
| | 2 | 13 | 4 | Հս-30 | 1830 | 10կ+բ | 4 | 0,8 | 80 | 2000/1,5 | 590 | 130 | 110 | 22 | 88 |
| | 2 | 25 | 5,8 | Հս-Ալ 25 | 1820 | 10Բ+Կ 10Բց | 3 | 0,4 0,4 | 50 30 | 2000/1,5 | 410 180 | 120 | 100 | 10 | 90 |
| | 4 | 9 | 3,7 | Հս 25 | 1800 | 8Բ1Կ1Հց+Տձ | 3 | 0,7 | 50 | 3500/2 | 460 | 46 | 40 | 10 | 30 |
| | 4 | 11 | 6,1 | Հս-ալ 30 | 1820 | 7կ2բ1հց | 3 | 0,8 | 60 | 4000/1,5 | 900 | 160 | 136 | 30 | 106 |
| | 4 | 13 | 1,5 | Հս-Ալ 15 | 1765 | 7Բ2Կ1Հց | 3 | 0,7 | 50 | 3500/2 | 170 | 17 | 14 | 3 | 11 |
| | 5 | 7 | 12,3 | Հս-ալ 20 | 2010 | 8կ2բ+թխ+Հց | 4 | 0,7 | 80 | 4000/1,5 | 1660 | 166 | 141 | 30 | 111 |
| | 5 | 18 | 2,8 | Հս-ալ 25 | 2140 | 5կց2բց1կչ1ռուռ | 4 | 0,8 | 60 | 4500/2 | 340 | 68 | 51 | 10 | 41 |
| | 5 | 30 | 4,5 | Ալ 20 | 2100 | 8Կ2Բ+Թխ+Հց | 4 | 0,7 | 70 | 4000/1,5 | 550 | 55 | 47 | 10 | 37 |
| | 6 | 8 | 7,0 | Հս-ալ 30 | 1955 | 6կց3բց1հց+թխ | 5 | 0,8 | 60 | 4000/2 | 900 | 180 | 135 | 20 | 115 |
| | 12 | 4 | 0,6 | Հվ-Ամ 5 | 1920 | 10Ս | 1 | 0,9 | 50 | | 150 | 45 | 36 | 20 | 16 |
| | 12 | 29 | 1,9 | Հս-ամ 30 | 1850 | 10Ս | 4 | 1,0 | 50 | | 310 | 100 | 80 | 45 | 35 |
| | Ընդամենը | | 50,2 | | | | | | | | 6620 | 1087 | 890 | 210 | 680 |
| Անտառապետությունում | | | 420,5 | | | | | | | | 32520 | 6378 | 4672 | 255 | 4417 |
| | Նորացման հատում | | | | | | | | | | | | | | |
| Արզականի | 27 | 5 | 18,7 | Հս-ալ 30 | 1870 | 5կց3բց2հց+թխ Առ ծառ Կ | 4 | 0,7 | 30 | 3000/1,5 | 1050 190 | 110 | 83 | | 83 |
| | 27 | 15 | 6,1 | Հս-ալ 20 | 1930 | 7կց2հց1թխ | 4 | 0,7 | 30 | 3000/1,5 | 380 | 38 | 29 | | 29 |
| | 27 | 31 | 5,8 | Հս-ալ 25 | 2210 | 9կց1թխ+հց | 4 | 0,8 | 30 | 3000/1,5 | 410 | 42 | 32 | | 32 |
| | 36 | 9 | 3,4 | Հվ-ամ 25 | 1940 | 5կց3բց2հց+թխ | 4 | 0,7 | 30 | 2500/2 | 180 | 18 | 13 | | 13 |
| | 36 | 12 | 4,4 | Հս-ամ 20 | 1900 | 9բց1կց+հց+թխ Առ ծառ Կ,բ | 4 | 0,8 | 30 | 1500/1,5 | 270 40 | 60 | 42 | | 42 |
| | 36 | 18 | 10,1 | Հս-ամ 25 | 1890 | 8բց1կց1հց+թխ Առ ծառ Կ,բ,հց | 4 | 0,8 | 30 | 3000/1,5 | 630 100 | 130 | 90 | | 90 |
| | 41 | 35 | 7,0 | Ալ-25 | 1945 | 6կց2հց2թխ | 4 | 0,7 | 30 | 3000/2 | 380 | 38 | 26 | | 26 |
| 61 | 17 | 0,4 | Ամ 10 | 1715 | 10Ս | 3 | 0,8 | 45 | | 60 | 12 | 10 | 6 | 4 | |

| Անտառապետություն | Քառակուսու № | Հատվածի № | Մակերեսը, հա | Լանդի կողմնորոշություն, թեքություն, | ԾՄԲ | Ծառատի կազմը | Բունիտներ | Լրիվությունը | Տարիքը | Մատուցի անակություն/բարձ | Հատվածի պաշարը խտմ ³ | Հատման համար նախատեսվող ամառառո. մ ³ | Իրացվող | | |
|-------------------------------|--------------|---------------|--------------|-------------------------------------|------|----------------------------|-----------|--------------|----------|--------------------------|---------------------------------|---|--------------|-------------|--------------|
| | | | | | | | | | | | | | Ընդամենը | Ծինափայտ | Վառելիքայտ |
| | 61 | 52 | 3,3 | Հս-Ամ 5 | 1680 | 10Կ+Խձ+Հց | 5 | 0,9 | 35 | | 1200 | 36 | 27 | 7 | 20 |
| Ընդամենը | | 59,2 | | | | | | | | | 4890 | 484 | 352 | 13 | 339 |
| Անցումային հատում | | | | | | | | | | | | | | | |
| | 10 | 13 | 5,3 | Ամ-25 | 2040 | 6կ2հց2թխ+տձ | 4 | 0,7 | 70 | 3000/1,5 | 520 | 52 | 44 | 10 | 34 |
| | 11 | 1 | 10,2 | Հս-Ալ 30 | 2240 | 8կց2թխ+հց Առ ծառ Կ | 4 | 0,8 | 45 | 3500/2 | 820 210 | 164 | 130 | 20 | 110 |
| | 11 | 37 | 6,7 | Հս-ալ 30 | 2290 | 6կց2բց2թխ+2հց | 4 | 0,8 | 40 | 2500/1,5 | 620 | 124 | 95 | 10 | 85 |
| | 12 | 21 | 9,7 | Հս-ալ 30 | 1990 | 7կ2բ1հց+թխ | 4 | 0,7 | 90 | 4000/2 | 1500 | 150 | 128 | 40 | 88 |
| | 21 | 5 | 8,3 | Հս-ալ 30 | 1900 | 8կ1թխ1բ+հց | 4 | 0,8 | 80 | 2500/2 | 1220 | 244 | 207 | 60 | 147 |
| | 21 | 15 | 7,6 | Ալ-30 | 1925 | 7կ2բ1թխ | 4 | 0,7 | 80 | 2500/2 | 980 | 98 | 83 | 24 | 59 |
| | 24 | 20 | 9,0 | Հս-ամ 30 | 2025 | 8կ2բ+թխ | 4 | 0,7 | 90 | 3500/2 | 1400 | 140 | 115 | 35 | 80 |
| | 25 | 20 | 16,8 | Հս-ալ 30 | 2160 | 8կց1թխ1հց | 4 | 0,7 | 75 | 3000/2 | 2440 | 244 | 207 | 60 | 147 |
| | 25 | 39 | 1,9 | Ալ-20 | 1970 | 8կ2հց+թխ | 4 | 0,7 | 80 | 3000/2 | 257 | 26 | 20 | 6 | 14 |
| | 26 | 14 | 3,0 | Հս-ալ 25 | 2300 | 6կ2հց1թխ1բ | 4 | 0,7 | 80 | 3000/2 | 410 | 41 | 35 | 10 | 25 |
| | 31 | 19 | 11,4 | Հվ-ալ 20 | 1975 | 6կց3բց1թխ | 4 | 0,8 | 75 | 3500/2 | 1800 | 360 | 306 | 60 | 246 |
| | 32 | 5 | 9,8 | Հս-Ալ 25 | 1850 | 9Կ1Բ+Հց 10կց+բց | 4 | 0,4 0,4 | 80 | 3000/1,5 | 750 340 | 200 | 170 | 34 | 136 |
| | 33 | 15 | 4,4 | Հս-ամ 15 | 1900 | 3կ3բ2հց2թխ | 4 | 0,8 | 80 | 3000/1,5 | 450 | 90 | 76 | 26 | 50 |
| | 33 | 17 | 19,1 | Հս-ամ 25 | 1895 | 7կ2բ1կչ | 4 | 0,7 | 90 | 3000/1,5 | 2350 | 235 | 200 | 70 | 130 |
| | 33 | 20 | 5,1 | Հս-Ամ 30 | 1950 | 7Կ1Հց1Թխ1Բ+Թղ | 4 | 0,7 | 80 | 3000/2 | 720 | 72 | 61 | 21 | 40 |
| | 34 | 18 | 6,0 | Հս-Ամ 30 | 2130 | 5Կ3Բ2Հց+Թխ+Ու նձ | 4 | 0,7 | 80 | 3000/2 | 810 | 81 | 72 | 25 | 47 |
| | 36 | 6 | 6,6 | Ամ 25 | 2100 | 7Բ3Հց+կ 7Բ1Հց1Կ1Թխ | 4 | 0,4 0,4 | 65 35 | 2000/1,5 | 470 220 | 100 | 85 | 25 | 60 |
| | 36 | 11 | 4,8 | Հս-ամ 25 | 1975 | 7բց1հց1կչ Առ ծառ Կ,բ,հց | 4 | 0,8 | 40 | 2000/1 | 420 50 | 60 | 45 | 5 | 40 |
| Ընդամենը | | 145,7 | | | | | | | | | 18757 | 2481 | 2079 | 541 | 1538 |
| Անտառապետությունում | | 204,9 | | | | | | | | | 23647 | 2965 | 2431 | 554 | 1877 |
| Անցումային հատում | | | | | | | | | | | | | | | |
| Բուժակվանի | 14 | 16 | 21,1 | Ամ 20 | 1950 | 10Կց+Հց | 4 | 0,7 | 50 | 2500/1,5 | 1310 | 131 | 105 | 30 | 75 |
| | 16 | 4 | 10,1 | Ալ 15 | 1780 | 8Կց2Կց | 4 | 0,7 | 45 | 1500/1,5 | 350 | 35 | 28 | 4 | 24 |
| | 16 | 5 | 24,4 | Հս-Ալ 30 | 1820 | 7Կց3Կց | 4 | 0,7 | 35 | 2000/1,5 | 1440 | 144 | 115 | 12 | 103 |
| Անտառապետությունում | | 55,6 | | | | | | | | | 3100 | 310 | 248 | 46 | 202 |
| Ընդամենը նույն օրացման | | 549,2 | | | | | | | | | 39840 | 7278 | 5193 | 103 | 5090 |
| Ընդամենը անցումային | | 502,5 | | | | | | | | | 60737 | 8524 | 7027 | 1411 | 5616 |
| Անտառառոտեսությունում | | 1051,7 | | | | | | | | | 100577 | 15802 | 12220 | 1514 | 10706 |

7.2.3 Անտառապաշտպանական միջոցառումներ

ՀՀ անտառային օրենսգիրքը (2005թ), սանիտարական հատումների իրականացման կարգը և անտառկառավարման պլանների մշակման հրահանգը սահմանում են անտառապաշտպանական միջոցառումների իրավական ասպեկտները և իրականացման կարգը, համաձայն որոնց անտառապաշտպանական միջոցառումները ներառում է անտառաթղթի կանխարգելում և սանիտարական հատումներ:

Սանիտարական հատումների անհրաժեշտությունը և ծավալները հիմնավորվում են անտառապաթուղգիական ուսումնասիրությունների կամ մոնիթորինգի արդյունքում ստացված տվյալների հիման վրա (<< անտառային օրենսգիրք, հոդված 25), ընդ որում անտառապաթուղգիական ուսումնասիրությունները պլանավորվում և ֆինանսավորվում են անտառշինական ծրագրից առանձին, ինչը Հրազդանի անտառտնտեսությունում չի իրականացվել:

Համաձայն անտառային տնտեսության կառավարման պլանների հրահանգի (<< գյուղատնտեսության նախարարի 10.08.2005թ. N 130-Ն հրաման) գլուխ 8, կետ 2-ի, անտառի գույքագրման ժամանակ գնահատման քարտում նշվում է նաև վնասատուներով և հիվանդություններով ծառուտների կամ առանձին ծառերի վարակվածության աստիճանը, վնասված ծառերի պաշարը և տնտեսական միջոցառումները:

Հիմք ընդունելով նշվածը, գույքագրման ժամանակ առանձին հատվածներում հաշվարկել է՝ հիվանդ, չորացող և չորացած ծառերի ծավալները և սանիտարական հատումների անհրաժեշտությունը, ընդ որում սանիտարական հատումները կատարվում են անտառների սանիտարական վիճակի բարելավման, ինչպես նաև վնասատուների և հիվանդությունների բացասական ազդեցության հետևանքով կենսունակությունը կորցրած կամ ցցաչոր և չորացող ծառերի հեռացման նպատակով: Ընտրովի սանիտարական հատումներն իրականացնելիս հատվում են նշված պատճառներով կենսունակությունը կորցրած առանձին ծառեր, ընդ որում վերջինի դեպքում չպետք է խախտվեն ծառուտի կենսունակությունը, կառուցվածքը, արտադրողականությունը և նպատակային գործառույթները:

Կարևոր հանգամանք է, որ գերհասուն և ցցաչոր ծառերը կենդանական աշխարհի համար մնալու միջավայր են հանդիսանում և կենսաբազմազանության պահպանության նպատակով հատման բոլոր տեսակների ժամանակ արմատի վրա թողնվում են գերհասուն և ցցաչոր փչակով ծառեր՝ 1 հա-ի հաշվով 2-5մ³:

Գույքագրման արդյունքներով սանիտարական հատման նախատեսվել են հիմնականում ցցաչոր սոճու ծառերը, ընդհանուր 1300խտմ³, որից իրացման ենթակա պաշարը՝ 1134խտմ³, որից էլ շինափայտը՝ 430խտմ³ (Աղյուսակ 40):

Աղյուսակ 40. Ամփոփագիր սանիտարական հատումների հաշվարկային ծավալների 2023 – 2032թթ

| Անտառապետություն | Քառակուսու № | Հատվածի № | Մակերեսը, հա | Լանջի կողմնադրություն, թեքություն, | ԾՄԲ | Ծառուտի կազմը | Բննհետո | Լրիվությունը | Տարիքը | Հատվածի պաշարը խտմ ³ | Հատման համար նախատեսվող պաշարը, խտմ ³ | Իրացվող | | |
|------------------------------|-----------------|-------------|--------------|------------------------------------|------|---------------|---------|--------------|--------------|---------------------------------|--|-------------|------------|------------|
| | | | | | | | | | | | | Ընդամենը | Չհնափայտ | Վառելիփայտ |
| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 13 | 14 | 15 |
| Մեղրածորի | 4 | 45 | 5,2 | Հս-Ամ 30 | 2040 | 10Ս+Կ | 1 | 0,6 | 45 | 926 | 100 | 85 | 30 | 55 |
| | 15 | 10 | 10,3 | Հվ-Ալ 25 | 2020 | 10Ս+Ուոծ | 3 | 0,5 | 60 | 1267 | 120 | 102 | 40 | 62 |
| | 15 | 18 | 9,5 | Հվ 25 | 1985 | 10Ս+Ուոծ | 3 | 0,5 | 60 | 1074 | 100 | 85 | 30 | 55 |
| | 15 | 20 | 2,1 | Հվ-Ամ 30 | 2020 | 10Ս | 3 | 0,5 | 60 | 250 | 30 | 25 | 10 | 15 |
| | 16 | 17 | 15,5 | Հվ-Ալ 30 | 2025 | 7Ս3Կg+Բg+Ուոծ | 4 | 0,5 | 60 | 1535 | 200 | 185 | 70 | 115 |
| | 16 | 18 | 13,0 | Ալ 30 | 2020 | 8Ս2Կg+Բg | 3 | 0,6 | 60 | 1846 | 200 | 185 | 70 | 115 |
| | 16 | 20 | 22,4 | Հս-Ամ 30 | 2020 | 7Ս3Կg+Ուոծ+Բg | 3 | 0,6 | 60 | 2934 | 300 | 255 | 100 | 155 |
| | 17 | 6 | 11,7 | Ամ 30 | 2100 | 10Ս+Կg | 3 | 0,7 | 55 | 1942 | 250 | 212 | 80 | 132 |
| | Ընդամենը | 89,7 | | | | | | | | 11774 | 1300 | 1134 | 430 | 704 |
| Անտառոտնտեսությունում | 89,7 | | | | | | | | 11774 | 1300 | 1134 | 430 | 704 | |

7.2.4 Նախագծված անտառօգտագործման ծավալներն ըստ հատման տեսակների

Հրազդանի անտառոտնտեսությունում նախատեսված բոլոր հատումների ընդհանուր ծավալը 1141,4հա-ի վրա կազմում է 112351խտմ³, այդ թվում իրացման ենթակա անտառանյութի պաշարը 13354խտմ³ է, որից շինափայտը՝ 1944խտմ³:

Ըստ հատման տեսակների՝ խնամքի հատումները կազմում են հատումներ նախատեսած մակերեսի 92,2%-ը և հատման նախատեսած պաշարի 92,4%-ը, իսկ սանիտարական հատումները ընդամենը 7,8% և 7,6%-ը (Աղյուսակ 41):

Աղյուսակ 41. Ամփոփագիր անտառօգտագործման նախատեսած ծավալների ըստ հատման տեսակների 2023-2032թթ.

| № | Հատման տեսակները | Անտառօգտագործման ծավալները | | | | | |
|---|------------------------------|----------------------------|-------------------------------|--|--------------------------|-------------|--------------|
| | | Մակերեսը | Հատվածներում ընդհանուր պաշարը | Հատման նախատեսած պաշարը, խտ.մ ³ | | | |
| | | | | Ընդհանուր | Այդ թվում իրացման ենթակա | որից | |
| | | | | շինափայտ | վառելիփայտ | | |
| 1 | Խնամքի հատումներ (հա/%) | 1051,7 | 100577 | 15802 | 12220 | 1514 | 10706 |
| | | 92,2 | 89,5 | 92,4 | 91,5 | 77,9 | 93,8 |
| 2 | Սանիտարական հատումներ (հա/%) | 89,7 | 11774 | 1300 | 1134 | 430 | 704 |
| | | 7,8 | 10,5 | 7,6 | 8,5 | 22,1 | 6,2 |
| 3 | Ամբողջը (հա/%) | 1141,4 | 112351 | 17102 | 13354 | 1944 | 11410 |
| | | 100 | 100 | 100 | 100 | 100 | 100 |

Ընդհանուր անտառօգտագործման մակերեսների 40,1%-ը և հատման ենթակա պաշարների 43,3%-ը նախատեսվում է Մեղրածորի անտառապետությունում, համապատասխանաբար 36,7% և 37,1%-ը Ծաղկածորի, 18,4% ու 17,8% Արզականի և 4,8% ու 1,8% Բուժականի անտառապետություններում (Աղյուսակ 42):

Աղյուսակ 42. Ամփոփագիր անտառապետությունների անտառօգտագործման նախատեսած ծավալների 2023-2032թթ.

| Անտառապետություն | Հատման տեսակը | Հատման նախատեսվող մակերեսը, հա | Հատման նախատեսվող հատվածների ընդհանուր պաշարը, խտմ ³ | Հատման նախատեսվող անտառանյութի ընդհանուր պաշարը, խտ մ ³ |
|------------------|--------------------|--------------------------------|---|--|
| Մեղրածորի | Նոսրացման | 119,7 | 9050 | 1503 |
| | Անցումային | 251,0 | 32260 | 4646 |
| | Սանիտարական | 89,7 | 11774 | 1300 |
| | Ընդամենը | 460,4 | 53084 | 7449 |
| Ծաղկածորի | Նոսրացման | 370,3 | 25900 | 5291 |
| | Անցումային | 50,2 | 6620 | 1087 |
| | Ընդամենը | 420,5 | 32520 | 6378 |
| Արզականի | Նոսրացման | 59,2 | 4890 | 484 |
| | Անցումային | 145,7 | 18757 | 2481 |
| | Ընդամենը | 204,9 | 23647 | 2965 |
| Բուժականի | Անցումային | 55,6 | 3100 | 310 |
| | Ընդամենը | 55,6 | 3100 | 310 |
| Ամբողջը | Նոսրացման | 549,2 | 39840 | 7278 |
| | Անցումային | 502,5 | 60737 | 8524 |
| | Սանիտարական | 89,7 | 11774 | 1300 |
| | Ընդամենը | 1141,4 | 112351 | 17102 |

7.3. Ոչ բնափայտային անտառօգտագործում

Անտառկառավարման պլանում բնափայտային արտադրանքից զատ կարևորում է նաև անտառի ոչ բնափայտային արտադրանքը, որը ամրագրված է նաև Հայաստանի Անտառային Օրենսգրքում (2005թ): Համաձայն օրենսգրքի 35-րդ հոդվածի՝ անտառներում, բացի բնափայտի մթերումից, կարող են ի կատար ածվել հետևյալ անտառօգտագործման տեսակները.

- երկրորդական անտառանյութի (կոճղեր) մթերում
- կողմնակի անտառօգտագործում (խոտհունձ, անասունների արածեցում, մեղվափեթակների տեղադրում, վայրի պտղի, ընկույզի, հատապտղի, սնկերի, դեղաբույսերի և տեխնիկական հումքի հավաքում)
- կենդանական աշխարհի վերարտադրության կազմակերպման և օգտագործման նպատակներով անտառօգտագործում
- գիտահետազոտական նպատակներով անտառօգտագործում

- մշակութային-առողջարարական սպորտի, հանգստի և զբոսաշրջության նպատակներով անտառօգտագործում:

Նշված անտառօգտագործման ձևերից տեղի բնակչության համար առանձնակի կարևորվում է անտառի կողմնարդյունքը:

Անտառտնտեսության անտառներում պտուղ-հատապտուղները հիմնականում ստացվում են ենթանտառից, որի գնահատումը կատարվել է հիմք ընդունելով անտառկառավարման պլանների մշակման հրահանգը, համաձայն որի, ենթանտառը որոշակի անտառամասում խտության աստիճանով դասակարգվում է՝

1. խիտ, երբ տարածքի 50 %-ից ավելին է ծածկված թփատեսակներով,
2. միջին խտության, երբ տարածքի 10-49%-ն է ծածկված թփատեսակներով,
3. նոսր, երբ տարածքի 10%-ից պակասն է ծածկված թփատեսակներով

Որպես օրինաչափություն՝ ենթանտառը հիմնականում կազմավորված է թփերի խառը տեսակներով, իսկ մակերեսները գնահատվել են թփերի կազմում գերակշռող տեսակներով:

Գույքագրման ընթացքում հաշվարկվել և քարտեզագրվել են անտառային պտղատու և հատապտղային տեսակների տարածվածությունը և հաշվարկային բերքը՝ ըստ անտառպետությունների և հատվածների: Գնահատումը կատարվել է դաշտային ուսումնասիրության և փորձագիտային եզրակացության, ինչպես նաև անտառտնտեսության համապատասխան մասնագետների և պահաբաժինների անտառապահների հետ քննարկումների արդյունքներով, իսկ ավելի հավաստի արդյունքների ստացման համար կպահանջվի ևս 2-3 տարիների աշնանային ուսումնասիրություններ:

Դաշտային գույքագրման արդյունքներով՝ անտառային պտուղ-հատապտուղներից ակնկալվող հաշվարկային մոտավոր բերքը գնահատվել է 6460,1 հեկտարի վրա տարեկան 50322կգ, որում գերակշռում են անտառային տանձը և մասուրը:

Հաշվարկային տնտեսական բերքի ընդհանուր քանակությունը թեև քիչ չէ, բայց անտառտնտեսության կողմից մեծ ծավալներով իրացումը իրատեսական չէ այն հիմնավորմամբ, որ անտառամերձ համայնքների բնակիչները օգտվում են ՀՀ անտառային օրենսգրքի 44-1 հոդվածով ընձեռնած իրավունքից՝ ազատորեն առանց որեւէ թույլտվության գտնվելու անտառներում՝ հանգստի և անձնական օգտագործման նպատակով վայրի պտուղ-հատապտուղներ հավաքելու համար, սակայն իրականում հավաքում են անձնական կարիքներից շատ ավելի, իսկ հաշվառումը գործնականում հնարավոր չէ իրականացնել, հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ ընտանիքի անդամները կարող են հավաքը իրականացնել տարբեր անտառամասերում (Աղյուսակ 43, քարտեզ 19):

Աղյուսակ 43. Անտառտնտեսությունում պտուղ-հատապտուղների մակերեսների և պաշարի (հաշվարկային տնտեսական բերք) բաշխվածությունը

| № | Պտուղ-հատապտուղներ | Անտառտնտեսությունում | |
|----------------|--------------------|----------------------|--------------|
| | | հա | կգ |
| 1 | Տանձ | 388,9 | 16916 |
| 2 | Խնձոր | 54,9 | 9367 |
| 3 | Ծիրան | 35,2 | 1500 |
| 4 | Սալոր | 1,7 | 765 |
| 5 | Շյոթ | 62,4 | 320 |
| 6 | Փշատ | 11,2 | 119 |
| 7 | Ընկուզենի հունական | 3,7 | 750 |
| 8 | Բալ | 30,0 | 210 |
| 9 | Մամուխ | 5,1 | 60 |
| 10 | Ազնի | 23,9 | 480 |
| 11 | Խաղող | 22,2 | 5510 |
| 12 | Մասուր | 5031,2 | 10060 |
| 13 | Մոշ | 7,9 | 120 |
| 14 | Ազնվամորի | 45,5 | 220 |
| 15 | Կոկոռ | 615,0 | 3075 |
| 16 | Հաղարջ | 121,3 | 850 |
| Ամբողջը | | 6460,1 | 50322 |

Հրազդանի անտառտնտեսության տարածքում հանդիպող ուտելի խոտաբույսերից շատերը վաղուց կիրառվում են մարդու կողմից:

Ուտելի և համեմունքային տեսակներին են պատկանում շուշանաբանջար պալարավոր, սնդրիկ, ավելուկ գանգուր, եղինջ երկտուն սիբեխ սովորական և այլ խոտաբույսերը: Սրանք օգտագործվում են ինչպես հում, այնպես էլ վերամշակված ձևով՝ աղցանների, թթու-մարինադների, հրուշակեղենի, ոգելից խմիչքների, թեյերի, հյութերի և այլնի պատրաստման ժամանակ:

Բնակչության կողմից սննդի համար առավել օգտագործվող խոտատեսակների մոտավոր պաշարները քարտեզագրվել և գնահատվել են դաշտային ուսումնասիրությունների, փորձագիտական եզրակացության և համապատասխան անձանց, ընդհուպ բույսեր հավաքողների ու ճանապարհներին վաճառողների հետ քննարկումների հիման վրա: Արդյունքում ընդհանուր 5438,6հա տարածքներում գնահատվել է ընդհանուր 23540կգ մոտավոր բերք (Աղյուսակ 44, քարտեզ 20):

Աղյուսակ 44. Հրազդանի անտառտնտեսության տարածքների ուտելի խոտաբույսերի պաշարներն՝ ըստ անտառպետությունների

| № | Ուտելի խոտաբույսերի անվանումը | Մակերեսը/բերքը, հա/կգ | | | | | | | Ընդամենը |
|---|-------------------------------|-----------------------|----------|---------|----------|-------|-------|----------|----------|
| | | Մեղրածոր | Ծաղկածոր | Արզական | Բուժական | Արզնի | Երևան | Էրեբունի | |
| 1 | Ավելուկ | | 13,4 | 7,0 | | | | | 20,4 |
| | | | 295 | 155 | | | | | 450 |
| 2 | Դաղձ | 4,8 | 21,3 | 5,1 | | 10,8 | 1,9 | 1,5 | 45,4 |
| | | 10 | 42 | 10 | | 21 | 4 | 3 | 90 |
| 3 | Եղինջ | 17,4 | 9,1 | 35,3 | | 63,8 | 13,2 | 10,4 | 149,2 |

| № | Ուտելի խոտաբույսերի անվանումը | Մակերեսը/բերքը, հա/կգ | | | | | | | Ընդամենը |
|-----------------|-------------------------------|-----------------------|--------------|---------------|--------------|--------------|-------------|-------------|---------------|
| | | Մեղրածոր | Ծաղկածոր | Արգական | Բուժական | Արգնի | Երևան | Էրեբունի | |
| | | 397 | 207 | 804 | | 1454 | 301 | 237 | 3400 |
| 4 | Շուշան | 19,3 | 31,7 | 20,7 | | | | | 71,7 |
| | | 431 | 707 | 462 | | | | | 1600 |
| 5 | Սիբեխ | | | | | | 33,9 | 6,5 | 40,4 |
| | | | | | | | 1007 | 193 | 1200 |
| 6 | Սնդրիկ | 849,5 | 451,3 | 566,1 | 79,3 | | | | 1946,2 |
| | | 4583 | 2435 | 3054 | 428 | | | | 10500 |
| 7 | Ուրց | 1547,7 | 435,9 | 773,1 | 193,2 | 215,4 | | | 3165,3 |
| | | 3080 | 868 | 1539 | 384 | 429 | | | 6300 |
| Ընդամենը | | 2438,7 | 962,7 | 1407,3 | 272,5 | 290,0 | 49,0 | 18,4 | 5438,6 |
| | | 8501 | 4554 | 6024 | 812 | 1904 | 1312 | 433 | 23540 |

Քաժին 8. ԷԿՈՀԱՄԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

Էկոհամակարգային ծառայությունները օգուտներ են, որոնք մարդիկ ստանում են էկոհամակարգերից՝ բարիքների և ծառայությունների տեսքով:

Ըստ TEEB-ի (Էկոհամակարգերի և կենսաբազմազանության էկոնոմիկա, <http://www.teebweb.org/>) մեթոդաբանության՝ անտառների էկոհամակարգային ծառայությունները դասակարգվում են հետևյալ 4 կատեգորիաների (դասերի)։

- 1) օգտակար արտադրանքի տրամադրման (ռեսուրսային, ապահովող/մատակարարման) ծառայություններ, էկոհամակարգային ծառայություններ, որոնք բնութագրում են էկոհամակարգերի կենսագործունեության նյութական և էներգետիկ արդյունքները (արգասիքները),
- 2) կարգավորող ծառայություններ, էկոհամակարգային ծառայություններ, երբ էկոհամակարգերը գործում են որպես կարգավորիչներ,
- 3) մշակութային (հոգևոր) ծառայություններ, ներառում է ոչ նյութական գեղագիտական, հոգևոր և ֆիզիոլոգիական բարիքները (օգուտները), որոնք մարդիկ ստանում են էկոհամակարգերից կամ էկոհամակարգերի հետ շփման արդյունքում,
- 4) նպաստող ծառայություններ - ծառայություններ, որոնք անհրաժեշտ են էկոհամակարգային մյուս ծառայությունների գործարկման (ապահովման, տրամադրման, մատուցման) համար:

Հրազդանի անտառտնտեսության համար կատարվել է կարգավորող ծառայություններից ածխաթթու գազի կլանման ծառայության գնահատում, մատակարարող ծառայություններից սննդի տրամադրման ծառայության գնահատում, մշակութային (հոգևոր) ծառայություններից էկոտուրիզմի ծառայության գնահատում:

8.1 Ածխաթթու գազի կլանման ծառայության գնահատում

Ածխաթթու գազի կլանման (կլիմայի փոփոխության մեղմացման) ծառայությունը հանդիսանում է անտառի կարևորագույն կարգավորող ծառայություններից մեկը:

Անտառային էկոհամակարգերում ածխածնի պարունակության հաշվարկի ժամանակ օգտագործված են հետևյալ կատեգորիաները և բնորոշումները.

- Վերգետնյա կենսազանգված - հողի մակերեսին գտնվող կենսազանգվածն է: Այն ներառում է բունը, կոճղը, ճյուղերը, կեղևը, սերմերն ու տերևները
- Ստորգետնյա կենսազանգված - հողի մակերեսից ներքև գտնվող կենդանի արմատների ամբողջ կենսազանգվածն է: Չեն հաշվվում շմմ-ից պակաս տրամագծով արմատները, քանի որ դրանք հնարավոր չէ փորձնական եղանակով տարբերել հողի օրգանական նյութից կամ անտառային թափվածքից
- Չորացած և տապալված բնափայտի կենսազանգված - ամբողջ անկենդան բնափայտային կենսազանգվածն է առանց անտառային թափուկի, կամ այն

հաշվվում է որպես չորացած կամ տապալված թափուկ, որը հողի վրա է կամ ծածկված է հողի շերտով: Չորացած կամ տապալված բնափայտը ներառում է հողի մակերեսին գտնվող բնափայտը, մեռած արմատները և 10սմ և ավելի տրամագծով կոճղերը:

- Անտառային թափուկ - 10սմ-ից պակաս տրամագծով բնափայտի անկենդան կենսազանգվածում, որը գտնվում է քայքայման տարբեր փուլերում, հանքային կամ օրգանական հողի մակարդակում: Այս կատեգորիայի մեջ են մտնում անտառային թափուկը, հումուսային և գոլորշառաջացնող շերտերը:

Կենսազանգվածի պաշարը և ածխածնի կուտակումը գնահատվել է կլիմայի փոփոխության խնդիրներով զբաղվող միջազգային խմբի կողմից մշակված ձեռնարկում առաջարկված մեթոդոլոգիական ցուցումների համաձայն (www.fao.org/forestry): Բների, վերգետնյա և ստորգետնյա կենսազանգվածի հաշվարկման համար օգտագործվել են կենսազանգվածի հաստատուն նշանակությունները և արմատ/ընձյուղ հարաբերակցությունը:

Այս մեթոդաբանությամբ հաշվարկել ենք Հրազդանի անտառտնտեսության անտառներում կուտակված ածխածնի քանակը, որը ներկայացվում է ստորև բերված աղյուսակներում (Աղյուսակ 45-49):

Աղյուսակ 45. Հրազդանի անտառտնտեսության՝ ըստ գերակշռող ծառատեսակների կենսազանգվածը (2022թ.)

| Տեսակը | Ծառուտի պաշարը (հազ. խմ) | Բազիսային խտությունը (տ/խմ) | Բների կենսազանգվածը (հազ. տ) | Կենսազանգվածի աման գործակիցը | Կենսազանգվածը (հազ. տ) | Արմատ/ընձյուղ հարաբերակցություն | Կենսազանգվածը (հազ. տ) |
|--|--------------------------|-----------------------------|------------------------------|------------------------------|------------------------|---------------------------------|------------------------|
| Սոճի | 83,14 | 0,538 | 44,73 | 1,4 | 974,27 | 0,23 | 224,08 |
| Կաղնի | 910,26 | 0,57 | 518,85 | | | | |
| Բոխի | 68,65 | 0,64 | 43,94 | | | | |
| Թեղի | 5,48 | 0,415 | 2,27 | | | | |
| Հացի | 4,09 | 0,648 | 2,65 | | | | |
| Կեչի | 46,71 | 0,63 | 29,42 | | | | |
| Կաղամախի | 9,96 | 0,557 | 5,55 | | | | |
| Լորենի | 60,71 | 0,557 | 33,81 | | | | |
| Բարդի | 12,23 | 0,557 | 6,82 | | | | |
| Այլ տեսակներ | 17,48 | 0,45 | 7,87 | | | | |
| Ընդամենը 2022թ. | 1218,7 | | 696,91 | | | | |
| Չորացած և տապալված բնափայտի կենսազանգված | 23 | 0,49 | | | | | 11,27 |

Աղյուսակ 46. Կենդանի և անկենդան կենսազանգվածում կուտակված ածխածնի հաշվարկը

| Կատեգորիա | Կենսազանգվածի պաշարը հազ. տոննա | ՔՁՈ ԿՓՄԽ գործակիցը | Ածխածնի պարունակությունը հազ. տոննա |
|--|---------------------------------|--------------------|-------------------------------------|
| Վերգետնյա կենսազանգված | 974,27 | 0,48 | 467,65 |
| Ստորգետնյա կենսազանգվածում | 224,08 | 0,47 | 105,32 |
| Չորացած և տապալված բնափայտի կենսազանգված | 11,27 | 0,46 | 5,18 |

Աղյուսակ 47. Հողում (30սմ) ածխածնի կուտակման հաշվարկը (հազ. տոննա)

| Հողի տիպը | Մակերեսը, հա | Ածխածնի կուտակումը՝ տոննա 1հա-ի վրա | Ածխածնի կուտակումը հազ. տոննա |
|---|--------------|-------------------------------------|-------------------------------|
| Հումուսի կուտակման բարձր հզորության (BAFM) հողերում | 16662,9 | 38 | 633,19 |

Աղյուսակ 48. Անտառային թափվածքում ածխածնի կուտակման հաշվարկը (հազ. տոննա)

| Անտառի մակերեսը, հազ. հա | Ածխածնի պարունակությունը անտառային թափվածքում՝ տոննա 1հա-ի վրա (թափվածքի հաստությունը 10սմ) | Ածխածնի կուտակումը, հազ.տոննա |
|--------------------------|---|-------------------------------|
| 16,663 | 28,2 | 469,83 |

Աղյուսակ 49. Անտառներում կուտակված ածխածինը (2022թ)

| Կատեգորիա | Ածխածնի պարունակությունը (հազ. տոննա) |
|--|---------------------------------------|
| Վերգետնյա կենսազանգվածում ածխածնի պարունակությունը | 467,65 |
| Ստորգետնյա կենսազանգվածում ածխածնի պարունակությունը | 105,32 |
| Ընդամենը՝ կենդանի կենսազանգվածում | 572,97 |
| Չորացած և տապալված բնափայտում ածխածնի պարունակությունը | 5,18 |
| Թափվածքում ածխածնի պարունակությունը | 469,83 |
| Ընդամենը անկենդան կենսազանգվածում | 475,01 |
| Հողում (30սմ խորության վրա) ածխածնի պարունակությունը | 633,19 |
| Ընդամենը ածխածնի կուտակում | 1681,17 |

Անտառտնտեսության 16662,9 հեկտար անտառածածկ տարածքում ածխածնի կուտակումը կազմում է մոտ 1681,17 հազար տոննա, կամ 1 հեկտարի հաշվով մոտ 100,9 տոննա:

Ածխածնի կուտակումը պայմանավորված է կենդանի կենսազանգվածի աճով, իսկ կորուստը պայմանավորված է անտառանյութի հատումներով, հրդեհներով, վնասատուների և հիվանդությունների հետևանքով կենսազանգվածի կորուստներով, ինչից և ստորգետնյա կենդանի կենսազանգվածը վեր է ածվում անկենդան կենսազանգվածի:

Ածխաթթու գազի կլանումը հաշվարկելու նպատակով որոշվում է հիմնական անտառկազմող և ուղեկցող ծառատեսակների միջին տարեկան աճը (m^3), այնուհետև, հիմք ընդունելով անտառագիտական ուսումնասիրություններից նշված ծառատեսակների բնափայտի բազիսային խտության գործակիցները, զանգվածը (կենդանի կենսազանգվածը) վերածվում է չոր նյութի (P_0): Տարբեր ծառատեսակների համար ստացված գործակիցները (բնափայտի բազիսային խտությունը) միջին կշռային մեթոդով վեր է ածվում միջին գործակցի, որոշվում է ածխածնի քանակը չոր նյութում ըստ տարբեր ծառատեսակների, որից հետո միջին կշռային մեթոդով դուրս է բերվում միջինը:

Հրազդանի անտառոտնտեսության անտառներում տարեկան միջին աճը կազմում է մոտ 21046,26 խտմ³: Արդյունքում ստացվում է տարեկան 5729,55 տ ածխածնի կուտակում և 21008,35 տ ածխաթթու գազի կլանում (Աղյուսակ 50):

Աղյուսակ 50. Տարեկան միջին աճը ըստ ծառատեսակների

| Տեսակը | Տարեկան միջին աճը (m^3) | Բազիսային խտությունը ($տ/m^3$) | Կենսազանգվածը | ԿՓՄԽ (IPCC) գործակիցը | Ածխածնի կլանումը, տոննա | CO ₂ (տ) |
|--------------|-----------------------------|----------------------------------|---------------|-----------------------|-------------------------|---------------------|
| Սոճի | 1581,24 | 0,538 | 850,71 | 0,48 | | C(տ)*44/12 |
| Կաղնի | 14218,65 | 0,57 | 8104,63 | | | |
| Բոխի | 1725,17 | 0,64 | 1104,11 | | | |
| Կաղամախի | 195,23 | 0,557 | 108,74 | | | |
| Կեչի | 791,68 | 0,63 | 498,76 | | | |
| Հացի | 116,77 | 0,63 | 73,57 | | | |
| Բարդի | 226,50 | 0,557 | 126,16 | | | |
| Թեղի | 109,86 | 0,415 | 45,59 | | | |
| Լորենի | 820,35 | 0,557 | 456,93 | | | |
| Այլ տեսակներ | 1260,81 | 0,45 | 567,36 | | | |
| Ընդամենը | 21046,26 | | 11936,56 | | | |

Անտառկառավարման պլանով նախատեսված են նաև անտառվերականգնման միջոցառումներ՝ 1145,6 հա անտառի վերականգնում: Հաշվի առնելով նախատեսվող վերականգնման միջոցառումների բնույթը վերականգնման համար առանձնացված տարածքներում, վերգետնյա կենսազանգվածի տարեկան աճը կկազմի մոտավորապես 1,15 տ/հեկտար կամ 0,552 տ/հա ածխածին (չոր զանգվածից ածխածին կորզելու Կլիմայի փոփոխության մասնագետների միջկառավարական խմբի (ԿՓՄԽ-IPCC) սահմանած պահպանման գործակիցը 0,46 է): Համապատասխան ընձյուղ/արմատ հարաբերակցությունը 0,23 է: Ըստ այդմ, ածխածնի սեկվեստրացիայի աճը ամեն հեկտարի հաշվով կլինի $0,552 + 0,552 \times 0,23 = 0,679$ տոննա/հեկտար կամ 2,49տ/հա ածխածնի երկօքսիդի համարժեք, եթե փոխակերպենք սա ածխածնի երկօքսիդի ($0,679 \times 44/12$ -ի):

Այսպիսով, համաձայն հաշվարկների, ածխածնի կլանման (սեկվեստրացիայի) առավելությունը 16662,9 հեկտար մակերեսով անտառների հաշվարկով կկազմի՝

0,679x1145,6=777,86 մետրական տ ածխածին կամ 2,49x1145,6=2852,54 մետրական տոննա ածխածնի երկօքսիդ:

8.2 Սննդի տրամադրման ծառայության գնահատում

Ազգաբնակչությունը հավաքում է հիմնականում ընկույզ, տանձ, խնձոր, մասուր, հաղարջ, կոկոռ, ազնվամորի՝ գլխավորապես անձնական և կենցաղային կարիքների համար: Այնուամենայնիվ կայուն կառավարման դեպքում անտառտնտեսության անտառները կարող են բավարարել նաև այլ տնտեսական կարիքներ:

Որպես օրինաչափություն՝ ենթանտառը հիմնականում կազմավորված է թփերի խառը տեսակներով, իսկ մակերեսները գնահատվել են թփերի կազմում գերակշռող տեսակներով:

Անտառտնտեսության տարածքում պտուղ-հատապտուղների գերակշռությամբ և մասնակցությամբ ծառուտներից ու ենթանտառից ակնկալվող բերքը գնահատվել է մոտ 50322կգ, շուկայական մոտավոր արժեքը՝ 9823,6 հազ.դրամ (Աղյուսակ 51):

Ուտելի խոտաբույսերի ընդհանուր պաշարը գնահատվել է մոտ 23540 կգ, ընդհանուր շուկայական մոտավոր արժեքը՝ 320144 հազար դրամ (Աղյուսակ 52):

Աղյուսակ 51. Անտառտնտեսության տարածքների պտուղ-հատապտուղային տեսակների մոտավոր պաշարների և հաշվարկային մոտավոր շուկայական արժեքի

| Անվանումը | Շուկայական գինը (դրամ/կգ) մատակարարի/ հավաքման տարածքում 2022թ | Տարեկան բերքը (կգ) | Ընդհանուր շուկայական արժեքը (հազ.դրամ) մատակարարի/ հավաքման տարածքում |
|---------------------|--|--------------------|---|
| Տանձ | 110 | 16916 | 1860,8 |
| Խնձոր | 80 | 9367 | 749,4 |
| Ծիրան | 250 | 1500 | 375,0 |
| Սալոր | 170 | 765 | 130,1 |
| Շիր | 80 | 320 | 25,6 |
| Փշատ | 300 | 119 | 35,7 |
| Հունական ընկույզենի | 800 | 750 | 600,0 |
| Կոկոռ | 1100 | 210 | 231,0 |
| Մամուխ | 450 | 60 | 27,0 |
| Ազնի | 600 | 480 | 288,0 |
| Խաղող | 140 | 5510 | 771,4 |
| Մասուր | 300 | 10060 | 3018,0 |
| Մոշ | 600 | 120 | 72,0 |
| Ազնվամորի | 1000 | 220 | 220,0 |
| Բալ | 130 | 3075 | 399,8 |
| Հաղարջ | 1200 | 850 | 1020,0 |
| Ընդամենը | | 50322 | 9823,6 |

Աղյուսակ 52. Անտառտնտեսության տարածքների ուտելի խոտաբույսերի հաշվարկային մոտավոր պաշարների և մոտավոր շուկայական արժեքի

| Անվանումը | Շուկայական գինը (դրամ/կգ) մատակարարի/հավաքման տարածքում 2022թ | Տարեկան բերքը (կգ) | Ընդհանուր շուկայական արժեքը (հազ.դրամ) մատակարարի/հավաքման տարածքում |
|-----------------|---|--------------------|--|
| Ավելյուկ | 1200 | 450 | 540 |
| Դաղձ (չոր) | 3000 | 90 | 270 |
| Եղինջ | 800 | 3400 | 2720 |
| Շուշան | 1200 | 1600 | 1920 |
| Սիբեխ | 1100 | 1200 | 1320 |
| Սինդրիկ | 1500 | 10500 | 15750 |
| Ուրց (չոր) | 4800 | 6300 | 30240 |
| Ընդամենը | 13600 | 23540 | 320144 |

8.3 Էկոտուրիզմ

Էկոտուրիզմը ճանապարհորդություն է բնության, բուսական և կենդանական աշխարհի, այնտեղ գտնվող պատմամշակութային հուշարձանների ուսումնասիրության և դրանց հետ շփման նպատակով: Էկոտուրիզմը նպաստում է բնական և մշակութային ժառանգության ճանաչմանն ու հասկանալուն և տեղի բնակչությանն այնքան շահույթ է բերում, որ մարդիկ գնահատեն ու պահպանեն շրջակա միջավայրը որպես եկամտի աղբյուր:

Էկոտուրիզմը նպաստում է էկոլոգիական գիտելիքների և տեղեկատվության տարածմանը, տարածքների էկոլոգիապես անվնաս օգտագործմանը, բնապահպանական և սոցիալ-տնտեսական համակարգերի միջև լարվածության թուլացմանը և դրանց ինտեգրմանը նպաստող գործնական և արդյունավետ միջոց: Էկոտուրիզմի անկյունաքարերն են.

- բնական և մշակութային ժառանգության պահպանություն,
- բնապահպանական կրթություն,
- տեղի բնակչության բարեկեցության բարձրացում,

Էկոտուրիզմի խնդիրները արգելավայրում և պահպանման գոտում հետևյալն են.

Բնապահպանական խնդիրներ

- էկոլոգիական պահպանություն, ներառյալ կենսաբազմազանության, հողերի, օդի որակի պահպանություն, ինչպես նաև ջրհավաք ավազանների կառավարում:

Մշակութային խնդիրներ

- տեղական բնակչության և այցելուների մոտ շրջակա միջավայրի վերաբերյալ գիտելիքների մակարդակի և իրազեկման բարձրացում
- տեղական բնական և մշակութային ժառանգության գնահատում
- կայուն տուրիզմը տեղական և ազգային մշակույթի մաս դարձնելը

Սոցիալական խնդիրներ

- տեղական բնակչության ապրուստի բարելավում և որակավորման բարձրացում,
- կայուն տուրիզմի գովազդում՝ որպես այլընտրանք մասսայական տուրիզմին,

- պահպանվող տարածքներ այցելելու և բավականություն ստանալու հնարավորության ընձեռնում հասարակության լայն շերտերի համար,
- տարածքների պահպանության համար աճող եկամուտների ապահովում:

Էկոտուրիզմի ծրագրերում սահմանվում են համապատասխան երթուղիներ՝ ընդգրկելով պետական արգելավայրի և դրան հարող այն տարածքները, որոնք ճանաչողական, ռեկրեացիոն կամ գեղագիտական առավել մեծ հետաքրքրություն են ներկայացնում (բնության և պատմության հուշարձաններ, գեղատեսիլ ու հետաքրքիր բնապատկերներով տարածքներ, կենդանիների և բույսերի դիտարկման հարմար տեղամասեր և այլն): Երթուղիները նախատեսվում են հաշվի առնելով բնապահպանական սահմանափակումները՝ խուսափելով խոցելի էկոհամակարգերի, վտանգված կամ հազվագյուտ կենդանիների ապրելավայրերի լայն ընդգրկումից:

Էկոտուրիզմի երթուղիների համար նախանշվում են այցելուների ցանկալի խմբերը, երթուղիների տևողությունը, թույլատրելի ծանրաբեռնվածությունը, ենթակառուցվածքների տեղաբաշխումը և տեղեկատվության տրամադրման անհրաժեշտ միջոցները:

Էկոտուրիզմի սպասարկման աշխատանքների կազմակերպման նպատակով պետք է ստեղծվի զբոսաշրջության տեղեկատվական կենտրոն, տեղադրվի փայտաշեն հարմարավետ տնակ անտառտնտեսության կենտրոնական մասնաշենքի հարևանությամբ (Նկար 2) նախատեսվեն տուրիստական սարքավորումներ և հանդերձանք (հեռադիտակներ, ձիեր, թամբեր, վրաններ, քնապարկեր, դաշտային սարքավորումներ): Էկոտուրիզմի արդյունավետ կազմակերպման կարևոր պայմաններից մեկը սպասարկող ենթակառուցվածքի ստեղծումն է (տեղեկատվական կենտրոն, կացարաններ, սննդի և վաճառակետեր, դիտակետեր, տաղավարներ, ճանապարհներ, արահետներ, տեղեկատվական ցանց, կենցաղային սպասարկման ապահովում, ուղեփակոցներ, ցուցավահանակներ և այլն), որոնց սպասարկումը պետք է լինի շարունակական: Ենթակառուցվածքը պետք է նախագծվի, կառուցվի և սպասարկվի շրջակա բնական և մշակութային միջավայրին համահունչ, լինի խիստ սահմանափակ, փոքրածավալ և հնարավորության դեպքում տեղադրվի արգելավայրի սահմաններից դուրս (բացառությամբ էկոտուրիզմի երթուղիների վրա նախատեսվածները): Մարմարիկ գետի ավազանը յուրահատուկ ֆլորիստիկ շրջան է և աչքի է ընկնում կենսաբազմազանության բարձր պոտենցիալով:

Դաշտային ուսումնասիրություններում առանձնակի ուշադրություն է դարձվել զբոսաշրջության պոտենցիալի գնահատմանը՝ առանձնացվել են մշտական հոսքով աղբյուրները, որոնց շրջակայքում հնարավոր է ստեղծել հանգստի պայմաններ, նշագծվել են զբոսաշրջության հնարավոր երթուղիները (Քարտեզ 21):

Աղյուսակ 53. 2023-2032 թվականների էկոզբոսաշրջության միջոցառումների պլան

| N ^o | Գործողություն | Գումարը, (դրամ) | Ֆինանսավորման աղբյուրներ |
|-----------------|---|-----------------|---------------------------------|
| 1 | Այցելուների կենտրոնի ստեղծում անտառտնտեսության մասնաշենքի հարակից տարածքում (փայտաշեն տնակի կառուցում) և հագեցում տեղեկատվական և բացատրական նյութերով | 6500000 | Պետական բյուջե և այլ աղբյուրներ |
| 2 | Էկոտուրիզմի ծառայությունների մատուցման անհրաժեշտ միջոցների ձեռքբերում (ծի-5 հատ, վրան-10 հատ, լեռնային հեծանիվներ և այլ գույք-ինվենտարներ) | 4500000 | Պետական բյուջե և այլ աղբյուրներ |
| 3 | Տեղեկացնող և բացատրական նշանների պատրաստում և տեղադրում զբոսաշրջային երթուղիների երկայնքով | 1500000 | Պետական բյուջե և այլ աղբյուրներ |
| 4 | Գովազդային նյութերի պատրաստում հրատարակում և տարածում | 2000000 | Պետական բյուջե և այլ աղբյուրներ |
| 5 | Տուրօպերատորների և սպասարկող անձնակազմի համար դասընթացների և ճանաչողական այցի կազմակերպում | 3500000 | Պետական բյուջե և այլ աղբյուրներ |
| Ընդամենը | | 18000000 | |



Նկար 2. Այցելուների կենտրոն

Նկարը համացանցից

Հարուստ բնությունը, մաքուր օդն ու ջուրը, բազմաթիվ պատմամշակույթային կառույցների առկայությունը, օրգանական սնունդը հրաշալի նախադրյալներ են ստեղծում այս տարածքում տուրիզմի զարգացման համար:

Այստեղ հայտնաբերված են տարբեր ժամանակաշրջանների կիկլոպյան ամրոցներ, միջնադարյան քարանձավային բնակավայրեր, գյուղատեղիներ, վիշապաքարեր, վաղ, միջին և ուշ միջնադարյան վանական համալիրներ, փոքրիկ մատուռներ և խաչքարեր, որոնք էապես կնպաստեն տուրիզմի զարգացմանը:

Պատմամշակութային տեսանկյունից Կոտայքի մարզն ունի մեծ ներուժ: Մարզում են գտնվում 3208 պատմամշակութային հուշարձաններ՝ 811 պահպանական միավորով, 2640 պատմամշակութային անշարժ հուշարձաններ: Մարզում կատարված են 18 հնագիտական պեղումներ, բացված են քարեդարյան կայաններ, նախամարդու քարանձավներ, բրոնզեդարյան դամբարանադաշտեր, կիկլոպյան ամրոցներ, իսկ մարզում վանքերից 25-ը գտնվում են Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնի տնօրինության տակ: Մարզում կան ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի համաշխարհային մշակութային ժառանգության ցանկում որպես նյութական արժեք ներառված հուշարձաններ, որոնցից են Գեղարդավանքը, Գառնիի հեթանոսական տաճարը:

Ստորև ներկայացվում է տեղեկատվություն՝ Հրազդանի անտառտնտեսության և հարակից համայնքների վարչական տարածքներում ՀՀ կառավարության կողմից 2002թ.-ին հաստատված (2007թ.-ի խմբագրմամբ) առավել հետաքրքրություն ներկայացնող պատմամշակութային հուշարձանների վերաբերյալ (Աղյուսակ 54):

Աղյուսակ 54. Պատմամշակութային հուշարձաններ

| Բնակավայրը | Հուշարձանը | Ժամանակաշրջանը | Գտնվելու վայրը |
|-------------|---------------------------------------|---------------------|---|
| Հրազդան | Ամրոց, դամբարանադաշտ | Ք.Ա. 2-1 հազարամյակ | Քաղաքից 2,5կմ հվ-ալ, Բերդի դար սարի գագաթին |
| | Մաքրավանք եկեղեցի | 13դ | Մաքրավան թաղամաս |
| | Սբ. Աստվածածին եկեղեցի | 12դ | Կաքավաձոր թաղամաս |
| | Մայրավանք եկեղեցի | 7-12դդ. | Սոլակ գյուղից 3կմ հս-ամ |
| | Սբ. Ստեփանոս (Սբ. Աջ) վանական համալիր | 10-14դդ. | Աղբյուրակ թաղամասից 4կմ հս-ամ |
| | Սբ. Աստվածածին եկեղեցի | 11-13 դ. | Վանատուր թաղամաս |
| | Քարավանատուն | 13 դ. | Վանատուր թաղամաս |
| Արսլան | «Դարանի» ամրոց | Ք.Ա. 3-1 հազարամյակ | Էլար թաղամաս |
| | Առինջ գյուղի բերդ | 1501թ | Առինջ գյուղի մոտ |
| | Ձագավանք | 7դ | Առինջ գյուղից ալ |
| | Պտղնավանք | 6-7դդ. | Պտղնի գյուղում |
| | Գյուղատեղի «Ելիջա» | 12-20դդ. | Բալախովիտ գյուղից ալ |
| | Եկեղեցի Սբ. Նշան Ծիրանավոր | 6դ | Արամուս գյուղի մեջ |
| Բյուրեղավան | Բացօթյան կայանների համալիր | քարի դար | քաղաքի հարավային մասում, Ճաթկոան տեղամաս |
| | Գյուղատեղի | 5-15դդ. | Նուռնուս գյուղից ամ, Հրազդան գետի ձախ ափին |
| Նաիրի | Սբ. Աստվածածին եկեղեցի | 1301 թ. | Եղվարդ քաղաքի կենտրոնական մասում |

| Բնակավայրը | Հուշարձանը | Ժամանակաշրջանը | Գտնվելու վայրը |
|------------|---|----------------|--|
| | Եկեղեցի և գերեզմանոց | 5-17դդ | Եղվարդ քաղաքի արևմտյան եզրին |
| | Թեղենյաց վանական համալիր | մոտ 8դ | Բուժական գյուղից 3կմ հս |
| | Եկեղեցի Ջորավար (Սբ. Թեոդորոս, «Ղարղավանք») | 7դ | Ջորավան գյուղից 1,5կմ ամ |
| Ծաղկաձոր | Կեչառիսի վանք | 11դ | Ծաղկաձոր քաղաքում |
| | Եկեղեցական համալիր Սբ. Հարություն | 1220թ | Կեչառիս վանական համալիրից 120 մ ամ |
| | Օրբելի եղբայրների թանգարան | 1972թ | Ծաղկաձոր քաղաքի կենտրոնում |
| | Դամբարանադաշտ | վաղ միջնադար | «Խաչեր» հնավայր, Ծաղկաձոր քաղաքի հվ-ամ մասում |
| | Թեժառույթի վանք | 1190թ | Մեղրաձոր գյուղից 1կմ հվ-ամ |
| | Սբ. Աստվածածին եկեղեցի | 1881թ | Մեղրաձոր գյուղի մեջ |
| | Այոս Գեորգիոս հունական եկեղեցի | 19դ | Հանքավան գյուղի մեջ |
| | Վանական համալիր Արտավազավանք | 6-7դդ | Արտավազ գյուղից 0,5կմ ալ |
| | Սբ. Աստվածածին եկեղեցի | 17դ | Աղավնաձոր գյուղի ալ մասում |
| Չարենցավան | Բջնիի բերդ | 10-11դդ | Բջնի գյուղի մեջ |
| | Սբ. Աստվածածին եկեղեցի | 1031թ | Բջնի գյուղի մեջ |
| | Սբ. Մինաս եկեղեցի | ուշ միջնադար | Բջնի գյուղից 2կմ հս-ամ |
| | Նեղուցի վանք | 10-11դդ | Արզական գյուղից 1կմ հս-ամ |
| | Գիուկի վանք | 13-14դդ | Արզական գյուղից 3կմ հս |
| | Սբ. Աստվածածին (Չորուտի վանք) | 1207թ | Արզական գյուղից 4կմ հս |
| | Եկեղեցի «Փրի վանք» | 10-11 դդ. | Արզական գյուղից հս-ամ, «Նաիրի» հանգստյան տան տարածքում |
| | Եկեղեցական համալիր (Վարդան Ջորավար եկեղեցի) | 10-19դդ (901թ) | Ալափարս գյուղի մեջ |
| | Եկեղեցի Սբ. Աստվածածին | 1891-1897 թթ. | Ալափարս գյուղի մեջ |
| | Եկեղեցի Սբ. Հովհաննես | 7դ | Ալափարս գյուղի մեջ |
| | Վանական համալիր Կարենիս (Մաթևոս և Անդրեաս առաքյալների վանք) | 6-7դդ | գյուղի մոտ, Գյումուշ ՀԷԿ-ից հս, Հրազդանի ձորում |
| Գառնի | Արարատի կամար (Չարենցի կամար) | 1957թ | Ողջաբերդ գյուղում, Երևան-Գառնի ճանապարհի աջ կողմում |
| | Քարայր կացարանների համալիր | 10-15դդ | Ողջաբերդ գյուղի հս մասում |
| | Գեղարդավանք | 4դ | Գառնի-Գողթ ճանապարհին |
| | Հեթանոսական տաճար | Ք.Ա. 2166թ | Գառնի գյուղի հվ մասում |
| | Սբ. Աստվածածին | 17-19դդ | Գառնի գյուղի ալ մասում |
| Ակունք | Պողոս-Պետրոս եկեղեցական համալիր | 12-13դդ | Ակունք գյուղից 2կմ հս-ալ, Հատիս լեռան ստորոտին |
| | Սբ. Մինաս (Կապտավանք) | 1349թ | Կապուտան գյուղի հս մասում, բարձունքին |
| | «Աստղաբերդ» ամրոց | վաղ միջնադար | Հատիս գյուղից 5կմ հս |

| Բնակավայրը | Հուշարձանը | Ժամանակաշրջանը | Գտնվելու վայրը |
|------------|---|-------------------------|--|
| | Սբ. Կարապետ | 17-19դդ | Զառ գյուղի հս մասում |
| | Գյուղատեղի «Ձիթխաց» | 10-14դդ | Զառ գյուղից 1 կմ ալ |
| | Ժայռապատկերների համալիր | Ք.Ա. 5-3 հազ | «Վերին սարատեղ» վայրում |
| | Ավագ Սբ. Նշան մատուռ | 1910թ | Կոտայք գյուղի հս մասում |
| | Սբ. Աստվածածին եկեղեցի | 1886թ | Նոր Գյուղ գյուղի մեջ |
| Արզնի | «Արզնի» Առողջարանի համալիրը | 1932թ | Հրազդանի ծորում |
| | Եկեղեցի Սբ. Մարիամ Աստվածածին (ասորական) | 1881թ | գյուղի ամ մասում |
| Նոր Հաճըն | Հուշարձան նվիրված Հաճնի 1920 թ. ինքնապաշտպանությանը | 1974թ | Նոր Հաճըն քաղաքի կենտրոնում |
| | Քարայր-կացարանների համալիր | քարի դար-միջնադար | Նոր Գեղի գյուղի հս եզրին, Հրազդանի կիրճի աջ և ձախ ափին |
| | Համալիր Գյումուշ ՀԷԿ-ի | 1953թ | Հրազդանի ծորում |
| | Քարայր-կացարանների համալիր | հին քարի դար-միջնադար | Արել գյուղից հվ, Հրազդան գետի աջ ափին |
| | Քարայր-կացարանների համալիր «Քարաշամբ» | քարի դար-միջնադար | Հրազդանի կիրճի աջ ափին |
| | Ամրոց «Թղիթ» | Ք.ա. 13-9 դդ., միջնադար | Թեղենիք Արայի լեռան լանջին, գյուղից 2,5 կմ ամ, |
| Ջրվեժ | Եկեղեցի Սբ. Աստվածածին (Կաթողիկե) | 1891թ | Ջրվեժ գյուղի հվ եզրին |
| | Վանական համալիր | 5-15դդ | Ջրվեժ գյուղից 2կմ ալ, «Քոսաղբյուր» վայրում |

Տուրիստական ծառայությունների զարգացումը (ուղիներ, ձիարշավներ, քայլարշավներ, տեսարժան վայրեր, հյուրանոցային և հյուրատնային ծառայություններ և այլ) լրացուցիչ լուրջ ներդրում կարող է ունենալ համայնքային զարգացման մեջ: Ներկայումս նման ծառայություններ հիմնականում հասանելի չեն: Բոլոր համայնքներում կան տուրիստական գրավչության վայրեր, այն է՝ բնական և պատմամշակութային բազմաթիվ հուշարձաններ, ավերակներ, ձիարշավի և քայլարշավի հնարավորություններ, եկեղեցիներ և այլ տեսարժան վայրեր, սակայն այս հնարավորությունները նպատակային չեն օգտագործվում:

Էկոզբոսաշրջության զարգացման հարցում կարևոր է էկոզբոսաշրջության այնպիսի կառավարումը, որը կկանխարգելի այցելությունների հնարավոր բացասական ազդեցությունները բնական էկոհամակարգերի և տեսակների վրա: Ընդհանուր առմամբ էկոզբոսաշրջությունը կարող է ներդրում ունենալ անտառների կայուն կառավարմանը:

Բաժին 9. ԱՆՏԱՌՎԵՐԱԿԱՆԳՆՄԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐ

Հրազդանի անտառտնտեսության ներկայիս սահմաններում անտառմշակույթների հիմնման աշխատանքներ իրականացվել են դեռևս նախորդ դարի 50-ական թվականներից:

1990թ. գույքագրմամբ անտառմշակույթների ընդհանուր մակերեսը կազմել է 2064 հա, նույն թվում միակցված սաղարթով անտառմշակույթները՝ 1338հա, չմիակցված սաղարթով՝ 726հա, բացի նշվածից 49,0 հեկտար սաղարթի տակ հիմնված հիմնված սոճի ծառատեսակ, որը գույքագրման ընթացքում չի հայտնաբերվել:

2022թ. գույքագրմամբ անտառմշակույթների ճշտված մակերեսը կազմել է ընդհանուր 1625,3հա, չմիակցված սաղարթով անտառմշակույթները՝ ընդամենը 19,4հա:

Անտառմշակույթների վիճակը գնահատվել է լավ՝ 275,1հա (16,9%), բավարար՝ 733,6հա (45,2%) և անբավարար՝ 616,6 հա (37,9%):

Անտառմշակույթների վիճակը պատկերող նշված ցուցանիշները հիմնականում կապված են կլիմայական ընդգծված փոփոխությունների և հիվանդություններով ու վնասատուներով վնասվածության հետ, ինչը առավել ընդգծված է սոճու անտառմշակույթներում:

Անտառտնտեսությունում մինչև 25° թեքության նոսրուտները, հատված, հրդեհված, չվերականգնված տարածքները և անտառային բացատներն ու պարապուտ տարածքները զբաղեցնում են 3233հա, որտեղ հիմնականում իրականացվում են անտառմշակութային աշխատանքները: 30°-ից բարձր թեքությունների վրա նշված տարածքները թողնվել են բնական վերականգնման տակ (Աղյուսակ 55):

Աղյուսակ 55. Ոչ անտառածածկ մակերեսների տեղաբաշխումն ըստ լանջի թեքության աստիճանի և միջին բոնիտետային դասի

| Լանջի թեքությունը | Միջին բոնիտետը | Հրդեհված, մահացած տնկարկ | Նոսրուտներ | Բացատներ և պարապուտներ | Ընդամենը |
|-------------------|----------------|--------------------------|---------------|------------------------|---------------|
| Մինչև 5° | 4,5 | 36,6 | 24,3 | 202,3 | 263,2 |
| 6-10° | 5,2 | 29,5 | 115,5 | 317,6 | 462,6 |
| 11-15° | 5,2 | 51,0 | 128,1 | 477,2 | 656,3 |
| 16-20° | 4,9 | 20,8 | 249,6 | 576,3 | 846,7 |
| 21-25° | 4,9 | 18,6 | 460,8 | 524,8 | 1004,2 |
| 26-30° | 5,2 | 62,1 | 531,3 | 581,0 | 1174,4 |
| 31-35° | 5,4 | 75,1 | 725,9 | 571,3 | 1372,3 |
| 36°-ից բարձր | 5,5 | | 74,9 | 25,9 | 100,8 |
| Ամբողջը | 5,1 | 293,7 | 2310,4 | 3276,4 | 5880,5 |

2023-32 թվականների համար նախատեսվում են անտառհիմնման միջոցառումներ նոսրուտներում, բացատներում, պարապուտ տարածքներում և մահացած տնկարկներում՝ ընդհանուր 967,8 հեկտարի վրա, նույն թվում բացատներում և պարապուտ տարածքներում 562,9հա, նոսրուտներում՝ 404,9հա: Ցածր լրիվության ծառուտների լրիվության և արտադրողականության բարձրացման միջոցառումներ նախատեսվում է վերականգնման միջոցառումներ ընդամենը 172,1 հեկտարի վրա՝ հարթակների պատրաստման եղանակով՝ լրացուցիչ սերմերի ցանքով, ինչպես նաև առանձին տարածքներում խրամատներում բուսակների կամ փոսերում տնկիների տնկման եղանակներով, չմիակցված սաղարթով անտառմշակույթների լրացում՝ 2հա և այգիներում լրացում 3,7հա:

Բնական վերականգնման օժանդակման նպատակով նախատեսվում է 30000զժմ ցանկապատում, որի արդյունքում շուրջ 3500 հեկտար անտառներում կկանխվի արտաքին բացասական ազդեցությունները. անասունների մուտքը և այլն, ինչն էլ կնպաստի բնական վերականգնմանը: Նախատեսվող ցանկապատումն ըստ անտառպետությունների ունի հետևյալ տեսքը. Մեղրածորի - 10000զժմ, Ծաղկածորի - 4000զժմ, Արզականի - 3000զժմ, Բուժականի - 7000զժմ, Արզնիի - 4000զժմ, Երևանի - 1000զժմ, Էրեբունու - 1000զժմ:

9.1. Անտառաճեցման պիտանելիության դասակարգում

Անտառվերականգնման միջոցառումների նախագծման ժամանակ հաշվի է առնվել տարբեր անտառային տիպերում և հողային կատեգորիաներում բնական վերածի ընթացքը և անտառաճման պայմանները: Անտառհիմնման, ինչպես նաև ագրոտեխնիկական միջոցառումների նախագծման համար հիմք են ընդունում հողային բերրիության և անտառաճեցման պիտանելիության դասակարգումը՝

- Անտառաճեցման պիտանելիության առաջին խմբի մեջ են մտնում մինչև 20° թեքության լանջերը, հողերը հզոր կամ միջին հզորության են, մայրական ապարների ելքը մինչև 20%: Այս պայմաններում կարող են աճել արժեքավոր, արագաճ, երկարակյաց անտառային, ինչպես նաև պտղատու տեսակներ:

- Երկրորդ խմբի մեջ են ներառվում ավելի փոքր հզորություն ունեցող հողերը, համեմատաբար վատ անտառաճեցման պայմաններով, այն է միջին աստիճանի քարքարոտ, մայրական ապարների ելքը 20-40%, միջին հզորության, մինչև 35° թեքության լանջերի վրա գտնվող տարածքները: Նշված պայմաններում բարձրարժեք տեսակները աճի և արտադրողականության տեսանկյունից զիջում են I-ին խմբին:

- Երրորդ խմբի մեջ մտնող հողային պայմաններում անտառաճեցման հնարավորությունները սահմանափակ են, որտեղ աճում են սահմանափակ տեսակների ծառաթփատեսակներ, որոնք պահանջկոտ չեն հողակլիմայական պայմանների նկատմամբ:

• Չորրորդ խմբի մեջ են մտնում հողային պայմանների այն տարբերակները, որոնք բավարար չեն անտառաճեցման համար, այսինքն շատ ուժեղ քարքարոտ են, իսկ մայր ապարի ելքը կազմում է 60% և ավելի:

9.2. Անտառապատման և անտառվերականգնման եղանակներ

Կախված անտառհիմնվող տարածքի տեղադրությունից, վիճակից, աճեցվող ծառատեսակների կենսաբանական առանձնահատկություններից, անտառապատման նպատակից նախատեսվում են սերմերի ցանքի կամ տունկի եղանակով:

Ցանքի եղանակով հիմնված տնկարկը սովորաբար ավելի երկարակյաց և կենսաբանորեն ավելի կայուն է, սակայն առաջին տարիներին մեծ է կախվածությունը բնական պայմաններից և սերմերի ծլունակությունից, բուսակները ենթակա են ոչնչացման կլիմայական պայմանների տատանումների հետևանքով, ինչպես նաև մոլախոտերի հետ միաժամանակ աճման պայմաններում ցածր է մրցակցությունը: Տնկման առավելությունը կայանում է նրանում, որ տնկիները առաջին տարիներին ավելի արագ են աճում, քանի որ իրենց դանդաղ աճման շրջանը անցել են տնկարանում, ավելի քիչ են տուժում մոլախոտերի հետ պայքարում, ինչպես նաև քիչ են վնասվում կրծողների և թռչունների կողմից:

Դաշտային ուսումնասիրության արդյունքներով, հաշվի առնելով անտառաճման պայմանները և ծառատեսակի կենսաբանական առանձնահատկությունները, ընտրվել են համապատասխան անտառվերականգնման եղանակները, հիմնման սխեմաները և հաշվարկվել են տնկանյութի ու սերմերի պահանջը:

Անտառհիմնումը հիմնականում նախատեսվում է խրամատային եղանակով՝ կիրառելով սերմնաբուսակների տնկման և սերմերով ցանքսի եղանակը, իսկ խոշոր տնկանյութով համեմատաբար հարթ տարածքներում հիմնելու դեպքում՝ փոսային եղանակով: Խրամատների երկարությունը, կախված հողատեսքից և մայր ապարների ելքի աստիճանից, նախատեսվում է 1500-4000 գծմ/հա:

Անտառվերականգնում նախատեսվում է ցածր լրիվության ծառուտների լրիվության և արտադրողականության բարձրացման նպատակներով և իրականացվում են մայր սաղարթի տակ ցանքսի կամ տնկման եղանակներով: Որոշ հատվածներում, որտեղ բնական պատուհանները համեմատաբար մեծ են և ընդգրկում են մակերեսի ոչ պակաս 40%-ը, անտառաճեցման նպաստավոր պայմանների առկայության դեպքում, նախատեսվում է տնկման եղանակով:

Բնական վերականգնման օժանդակում իրականացվում է ցանկապատման և հանքայնացման եղանակով, նախատեսվում է հարթակներով (1x1մ) լրացուցիչ սերմերի ցանքսով, որոնց քանակությունը կախված ծառուտի լրիվությունից, մայր ապարների ելքից և առկա բնական վերաճի քանակությունից, նախատեսվում է 500-1000 հատ 1 հեկտարում:

9.3. Անտառմշակույթների հիմնման ժամանակ նախատեսվող սխեմաները

ա) Կաղնի խոշորատէջ

• Կաղնու սերմերի ցանքսով (հիմնական տեսակ) և հացենի սովորական, թխկի սրատերև, կեչի, թխկի դաշտային և բարձր լեռնային, թեղի խորդուբորդ, լորենի՝ տնկիներով (ուղեկցող տեսակներ): Հողի նախապատրաստումը հատկապես 20° –ից բարձր թեքությունների վրա խրամատներով (0.5×0.35 մետր), երկարությունը սովորաբար վերցվում է 10 մետր, հորիզոնական ուղղությամբ 2 մետր ընդհատումով: Խրամատների ընդհանուր երկարությունը 1 հեկտարում, կախված մայր ապարների ելքի տոկոսից, նախատեսվել է 1500-4000 գծմ: Մեկ ցանքաստեղում առաջարկվում է 3-5 սերմ:

• Կաղնու բուսակներով (հիմնական տեսակ) և հացենի սովորական, թխկի սրատերև, թխկի դաշտային և բարձր լեռնային, թեղի խորդուբորդ, կեչի, լորենի՝ տնկիներով (ուղեկցող տեսակներ) փոսերով մինչև 15° թեքությունների վրա, միջջարքայինը 2,5 կամ 3մ, միջբուսայինը՝ 1մ սխեմայով:

բ) Սոճու անտառմշակույթների հիմնում, առաջարկվում է հիմնել սոճու 2 և ոչ ավել 3 տարեկան սերմնաբուսակներով, որի դեպքում հողի նախապատրաստման, տնկման և խնամքի ագրոտեխնիկական պահանջների բավարարման դեպքում ապահովվում է բարձր կաչողունակություն և ընթացիկ աճ: Հաշվի առնելով սոճուտներում, հատկապես սաղարթային հրդեհների առաջացման դեպքում հրդեհաշիջման աշխատանքների մեծ դժվարությունները և հնարավոր կորուստները, հրդեհների տարածումը կանխելու նպատակով նախատեսվում է խրամատային եղանակով հիմնել 2 շարք սոճի, յուրաքանչյուր 3-րդը լայնատերևավոր ծառատեսակների տնկիներով:

գ) Փոսերով հողի նախապատրաստումը ($0,5 \times 0,5 \times 0,5$ մետր) նախատեսվում է լանջերի մինչև 15° թեքություններում, համեմատաբար խոշոր տնկանյութով հիմնադրման համար 3×3 սխեմայով՝ անտառային տանձենու և խնձորենու կամ անտառային կեռասենու համար:

• Անտառային տանձենին և խնձորենին փոսային եղանակով 3×3 մ սխեմայով:

դ) Անտառվերականգնումը նախատեսվում է նաև ցածր լրիվության ծառուտների լրիվության և արդյունավետության բարձրացման նպատակով: $0,3-0,4$ լրիվության անտառներում մայր սաղարթի տակ համեմատաբար բարձր թեքությունների վրա խրամատներով, սերմերի ցանքսով, ինչպես նաև բնական վերականգնման օժանդակման միջոցառումներ մինչև 25° թեքության լանջերում, հանքայնացման եղանակով, որի դեպքում պատրաստում են հարթակներ (1×1 մետր), վերցվում է խաշամը, կատարվում է փխրեցում և հարթակների 4 անկյուններում ցանվում սերմերը:

Խրամատների ընդհանուր երկարությունը և հարթակների քանակությունը որոշվում է հաշվի առնելով ծառուտի լրիվությունը, առկա բնական վերածի քանակությունը և մայր ապարների ելքի տոկոսը: Այս տեսանկյուններով նախատեսվող հարթակների թիվը կազմում է 500-1000 հատ, որը ապահովում է

համապատասխանաբար 2000-4000 ցանքատեղ, ընդ որում անմիջական մայր սաղարթի տակ սերմերի ցանքս չի կատարվում, այլ կատարվում է սերմերի տարածման գոտուց դուրս:

Ցանկապատի պատրաստում նախատեսվում է ինչպես անտառմշակույթների հիմնում նախատեսած տարածքներում, այնպես էլ բնական վերականգնման օժանդակման միջոցառումներ նշանակած տարածքներում՝ անասունների մուտքը կանխելու նպատակով և նախատեսվում է մետաղյա փշալարով, իսկ սյունները փայտից, որոնց հիմքային մասը մշակվում է ձուլով:

Ագրոտեխնիկական միջոցառումներից կարևորվում են անտառմշակույթների խնամքի աշխատանքները:

Անտառագիտական հասկացողությամբ անտառմշակույթները բավարար կաչողականություն, աճ և արտադրողականություն ապահովում են հիմնման տարում և հաջորդող 4-5 տարիներին 15 անգամ կատարված խնամքի դեպքում, ընդ որում հիմնան տարում (գարուն) կատարվում է քաղհան փխրեցում 5 անգամ, 2-րդ տարում՝ 4 անգամ, 3-րդ – 3, 4-րդ – 2 և 5-րդ տարում – 1 անգամ:

Տնկարանում ցանքսի համար, անտառմշակույթների հիմնման, ինչպես նաև բնական վերականգնման օժանդակման նպաստման անհրաժեշտ սերմերի պահանջը բավարարելու նպատակով առանձնացվել է անտառսերմնային մշտական տեղամասեր՝ ընդհանուր հաշվով 421,4հա, նույն թվում Մեղրածորի անտառպետությունում՝ 199,3հա, Ծաղկածորի անտառպետությունում՝ 35,9հա և Արզականի անտառպետությունում՝ 186,2 հա: Անտառսերմնային տեղամասերի ընդհանուր մակերեսի 54,6%-ը (230,4հա) կաղնու տեղամասերն են, սոճին զբաղեցնում է 73,2 հա (17,4%), կեչին՝ 48,9հա (11,6%), լորենին՝ 57,5հա (13,6%): Որոշ տեսակների սերմերը հնարավոր է հավաքել ծառուտի կազմում նրանց ներկայացվածությունից (Աղյուսակ 56):

Աղյուսակ 56. Տեղեկագիր անտառսերմնային մշտական տեղամասերի

| № | Անտառպետության անվանումը | Գլխավոր ծառատեսակը | Քառուկուսու N | Հատվածի N | Մակերեսը, հեկտար | Ծառուտի կազմը | Լանջի թեքությունը | ԾՄԲ | Բոնիտեղը | Լրիվությունը | Մաքիքը | | |
|---|--------------------------|--------------------|---------------|-----------|------------------|---------------|-------------------|------|----------|--------------|--------|--|--|
| 1 | Մեղրածորի | Կաղնի | 4 | 6 | 7,5 | 4կ2բ1թս1կչ | Հս- 30 | 2025 | 4 | 1 | 75 | | |
| | | | 9 | 13 | 6,5 | 5կ3լ1թս1կչ | Հս-ալ 30 | 1970 | 4 | 1 | 70 | | |
| | | | 13 | 44 | 8,4 | 6կ3լ1թս+հց+կչ | Հս-25 | 2000 | 4 | 1 | 70 | | |
| | | | 19 | 58 | 4,9 | 7կ2բ1հց+կչ | Հս-ալ 25 | 2100 | 4 | 1 | 80 | | |
| | | Ընդամենը | | | 27,3 | | | | | | | | |
| | | Սոճի | 3 | 63 | 1,6 | 10ս+թս | Հվ-ալ 30 | 2050 | 3 | 1 | 45 | | |
| | | | 4 | 2 | 4,9 | 10ս+կ+թս | Հս-20 | 1950 | 1 | 1 | 45 | | |
| | | | 13 | 21 | 0,5 | 10ս | Հս-ամ 25 | 1835 | 3 | 1 | 55 | | |
| | | | 15 | 10 | 10,3 | 10ս | Հվ-ալ 25 | 2020 | 3 | 1 | 60 | | |

| № | Անտառապետության անվանումը | Գլխավոր ծառատեսակը | Քառուկուսու N | Հատվածի N | Մակերեսը, հեկտար | Ծառատի կազմը | Լանդի թեքությունը | ԾՄԲ | Բունիտերը | Լրիվությունը | Տարիքը | |
|--------------------|---------------------------|-------------------------------------|---------------|-----------------|------------------|----------------|-------------------|------------|-----------|--------------|--------|---|
| | | | 15 | 18 | 9,5 | 10ս | Հվ-25 | 1985 | 3 | 1 | 60 | |
| | | | 15 | 46 | 0,7 | 10ս | Հս-ամ 20 | 1960 | 3 | 1 | 60 | |
| | | | 16 | 20 | 22,4 | 7ս3կ | Հս-ամ 30 | 2020 | 3 | 1 | 60 | |
| | | | 17 | 9 | 14,2 | 10ս | Արլ-30 | 2100 | 3 | 1 | 55 | |
| | | | 17 | 18 | 1,5 | 10ս+կ | Հս-այ 25 | 2190 | 3 | 0 | 55 | |
| | | Ընդամենը | | | | | 65,6 | | | | | |
| | | Կեչի | 12 | 89 | 5,5 | 7կչ3կ | Հս-ամ 25 | 2165 | 4 | 1 | 60 | |
| | | | 5 | 5 | 28,4 | 5կչ2կ2թխ1ար | Հս-30 | 2025 | 4 | 1 | 50 | |
| | | | 7 | 11 | 15,0 | 6կչ2կ1թխ1ար | Ալ-30 | 2290 | 4 | 1 | 70 | |
| | | Ընդամենը | | | | | 48,9 | | | | | |
| | | Լորենի | 13 | 2 | 2,9 | 6լ3կ1թխ+հց | Հս-30 | 1780 | 3 | 1 | 70 | |
| | | | 13 | 31 | 3,4 | 6լ3կ1բ+հց | Հս-ամ 30 | 2170 | 3 | 1 | 70 | |
| | | | 14 | 2 | 6,7 | 9լ1կ+հց | Հս-30 | 1880 | 4 | 1 | 90 | |
| | | | 14 | 9 | 2 | 7լ2կ1թխ+հց | Հս-այ 25 | 1940 | 3 | 0 | 75 | |
| | | | 14 | 11 | 17,6 | 5լ3կ1հց1թխ | Հս-այ 30 | 1930 | 3 | 1 | 85 | |
| | | | 14 | 13 | 4,5 | 8լ2կ+հց+թխ | Հս-30 | 1935 | 4 | 1 | 85 | |
| | | | 14 | 14 | 8,2 | 8լ2կ+հց+թխ | Հս-այ 30 | 1980 | 4 | 1 | 90 | |
| | | | 14 | 22 | 2,3 | 7լ2կ1թխ+հց | Հս-այ 30 | 1800 | 3 | 1 | 70 | |
| | | Ընդամենը | | | | | 57,5 | | | | | |
| | | Ընդամենը անտառապետությունում | | | | | 199,3 | | | | | |
| | | 2 | Ծաղկաձորի | Կաղնի | 2 | 9 | 3,3 | 6կ2բ1հց1թխ | Հս-ամ 25 | 1850 | 4 | 1 |
| 2 | 58 | | | | 1,8 | 7կ2հց1թխ+թղ | Հս-այ 20 | 2150 | 4 | 1 | 90 | |
| 2 | 67 | | | | 1,5 | 9կ1թխ+կչ | Հս-այ 30 | 2000 | 4 | 1 | 80 | |
| 4 | 60 | | | | 2,3 | 10կ+կչ+բ+ար | Հս-այ 20 | 2060 | 4 | 1 | 70 | |
| 5 | 9 | | | | 5,4 | 10կ+կչ+բ | Հս-30 | 1950 | 4 | 1 | 80 | |
| 13 | 26 | | | | 1,7 | 5կ3բ2հց+թխ+տձ | Հվ-այ 25 | 1950 | 4 | 1 | 110 | |
| 13 | 32 | | | | 3,1 | 6կ1թխ1հց1բ1ուռ | Հվ-այ 20 | 2060 | 4 | 1 | 110 | |
| Ընդամենը | | | | | | 19,1 | | | | | | |
| Սոճի | 12 | | | 6 | 1,1 | 10ս | Հվ-ամ 20 | 1940 | 1 | 1 | 50 | |
| | 12 | | | 43 | 1,3 | 10ս | Հվ-ամ 15 | 1850 | 4 | 1 | 70 | |
| | 14 | | | 7 | 1,0 | 10ս | Հվ-այ 25 | 1890 | 3 | 1 | 60 | |
| | 20 | | | 51 | 1,5 | 10ս | Ալ-25 | 1715 | 4 | 1 | 60 | |
| | 21 | | | 4 | 2,1 | 5ս4խձ1թխ | Հվ-ամ 5 | 1830 | 2 | 1 | 50 | |
| | 21 | | | 12 | 5,1 | 10ս+խձ+տձ | Հս-ամ 5 | 1805 | 1 | 1 | 50 | |
| Ընդամենը | | | | | | 12,1 | | | | | | |
| Տանձ, խնձոր | 20 | | | 52 | 0,4 | 10խձ+տձ | Արլ-25 | 1690 | 4 | 1 | 50 | |
| | 21 | | | 6 | 0,9 | 10խձ+հց+տձ | Հս-ամ 5 | 1835 | 4 | 1 | 35 | |
| | 22 | | | 6 | 0,7 | 6տձ4խձ | Հս-ամ 5 | 1790 | 4 | 1 | 30 | |
| | 22 | | | 23 | 0,7 | 6տձ4խձ | Հս-ամ 5 | 1795 | 4 | 1 | 35 | |
| Ընդամենը | | | | | | 2,7 | | | | | | |
| Թեղի | 23 | | | 3 | 0,9 | 6թղ2հց2թխ | Հվ-ամ 5 | 1885 | 3 | 1 | 40 | |
| | 23 | 44 | 1,1 | 4թղ3հց1թխ1տձ1խձ | Հվ-5 | 1810 | 3 | 1 | 45 | | | |
| Ընդամենը | | | | | 2,0 | | | | | | | |

| № | Անտառապետության անվանումը | Գլխավոր ծառատեսակը | Քառուկուսու N | Հատվածի N | Մակերեսը, հեկտար | Ծառատի կազմը | Լանդի թեքությունը | ԾՄԲ | Բունիտերը | Լրիվությունը | Տարիքը | | | |
|---------------------------------------|---------------------------|--------------------|-------------------------------------|-----------|------------------|--------------|-------------------|--------------|-------------|--------------|--------|---|---|-----|
| Ընդամենը անտառապետությունում | | | | | 35,9 | | | | | | | | | |
| 3 | Արզակահի | Կաղնի | 1 | 41 | 3,3 | 7կ3թխ | Հս-այ 25 | 2105 | 3 | 1 | 80 | | | |
| | | | 4 | 14 | 7,1 | 10կ+թխ+ար | Հս-ամ 25 | 2200 | 4 | 1 | 110 | | | |
| | | | 7 | 23 | 12,6 | 7կ1հց1թխ1բ | Հվ-30 | 2240 | 4 | 1 | 2240 | | | |
| | | | 9 | 8 | 3,4 | 9կ1թխ+կչ+ար | Հվ-այ 30 | 2230 | 4 | 0 | 100 | | | |
| | | | 9 | 29 | 16,3 | 10կ+թխ+հց | Հս-ամ 30 | 2090 | 4 | 1 | 110 | | | |
| | | | 10 | 6 | 27,9 | 9կ1թխ+հց | Հվ-30 | 2240 | 4 | 1 | 90 | | | |
| | | | 11 | 26 | 5,1 | 10կ+թխ+հց | Հվ-ամ 25 | 2260 | 4 | 1 | 85 | | | |
| | | | 12 | 9 | 4,6 | 7կ1բ1թխ1հց | Հվ-այ 30 | 2070 | 4 | 1 | 80 | | | |
| | | | 12 | 24 | 1,2 | 8կ2բ+թխ+հց | Ավ-20 | 2095 | 4 | 1 | 90 | | | |
| | | | 13 | 5 | 4,0 | 6կ2հց1թխ1տձ | Հս-այ 30 | 2090 | 4 | 1 | 70 | | | |
| | | | 13 | 6 | 21,4 | 6կ2բ1թխ1հց | Հս-ամ 30 | 2045 | 4 | 1 | 85 | | | |
| | | | 14 | 6 | 4,5 | 8կ1բ1հց+տձ | Հվ-այ 25 | 1805 | 4 | 1 | 65 | | | |
| | | | 21 | 2 | 3,2 | 7կ3բ+թխ+հց | Հս-այ 30 | 1820 | 4 | 1 | 90 | | | |
| | | | 21 | 7 | 9,3 | 7կ2բ1թխ+հց | Արլ-25 | 2010 | 4 | 1 | 100 | | | |
| | | | 24 | 4 | 7,3 | 8կ1թխ1հց | Հս-ամ 30 | 1910 | 4 | 1 | 90 | | | |
| | | | 25 | 42 | 2,8 | 7կ2հց1բ+թխ+ս | Հս-այ 20 | 1925 | 4 | 1 | 80 | | | |
| | | | 26 | 17 | 15,9 | 7կ2բ1հց+տձ | Հս-այ 25 | 2055 | 4 | 1 | 90 | | | |
| | | | 27 | 6 | 10,0 | 6կ2բ1հց1թխ | Հս-այ 25 | 1910 | 4 | 1 | 80 | | | |
| | | | 27 | 13 | 11,6 | 6կ2բ1հց1թխ | Հս-այ 20 | 2050 | 4 | 1 | 90 | | | |
| | | | 27 | 28 | 7,3 | 7կ2հց1թխ | Հս-այ 30 | 2180 | 4 | 1 | 85 | | | |
| | | | 31 | 3 | 4,9 | 5կ2հց2թխ1բ | Հս-այ 30 | 1800 | 4 | 1 | 80 | | | |
| | | | Ընդամենը | | | | | 184,0 | | | | | | |
| | | | | | Սոճի | 20 | 28 | 0,5 | 8ս2կ+հց+թխ | Հվ-ամ 20 | 1810 | 3 | 1 | 60 |
| | | | | | | 21 | 19 | 1,1 | 8ս1թխ1հց+տձ | Հվ-ամ 20 | 2010 | 4 | 1 | 100 |
| | | | | | | 25 | 16 | 0,9 | 10ս | Հս-ամ 20 | 2085 | 2 | 1 | 45 |
| | | | Ընդամենը | | | | | 2,5 | | | | | | |
| | | | Ընդամենը անտառապետությունում | | | | | 186,2 | | | | | | |
| Ընդամենը անտառատնտեսությունում | | | | | 421,4 | | | | | | | | | |

Աղյուսակ 57. Ամփոփ հաշվեցուցակ Հրազդանի անտառտնտեսության անտառապատման և անտառվերականգնման միջոցառումների

| Անտառապատմության անվանումը | Քառակուսի N | Հատված N | Մակերեսը, հա | Դիրքագրություն | ԾՄԲ, մ | Բոնիտետ | Անտառի տիպ | Հողատեսք | Հողի նախապատրաստման եղանակ | Անտառվերականգնման եղանակ | Վերականգնվող տեսակը | Սերմերի քանակը, կգ | Սերմնաբուսակների քանակը, հատ | Տնկանյութի քանակը, հատ |
|----------------------------|-------------|----------|--------------|----------------|--------|---------|------------|------------------------------|----------------------------|--------------------------------|---------------------|--------------------|------------------------------|------------------------|
| Մեղրաձորի | 3 | 41 | 2,5 | Հվ-Ալ 20 | 2175 | 4 | Տրխ C-2 | Բացատ | Խրամատներով 2500 գծմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Կաղնի Հացի | 75 | 2125 | |
| | 3 | 83 | 1,4 | Հվ-Ալ 15 | 2000 | 3 | Տրխ B-3 | Բացատ | Խրամատներով 3000 գծմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Սոճի Հացի | | 3780 1890 | |
| | 4 | 20 | 3,7 | Հս-Ամ 15 | 2110 | 3 | Մապ C-2 | Ցածր լրիվության ծառուտ (0,4) | Հարթակներով 500 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 118 | | |
| | 4 | 32 | 11,5 | Հս-ամ 20 | 2070 | 4 | Տրխ C-2 | Բացատ | Խրամատներով 3000 գծմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Կաղնի Հացի, թխկի | 410 | 11500 | |
| | 4 | 41 | 2,2 | Հս-20 | 2155 | 4 | Մապ B-3 | Բացատ | Խրամատներով 3000 գծմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Սոճի Հացի | | 6200 3100 | |
| | 4 | 49 | 7,1 | Հս-Ալ 25 | 2170 | 4 | Մապ B-2 | Ցածր լրիվության ծառուտ (0,4) | Հարթակներով 500 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 227 | | |
| | 4 | 50 | 12,5 | Հս-Ալ 25 | 2180 | 4 | Մապ B-3 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 800 | | |
| | 4 | 53 | 5,2 | Հս-Ամ 25 | 2205 | 4 | Մապ B-3 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 330 | | |
| | 5 | 3 | 15 | Հս-15 | 2100 | 4 | Մապ B-3 | Ցածր լրիվության ծառուտ (0,4) | Հարթակներով 500 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 480 | | |
| | 7 | 17 | 5,9 | Արմ-25 | 2265 | 4 | Մապ B-3 | Բացատ | Խրամատներով 3000 գծմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Սոճի կեչի | | 15930 7965 | |
| | 8 | 3 | 4,2 | Հս-Ալ 20 | 1875 | 4 | Տրխ C-2 | Բացատ | Խրամատներով 3000 գծմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Կաղնի Թխկի | 151 | 4200 | |
| | 8 | 12 | 2,1 | Հվ-Ալ 25 | 1930 | 4 | Տրխ C-2 | Բացատ | Խրամատներով 3000 գծմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Սոճի Թխկի | | 5670 2835 | |

| Անտառավտուրության անվանումը | Քառակուսի N | Հատված N | Մակերեսը, հա | Դիրքագրություն | ԾՄԲ, մ | Բռնիտետ | Անտառի տիպ | Հողատեսք | Հողի նախապատրաստման եղանակ | Անտառավերականգնման եղանակ | Վերականգնվող տեսակը | Սերմերի քանակը, կգ | Սերմնաբուսականների քանակը, հատ | Տնկանյութի քանակը, հատ |
|-----------------------------|-------------|----------|--------------|----------------|--------|---------|------------|------------------------------|----------------------------|--------------------------------|----------------------|--------------------|--------------------------------|------------------------|
| | 8 | 17 | 3,8 | Հս-20 | 2250 | 4 | Տրխ C-2 | Բացատ | Խրամատներով 3000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Սոճի Կեչի | | 10260 5130 | |
| | 9 | 39 | 3,1 | ԱԼ-20 | 1925 | 3 | Տրխ C-2 | Ցածր լրիվության ծառուտ (0,4) | Հարթակներով 500 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 100 | | |
| | 10 | 2 | 11,0 | ՀՎ-25 | 2080 | 4 | Մապ B-2 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 704 | | |
| | 10 | 22 | 5,1 | Հս-ալ 20 | 2160 | 4 | Մապ B-2 | Բացատ | Խրամատներով 3000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Կաղնի Հացի,Թխկի,Կեչի | 184 | 5100 | |
| | 10 | 23 | 10,7 | ՀՎ-ալ 20 | 1975 | 5 | Տրխ B-3 | Բացատ | Խրամատներով 3000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Կաղնի Հացի,Թխկի,Կեչի | 385 | 10700 | |
| | 10 | 43 | 3,2 | Հս-Ալ 20 | 2050 | 4 | Տրխ C-2 | Բացատ | Խրամատներով 3000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Սոճի Կեչի | | 8640 4320 | |
| | 10 | 52 | 9,2/6,0 | ԱԼ-25 | 2050 | 4 | Տրխ C-2 | Բացատ | Խրամատներով 3000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Կաղնի Կեչի | 216 | 6000 | |
| | 11 | 10 | 4,2 | ՀՎ-Ամ 25 | 2020 | 4 | Տրխ C-1 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 270 | | |
| | 11 | 13 | 0,9 | ՀՎ-Ամ 10 | 2065 | 3 | Տրխ C-1 | Բացատ | Խրամատներով 3000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Սոճի Կեչի | | 2430 1215 | |
| | 11 | 24 | 3,0 | ԱԼ-20 | 2120 | 4 | Տրխ B-2 | Ցածր լրիվության ծառուտ (0,4) | Հարթակներով 500 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 64 | | |
| | 11 | 83 | 3,9 | Հս-Ամ 25 | 2300 | 4 | Մապ B-3 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 250 | | |
| | 11 | 99 | 3,3 | Հս-Ալ 15 | 1940 | 4 | Տրխ B-3 | Բացատ | Խրամատներով 3000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Կաղնի Հացի,Թխկի,Կեչի | 119 | 3300 | |
| | 12 | 3 | 3,6 | Հս-Ալ 15 | 1875 | 2 | Տրխ C-2 | Ցածր լրիվության ծառուտ (0,3) | Հարթակներով 700 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 154 | | |

| Անտառավտուրության անվանումը | Քառակուսի N | Հատված N | Մակերեսը, հա | Դիրքագրություն | ԾՄԲ, մ | Բռնիտետ | Անտառի տիպ | Հողատեսք | Հողի նախապատրաստման եղանակ | Անտառավերականգնման եղանակ | Վերականգնվող տեսակը | Սերմերի քանակը, կգ | Սերմնաբուսակների քանակը, հատ | Տնկանյութի քանակը, հատ |
|-----------------------------|-------------|----------|--------------|----------------|--------|---------|------------|------------------------------|----------------------------|--------------------------------|-----------------------------|--------------------|------------------------------|------------------------|
| | 12 | 4 | 1,4 | Ա-20 | 1840 | 4 | Տրխ C-1 | Բացատ | Խրամատներով 3000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Կաղնի Հացի,Թխկի,Կեչի,Լորենի | 50 | 1400 | |
| | 12 | 5 | 7,1 | Հս-Ամ 25 | 1800 | 4 | Տրխ C-2 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 460 | | |
| | 12 | 9 | 0,9 | Հս-10 | 1900 | 4 | Տրխ C-2 | Բացատ | Խրամատներով 3000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Կաղնի Հացի,Թխկի,Կեչի,Լորենի | 33 | 900 | |
| | 12 | 25 | 1,7 | Հս-20 | 2075 | 3 | Տրխ B-1 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 108 | | |
| | 12 | 57 | 2,2 | Հս-Ալ 20 | 2055 | 4 | Տրխ C-2 | Բացատ Առ.ծառեր | Խրամատներով 3000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Կաղնի Հացի,Թխկի,Կեչի | 80 | 2200 | |
| | 12 | 58 | 2,5 | Հս-Ամ 15 | 2075 | 4 | Տրխ B-2 | Բացատ | Խրամատներով 3000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Սոճի Հացի,Թխկի,Կեչի,Լորենի | | 6750 3375 | |
| | 12 | 61 | 14,5 | Հս-Ալ 20 | 2150 | 4 | Տրխ B-2 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 930 | | |
| | 12 | 67 | 10,5 | Հս-Ամ 25 | 2120 | 4 | Մապ B-3 | Ցածր լրիվության ծառուտ (0,4) | Հարթակներով 500 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 330 | | |
| | 12 | 76 | 9,1 | Հս-Ամ 25 | 2050 | 4 | Մապ B-3 | Ցածր լրիվության ծառուտ (0,4) | Հարթակներով 500 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 280 | | |
| | 12 | 84 | 5,9 | Հվ-ամ 25 | 2200 | 4 | Տրխ C-2 | Բացատ Առ. ծառեր | Խրամատներով 3000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Սոճի Հացի,Թխկի,Կեչի | | 15930 7965 | |
| | 13 | 10 | 2,7 | Հս-Ալ25 | 1850 | 4 | Տրխ B-2 | Բացատ | Խրամատներով 3000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Կաղնի Հացի,Թխկի,Կեչի,Լորենի | 100 | 2700 | |
| | 13 | 19 | 0,9 | Հս-Ամ20 | 1850 | 3 | Տրխ C-2 | Բացատ Առ.ծառեր | Խրամատներով 3000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Կաղնի Հացի,Թխկի,Կեչի,Լորենի | 30 | 900 | |
| | 13 | 23 | 1,7 | Ամ-25 | 2035 | 3 | Տրխ B-2 | Բացատ Առ.ծառեր | Խրամատներով 3000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Սոճի Հացի,Թխկի,Կեչի | | 4600 2300 | |
| | 13 | 37 | 6,1 | Հս-Ամ 20 | 1920 | 2 | Տրխ C-2 | Ցածր լրիվության ծառուտ (0,4) | Հարթակներով 500 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 200 | | |

| Անտառափետուրության անվանումը | Քառակուսի N | Հատված N | Մակերեսը, հա | Դիրքագրություն | ԾՄԲ, մ | Բռնիտետ | Անտառի տիպ | Հողատեսք | Հողի նախապատրաստման եղանակ | Անտառավերականգնման եղանակ | Վերականգնվող տեսակը | Սերմերի քանակը, կգ | Սերմնաբուսականների քանակը, հատ | Տնկանյութի քանակը, հատ | |
|------------------------------|-------------|----------|--------------|--|--------|---------|------------|------------------------------|----------------------------|--------------------------------|---------------------------------|--------------------|--------------------------------|------------------------|--|
| | 17 | 59 | 23,5/15,0 | Հվ-30 | 2050 | 4 | Տրխ B-2 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 960 | | | |
| | 19 | 24 | 13,5 | Հվ-ամ 25 | 2135 | 4 | Մապ B-1 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 864 | | | |
| | 19 | 30 | 11,5 | Հվ-ալ25 | 2025 | 4 | Տրխ B-1 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 736 | | | |
| Ընդհանուր | | | 242,5 | Բացատև պարպուտ, մահացած տնկարկ - 75,2հա Նոսրուտ - 106,1հա Ցածր լրիվություն - 61,2հա | | | | | | | Սոճի | | | 64790 | |
| | | | | | | | | | | | Կաղնի | | 10606 | | |
| | | | | | | | | | | | Հացի, Թխկի, Կեչի, Լորենի | | | 83515 | |
| | | | | | | | | | | | Ընդամենը | | 10606 | 148305 | |
| Ծաղկաձորի | 1 | 2 | 2,8 | Հս-Ալ 10 | 1960 | 4 | Տրխ C-2 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 180 | | | |
| | 1 | 5 | 1,5 | Հս-Ամ 5 | 1950 | 3 | Տրխ C-2 | Ցածր լրիվության ծառուտ (0,4) | Հարթակներով 500 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 48 | | | |
| | 1 | 13 | 16,3 | Հս-ալ 25 | 2080 | 4 | Տրխ C-2 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 1043 | | | |
| | 2 | 1 | 4,7 | Հս-Ամ 20 | 1850 | 4 | Տրխ C-2 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 300 | | | |
| | 2 | 2 | 6,6 | Հս-Ամ 25 | 1950 | 4 | Տրխ C-2 | Ցածր լրիվության ծառուտ (0,4) | Հարթակներով 500 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 211 | | | |
| | 2 | 4 | 4,8 | Հս-ամ 25 | 1850 | 4 | Տրխ C-2 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 307 | | | |
| | 2 | 14 | 4 | Հս-Ամ 20 | 1900 | 4 | Տրխ C-3 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 250 | | | |

| Անտառավտուրության անվանումը | Քառակուսի N | Հատված N | Մակերեսը, հա | Դիրքագրություն | ԾՄԲ, մ | Բռնիտետ | Անտառի տիպ | Հողատեսք | Հողի նախապատրաստման եղանակ | Անտառավերականգնման եղանակ | Վերականգնվող տեսակը | Սերմերի քանակը, կգ | Սերմնաբուսականների քանակը, հառ | Տնկանյութի քանակը, հատ |
|-----------------------------|-------------|----------|--------------|----------------|--------|---------|------------|----------|----------------------------|--------------------------------|--------------------------------|--------------------|--------------------------------|------------------------|
| | 2 | 15 | 2,1 | Հս-Ամ 25 | 1900 | 4 | Տրխ C-2 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 130 | | |
| | 2 | 20 | 1,6 | Հս-Ամ 25 | 1820 | 4 | Տրխ C-2 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 102 | | |
| | 2 | 36 | 3,7 | Հս-Ամ 20 | 1960 | 4 | Տրխ C-3 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 237 | | |
| | 2 | 44 | 3,4 | Հվ-Ավ 25 | 1910 | 3 | Տրխ B-2 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 218 | | |
| | 2 | 50 | 9,7 | Հս-Ամ 15 | 2025 | 4 | Տրխ C-2 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 620 | | |
| | 2 | 70 | 11,3 | Հս-ամ 20 | 2200 | 4 | ՄԱՊ C-2 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 723 | | |
| | 3 | 12 | 2,6 | Հս-15 | 1875 | 4 | Տրխ C-2 | Բացատ | Խրամատներով 3000 գծմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Կաղնի Հացի,Թխկի,Կեչի,Լորենի | 94 | 2600 | |
| | 3 | 20 | 7,9 | Հս-Ավ 20 | 1990 | 4 | Տրխ B-2 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 500 | | |
| | 3 | 34 | 28,6 | Հս-30 | 2200 | 4 | ՄԱՊ B-2 | Նոսրուտ | Խրամատներով 1500գծմ | Անտառմշակույթի հիմնում | Կեչի | | 57200 | |
| | 3 | 41 | 6,1 | Հս-ամ 30 | 2275 | 4 | ՄԱՊ B-2 | Նոսրուտ | Խրամատներով 1500գծմ | Անտառմշակույթի հիմնում | Կեչի | | 12000 | |
| | 4 | 68 | 1,8 | Հս-10 | 2100 | 4 | Տրխ C-2 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 115 | | |
| | 4 | 77 | 9,4 | Հվ-ավ 25 | 1860 | 4 | Տրխ C-2 | Բացատ | Խրամատներով 3000 գծմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Կաղնի Հացի,Թխկի,Կեչի,Լորենի | 340 | 9400 | |

| Անտառավտուրության անվանումը | Քառակուսի N | Հատված N | Մակերեսը, հա | Դիրքագրություն | ԾՄԲ, մ | Բռնիտետ | Անտառի տիպ | Հողատեսք | Հողի նախապատրաստման եղանակ | Անտառավերականգնման եղանակ | Վերականգնվող տեսակը | Սերմերի քանակը, կգ | Սերմնաբուսականների քանակը, հառ | Տնկանյութի քանակը, հատ |
|-----------------------------|-------------|----------|--------------|----------------|--------|---------|------------|---------------------|----------------------------|--------------------------------|---------------------|--------------------|--------------------------------|------------------------|
| | 4 | 83 | 4,3 | Հվ-25 | 2150 | 4 | Տրխ C-2 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 275 | | |
| | 5 | 2 | 14,8 | Հս-ալ 15 | 1480 | 4 | Մապ B-3 | Ցածր լրիվության 0,3 | Հարթակներով 700 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 650 | | |
| | 5 | 4 | 10,1 | Հս-Ալ 15 | 2050 | 4 | Մապ B-3 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 650 | | |
| | 5 | 29 | 2,2 | Հս-Ամ 20 | 2110 | 4 | Մապ C-3 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 140 | | |
| | 6 | 22 | 3,3 | Հս-Ալ 20 | 2200 | 4 | Մապ C-3 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 211 | | |
| | 8 | 28 | 1,6 | Հվ-Ալ 10 | 2090 | 3 | Տրխ C-2 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 102 | | |
| | 8 | 30 | 1,6 | Հվ-Ալ 5 | 2080 | 3 | Տրխ C-2 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 102 | | |
| | 8 | 31 | 1,4 | Հս-20 | 2190 | 4 | Մապ C-3 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 90 | | |
| | 8 | 43 | 3,8 | Հվ-Ալ 20 | 2075 | 4 | Տրխ C-1 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 243 | | |
| | 8 | 44 | 3,4 | Հվ-Ալ 20 | 2130 | 4 | Մապ C-3 | Բացատ | Խրամատներով 3000 գծմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Սոճի Կեչի | | 9200 4600 | |
| | 11 | 3 | 2,2 | Ալ-25 | 1870 | 4 | Տրխ C-2 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 140 | | |
| | 11 | 25 | 2,1 | Հվ-ալ 25 | 1925 | 5 | Տրխ B-1 | Բացատ | Խրամատներով 3000 գծմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Սոճի Հացի,Թխկի,Կեչի | | 5670 2835 | |

| Անտառայտության անվանումը | Քառակուսի N | Հատված N | Մակերեսը, հա | Դիրքագրություն | ԾՄԲ, մ | Բոնիտետ | Անտառի տիպ | Հողատեսք | Հողի նախապատրաստման եղանակ | Անտառվերականգնման եղանակ | Վերականգնվող տեսակը | Սերմերի քանակը, կգ | Սերմնաբուսակների քանակը, հատ | Տնկանյութի քանակը, հատ |
|--------------------------|-------------|----------|--------------|----------------|--------|---------|------------|----------------------------------|----------------------------|--------------------------------|----------------------------|--------------------|------------------------------|------------------------|
| | 12 | 36 | 5,7 | Ամ-10 | 1875 | 4 | Տրխ C-2 | Հրդեհված տարածք | Խրամատներով 3000 գծմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Սոճի Հացի,Թխկի,Կեչի,Լորենի | | 15400 7700 | |
| | 12 | 50 | 1,1 | Հվ-Ալ 20 | 1765 | 4 | Տրխ C-1 | Բացատ | Խրամատներով 3000 գծմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Կաղնի Հացի,Թխկի,Լորենի | 40 | 1100 | |
| | 12 | 52 | 1,3 | Հվ-Ամ 10 | 1800 | 4 | Տրխ C-2 | Չմիակցված սաղարթով անտառմշակույթ | Փոսերով3X3 | Անտառմշակույթի լրացում | Տանձենի Ինձորենի | | | 400 400 |
| | 13 | 16 | 0,8 | Հվ-Ալ 20 | 2050 | 4 | Տրխ C-2 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 50 | | |
| | 13 | 19 | 1,1 | Ալ-10 | 2200 | 4 | Մապ B-3 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 70 | | |
| | 13 | 36 | 4,9 | Հվ-Ալ 15 | 2015 | 4 | Տրխ C-2 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 314 | | |
| | 14 | 9 | 2,4 | Հս-Ալ 10 | 1925 | 3 | Տրխ C-2 | Բացատ | Խրամատներով 3000 գծմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Կաղնի Հացի,Թխկի,Կեչի | 86 | 2400 | |
| | 14 | 14 | 7,1 | Հվ-Ալ 20 | 1900 | 3 | Տրխ C-1 | Բացատ Առ.ծառեր | Խրամատներով 3000 գծմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Սոճի Հացի,Թխկի,Կեչի | | 19200 9600 | |
| | 14 | 20 | 5,2 | Հվ-Ալ 15 | 1980 | 4 | Տրխ C-2 | Բացատ | Խրամատներով 3000 գծմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Սոճի Հացի,Թխկի,Կեչի | | 14000 7000 | |
| | 15 | 5 | 3,7 | Հվ-25 | 2125 | 4 | Տրխ C-1 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 237 | | |
| | 16 | 6 | 4,0 | Հս-ալ 20 | 2200 | 4 | Մապ B-3 | Բացատ Առ.ծառեր | Խրամատներով 3000 գծմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Սոճի Հացի,Թխկի,Կեչի | | 10800 5400 | |
| | 16 | 46 | 3,1 | Հվ-ալ 15 | 1885 | 4 | Տրխ C-1 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 198 | | |
| | 17 | 8 | 1,7 | Հս-Ալ 20 | 2140 | 4 | Տրխ C-2 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 110 | | |

| Անտառավտուրության անվանումը | Քառակուսի N | Հատված N | Մակերեսը, հա | Դիրքագրություն | ԾՄԲ, մ | Բռնիտետ | Անտառի տիպ | Հողատեսք | Հողի նախապատրաստման եղանակ | Անտառավերականգնման եղանակ | Վերականգնվող տեսակը | Սերմերի քանակը, կգ | Սերմնաբուսականների քանակը, հատ | Տնկանյութի քանակը, հատ |
|-----------------------------|-------------|----------|--------------|----------------|--------|---------|------------|------------------------------|----------------------------|--------------------------------|----------------------------|--------------------|--------------------------------|------------------------|
| | 17 | 11 | 1,4 | Հս-Ալ 15 | 1940 | 4 | Տրխ C-2 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 90 | | |
| | 17 | 23 | 7,2 | ԱԷ-20 | 1850 | 4 | Տրխ C-2 | Բացատ | Խրամատներով 3000 զծմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Կաղնի Հացի,Թխկի,Կեչի | 260 | 7200 | |
| | 17 | 32 | 1,7 | Հս-ամ 25 | 2050 | 4 | Տրխ C-2 | Բացատ | Խրամատներով 3000 զծմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Կաղնի Հացի,Թխկի,Կեչի | 60 | 1700 | |
| | 18 | 6 | 3,3 | Հս-Ալ 20 | 1810 | 4 | Տրխ C-2 | Ցածր լրիվության ծառուտ (0,4) | Հարթակներով 500 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 105 | | |
| | 18 | 10 | 1,3 | ԱրԼ-15 | 1850 | 4 | Տրխ C-2 | Բացատ | Խրամատներով 3000 զծմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Սոճի Հացի,Թխկի,Կեչի | | 3500 1750 | |
| | 18 | 13 | 1,1 | Հս-Ալ 15 | 1825 | 4 | Տրխ C-2 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 70 | | |
| | 18 | 15 | 6,3 | Հս-Ալ 15 | 1880 | 4 | Տրխ C-2 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 400 | | |
| | 18 | 19 | 6,3 | Հս-Ալ 15 | 1875 | 4 | Տրխ C-2 | Ցածր լրիվության ծառուտ (0,4) | Հարթակներով 500 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 200 | | |
| | 18 | 30 | 2,4 | Հս-ալ 25 | 2150 | 4 | Մապ B- | Բացատ | Խրամատներով 3000 զծմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Սոճի Հացի,Թխկի,Կեչի | | 6480 3240 | |
| | 19 | 2 | 6,0 | Հս-10 | 1845 | 4 | Տրխ C-2 | Բացատ Առ. Ծառերկ,հց | Խրամատներով 3000 զծմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Կաղնի Հացի,Թխկի,Կեչի | 216 | 6000 | |
| | 20 | 12 | 4,0 | Հս-Ալ 20 | 1760 | 4 | Տրխ C-1 | Պարապուտ | Խրամատներով 3000 զծմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Կաղնի Հացի,Թխկի,Կեչի | 144 | 4000 | |
| | 20 | 18 | 5,9 | Հվ-25 | 1760 | 4 | Տրխ C-1 | Բացատ | Խրամատներով 3000 զծմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Սոճի Հացի,Թխկի,Կեչի | | 15930 7965 | |
| | 20 | 28 | 3,8 | Հվ-10 | 1700 | 3 | Տրխ C-1 | Բացատ | Խրամատներով 3000 զծմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Սոճի Հացի,Թխկի,Կեչի,լորենի | | 10260 5130 | |

| Անտառապետության անվանումը | Քառակուսի N | Հատված N | Մակերեսը, հա | Դիրքագրություն | ԾՄԲ, մ | Բռնիտներ | Անտառի տիպ | Հողատեսք | Հողի նախապատրաստման եղանակ | Անտառավերականգնման եղանակ | Վերականգնվող տեսակը | Սերմերի քանակը, կգ | Սերմնաբուսականների քանակը, հատ | Տնկանյութի քանակը, հատ | |
|---------------------------|-------------|----------|--------------|--|--------|----------|------------|------------------------------|----------------------------|--------------------------------|----------------------|------------------------|--------------------------------|------------------------|-------------|
| | 21 | 15 | 3,7 | Հս-Ամ 10 | 1780 | 3 | Տրխ C-2 | Բացատ Առ. ծառեր | Փոսերով3X3 | Անտառմշակույթի լրացում | Տանձենի հսնձորենի | | | 1600 1600 | |
| | 21 | 19 | 2,7 | Ամ-10 | 1760 | 2 | Տրխ C-2 | Ցածր լրիվության ծառուտ (0,4) | Հարթակներով 500 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 86 | | | |
| | 23 | 20 | 1,0 | Հս-Ամ 5 | 1850 | 3 | ԲՇԽ C-2 | Բացատ | Փոսերով3X3 | Անտառմշակույթի հիմնում | Տանձենի հսնձորենի | | | 550 550 | |
| | 23 | 31 | 1,7 | Հս-Ամ 5 | 1860 | 4 | ՇՂԽ B-2 | Պարապուտ | Խրամատներով 3000 գծմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Կաղնի Հացի,Թխկի,Կեչի | 61 | 1700 | | |
| | 23 | 33 | 3,7 | Հվ-Ամ 10 | 1845 | 3 | ԲՇԽ C-1 | Պարապուտ Առ. ծառեր | Խրամատներով 3000 գծմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Սոճի Հացի,Թխկի,Կեչի | | 10000 5000 | | |
| | 23 | 34 | 3 | Հվ-Ամ 5 | 1840 | 2 | Տրխ C-2 | Պարապուտ | Խրամատներով 3000 գծմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Սոճի Հացի,Թխկի,Կեչի | | 8100 4050 | | |
| | 23 | 66 | 1,1 | Հվ-Ամ 5 | 1800 | 3 | Տրխ C-2 | Պարապուտ | Փոսերով3X3 | Անտառմշակույթի հիմնում | Տանձենի հսնձորենի | | | 550 550 | |
| | 23 | 67 | 1,1 | Հվ-Ամ 5 | 1775 | 4 | Տրխ C-2 | Պարապուտ | Փոսերով3X3 | Անտառմշակույթի հիմնում | Տանձենի հսնձորենի | | | 550 550 | |
| | 23 | 78 | 1,1 | Հս-Ամ 10 | 1780 | 3 | Տրխ C-2 | Պարապուտ Առ. ծառեր | Փոսերով3X3 | Անտառմշակույթի հիմնում | Տանձենի հսնձորենի | | | 550 550 | |
| | 23 | 79 | 1,4 | Հվ-Ամ 5 | 1865 | 3 | Տրխ C-2 | Պարապուտ | Փոսերով3X3 | Անտառմշակույթի հիմնում | Տանձենի հսնձորենի | | | 750 750 | |
| Ընդամենը | | | 293,0 | Բացատն պարապուտ,մահացած տնկարկ - 93,1հա Նոսրուտ - 163,4հա Ցածր լրիվություն - 35,2հա Չմիակցված անտառմշակույթ - 1,3հա | | | | | | | | Սոճի | | 131460 | |
| | | | | | | | | | | | | Կաղնի | 10818 | | |
| | | | | | | | | | | | | Հացի,Թխկի, Կեչի | | 173030 | |
| | | | | | | | | | | | | Տանձենի | | | 4950 |
| | | | | | | | | | | | | հսնձորենի | | | 4950 |
| | | | | | | | | | | | | Ընդամենը | 10818 | 304490 | 9900 |
| Արզական | 1 | 7 | 0,3 | Ավ-20 | 2240 | 2 | Մապ B-3 | Ցածր լրիվության ծառուտ (0,3) | Հարթակներով 700 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 13 | | | |
| | 1 | 23 | 1,8 | Հս-25 | 2220 | 4 | Մապ B-3 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 115 | | | |

| Անտառավտուրության անվանումը | Քառակուսի N | Հատված N | Մակերեսը, հա | Դիրքագրություն | ԾՄԲ, մ | Բռնիտետ | Անտառի տիպ | Հողատեսք | Հողի նախապատրաստման եղանակ | Անտառավերականգնման եղանակ | Վերականգնվող տեսակը | Սերմերի քանակը, կգ | Սերմնաբուսականների քանակը, հատ | Տնկանյութի քանակը, հատ |
|-----------------------------|-------------|----------|--------------|----------------|--------|---------|------------|------------------------------|----------------------------|--------------------------------|---------------------|--------------------|--------------------------------|------------------------|
| | 1 | 24 | 0,4 | Հս-20 | 2220 | 3 | Մապ B- | Ցածր լրիվության ծառուտ (0,3) | Հարթակներով 700 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 18 | | |
| | 1 | 37 | 3,5 | Հս-Ալ 15 | 2075 | 4 | Տրխ C-2 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 224 | | |
| | 1 | 38 | 3,2 | Հս-Ամ 20 | 2155 | 3 | Մապ B-3 | Ցածր լրիվության ծառուտ (0,3) | Հարթակներով 700 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 140 | | |
| | 1 | 39 | 4,1 | Հս-Ալ 25 | 2165 | 3 | Մապ B-3 | Ցածր լրիվության ծառուտ (0,4) | Հարթակներով 500 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 131 | | |
| | 1 | 44 | 0,7 | Հս-Ալ 20 | 2040 | 3 | Տրխ C-2 | Ցածր լրիվության ծառուտ (0,4) | Հարթակներով 500 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 23 | | |
| | 1 | 46 | 2,2 | Հս-Ալ 15 | 2130 | 4 | Մապ C-3 | Ցածր լրիվության ծառուտ (0,4) | Հարթակներով 500 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 110 | | |
| | 2 | 21 | 3,1 | Հվ-Ամ 20 | 2100 | 3 | Տրխ C-2 | Ցածր լրիվության ծառուտ (0,4) | Հարթակներով 500 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 100 | | |
| | 2 | 22 | 0,4 | Հվ-20 | 2110 | 4 | Տրխ C-1 | Բացատ | Խրամատներով 2500 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Կաղնի Հացի,Թխկի | 12 | 340 | |
| | 3 | 18 | 0,3 | Հվ-Ամ 20 | 2150 | 4 | Մապ B-3 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 20 | | |
| | 7 | 26 | 1,1 | Հվ-10 | 2065 | 4 | Տրխ C-1 | Բացատ | Խրամատներով 2500 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Կաղնի Հացի,Թխկի | 33 | 930 | |
| | 8 | 8 | 2,3 | Հս-Ամ 25 | 2415 | 4 | Մապ B-2 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 147 | | |
| | 8 | 13 | 3,4 | Հվ-Ամ 20 | 2150 | 4 | Մապ C-3 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 218 | | |

| Անտառավտուրության անվանումը | Քառակուսի N | Հատված N | Մակերեսը, հա | Դիրքագրություն | ԾՄԲ, մ | Բռնիտետ | Անտառի տիպ | Հողատեսք | Հողի նախապատրաստման եղանակ | Անտառավերականգնման եղանակ | Վերականգնվող տեսակը | Սերմերի քանակը, կգ | Սերմնաբուսակների քանակը, հառ | Տնկանյութի քանակը, հառ |
|-----------------------------|-------------|----------|--------------|----------------|--------|---------|------------|------------------------------|----------------------------|--------------------------------|---------------------|--------------------|------------------------------|------------------------|
| | 8 | 18 | 3,3 | Հվ-Ամ 15 | 2150 | 4 | Տրխ C-2 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հառ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 211 | | |
| | 9 | 27 | 1,1 | Հվ- 20 | 2070 | 4 | Տրխ C-2 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հառ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 70 | | |
| | 9 | 37 | 1,5 | Հվ-Ամ 20 | 2025 | 4 | Տրխ C-1 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հառ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 96 | | |
| | 10 | 12 | 1,1 | Հվ-Ամ 20 | 2000 | 2 | Տրխ C-2 | Ցածր լրիվության ծառուտ (0,3) | Հարթակներով 700 հառ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 50 | | |
| | 10 | 22 | 4,1 | Հս-25 | 2380 | 4 | Մապ B-2 | Ցածր լրիվության ծառուտ (0,3) | Հարթակներով 700 հառ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 180 | | |
| | 11 | 49 | 0,8 | Հվ-Ալ 10 | 2050 | 4 | Տրխ B-2 | Նոսրուտ | Հարթակներով 1000 հառ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 51 | | |
| | 13 | 15 | 14,2 | Հվ-Ամ 25 | 1900 | 4 | Տրխ B-2 | Նոսրուտ (0,2) | Հարթակներով 1000 հառ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 900 | | |
| | 20 | 26 | 6,5 | Հվ-Ամ 20 | 1845 | 4 | Տրխ B-2 | Ցածր լրիվության ծառուտ (0,4) | Հարթակներով 700 հառ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 286 | | |
| | 25 | 40 | 3 | Ալ-15 | 1990 | 2 | Տրխ C-1 | Ցածր լրիվության ծառուտ (0,3) | Հարթակներով 700 հառ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 132 | | |
| | 26 | 3 | 5,9 | Ալ-25 | 1925 | 4 | Տրխ C-2 | Ցածր լրիվության ծառուտ (0,4) | Հարթակներով 500 հառ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 190 | | |
| | 26 | 5 | 3,3 | Ալ-20 | 1985 | 4 | Տրխ C-1 | Նոսրուտ (0,2) | Հարթակներով 1000 հառ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 211 | | |

| Անտառապետության անվանումը | Քառակուսի N | Հատված N | Մակերեսը, հա | Դիրքագրություն | ԾՄԲ, մ | Բռնիտետ | Անտառի տիպ | Հողատեսք | Հողի նախապատրաստման եղանակ | Անտառավերականգնման եղանակ | Վերականգնվող տեսակը | Սերմերի քանակը, կգ | Սերմնաբուսակների քանակը, հատ | Տնկանյութի քանակը, հատ |
|---------------------------|-------------|----------|--------------|----------------|--------|---------|------------|------------------------------|----------------------------|--------------------------------|------------------------------|--------------------|------------------------------|------------------------|
| | 32 | 16 | 17,4 | Հվ-ալ 30 | 1815 | 4 | Տրխ B-2 | Նոսրուտ (0,2) | Խրամատներով 1000զձմ | Անտառմշակույթի հիմնում | Թեղի, թխկի, հացի, կեչի | | 23200 | |
| | 36 | 25 | 23,6 | Հվ-ամ 30 | 1745 | 4 | Տրխ B-2 | Նոսրուտ (0,2) | Խրամատներով 1000զձմ | Անտառմշակույթի հիմնում | Թեղի, թխկի, հացի, կեչի | | 31300 | |
| | 37 | 8 | 1,5 | Ամ-20 | 2150 | 3 | Տրխ C-2 | Նոսրուտ (0,2) | Հարթակներով 1000 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 96 | | |
| | 39 | 18 | 1,2 | Ալ-3 | 1850 | 4 | Տրխ B-2 | Բացատ | Խրամատներով 3000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Կաղնի Հացի, հացի, թխկի, լորի | 43 | 1200 | |
| | 53 | 8 | 4,0 | Ալ-25 | 1860 | 4 | Տրխ C-1 | Նոսրուտ (0,2) | Հարթակներով 1000 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 256 | | |
| | 59 | 17 | 2 | Հվ-Ամ 5 | 1780 | 4 | Տրխ C-1 | Ցածր լրիվության ծառուտ (0,3) | Հարթակներով 700 հատ | Բնական վերականգնման օժանդակում | Կաղնի | 88 | | |
| | 60 | 20 | 1,7 | Հս-Ամ 5 | 1820 | 4 | ԲՇԽ B-2 | Պարապուտ Առ.ծառեր | Խրամատներով 2000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Կաղնի Հացի | 34 | 1000 | |
| | 60 | 23 | 1,3 | Հս-Ամ 5 | 1865 | 4 | Տրխ C-2 | Պարապուտ Առ.ծառեր | Խրամատներով 2000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Կաղնի Հացի, հացի, թխկի, լորի | 26 | 800 | |
| | 61 | 1 | 1,4 | Հս-Ամ 5 | 1740 | 4 | Տրխ C-1 | Պարապուտ | Խրամատներով 3000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Կաղնի Հացի, հացի, թխկի, լորի | 50 | 1400 | |
| | 61 | 4 | 1,8 | Հս-ամ 20 | 1720 | 4 | Տրխ C-2 | Բացատ | Խրամատներով 2500 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Կաղնի Հացի, հացի, թխկի, լորի | 54 | 1800 | |
| | 61 | 9 | 2,8 | Ամ-10 | 1745 | 3 | Տրխ C-2 | Պարապուտ Առ.ծառեր | Խրամատներով 2500 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Կաղնի Հացի, հացի, թխկի, լորի | 84 | 2400 | |
| | 61 | 10 | 1,6 | Հվ-Ամ 5 | 1750 | 4 | Տրխ C-1 | Ցածր լրիվության ծառուտ (0,4) | Փոսերով 3X3 | Անտառմշակույթի լրացում | Տանձենի Խնձորենի | | | 500 500 |
| | 61 | 15 | 2,8 | Հս-Ամ 10 | 1825 | 4 | Շուխ C-2 | Բացատ Առ.ծառ ս,խձ | Փոսերով 3X3 | Անտառմշակույթի հիմնում | Տանձենի Խնձորենի | | | 1500 1500 |
| | 61 | 23 | 29,7 | Հս-Ամ 15 | 1800 | 4 | Բշխ C-1 | Բացատ առ.ծառ Ս | Խրամատներով 2500 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Կաղնի Հացի, հացի, թխկի, լորի | 890 | 25250 | |

| Անտառապետության անվանումը | Քառակուսի N | Հատված N | Մակերեսը, հա | Դիրքագրություն | ԾՄԲ, մ | Բռնիտետ | Անտառի տիպ | Հողատեսք | Հողի նախապատրաստման եղանակ | Անտառավերականգնման եղանակ | Վերականգնվող տեսակը | Սերմերի քանակը, կգ | Սերմնաբուսականների քանակը, հատ | Տնկանյութի քանակը, հատ | |
|---------------------------|-------------|----------|--------------|--|--------|---------|------------|---------------------|----------------------------|---------------------------|-----------------------------|--------------------|--------------------------------|------------------------|--------------|
| | 61 | 30 | 3,8 | Հս-Ալ 10 | 1750 | 4 | Բշխ C-1 | Բացատ առ.ծառ Ա | Խրամատներով 2500 գծմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Կաղնի Հացի, հացի,թխկի, լորի | 114 | 22130 | | |
| | 61 | 35 | 0,8 | Հս-Ամ 5 | 1790 | 4 | Շուխ C-2 | Բացատ Առ.ծառ ս,խձ | Փոսերով3X3 | Անտառմշակույթի հիմնում | Տանձենի Խնձորենի | | | 450 450 | |
| | 61 | 45 | 13,1 | Ամ- 10 | 1845 | 3 | Տրխ C-2 | Բացատ Առ.ծառ ս,խձ | Փոսերով3X3 | Անտառմշակույթի հիմնում | Տանձենի Խնձորենի | | | 7000 7000 | |
| | 61 | 62 | 1,5 | Հս-Ամ 10 | 1690 | 3 | Տրխ C-2 | Մշակույթ 0,3 | Փոսերով3X3 | Անտառմշակույթի հիմնում | Տանձենի Խնձորենի | | | 450 450 | |
| | 61 | 68 | 1,9 | Հս-10 | 1750 | 3 | Տրխ C-2 | Բացատ Առ.ծառ ս,թղ | Փոսերով3X3 | Անտառմշակույթի հիմնում | Տանձենի Խնձորենի | | | 850 850 | |
| Ընդամենը | | | 185,5 | Բացատն պարապուտ,մահացած տնկարկ – 63,8հա Նոսրուտ –82,0հա Ցածր լրիվություն - 39,7հա | | | | | | | | Կաղնի | 5465 | | |
| | | | | | | | | | | | | Հացի,Թխկի | | 91700 | |
| | | | | | | | | | | | | Խնձորենի | | | 10750 |
| | | | | | | | | | | | | Տանձենի | | | 10750 |
| | | | | | | | | | | | | Ընդամենը | 5465 | 91700 | 21500 |
| Բուժականի | 1 | 22 | 3,1/2,5 | Հվ-Ալ 10 | 2110 | 4 | Հցխ Բ2 | Բացատ Առ ծառ 5Կց5Թխ | Խրամատներով 2500գծմ | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի,Թխկի,Թեղի, Կեչի | | 8300 | | |
| | 3 | 27 | 27,9/17,0 | Հվ 10 | 2040 | 4 | Հցխ Բ1 | Բացատ | Խրամատներով 2500գծմ | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի,Թխկի,Թեղի, Կեչի | | 56600 | | |
| | 4 | 13 | 3,1 | Հվ-Ամ 20 | 2130 | 4 | Մապ Բ3 | Բացատ | Խրամատներով 2500գծմ | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի,Թխկի,Թեղի, Կեչի | | 10300 | | |
| | 13 | 9 | 28,1/7,0 | Հվ-Ամ 25 | 1960 | 4 | Բշխ Բ1 | Նոսրուտ 0,1 | Խրամատներով 1500գծմ | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի,Թխկի,Թեղի, Կեչի | | 14000 | | |
| | 13 | 13 | 11,3/2,0 | Հվ 20 | 180 | 4 | Բշխ Բ1 | Նոսրուտ 0,1 | Խրամատներով 1500գծմ | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի,Թխկի,Թեղի, Կեչի | | 4000 | | |
| | 14 | 4 | 10,6/8,0 | Հվ-Ամ 20 | 2080 | 4 | Հցխ Բ1 | Բացատ | Խրամատներով 2500գծմ | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի,Թխկի,Թեղի, Կեչի | | 26580 | | |
| Ընդամենը | | | 39,6 | Բացատն պարապուտ – 30,6հա Նոսրուտ –9,0հա | | | | | | | | Ընդամենը | | 119780 | |
| Արզնի | 1 | 49** | 1,4 | Հս-Ամ 25 | 1415 | 4 | Տրխ Բ-1 | Նոսրուտ | Խրամատներով 1500 գծմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի,Թխկի,Թեղի | | 2800 | | |
| | 1 | 59** | 2/1,0 | Ամ 20 | 1405 | 4 | Տրխ Բ-1 | Նոսրուտ | Խրամատներով 1500 գծմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի,Թխկի,Թեղի | | 2000 | | |
| | 2 | 40 | 3,2 | Հվ-Ալ | 1540 | 4 | Տրխ Բ-1 | Նոսրուտ | Խրամատներով | Անտառմշակույթի | Հացի,Թխկի,Թեղի | | 6400 | | |

| Անտառապետության անվանումը | Քառակուսի N | Հատված N | Մակերեսը, հա | Դիրքագրություն | ԾՄԲ, մ | Բռնիտետ | Անտառի տիպ | Հողատեսք | Հողի նախապատրաստման եղանակ | Անտառավերականգնման եղանակ | Վերականգնվող տեսակը | Սերմերի քանակը, կգ | Սերմնաբուսականների քանակը, հատ | Տնկանյութի քանակը, հատ |
|---------------------------|-------------|----------|--------------|----------------|--------|---------|------------|------------------------------|----------------------------|---------------------------|---------------------|--------------------|--------------------------------|------------------------|
| | | | | 20 | | | | | 1500 զձմ/հա | հիմնում | | | | |
| | 2 | 46 | 0,2 | Հվ 5 | 1525 | 4 | Տրխ B-3 | Բացատ | Խրամատներով 3000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի,Թխկի,Թեղի | | 800 | |
| | 2 | 51 | 0,5 | Հվ 5 | 1525 | 4 | Տրխ B-1 | Ցածր լրիվության ծառուտ (0,3) | Խրամատներով 1000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի,Թխկի,Թեղի | | 1300 | |
| | 2 | 53** | 9,1/6,0 | Հվ 20 | 1550 | 4 | Տրխ B-1 | Պարապուտ | Խրամատներով 3000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Սոճի Հացի,Թխկի,Կեչի | | 16800 8400 | |
| | 2 | 90 | 1,6 | Ավ 5 | 1760 | 4 | Տրխ C-2 | Բացատ, առ. ծառ | Խրամատներով 3000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Սոճի Հացի,Թխկի,Կեչի | | 4400 2200 | |
| | 6 | 31 | 2,0 | Հս-Ամ 20 | 1645 | 4 | Տրխ B-2 | Նոսրուտ | Խրամատներով 1500 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի,Թխկի,Թեղի | | 4000 | |
| | 6 | 45 | 60,8/10,0 | Հս-Ամ 25 | 1845 | 4 | Տրխ B-1 | Մահացած տնկարկ | Խրամատներով 2500 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Սոճի Հացի,Թխկի,Կեչի | | 24000 12000 | |
| | 6 | 86 | 1,8/1,0 | Հս-Ամ 10 | 1770 | 4 | Տրխ B-1 | Նոսրուտ | Խրամատներով 2500 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Թեղի,Հացի,Թխկի,Կեչի | | 3400 | |
| | 6 | 97 | 2,6 | Հս 15 | 1750 | 4 | Տրխ B-1 | Ցածր լրիվության ծառուտ (0,3) | Խրամատներով 1000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի,Թխկի,Թեղի | | 3400 | |
| | 6 | 101 | 4,1 | Հս 20 | 1745 | 4 | Տրխ B-1 | Ցածր լրիվության ծառուտ (0,3) | Խրամատներով 1000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի,Թխկի,Թեղի | | 5400 | |
| | 6 | 102 | 14,7 | Հս 25 | 1775 | 4 | Տրխ B-1 | Նոսրուտ | Խրամատներով 1500 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի,Թխկի,Թեղի | | 29400 | |
| | 8 | 13 | 32,6/26,0 | Հս-ամ 25 | 1385 | 4 | Տրխ B-2 | Բացատ | Խրամատներով 3000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի,Թխկի,թեղի | | 26400 | |
| | 8 | 39 | 0,6 | Հս-Ամ 20 | 1540 | 4 | Տրխ B-1 | Ցածր լրիվության ծառուտ (0,3) | Խրամատներով 1000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի,Թխկի,Թեղի | | 800 | |
| | 8 | 40 | 1,5 | Հս-ամ 25 | 1430 | 4 | Տրխ B-2 | Բացատ | Խրամատներով 3000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի,Թխկի,թեղի | | 6000 | |
| | 8 | 41 | 1,7 | Հս-Ամ 20 | 1410 | 4 | Տրխ B-2 | Ցածր լրիվության ծառուտ (0,3) | Խրամատներով 1000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի,Թխկի,Թեղի | | 2200 | |
| | 8 | 45 | 2,0 | Հս-ամ 25 | 1470 | 4 | Տրխ B-2 | Բացատ | Խրամատներով 3000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի,Թխկի,թեղի | | 8000 | |
| | 8 | 46 | 3,7 | Հս-ամ 15 | 1500 | 4 | Տրխ B-2 | Նոսրուտ | Խրամատներով 1500 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի,Թխկի,Թեղի | | 7400 | |
| | 8 | 51 | 3,7 | Ամ-25 | 1535 | 4 | Տրխ B- | Բացատ Առ. ծառ | Խրամատներով | Անտառմշակույթի | Սոճի | | 10360 | |

| Անտառապետության անվանումը | Քառակուսի N | Հատված N | Մակերեսը, հա | Դիրքագրություն | ԾՄԲ, մ | Բռնիտետ | Անտառի տիպ | Հողատեսք | Հողի նախապատրաստման եղանակ | Անտառավերականգնման եղանակ | Վերականգնվող տեսակը | Սերմերի քանակը, կգ | Սերմնաբուսակների քանակը, հատ | Տնկանյութի քանակը, հատ |
|---------------------------|-------------|----------|--------------|--|--------|---------|------------|------------------------------|----------------------------|---------------------------|------------------------|----------------------------|------------------------------|------------------------|
| | | | | | | | 2 | | 3000 զձմ/հա | հիմնում | Հացի,Թխկի,Կեչի | | 5180 | |
| | 8 | 58 | 0,6 | Ամ 15 | 1430 | 4 | Տրխ B-1 | Նոսրուտ | Խրամատներով 1500 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի,Թխկի,Թեղի | | 1200 | |
| | 8 | 66 | 3,8/1,5 | Հվ-Ամ 20 | 1365 | 4 | Տրխ B-2 | Բացատ Առ. ծառ | Խրամատներով 3000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Սոճի Հացի,Թխկի,Կեչի | | 4200 2100 | |
| | 8 | 72 | 7,1 | Հս-ամ 25 | 1380 | 4 | Տրխ B-2 | Բացատ Առ. ծառ | Խրամատներով 3000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի,Թխկի,Կեչի | | 28400 | |
| | 8 | 102 | 4,4 | Հվ-Ամ 25 | 1385 | 4 | Տրխ B-1 | Նոսրուտ | Խրամատներով 1500 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի,Թխկի,Թեղի | | 8800 | |
| | 8 | 97 | 9,3 | Հվ-25 | 1300 | 4 | Տրխ B-1 | Պարապուտ Առ.ծառ և | Խրամատներով 3000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի,Թխկի,Կեչի | | 37200 | |
| | 8 | 104 | 3,4 | Հվ-Ամ 20 | 1530 | 4 | Տրխ B-1 | Նոսրուտ | Խրամատներով 1500 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի,Թխկի,Թեղի | | 6800 | |
| | 8 | 107 | 89,5/70 | Հվ-ալ 25 | 1460 | 4 | Շղխ B-2 | Պարապուտ | Խրամատներով 3000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի,Թխկի,Կեչի | | 280000 | |
| Ընդամենը | | | 183,8 | Բացատն պարապուտ,մահացած տնկարկ - 138,9 Նոսրուտ- 35,4հա Ցածր լրիվություն - 9,5հա | | | | | | | | Սոճի | 59760 | |
| | | | | | | | | | | | | Հացի,Թխկի,Թեղի,Կեչի | 501980 | |
| | | | | | | | | | | | | Ընդամենը | 561740 | |
| Երևանի | 1 | 1 | 1,6 | Հս-Ամ 10 | 1150 | 4 | Տրխ B-2 | Մահացած տնկարկ | Խրամատներով 2000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի,Թխկի,Թեղի | | 4200 | |
| | 1 | 4 | 10,9 | Հս-Ամ 15 | 1130 | 4 | Տրխ B-2 | Մահացած տնկարկ | Խրամատներով 3000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Սոճի Հացի,Թխկի,Թեղի | | 30000 15000 | |
| | 1 | 5 | 4,3 | Ամ 20 | 1100 | 4 | Տրխ B-2 | Ցածր լրիվության ծառուտ (0,3) | Փոսերով | Անտառմշակույթի լրացում | Հացի,Թխկի,Թեղի | | 2500 | |
| | 1 | 9 | 4,0 | Ամ 25 | 1070 | 4 | Տրխ B-1 | Մահացած տնկարկ | Խրամատներով 2000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի,Թխկի,Թեղի | | 10000 | |
| | 1 | 10 | 1,3 | Ամ 20 | 1110 | 4 | Տրխ B-1 | Ցածր լրիվության ծառուտ (0,3) | Փոսերով | Անտառմշակույթի լրացում | Հացի,Թխկի,Թեղի | | 700 | |
| | 1 | 11 | 0,6 | Հս-Ալ 10 | 1125 | 4 | Տրխ C-1 | Մահացած տնկարկ, առ. ծառ | Փոսերով3X3 | Անտառմշակույթի հիմնում | Տանձենի Խնձորենի | | 250 250 | |
| | 1 | 25 | 7,0 | Հս-Ամ 25 | 1050 | 4 | Տրխ B-1 | Այրված տարածք, առ. ծառ | Խրամատներով 2500 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Սոճի Հացի,Թխկի,Թեղի | | 15000 7500 | |
| | 1 | 45 | 3,6 | Ամ 25 | 1060 | 4 | Տրխ B-1 | Այրված տարածք, | Խրամատներով | Անտառմշակույթի | Սոճի | | 8000 | |

| Անտառայտության անվանումը | Քառակուսի N | Հատված N | Մակերեսը, հա | Դիրքագրություն | ԾՄԲ, մ | Բռնիտետ | Անտառի տիպ | Հողատեսք | Հողի նախապատ-րաստման եղանակ | Անտառավերա-կանգնման եղանակ | Վերականգնվող տեսակը | Սերմերի քանակը, կգ | Սերմնաբուսակների քանակը, հատ | Տնկանյութի քանակը, հատ |
|--------------------------|-------------|----------|--------------|----------------|--------|-------------|---------------------------------|----------------------------|-----------------------------|----------------------------|---------------------|--------------------|------------------------------|------------------------|
| | | | | | | | | առ. ծառ | 2500 գծմ/հա | հիմնում | Հացի,Թխկի,Թեղի | | 4000 | |
| 1 | 63 | 1,0 | Հվ-ամ 3 | 1135 | 4 | Տրխ B-1 | Բացատ | Խրամատներով 2500 գծմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Սոճի Հացի,Թխկի,Թեղի | | | 2400 1200 | |
| 2 | 6 | 8,6 | Հվ- ամ20 | 1120 | | | Քարհանք ռեկուլտիվացիա | Փոսերով 3X0,75 | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի,Թխկի,Թեղի | | | 37800 | |
| 2 | 25 | 0,8 | Հվ-Ալ 5 | 1065 | 4 | Տրխ B-1 | Բացատ, Առ. ծառ | Խրամատներով 2500 գծմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Սոճի Հացի,Թխկի,Թեղի | | | 1800 1400 | |
| 2 | 29 | 2,3 | Հվ-ամ 5 | 1055 | | | Քարհանք ռեկուլտիվացիա | Փոսերով 3X0,75 | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի,Թխկի,Թեղի | | | 10120 | |
| 2 | 33 | 1,4 | Ամ-15 | 1175 | | | Քարհանք ռեկուլտիվացիա | Փոսերով 3X0,75 | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի,Թխկի,Թեղի | | | 6160 | |
| 3 | 10 | 0,5 | Հվ 15 | 1145 | 2 | Տրխ C- 2 | Բացատ | Խրամատներով 2500 գծմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Սոճի Հացի,Թխկի,Թեղի | | | 1200 600 | |
| 3 | 14 | 0,3 | Հվ 5 | 1135 | 4 | Տրխ B-1 | Նոսրուտ | Խրամատներով 1500 գծմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Սոճի Հացի,Թխկի,Թեղի | | | 400 200 | |
| 4 | 1* | 1,5 | Հվ-Ալ 5 | 1140 | 3 | Տրխ C- 2 | Բացատ, Առ. ծառ | Փոսերով 3X3 | Անտառմշակույթի հիմնում | Տանձենի հանձորենի | | | | 800 800 |
| 4 | 4 | 1,1 | Հվ-Ալ 10 | 1120 | 4 | Տրխ C-1 | Նոսրուտ | Խրամատներով 1500 գծմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի,Թխկի,Թեղի | | | 2600 | |
| 4 | 5 | 0,6 | Հվ-Ալ 10 | 1120 | 4 | Տրխ C-1 | Ցածր լրիվության ծառուտ (0,3) | Փոսերով | Անտառմշակույթի լրացում | Հացի,Թխկի,Թեղի | | | 400 | |
| 4 | 9 | 3,7 | Հվ-Ալ 5 | 1120 | | | Այգի | Փոսերով | Այգու վերակառուցում | Տանձենի հանձորենի | | | | 1000 1000 |
| 4 | 10 | 0,6 | Հվ-Ալ 5 | 1120 | 4 | Բձխ C- 4 | Բացատ | Խրամատներով 2500 գծմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Սոճի Հացի,Թխկի,Թեղի | | | 1000 500 | |
| 4 | 14 | 0,6 | Հվ 5 | 1110 | 4 | Տրխ B- 3 | Նոսրուտ | Խրամատներով 1500 գծմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի,Թխկի,Թեղի | | | 2000 | |
| 4 | 16 | 0,3 | Հվ 5 | 1115 | 4 | Տրխ C- 2 | Նոսրուտ | Խրամատներով 1500 գծմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի,Թխկի,Թեղի | | | 1000 | |
| 4 | 19 | 0,3 | Հվ 5 | 1115 | 4 | Տրխ B- 2 | Բացատ | Խրամատներով 2500 գծմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Սոճի Հացի,Թխկի,Թեղի | | | 600 300 | |
| 4 | 20 | 1,4 | Հս 5 | 1115 | 4 | Տրխ C- 2 | Բացատ, Առ. ծառ | Խրամատներով 2500 գծմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի,Թխկի,Թեղի | | | 4200 | |
| 4 | 25 | 0,2 | Ալ 5 | 1100 | 4 | Տրխ B-1 | Նոսրուտ | Խրամատներով 1000 գծմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի,Թխկի,Թեղի | | | 1200 | |

| Անտառապետության անվանումը | Քառակուսի N | Հատված N | Մակերեսը, հա | Դիրքագրություն | ԾՄԲ, մ | Բռնիտետ | Անտառի տիպ | Հողատեսք | Հողի նախապատրաստման եղանակ | Անտառավերականգնման եղանակ | Վերականգնվող տեսակը | Սերմերի քանակը, կգ | Սերմնաբուսականների քանակը, հատ | Տնկանյութի քանակը, հատ | |
|---------------------------|-------------|----------|--------------|--|--------|---------|------------|----------------|----------------------------|--------------------------------|------------------------|------------------------|--------------------------------|------------------------|-------------|
| | 4 | 30 | 0,4 | Հվ 5 | 1080 | 4 | Տրխ B-1 | Բացատ, Առ. ծառ | Խրամատներով 2500 գծմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Սոճի Հացի,Թխկի,Թեղի | | 1000 500 | | |
| | 4 | 37 | 0,7 | Հս-Ալ 5 | 1115 | 4 | Տրխ B-2 | Բացատ, Առ. ծառ | Խրամատներով 2500 գծմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Սոճի Հացի,Թխկի,Թեղի | | 1800 900 | | |
| Ընդամենը | | | 59,6 | Բացատն պարապուտ –47,2 Նոսրուտ – 2,5հա Ցածր լրիվություն – 6,2հա Այգի - 3,7հա | | | | | | | | Սոճի | | 63200 | |
| | | | | | | | | | | | | Հացի,Թխկի, Թեղի | | 114980 | |
| | | | | | | | | | | | | Տանձենի | | | 2050 |
| | | | | | | | | | | | | Խնձորենի | | | 2050 |
| | | | | | | | | | | | | Ընդամենը | | 178180 | 4100 |
| Էրեբունու | 1 | 1 | 4,4/1,0 | Ամ 15 | 1035 | 4 | Տրխ C-1 | Պարապուտ | Խրամատներով 3000 գծմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի,Թխկի,Թեղի | | 4000 | | |
| | 1 | 6 | 65/7,0 | Հս-Ամ 15 | 1025 | 4 | Տրխ C-1 | Պարապուտ | Խրամատներով 3000 գծմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի,Թխկի,Թեղի | | 28000 | | |
| | 1 | 18 | 10,5/7,5 | Ամ 15 | 1030 | 5 | Բշխ B-2 | Մահացած տնկարկ | Խրամատներով 2500 գծմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի,Թխկի,Թեղի | | 24750 | | |
| | 1 | 20** | 17,3 | Հվ-Ալ 10 | 1050 | 4 | Տրխ C-2 | Պարապուտ | Փոսերով3X3 | Անտառմշակույթի հիմնում,ոռոզում | Տանձենի Խնձորենի | | 9000 9000 | | |
| | 1 | 23 | 2,2 | Հվ 5 | 1030 | 4 | Տրխ C-2 | Պարապուտ | Խրամատներով 2500 գծմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի,Թխկի,Թեղի | | 7300 | | |
| | 1 | 24** | 18,9 | Հս-Ամ 5 | 1030 | 4 | Տրխ C-1 | Պարապուտ | Փոսերով3X3 | Անտառմշակույթի հիմնում,ոռոզում | Տանձենի Խնձորենի | | 10000 10000 | | |
| | 1 | 29** | 3,4 | Հս-Ամ 5 | 1000 | 5 | Բշխ B-1 | Պարապուտ | Փոսերով3X3 | Անտառմշակույթի հիմնում,ոռոզում | Տանձենի Խնձորենի | | 1800 1800 | | |
| | 1 | 30** | 5,2 | Հս 5 | 1000 | 4 | Տրխ C-1 | Պարապուտ | Փոսերով3X3 | Անտառմշակույթի հիմնում,ոռոզում | Տանձենի Խնձորենի | | 2800 2800 | | |
| | 1 | 32** | 3,2 | Հս-Ամ 5 | 1020 | 5 | Բշխ B-2 | Պարապուտ | Փոսերով3X3 | Անտառմշակույթի հիմնում,ոռոզում | Տանձենի Խնձորենի | | 1800 1800 | | |
| | 1 | 36** | 3,3 | Հս 5 | 1020 | 4 | Տրխ B-2 | Պարապուտ | Փոսերով3X3 | Անտառմշակույթի հիմնում,ոռոզում | Տանձենի Խնձորենի | | 1900 1900 | | |
| | 1 | 37** | 2,8 | Ամ 10 | 1020 | 5 | Բշխ B-1 | Պարապուտ | Փոսերով3X3 | Անտառմշակույթի հիմնում,ոռոզում | Տանձենի Խնձորենի | | 1500 1500 | | |
| | 1 | 38** | 1,4 | Հս 10 | 1040 | 5 | Բշխ B-1 | Պարապուտ | Փոսերով3X3 | Անտառմշակույթի հիմնում,ոռոզում | Տանձենի Խնձորենի | | 750 750 | | |
| | 1 | 40 | 1,3 | Ամ 15 | 1020 | 5 | Բշխ B-1 | Պարապուտ | Խրամատներով | Անտառմշակույթի | Հացի,Թխկի,Թեղի | | 4300 | | |

| Անտառայտության անվանումը | Քառակուսի N | Հատված N | Մակերեսը, հա | Դիրքագրություն | ԾՄԲ, մ | Բռնիտետ | Անտառի տիպ | Հողատեսք | Հողի նախապատրաստման եղանակ | Անտառավերականգնման եղանակ | Վերականգնվող տեսակը | Սերմերի քանակը, կգ | Սերմնաբուսականների քանակը, հատ | Տնկանյութի քանակը, հատ |
|--------------------------|-------------|----------|--------------|----------------|--------|---------|------------|------------------------------|----------------------------|---------------------------------|-------------------------------|--------------------|--------------------------------|------------------------|
| | | | | | | | | | 2500 զձմ/հա | հիմնում | | | | |
| | 2 | 1* | 8,9 | Հւ-Ամ 10 | 850 | 4 | Տրխ B-2 | Ցածր լրիվության ծառուտ (0,3) | Խրամատներով 1000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի լրացում | Հացի, Թխկի, Թեղի | | 11900 | |
| | 2 | 2* | 3,6 | Հւ 10 | 995 | 4 | Տրխ C-1 | Այրված տարածք | Խրամատներով 2500 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի, Թխկի, Թեղի | | 12000 | |
| | 2 | 3* | 2,5 | Հւ 15 | 990 | 4 | Տրխ C-2 | Մահացած տնկարկ | Խրամատներով 2500 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի, Թխկի, Թեղի | | 8200 | |
| | 2 | 4* | 2,3 | Հւ 10 | 1000 | 4 | Տրխ C-1 | Մահացած տնկարկ | Խրամատներով 2500 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի, Թխկի, Թեղի | | 8000 | |
| | 2 | 5** | 0,5 | Հւ 5 | 980 | 4 | Տրխ C-2 | Չմիակցված անտառմշակույթ | Փոսերով | Անտառմշակույթի լրացում | Հացի, Թխկի, Թեղի | | 600 | |
| | 2 | 6** | 0,3 | Հւ-Ամ 5 | 980 | 4 | Տրխ C-2 | Պարապուտ | Փոսերով 3X3 | Անտառմշակույթի հիմնում, ոռոգում | Տանձենի Խնձորենի, Ծիրանենի | | 150 150 | |
| | 2 | 8** | 0,4 | Հւ 5 | 995 | 4 | Տրխ C-2 | Մահացած տնկարկ, Առ. ծառ | Փոսերով 3X3 | Անտառմշակույթի հիմնում, ոռոգում | Տանձենի Խնձորենի, Ծիրանենի | | 200 200 | |
| | 2 | 12** | 1 | Հւ 10 | 1000 | 4 | Տրխ C-1 | Նոսրուտ | Խրամատներով 1500 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի, Թխկի, Թեղի | | 2000 | |
| | 2 | 13** | 0,8 | Հւ 10 | 1000 | 4 | Տրխ C-2 | Մահացած տնկարկ, Առ. ծառ | Փոսերով 3X3 | Անտառմշակույթի հիմնում, ոռոգում | Տանձենի Խնձորենի, Ծիրանենի | | 400 400 | |
| | 2 | 15* | 0,7 | Հւ-Ամ 5 | 995 | 4 | Տրխ B-2 | Մահացած տնկարկ, Առ. ծառ | Փոսերով 3X3 | Անտառմշակույթի հիմնում, ոռոգում | Տանձենի Խնձորենի, Ծիրանենի | | 400 400 | |
| | 2 | 16 | 0,2 | Հւ-Ամ 5 | 995 | 4 | Տրխ C-2 | Չմիակցված անտառմշակույթ | Փոսերով | Անտառմշակույթի լրացում | Հացի, Թխկի, Թեղի | | 800 | |
| | 2 | 17* | 1,2 | Հւ 5 | 995 | 4 | Տրխ B-1 | Մահացած տնկարկ, Առ. ծառ | Փոսերով 3X3 | Անտառմշակույթի հիմնում, ոռոգում | Տանձենի Խնձորենի, Ծիրանենի | | 600 600 | |
| | 2 | 19* | 2,1 | Հւ-Ալ 15 | 1005 | 4 | Տրխ B-1 | Մահացած տնկարկ, Առ. ծառ | Փոսերով 3X3 | Անտառմշակույթի հիմնում, ոռոգում | Տանձենի Խնձորենի, Ծիրանենի | | 1100 1100 | |
| | 2 | 23* | 1 | Հւ-Ամ 25 | 1025 | 4 | Տրխ B-1 | Մահացած տնկարկ, Առ. ծառ | Փոսերով 3X3 | Անտառմշակույթի հիմնում, ոռոգում | Տանձենի Խնձորենի, Ծիրանենի | | 500 500 | |
| | 2 | 24* | 1,3 | Հւ-Ամ 5 | 995 | 4 | Տրխ B-1 | Մահացած տնկարկ, Առ. ծառ | Փոսերով 3X3 | Անտառմշակույթի հիմնում, ոռոգում | Տանձենի Խնձորենի, Ծիրանենի | | 650 650 | |
| | 2 | 25* | 1,3 | Հւ-Ամ 10 | 995 | 4 | Տրխ B-2 | Նոսրուտ | Փոսերով 3X3 | Անտառմշակույթի հիմնում, ոռոգում | Տանձենի Խնձորենի, Ծիրանենի | | 650 650 | |
| | 2 | 29 | 0,2 | Հւ-Ամ 10 | 1025 | 4 | Տրխ B-2 | Ցածր լրիվության ծառուտ (0,3) | Խրամատներով 1000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի լրացում | Հացի, Թխկի, Թեղի | | 300 | |

| Անտառապետության անվանումը | Քառակուսի N | Հատված N | Մակերեսը, հա | Դիրքագրություն | ԾՄԲ, մ | Բոնիտետ | Անտառի տիպ | Հողատեսք | Հողի նախապատրաստման եղանակ | Անտառավերականգնման եղանակ | Վերականգնվող տեսակը | Սերմերի քանակը, կգ | Սերմնաբուսակների քանակը, հատ | Տնկանյութի քանակը, հատ |
|---------------------------|-------------|----------|--------------|----------------|--------|---------|------------|------------------------------|----------------------------|--------------------------------|------------------------------|--------------------|------------------------------|------------------------|
| | 2 | 30 | 0,1 | Հս-Ամ 5 | 1030 | 4 | Տրխ B-2 | Ցածր լրիվության ծառուտ (0,3) | Խրամատներով 1000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի լրացում | Հացի,Թխկի,Թեղի | | 150 | |
| | 2 | 42* | 1,3 | Հս-Ալ 15 | 1025 | 4 | Տրխ B-2 | Մահացած տնկարկ, Առ. ծառ | Խրամատներով 2500 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի,Թխկի,Թեղի | | 4300 | |
| | 2 | 43 | 0,6 | Հս 15 | 1025 | 4 | Տրխ B-2 | Նոսրուտ | Խրամատներով 2000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի,Թխկի,Թեղի | | 1600 | |
| | 2 | 44* | 3,1 | Հս 20 | 1050 | 4 | Տրխ B-2 | Մահացած տնկարկ, Առ. ծառ | Խրամատներով 2500 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի,Թխկի,Թեղի | | 8300 | |
| | 2 | 45 | 1,3 | Հս 25 | 1050 | 4 | Տրխ B-2 | Մահացած տնկարկ | Խրամատներով 2500 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի,Թխկի,Թեղի | | 3500 | |
| | 2 | 46 | 0,2 | Հս 15 | 1000 | 4 | Տրխ B-2 | Նոսրուտ | Խրամատներով 2000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի,Թխկի,Թեղի | | 500 | |
| | 2 | 50 | 0,7 | Հս 15 | 1055 | 3 | Տրխ B-2 | Նոսրուտ | Խրամատներով 2000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի,Թխկի,Թեղի | | 1800 | |
| | 2 | 51 | 0,6 | Ամ 15 | 1070 | 4 | Տրխ B-2 | Նոսրուտ | Խրամատներով 2000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի,Թխկի,Թեղի | | 1600 | |
| | 2 | 52 | 2,7 | Ամ 5 | 1090 | 4 | Տրխ B-2 | Մահացած տնկարկ | Խրամատներով 2500 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի,Թխկի,Թեղի | | 9000 | |
| | 2 | 55* | 2,7 | Հս-Ամ 5 | 1000 | 4 | Տրխ B-1 | Մահացած տնկարկ, Առ. ծառ | Փոսերով3X3 | Անտառմշակույթի հիմնում,ոռոգում | Տանձենի Խնձորենի,Ծիրանենի | | 1400 1400 | |
| | 2 | 56 | 0,3 | Ամ 5 | 1010 | 4 | Տրխ B-2 | Ցածր լրիվության ծառուտ (0,3) | Խրամատներով 1000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի լրացում | Հացի,Թխկի,Թեղի | | 400 | |
| | 2 | 57 | 1 | Ամ 5 | 1025 | 4 | Տրխ B-1 | Ցածր լրիվության ծառուտ (0,3) | Խրամատներով 1000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի լրացում | Հացի,Թխկի,Թեղի | | 1300 | |
| | 2 | 58 | 0,2 | Ամ 5 | 1030 | 4 | Բշխ B-2 | Ցածր լրիվության ծառուտ (0,3) | Խրամատներով 1000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի լրացում | Հացի,Թխկի,Թեղի | | 260 | |
| | 2 | 60 | 0,8 | Ամ 5 | 1025 | 4 | Տրխ B-1 | Ցածր լրիվության ծառուտ (0,3) | Խրամատներով 1000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի լրացում | Հացի,Թխկի,Թեղի | | 1800 | |
| | 2 | 61 | 1,1 | Ամ 5 | 1030 | 4 | Տրխ B-2 | Ցածր լրիվության ծառուտ (0,3) | Խրամատներով 1000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի լրացում | Հացի,Թխկի,Թեղի | | 1500 | |
| | 2 | 62 | 0,6 | Ամ 5 | 1035 | 4 | Տրխ B-1 | Նոսրուտ | Խրամատներով 1500 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի,Թխկի,Թեղի | | 1200 | |
| | 2 | 63 | 0,7 | Հս-Ամ 5 | 1000 | 4 | Տրխ B-1 | Նոսրուտ | Խրամատներով 1500 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի,Թխկի,Թեղի | | 1400 | |
| | 2 | 65* | 0,3 | Հս-Ամ 5 | 1010 | 4 | Տրխ B- | Բացատ | Փոսերով3X3 | Անտառմշակույթի | Տանձենի | | | 160 |

| Անտառապետության անվանումը | Քառակուսի N | Հատված N | Մակերեսը, հա | Դիրքագրություն | ԾՄԲ, մ | Բռնիտետ | Անտառի տիպ | Հողատեսք | Հողի նախապատրաստման եղանակ | Անտառավերականգնման եղանակ | Վերականգնվող տեսակը | Սերմերի քանակը, կգ | Սերմնաբուսականների քանակը, հատ | Տնկանյութի քանակը, հատ | | |
|---------------------------|-------------|----------|---------------|---|--------|---------|------------|------------------------------|----------------------------|---------------------------------|----------------------------|--------------------|--------------------------------|------------------------|--------------|--|
| | | | | | | | 2 | | | հիմնում, ոռոգում | Խնձորենի, Ծիրանենի | | | 160 | | |
| | 2 | 66* | 2,5 | Ամ 5 | 1025 | 4 | Տրխ B-1 | Ցածր լրիվության ծառուտ (0,3) | Խրամատներով 1000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի լրացում | Հացի, Թխկի, Թեղի | | 3300 | | | |
| | 2 | 67* | 0,1 | Հս-Ամ 5 | 1010 | 4 | Տրխ B-2 | Ցածր լրիվության ծառուտ (0,3) | Խրամատներով 1000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի լրացում | Հացի, Թխկի, Թեղի | | 1300 | | | |
| | 2 | 69* | 1,7 | Ամ 5 | 1040 | 4 | Տրխ B-2 | Մահացած տնկարկ | Փոսերով 3X3 | Անտառմշակույթի հիմնում, ոռոգում | Տանձենի Խնձորենի, Ծիրանենի | | 900 900 | | | |
| | 2 | 71* | 0,5 | Հս-Ամ 5 | 1050 | 4 | Տրխ B-2 | Նոսրուտ | Խրամատներով 1500 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում, ոռոգում | Հացի, Թխկի, Թեղի | | 1000 | | | |
| | 2 | 72* | 3 | Ամ 5 | 1035 | 4 | Տրխ B-1 | Մահացած տնկարկ, Առ. ծառ | Փոսերով 3X3 | Անտառմշակույթի հիմնում, ոռոգում | Տանձենի Խնձորենի, Ծիրանենի | | 1500 1500 | | | |
| | 2 | 73* | 3,1 | Հս-Ամ 5 | 1055 | 4 | Տրխ B-1 | Ցածր լրիվության ծառուտ (0,3) | Խրամատներով 1000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի լրացում | Հացի, Թխկի, Թեղի | | 4000 | | | |
| | 2 | 74* | 1,3 | Հս-Ամ 5 | 1060 | 4 | Տրխ B-2 | Ցածր լրիվության ծառուտ (0,3) | Խրամատներով 1000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի լրացում | Հացի, Թխկի, Թեղի | | 1500 | | | |
| | 2 | 75* | 6,3 | Հս-Ամ 5 | 1050 | 4 | Տրխ B-1 | Մահացած տնկարկ | Խրամատներով 1500 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում | Հացի, Թխկի, Թեղի | | 12000 | | | |
| | 2 | 76* | 0,1 | Ամ 5 | 1030 | 4 | Տրխ B-2 | Նոսրուտ | Խրամատներով 1000 զձմ/հա | Անտառմշակույթի լրացում | Հացի, Թխկի, Թեղի | | 150 | | | |
| | 2 | 77* | 0,2 | Ամ 5 | 1030 | 4 | Տրխ B-2 | Նոսրուտ | Խրամատներով 1500 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում, ոռոգում | Հացի, Թխկի, Թեղի | | 400 | | | |
| | 2 | 78* | 0,3 | Ամ 5 | 1035 | 4 | Տրխ B-1 | Մահացած տնկարկ | Խրամատներով 2500 զձմ/հա | Անտառմշակույթի հիմնում, ոռոգում | Հացի, Թխկի, Թեղի | | 600 | | | |
| | 2 | 79* | 0,7 | Հվ-Ամ 5 | 1055 | 4 | Տրխ B-2 | Ցածր լրիվության ծառուտ (0,3) | Փոսերով 3X3 | Անտառմշակույթի հիմնում, ոռոգում | Տանձենի Խնձորենի, Ծիրանենի | | 200 200 | | | |
| | 2 | 80* | 0,3 | Հս-Ամ 5 | 1060 | 4 | Տրխ B-1 | Մահացած տնկարկ | Փոսերով 3X3 | Անտառմշակույթի հիմնում, ոռոգում | Տանձենի Խնձորենի, Ծիրանենի | | 150 150 | | | |
| | 2 | 81* | 0,4 | Հվ-Ամ 5 | 1055 | 4 | Տրխ B-1 | Բացատ | Փոսերով 3X3 | Անտառմշակույթի հիմնում, ոռոգում | Տանձենի Խնձորենի, Ծիրանենի | | 200 200 | | | |
| Ընդհանուր | | | 141,6 | Բացատն պարապուտ, մահացած տնկարկ - 114,1հա Նոսրուտ- 6,5հա Ցածր լրիվություն - 20,3հա Զմիակցված անտառմշակույթ - 0,7հա | | | | | | | Հացի, Թխկի, Թեղի | | 175010 | | 38710 | |
| | | | | | | | | | | | Տանձենի | | | | 38710 | |
| | | | | | | | | | | | Խնձորենի, Ծիրանենի | | | | 38710 | |
| | | | | | | | | | | | Ընդամենը | | 175010 | | 77420 | |
| Ամբողջը | | | 1145,6 | Բացատն պարապուտ, մահացած տնկարկ - 562,9հա | | | | | | | | Սոճի | | 319210 | | |

| Անտառավետության անվանումը | Քառակուսի N | Հատված N | Մակերեսը, հա | Դիրքագրություն | ԾՄԲ, մ | Բնիտետ | Անտառի տիպ | Հողատեսք | Հողի նախապատրաստման եղանակ | Անտառվերականգնման եղանակ | Վերականգնվող տեսակը | Սերմերի քանակը, կգ | Սերմնաբուսականների քանակը, հատ | Տնկանյութի քանակը, հատ | |
|---------------------------|-------------|----------|--------------|---|--------|--------|------------|----------|----------------------------|--------------------------|---------------------|--------------------|--------------------------------|------------------------|--|
| | | | | Լոսրուտ- 404,9հա Ցածր լրիվություն - 172,1հա Չմիակցված անտառմշակույթ - 2,0հա Այգի - 3,7հա | | | | | | | Կաղնի | 26889 | | | |
| | | | | | | | | | | | Հացի,Թխկի,Թեղի,Կեչի | | 1259995 | | |
| | | | | | | | | | | | Տանձենի | | | 56460 | |
| | | | | | | | | | | | հնձորենի,Ծիրանենի | | | 56460 | |
| | | | | | | | | | | | Ընդամենը | 27484 | 1579205 | 112920 | |

Աղյուսակ 58. Անտառվերականգնման նախատեսվող տարածքների սերմերի և սերմնաբուսակ-տնկիների պահանջն ըստ անտառապետությունների

| № | Անտառապետություն | Վերականգնման նախատեսվող մակերեսը, հա | Սերմերի և տնկիների պահանջը | | |
|-----------------|------------------|---------------------------------------|----------------------------|----------------|-------------------------|
| | | | Տեսակը | Սերմ, կգ | Սերմնաբուսակ, տնկի, հատ |
| 1 | Մեղրածորի | 242,4 | Սոճի | | 64790 |
| | | | Կաղնի | 10605 | |
| | | | Հացի, թխկի, թեղի, կեչի | | 83115 |
| | | | Ընդամենը | 10605 | 148305 |
| 2 | Ծաղկածորի | 293,0 | Սոճի | | 131460 |
| | | | Կաղնի | 10818 | |
| | | | Հացի, թխկի, թեղի, կեչի | | 173030 |
| | | | Տանձենի | | 4950 |
| | | | Խնձորենի | | 4950 |
| | | | Ընդամենը | 10818 | 314390 |
| 3 | Արզականի | 185,5 | Կաղնի | 5465 | |
| | | | Հացի, թխկի, թեղի, կեչի | | 91700 |
| | | | Տանձենի | | 10750 |
| | | | Խնձորենի | | 10750 |
| | | | Ընդամենը | 5465 | 113200 |
| 4 | Բուժական | 39,6 | Հացի, թխկի, թեղի, կեչի | | 119780 |
| | | | Ընդամենը | | 119780 |
| 5 | Արզնի | 183,80 | Սոճի | | 59760 |
| | | | Հացի, թխկի, թեղի, կեչի | | 501980 |
| | | | Ընդամենը | | 561740 |
| 6 | Երևանի | 59,6 | Սոճի | | 63200 |
| | | | Հացի, թխկի, թեղի, կեչի | | 114980 |
| | | | Տանձենի | | 2050 |
| | | | Խնձորենի | | 2050 |
| | | | Ընդամենը | | 182280 |
| 7 | Էրեբունի | 141,6 | Հացի, թխկի, թեղի, կեչի | | 175000 |
| | | | Տանձենի | | 38710 |
| | | | Խնձորենի | | 38710 |
| | | | Ընդամենը | | 252420 |
| Ընդամենը | 1145,6 | Սոճի | | 319210 | |
| | | Կաղնի | 26889 | | |
| | | Հացի, թխկի, թեղի, կեչի, լորենի | | 1259995 | |
| | | Տանձենի, | | 56140 | |
| | | Խնձորենի, ծիրանենի | | 56140 | |
| | | Ընդամենը | 26889 | 1692125 | |

9.4 Տնկանյութի աճեցում

2023-32թթ. ժամանակաշրջանում նախատեսվում է անտառի հիմնում ոչ անտառաձաձկ մակերեսում 967,8 հեկտարի վրա՝ տարեկան մոտ 97 հեկտար: Տնկանյութի տեսականու ընտրությունը կատարվել է ելնելով կոնկրետ անտառաճման պայմաններից, հարմարվածության և արժեքավոր տեսակների վերականգնման և կենսաբազմազանության պահպանման հանգամանքներից:

2023-32թթ. համար ահրաժեշտ տնկանյութը, ներառյալ նաև բուսակները և լրացման անհրաժեշտ 20%-ը կազմում է 2030550, իսկ միայն վերականգնման համար սերմերի պահանջը գնահատվել է 26889կգ:

Անտառային բացատներում և բուսականությունից ազատ (պարապուտ) տարածքներում անտառվերականգնման միջոցառումներ նախատեսվում է հիմնականում արևելյան կաղնու սերմերի ցանքով՝ սոճի, հացի, թխկի, թեղի և կեչի ծառատեսակների բուսակների հետ խառը անտառմշակույթների հիմնում, ինչպես նաև սոճու (գլխավոր տեսակ) և հացի, թխկի, կեչի ծառատեսակների բուսակների խառը անտառմշակույթների հիմնում: Առանձին տարածքներում, ինչպես օրինակ Արզնի անտառապետության անտառածման տեսանկյունից համեմատաբար ոչ բարվոք տարածքներում, նաև նախկինից մնացած դատարկ կամ առանձին նշենու ծառերի առկայությամբ խրամատներում նախատեսվում է հիմնականում հացի, թխկի և թեղի ծառատեսակների խառը տնկարկի հիմնում: Նախատեսվում է նաև հիմնականում անտառային տանձենու և խնձորենու տնկիներով անտառմշակույթների հիմնում:

Նոսրուտներում հիմնականում նախատեսվում է կաղնու և սերմերի ցանքով խառը անտառմշակույթների հիմնում:

Առանձին տարածքներում, ինչպես օրինակ Արզնիի անտառապետության նախկինից մնացած խրամատներում նախատեսվում է հիմնականում հացի, թխկի, թեղի կեչի բուսակներով հիմնում:

Ցածր լրիվության 172,1 հեկտար ծառուտներում լրիվության բարձրացման նպատակով նախատեսվում են բնական վերականգնման օժանդակման միջոցառումներ՝ հանքայնացման և հարթակներում սերմերի ցանքով, ինչպես նաև բուսակներով:

Էրեբունու անտառապետության առանձին տարածքներում ոռոգման հնարավորության պայմաններում հիմնականում նախատեսվում անտառային պտղատու տեսակներով, նաև ծիրանենու տնկիներով խառը կուլտուրաներ:

Միայն անտառտնտեսության անտառպատման և վերականգնման նախատեսվող ծավալների տնկանյութի տարեկան պահանջարկը բաց արմատային համակարգով բավարարելու համար կպահանջվեր ընդհանուր մոտ 1,8 հեկտար մակերեսով տնկարան (Աղյուսակ 59):

Անտառտնտեսության գրասենյակի հարող տարածքում գործում է ջերմատնային տնտեսություն, որտեղ աճեցվում են փակ արմատային համակարգով հիմնականում սոճու, հացի, թեղի, թխկի և կեչի ծառատեսակների բուսակներ: Ջերմատան ներկայիս հնարավորությունը տարեկան շուրջ 320000 բուսակ է, որը լրիվ կբավարարի անհրաժեշտ բուսակների պահանջը:

Աղյուսակ 59. Անհրաժեշտ տնկանյութի աճեցման հաշվարկ

| Աճեցվող տեսակը | Տարեկան պահանջվող տնկանյութը, հատ | 1 հա-ից բուսակների ստացման նորման, հազ. հատ | Տարեկան ցանքի մակերեսը, հա | Ցանքաշրջանառության դաշտերի թիվը | Տնկարանի ընդհանուր մակերեսը, հա | Սերմերի ցանքի նորման կգ/հա | Ցանքի համար տարեկան անհրաժեշտ սերմերի քանակը, կգ |
|-------------------|-----------------------------------|---|----------------------------|---------------------------------|---------------------------------|----------------------------|--|
| Սոճի | 38305 | 800 | 0,0479 | | | 60 | 2,87 |
| Հացի | 32600 | 400 | 0,0815 | | | 230 | 18,75 |
| Թխկի | 32600 | 400 | 0,0815 | | | 230 | 18,75 |
| Կեչի | 31600 | 400 | 0,0790 | | | 50 | 3,95 |
| Թեղի | 31600 | 400 | 0,0790 | | | 170 | 13,43 |
| Լորենի | 22876 | 400 | 0,0572 | | | 170 | 9,72 |
| Տանձենի, խնձորենի | 13474 | 600 | 0,0224 | | | 60 | 1,34 |
| Ընդամենը | 203055 | | 0,448 | 4 | 1,794 | | 68,81 |

9.5 Նախատեսվող միջոցառումների արդյունքում անտառային տարածքների արդյունավետության բարձրացումՍտուգիչ ժամանակաշրջանում անտառային հողերի արտադրողականության բարձրացման նպատակով անտառաշինությամբ նախատեսվում են հետևյալ միջոցառումները:

- Անտառսերմնային բազաների հիմնում սելեկցիոն հիմքի վրա,
- Անտառային մշակույթների հիմնում,
- Ցածր լրիվության ծառուտների արտադրողականության բարձրացում,
- Բնական վերաճին օժանդակող համալիր միջոցառումներ,
- Խնամքի հատումների իրականացում,
- Անտառապահպանական և անտառապաշտպանական աշխատանքների բարելավում,
- Ընտրովի սանիտարական հատումներ:

Սելեկցիոն հիմքի վրա անտառսերմնային բազաների հիմնումը նախատեսվում է բարձր ցանքսային հատկություններով և արժեքավոր ժառանգական հատկանիշներով օժտված սերմերի ստացման համար:

Բարձրարժեք և բարձր արտադրողական անտառային տեսակներով հիմնման միջոցով ընդլայնվում է անտառածածկ մակերեսը, վերականգնվում են հատված և քայքայված անտառները, ծառուտները ձևավորվում են ցանկալի ուղղությամբ, նպաստվում է կենսաբազմազանության հաստատմանը:

Խնամքի հատումները օժանդակում են ծառուտների նպատակային ձևավորմանը, մասնավորապես տեսակային կազմի բարելավմանը, որակական և տարածքային տեղաբաշխմանը, անտառի հողապաշտպան, ջրապաշտպան, սանիտարա-հիգիենիկ, էսթետիկական հատկությունների բարելավմանը և անտառների արդյունավետության բարձրացմանը:

Ընտրողական սանիտարական հատումները հնարավորություն են ընձեռում բարելավելու անտառի սանիտարական վիճակը, պահպանելու անտառածածկ մակերեսը ստուգիչ շրջանում, բարելավելու տեսակային կազմը և ստանալու ծառուտների լրացուցիչ աճ:

Համաձայն կառավարման պլանի նախագծի, նախատեսվում է 2023-32թթ շրջանում միջոցառումներ իրականացնել հետևյալ ծավալներով (Աղյուսակ 60):

Աղյուսակ 60. 2023-32թթ շրջանում նախատեսված միջոցառումներ

| № | Միջոցառման անվանումը | Մակերեսը, հա |
|-----------------|---|---------------|
| 1 | Անտառային մշակույթների հիմնում ոչ անտառածածկ տարածքներում | 967,8 |
| 1.1 | Բացատներում և պարապուտ տարածքներում | 562,9 |
| 1.2 | Հատված տարածքներում և նոսրուտներում | 404,9 |
| 2 | Ցածր լրիվության ծառուտներում | 172,1 |
| 3 | Այգիներում | 3,7 |
| 3 | Չմիակցված սաղարթով անտառմշակույթներում | 2,0 |
| 3 | Ցանկապատման միջոցով(նոր հիմնադրվող անտառմշակույթների և հիմնականում սերմնային վերականգնման տարածքներում) 30000 գծմ | 1000 |
| Ընդամենը | | 1145,6 |

2023-32թթ. ժամանակաշրջանի անտառային մշակույթների արտադրողականության որոշման համար մշակույթները պայմանականորեն հավասարեցված են ծառուտների I հասակային դասին, ընդ որում ասեղնատերևավոր ծառատեսակների միջին աճը հաշվարկված է II հասակային դասի ծառուտների միջին աճի 40%-ի չափով, իսկ տերևավոր ծառատեսակներինը՝ II հասակային աճի 60%-ի չափով:

Անտառի գույքագրման և գնահատման արդյունքներով I հասակային դասի 1հա-ի միջին աճը ասեղնատերևավոր ծառատեսակների համար 1,1մ³ է, իսկ տերևավոր տեսակների մոտ 0,9մ³ (Աղյուսակ 61):

Աղյուսակ 61. 2023-32թթ. ժամանակաշրջանում հիմնման նախատեսված անտառմշակույթների աճի ցուցանիշները

| № | Միջոցառման անվանումը | Մակերեսը, հա | 1հա-ի լրացուցիչ միջին աճը, մ ³ | Սպասվելիք լրացուցիչ աճը նախագծվող տարածքում, մ ³ |
|-----------------|--|--------------|---|---|
| 1 | 2023-32թթ. հիմնման նախատեսված մշակույթներ ոչ անտառածածկ տարածքներում | 967,8 | | |
| 1.1 | Ասեղնատերևավոր | 377,0 | 1,1 | 414,70 |
| 1.2 | Տերևավոր | 590,8 | 0,9 | 531,72 |
| Ընդամենը | | | | 946,42 |

Բնական վերաճին օժանդակող միջոցառումների արդյունքում լրացուցիչ աճը կկազմի 1172,1x0,2մ³հա (պայմանականորեն) = 234,42մ³:

Այսպիսով, նախատեսվող միջոցառումների արդյունքում սպասվելիք լրացուցիչ տարեկան աճը կկազմի 1190,74մ³:

Կառավարման պլանի նախագծում նախատեսվող համալիր միջոցառումների արդյունքում, անտառտնտեսության անտառային հողերում տեղի կունենա անտառածածկ տարածքի տեսակարար կշռի ավելացում և ծառուտի կազմի բարելավում:

Անտառածածկ մակերեսի ավելացումը նախատեսվում է անտառային բացատներում և նսրուտներում անտառմշակույթների հիմնման, ինչպես նաև բնական վերածին օժանդակող միջոցառումների հաշվին:

Ինչպես երևում է աղյուսակ 62-ից, 2022թ. համեմատությամբ անտառածածկ մակերեսը ստուգիչ ժամանակաշրջանի վերջում (2032թ.) կանխատեսվում է ավելացում 370,34հա-ով, իսկ 2037թ. ևս 717,46հա-ով, ընդ որում հիմնականում ոչ անտառածածկ տարածքներում հիմնադրվող անտառմշակույթների իրականացման հաշվին, իսկ բնական վերականգնմամբ 2032թ. 80հա, 2037թ. ևս 40հա հեկտարով՝ նսրուտներում և մասամբ փոքր մակերեսով բացատներում, ինչպես նաև պարապուտ տարածքներում սոճու և բոխու բնական վերականգնմամբ:

Աղյուսակ 62. Տեղեկագիր անտառտնտեսության հողատեսքերում նախատեսվող փոփոխությունների

| № | Հողատեսքի անվանումը | Չափմիավորը, հա | 01.01.2023թ. | 01.01.2032թ. | Փոփոխությունը | 01.01.2037թ. | Փոփոխությունը, 01.01.2022թ., համեմատությամբ |
|--------|---|----------------|--------------|--------------|---------------|--------------|---|
| 1 | Անտառային հողեր, ընդամենը | հա | 22575,7 | 22575,7 | | 22575,7 | |
| 1.1. | Անտառածածկ, ընդամենը | հա | 16662,9 | 17033,24 | +370,34 | 17750,7 | +1087,8 |
| 1.1.1. | Բնական ծագման անտառներ | հա | 15037,6 | 15117,6 | +80,0 | 15157,6 | +120,0 |
| 1.1.2. | Անտառմշակույթներ | հա | 1625,3 | 1915,64 | +290,34 | 2593,1 | +967,8 |
| 1.2. | Անտառային տնկարան | հա | 18,5 | 18,7 | +0,2 | 18,7 | +0,2 |
| 1.3. | Չմիակցված սաղարթով անտառմշակույթներ | հա | 19,4 | 677,46 | +658,06 | | |
| 1.4. | Ոչ անտառածածկ, ընդամենը | հա | 5874,7 | 4826,9 | -1047,8 | 4786,9 | -1087,8 |
| 1.4.1. | Հատված և չվերականգնված տարածքներ, նսրուտներ | հա | 2598,3 | 2143,4 | -454,9 | 2113,4 | -484,9 |
| 1.4.2. | Բացատ և պարապուտ | հա | 3276,4 | 2683,5 | -592,9 | 2673,5 | -602,9 |
| 2. | Ոչ անտառային հողեր, ընդամենը | հա | 2049,5 | 2049,5 | | 2049,5 | |
| 3. | Անտառտնտեսության ընդհանուր մակերեսը | հա | 24625 | 24625 | | 24625,0 | |

Հաշվարկը կատարվել է ընդունելով, որ անտառվերականգնման ծավալները իրականացվելու են 10 տարվա մոտավոր հավասար բաշխվածությամբ, որի դեպքում առաջին երեք տարիների հիմնված չմիակցված սաղարթով անտառմշակույթների մոտ 30%-ը բավարար խնամքի և պահպանության պայմաններում կփոխադրվեն անտառածածկ մակերես, իսկ մնացածը՝ հաջորդող 5 տարիներին:

Ոչ անտառածածկ մակերեսի նվազումը 2032թ. -1047,8 հա-ով, իսկ 2037թ. ևս 40 հա-ով բացատրվում է պարապուտ տարածքներում անտառապատման, նոսրուտներում վերականգնման միջոցառումներով, ինչպես նաև վերը նշված բնական վերականգնմամբ:

Նախատեսվող միջոցառումների արդյունքում էական փոփոխություն է ակնկալվում նաև ծառուտների տեսակային կազմում: Հիմնական անտառկազմող ծառատեսակների որակական կազմը զգալիորեն փոխվել է ի հաշիվ ոչ անտառածածկ տարածքների և ցածր արտադրողականության ու լրիվության (0,3-0,4) ծառուտների անտառապատման և անտառվերականգնման միջոցառումների:

Բարձրարուն կաղնու գերակշռությամբ ծառուտների մակերեսների ավելացումը 2022թ. համեմատությամբ 2032թ. 75,61հա, իսկ 2037թ. ևս 328,19 հեկտարով, բացատրվում է անտառային բացատներում, հատված տարածքներում և նոսրուտներում կաղնու սերմերով այլ տեսակների հետ խառը անտառմշակույթների հիմնման և բնական վերականգնման օժանդակման միջոցառումների իրականացմամբ:

Նույն հիմնավորմամբ բացատրվում է սոճուտների տարածքների ավելացումը 2032թ. 80,09 հեկտարով, իսկ 2037 թ. ևս 166,01 հեկտարով, նույն թվում նաև առանձին ոչ մեծ տարածքներում սերմնային բնական վերականգնմամբ:

Անտառի կայուն կառավարման իրականացման դեպքում, ի հաշիվ բնական վերականգնված խառը կազմով բոխու գերակշռությամբ երիտասարդ տարիքային խմբի ծառուտներում իրականացվող մատղաշի խնամքի միջոցառումների, տեղի է ունենում ծառուտի կազմի բարելավում, ինչն էլ բնականաբար հանգեցնում է Կովկասյան բոխու գերակշռությամբ ծառուտների մակերեսի նվազեցմանը: Մյուս կողմից հատված տարածքների և նոսրուտների, միջոցառումներ չնախատեսած՝ հատկապես բարձր թեքությունների տարածքներում կանխատեսվում է բնական վերականգնմամբ բոխու գերակշռությամբ ծառուտների մակերեսի ավելացում համապատասխանաբար 20 և 10 հեկտարով:

Հացի, թխկի, թեղի, կեչի և լորենու գերակշռությամբ ծառուտների մակերեսների ավելացումները հիմնականում բացատրվում է անտառային բացատներում գլխավոր տեսակներ՝ կաղնու և սոճու հետ որպես ուղեկցող տեսակներ նշված ծառատեսակների հիմնման և առանձին տարածքներում կազմավորվող երիտասարդ ծառուտների կազմերի հնարավոր փոփոխություններով՝ 2032թ. ընդհանուր 98,9 հեկտար, իսկ 2037թ. ևս 150 հեկտարով:

Ոչ անտառածածկ տարածքներում, համապատասխան տնկիների տնկմամբ, կանխատեսվում է անտառային տանձենու, խնձորենու և ծիրանենու ծառուտների մակերեսների ավելացումը 2032թ ընդհանուր 65,4հա, իսկ 2036թ. ևս 44,6 հեկտարով (Աղյուսակ 63):

Աղյուսակ 63. Անտառածածկ մակերեսի տեսակային կազմի փոփոխությունն ըստ գերակշռող ծառատեսակների

| № | Գերակշռող ծառատեսակը | Չափման միավորը | 2022թ. փաստացի | Կանխատեսվում է | | | |
|----------------|----------------------|----------------|----------------|-----------------|-------------------------------|----------------|-------------------------------|
| | | | | 2032թ. | Փոփոխությունը 2022թ. նկատմամբ | 2037թ. | Փոփոխությունը 2022թ. նկատմամբ |
| 1 | Սոճի | հա | 720,6 | 800,69 | +80,09 | 966,7 | +246,1 |
| 2 | Կաղնի | հա | 3535,2 | 3610,81 | +75,61 | 3939,0 | +403,8 |
| 3 | Կաղնի ցբն | հա | 9052,6 | 9052,6 | | 9052,6 | |
| 4 | Բոխի | հա | 114,1 | 144,1 | +30 | 164,1 | +50,0 |
| 5 | Բոխի ցածրաբուն | հա | 872 | 872,0 | | 872,0 | |
| 6 | Հացենի | հա | 124,8 | 144,2 | +19,4 | 174,2 | +49,4 |
| 7 | Թխկի | հա | 25,9 | 45,9 | +20 | 75,9 | +50,0 |
| 8 | Թեղի | հա | 111,8 | 131,3 | +19,5 | 161,3 | +49,5 |
| 9 | Ակացիա սպիտակ | հա | 30,2 | 30,2 | | 30,2 | |
| 10 | Կեչի | հա | 651,3 | 671,3 | +20 | 701,3 | +50,0 |
| 11 | Կաղամախի | հա | 68,0 | 68,0 | | 68,0 | |
| 12 | Լորենի | հա | 323,8 | 343,8 | +20 | 373,8 | +50,0 |
| 13 | Բարդի | հա | 91,0 | 91,0 | | 91,0 | |
| 14 | Ուռենի ծառ | հա | 36 | 36,0 | | 36,0 | |
| 15 | Ծիրանենի | հա | 2,7 | 22,7 | +20 | 32,7 | +30 |
| 16 | Գլեղիջիա | հա | 0,1 | 0,1 | | 0,1 | |
| 17 | Տանձենի | հա | 15,6 | 46,0 | +30,4 | 80,6 | +65,0 |
| 18 | Փռչնի | հա | 4,4 | 4,4 | | 4,4 | |
| 19 | Լշենի | հա | 431,3 | 431,3 | | 431,3 | |
| 20 | Հունական ընկուզենի | հա | 1,0 | 1,0 | | 1,0 | |
| 21 | Արոսենի | հա | 36,3 | 36,3 | | 36,3 | |
| 22 | Խնձորենի | հա | 51,2 | 86,2 | +35,0 | 96,2 | +45,0 |
| 23 | Բալենի | հա | 9,4 | 9,4 | | 9,4 | - |
| 24 | Սալորենի | հա | 0,1 | 0,1 | | 0,1 | - |
| 25 | Տուլյա | հա | 0,4 | 0,4 | | 0,4 | - |
| 26 | Ազնի | հա | 3,5 | 3,5 | | 3,5 | - |
| 27 | Փշատենի | հա | 0,5 | 0,5 | | 0,5 | - |
| 28 | Գիհի | հա | 288,9 | 288,9 | | 288,9 | - |
| 29 | Ակացիա դեղին | հա | 4,7 | 4,7 | | 4,7 | - |
| 30 | Դրախտածառ | հա | 52,7 | 52,7 | | 52,7 | - |
| 31 | Հուդայածառ | հա | 0,4 | 0,4 | | 0,4 | - |
| 32 | Այլանթ | հա | 2,1 | 2,1 | | 2,1 | - |
| 33 | Սոսի | հա | 0,3 | 0,3 | | 0,3 | - |
| Ամբողջը | | հա | 16662,9 | 17033,24 | +370,34 | 17750,7 | +1087,8 |

Բաժին 10. ՊԱՀՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

10.1. Անտառպահպանության խնդիրներն ու պահաբաժինների առանձնացումը

Պահպանության հիմնական խնդիրն է նվազագույնի հասցնել անտառային և այլ էկոհամակարգերի ու պաշարների չհամակարգված օգտագործումը, նվազեցնել հրդեհների ռիսկերը, ինչպես նաև բնական վերականգնման օժանդակման միջոցառումներով վերականգնել դեգրադացված անտառային տարածքները: Պահպանության գործողություններում ներառվում են՝

- Դեգրադացված անտառային էկոհամակարգերի վերականգնում, ինչը անհրաժեշտ է վտանգված տեսակների վիճակի բարելավման, ինչպես նաև անտառային հատվածների միասնականության և ամբողջականության ապահովման (ֆրագմենտացիայի նվազեցման) համար՝ ներկայացված է թիվ 9 անտառվերականգնման միջոցառումներ բաժնում:
- Բարձր բնապահպանական արժեք ունեցող անտառների (ԲԲԱԱ) առանձնացում և համապատասխան կառավարում: ԲԲԱԱ-ների կառավարման գործողությունները պետք է ուղղված լինեն հայտնաբերված արժեքների պահպանմանը և վերականգնմանը:
- Ինքնակամ հատումների ծավալների կրճատման նպատակով համալիր ծրագրի մշակում և իրականացում:
- Համայնքների կողմից օգտագործվող արոտավայրերի և խոտհարքների կայուն կառավարման սխեմաների մշակում՝ բացառելով անտառվերականգնման ենթակա անտառներում անասունների մուտքը, ընդ որում պետք է գտնվեն այդ անտառներից դուրս, իսկ խոտհարքերում (որոնք շատ դեպքերում անտառային բացատներն են) կատարվող գործողությունները չպետք է բացասաբար անդրադառնան սերմնային ինքնավերականգնման վրա, իսկ համեմատաբար բարձր թեությունների վրա գտնվող արոտավայրերի օգտագործումը չհանգեցնի էրոզիոն պրոցեսների ակտիվացմանը: Բնակավայրերից շատ մոտ գտնվող վերականգնման ենթակա տարածքների ցանկապատում՝ ընտանի կենդանիների մուտքն արգելելու նպատակով:

Անտառների պահպանության ուժեղացման, բնականոն վիճակի պահպանման, վիճակի բարելավման և կայուն կառավարման իրականացման նպատակով ամբողջ տարածքը բաժանվել է 38 պահաբաժինների (Աղյուսակ 63, քարտեզ 22):

Ամենամեծ պահաբաժնի մակերեսը 1491հա է (Արզնիի անտառապետություն, 2-րդ պահաբաժին), ամենափոքրինը՝ 103հա (Երևանի անտառապետություն, 2-րդ պահաբաժին), պահաբաժինների միջին մակերեսը՝ 649,9հա: Պահաբաժինների չափը սահմանվել է հաշվի առնելով բնական պայմանները, բնակավայրերից հեռավորությունը և նորմալ հսկողության իրականացման հնարավորությունները: Հսկողության տեսանկյունից առավել վտանգավոր՝ բանուկ ճանապարհներին նախատեսվում է տեղադրել մշտական և շարժական ուղեփակոցներ:

Աղյուսակ 64. Հրազդանի անտառտնտեսության պահաբաժինները

| № | Անտառպետության անվանումը | Պահաբաժնի համարը | Քառակուսու համարը | Մակերեսը, հա |
|---|--------------------------|------------------|--|--------------|
| 1 | Մեղրաձորի | 1 | 1,2,3,4,5-ի 1-5,7-10 հատվածները,15-ի 1-23,45,46 հատվածները | 1472 |
| | | 2 | 5-ի 6,11-15 հատվածները,6,7,8,15-ի 24-44 հատվածները,16 | 924 |
| | | 3 | 9,10-ի 4,8-12,18,19 հատվածները,17 | 1054,8 |
| | | 4 | 10-ի 1-3,5-7,13-17,20-62 հատվածները,11 | 1121,2 |
| | | 5 | 12 | 708 |
| | | 6 | 13,14-ի 1-27,41,42 հատվածները | 474,4 |
| | | 7 | 14-ի 28-40 հատվածները | 144,6 |
| | | 8 | 18 | 737 |
| | 9 | 19 | 551 | |
| | <i>Ընդամենը</i> | 9 | | 7187 |
| 2 | Ծաղկաձորի | 1 | 1,2 | 745 |
| | | 2 | 3,4-ի 1-55,57-59,61-63,66,67 հատվածները | 518,8 |
| | | 3 | 4-ի 56,60,64,65,68-89 հատվածները,5-8,11 | 803,2 |
| | | 4 | 12,14-ի 1-26,33-37,46,49,57,58 հատվածները | 258,3 |
| | | 5 | 13,14-ի 27-32,38-45,47,48,50-56 հատվածները,15 | 439,7 |
| | | 6 | 16,17,18-ի 11-14,16,20-25,30,31 հատվածները,20-ի 1-36 հատվածները | 381 |
| | | 7 | 18-ի 1-10,17-19,26-29,32-35 հատվածները,19, 20-ի 37-58 հատվածները | 319 |
| | | 8 | 9, 10 | 369 |
| | 9 | 21,22,23 | 169 | |
| | <i>Ընդամենը</i> | 9 | | 4003 |
| 3 | Արզականի | 1 | 54-ի 1-9 հատվածները, 55-ի 1-13 հատվածները, 56-ի 1-10,12 հատվածները, 57-ի 1-16,18 հատվածները, 58-ի 1-25 հատվածները | 330,1 |
| | | 2 | 54-ի 10-21 հատվածները,55-ի 14-21 հատվածները, 56-ի 11,13-25 հատվածները, 57-ի 17,19-23 հատվածները, 58-ի 26-53 հատվածները | 246,9 |
| | | 3 | 31,32,35,48,49 | 809 |
| | | 4 | 1-4,9,11,20,25-27 | 1366 |
| | | 5 | 5-8,10,12-15,21,22 | 1377 |
| | | 6 | 16-19,23,24,28-30,33,34 | 1373 |
| | | 7 | 36,37,50,52,53 | 924 |
| | | 8 | 38,39,51 | 452 |
| | | 9 | 40-47 | 1005 |
| | | 10 | 61 | 166 |
| | 11 | 59, 60 | 138 | |
| | <i>Ընդամենը</i> | 11 | | 8187 |
| 4 | Բուժականի | 1 | 1,3,8,10,11 | 570 |
| | | 2 | 2,4,5-7,9 | 784 |
| | 3 | 12-16 | 614 | |
| | <i>Ընդամենը</i> | 3 | | 1968 |
| 5 | Արզնիի | 1 | 1-4 | 936 |
| | | 2 | 5-9 | 1491 |

| № | Անտառպետության անվանումը | Պահաբաժնի համարը | Քառակուսու համարը | Մակերեսը, հա |
|------------------|--------------------------|------------------|-------------------|--------------|
| | Ընդամենը | 2 | | 2427 |
| 6 | Երևանի | 1 | 1,5 | 282 |
| | | 2 | 2,3,4 | 103 |
| | Ընդամենը | 2 | | 385 |
| 7 | Էրեբունու | 1 | 1 | 330 |
| | | 2 | 2 | 138 |
| | Ընդամենը | 2 | | 468 |
| Ընդհանուր | | 38 | | 24625 |

10.2. Կենդանական աշխարհի պահպանություն

10.2.1. Ձկներ

Որսագողության եւ անթույլատրելի ձկնորսության արդյունքում տեղաբնակ ձկնատեսակներից ոմանք, հատկապես կարմրախայտն, այսօր համարյա թե վերացել է, ընդ որում այդ տեսակը նախկինում մեծ նշանակություն է ունեցել բնակչության սննդակարգում: Ներկայումս այդ ձկնատեսակի գլխաքանակը գտնվում է ոչնչացման եզրին՝ տարբեր անթույլատրելի միջոցներ օգտագործելով (էլեկտրականություն, թունավոր նյութեր, այլն) գիշատչական գերորսի, ինչպես նաև գետի կենցաղային թափոններով աղտոտման և գյուղատնտեսական նպատակներով ջրառի արդյունքում:

Հրազդանի ստորին հոսանքում բնակվող ձկնատեսակների մեծ մասը չի հանդիպում Հրազդանի միջին եւ վերին հոսանքներում: Դրա հիմնական պատճառը Հրազդան գետի հունի վրա կառուցված հիդրոէլեկտրակայաններն ու զանազան պատվարներն, որոնց վրա հիմնականում նախատեսված չեն ձկնուղիներ եւ ձկնապաշտպան այլ կառուցվածքներ, հիմնական արգելք են հանդիսանում Արաքսից Հրազդան մտնող շատ ձկնատեսակների Հրազդանի հոսանքն ի վեր բնականոն գաղթի ճանապարհին:

Ձկնաշխարհի բնականոն կենսագործունեությունը ապահովելի տեսանկյունից, բացի վերը նշվածից, կարևորվում է ձկնաշխարհին սպառնացող հիմնական վտանգների՝ չկանոնակարգված ձկնորսության, ինչպես նաև գետերի աղտոտումը կենցաղային ջրերով բացառումը, ինչպես նաև որպես պոտենցիալ վտանգ կարող է հանդիսանալ անտառտնտեսության տարածքում և դրա անմիջական մոտակայքում ՀԷԿ-երի հնարավոր կառուցումը:

10.2.2. Թռչուններ

Հրազդանի անտառտնտեսության տարածքը առանձնանում է թռչնաշխարհի բազմազանությամբ, ընդ որում թռչունների 36 տեսակը գրանցված են Հայաստանի կենդանիների Կարմիր գրքում, որոնցից 11-ը ընդգրկված են նաև Բնության Պահպանության Միջազգային Միության Կարմիր ցուցակում: Այս տեսանկյունից առաջնահերթ պետք իրականացվեն այդ տեսակների պահպանությանը միտված համապատասխան միջոցառումներ, ինչպես օրինակ սապսանի, մարգահավի, փոքր

ենթարծիվի, կովկասյան մարեհավի, հայկական որորի: Որպես հիմնական վտանգ հանդիսանում է բնադրավայրերի ոչնչացում, ինչը արդյունք է ինտենսիվ ծառահատումների իրականացման, ընդ որում հասուն ծառերի հատումը խոչընդոտում է մեծ գիշատիչ թռչունների բնադրմանը: Նմանապես, մահացած փչակավոր ծառերի հատումը բացասաբար է ազդում անտառաբլերի և փչակներում բազմացող այլ հազվագյուտ տեսակների վրա: Գարնանային ու ամառային անտառահատումը խոչընդոտում է գիշատիչ և այլ մեծ տեսակի թռչունների բազմացմանը, որոնք առավել զգայուն են անհանգստության հանդեպ: Լրջագույն վտանգ է ներկայացնում նաև որսագողությունը: Պահպանության միջոցառումները ներառում են Հայաստանի կենդանիների Կարմիր գրքում, նաև Բնության Պահպանության Միջազգային Միության Կարմիր ցուցակում ընդգրկված թռչնատեսակների որսի դեպքերի բացառումը, ինչպես նաև պահպանել ՀՀ կառավարության կողմից հաստատված առանձին թռչնատեսակների որսի թույլատրության ժամկետներն ու քանակները: Պլանային հատումների իրականացման ժամանակ հատատեղերում պարտադիր պետք է թողնվեն 1 հեկտարում 2-5մ³ պաշարով հիմնականում հասուն տարիքի փչակավոր ծառեր:

Դեգրադացված անտառների վերականգնումը թռչնաֆաունայի վիճակի բարելավման կարևոր միջոցառումներից է:

10.2.3. Կաթնասուններ

Բնականոն կենսագործունեության ապահովման, տեսակների ապրելավայրերի քայքայման և դրանց վիճակի վատացման հիմնական պատճառներն են չհամակարգված ինտենսիվ հատումները և ապօրինի որսը:

Առաջնահերթ պահպանության կարիք ունեն Կարմիր գրքում գրանցված տեսակները: Վտանգված տեսակներից պետք է հատուկ ուշադրություն դարձնել ջրասամույրի (*Lutra lutra*) պահպանությանը: Այդ նպատակով անհրաժեշտ է իրականացնել տեսակի ապրելավայրերի դաշտային ուսունասիրություն և մոնիթորինգ:

Անհրաժեշտ է իրականացնել լրացուցիչ դաշտային ուսունասիրություններ ազնվացեղ եղջերուի ապրելավայրերում վերաբնակեցման հնարավորությունները:

Դեգրադացված անտառների վերականգնումը տեսակների վիճակի բարելավման կարևոր միջոցառումներից է:

10.3. Ճանապարհային ցանց

Կոտայքի մարզը, որտեղ հիմնականում տեղաբաշխված են Հրազդանի անտառտնտեսության անտառները, հանրապետության գլխավոր կոմունիկացիոն ուղիներին միացված է Երևան-Սևան ճանապարհով:

Անտառտնտեսական ճանապարհները բնութագրող հիմնական տարրերն են.

- Օգտագործման գոտի - հողաշերտի այն հատվածը, որի վրա կառուցված է ճանապարհը: Հողային շերտի լայնությունը կախված է ճանապարհի կարգից.

1-ին կարգ - 6,5մ և ավելի

2-րդ կարգ - 4,5-6,4 մ

3-րդ կարգ - 4,4մ և պակաս:

- Անցումային գոտի, որտեղով կատարվում է երթևեկությունը,

1-ին կարգ - 5,5մ և ավելի լայնություն

2-րդ կարգ - 3,5-5,4մ լայնություն

3-րդ կարգ - անցումային մասի լայնությունը հաշվի չի առնվում:

- Ջրատար առվակներ (կյուվետներ) - ջրհեռացման խողովակներ կառուցվում և տեղադրվում են ճանապարհի երկու կողմից և լայնությամբ մակերեսային և գրունտային ջրերի հեռացման համար, որոնց բացակայությունը ճանապարհների փչացման հիմնական պատճառն է:

- Հողային պաստառ - կողային առուների միջև ընկած հողաշերտն է, որի վրա կառուցվում է ճանապարհի երթևեկելի մասը: Խճով, բետոնով, ասֆալտ-բետոնով կամ որևէ այլ ամուր շինությունով կառուցվածներն ամուր պատվածքով ճանապարհ են: Շատ հաճախ անտառմիջյան ճանապարհները լինում են բնահողային:

Անտառտնտեսությունում անտառային ճանապարհները ծառայում են ինչպես անտառտնտեսական, այնպես էլ հակահրդեհային նպատակների համար և դժվար է դրանք տարանջատել:

Ճանապարհները հիմնականում փափուկ (բնահողային) գրունտով են, սեզոնային օգտագործման, թեև մի մասում պարբերաբար կատարվում է մասնակի վերանորոգում ամբողջ տարի օգտագործման նպատակով, սակայն ջրհեռացման կյուվետների, խողովակների և խճածածկի բացակայության հետևանքով ճանապարհների վիճակն անմխիթար է:

Ճանապարհային ցանցի ընդհանուր երկարությունը, որը կարելի է օգտագործել անտառտնտեսության տարբեր կարիքների համար, գնահատվել է 910կմ է, նույն թվում՝ հանրապետական նշանակության 78կմ, համայնքային նշանակության 552կմ և գրունտային անտառային ճանապարհներ՝ 280կմ: Ճանապարհների ձգվածությունը 1000հա-ի հաշվով կազմում 27կմ (Աղյուսակ 65, քարտեզ 23): Անտառկառավարման 10 տարիների համար նախատեսվում է անտառտնտեսական և հակահրդեհային նշանակության ճանապարհների վերանորոգում ընդհանուր 90կմ և կառուցում՝ 20կմ:

Աղյուսակ 65. Ճանապարհային ուղիների բնութագիրը

| № | Ճանապարհների տեսակները | Ճանապարհների երկարությունը, կմ |
|---|---|--------------------------------|
| 1 | Հանրապետական նշանակության | 78 |
| 2 | Համայնքային նշանակության | 552 |
| 3 | Անտառտնտեսական և հակահրդեհային նշանակության | 280 |
| 4 | Անտառտնտեսությունում | 910 |

10.4. Պահպանություն անտառային հրդեհներից

Անտառային հրդեհները լինում են գետնատարած, երբ այրվում է թափուկը, խաշամը, մամռային և խոտային ծածկույթը, շատ հաճախ նաև ենթանտառը, մատղաշը, իսկ սովորաբար ծառերը քիչ են վնասվում:

Շատ վտանգավոր է սաղարթային հրդեհը, երբ խաշամի, թափուկի հետ միասին այրվում է ծառերի սաղարթը, որի դեպքում այն ընթանում է թոփչքաձև:

Ելնելով եղանակային պայմաններից տարբերակվում են.

- Արտակարգ հրդեհավտանգ - երբ դիտվում է երկարատև տաք, չոր եղանակ և օդի միջին ջերմաստիճանը 20°-ից բարձր է, իսկ հարաբերական խոնավությունը 40%-ից ցածր:
- Ուժեղ հրդեհավտանգ - այն վայրերը, որտեղ երկար ժամանակ դիտվում է չոր եղանակ, երբեմն թույլ տեղումներով, իսկ հարաբերական խոնավությունը 40-60% է:
- Թույլ հրդեհավտանգ - երբ հաճախակի անձրևներ են տեղում և անտառային թաղիքը խոնավ է:
- Ոչ հրդեհավտանգ, երբ երկարատև անձրևներ են և հարաբերական խոնավությունը 80%-ից բարձր:

Անտառների հրդեհավտանգությունը բնորոշվում է անտառի տիպով, ծառատեսակների կենսաբանական առանձնահատկություններով:

Անտառի գույքագրման ընթացքում յուրաքանչյուր քառակուսու համար որոշվել է հրդեհավտանգության դասը և տվյալները մշակվել են համակարգչային ծրագրով, նույնիսկ ըստ հատվածների և քարտեզագրվել:

Անտառտնտեսության տարածքներում հրդեհավտանգության միջին դասը 2,7 է:

Անտառտնտեսությունում 1-ին հրդեհավտանգության տարածքները կազմում են ամբողջ տարածքի 7,8%-ը (1894հա), 4-րդ և 5-րդ դասերը 10,0% (2475հա), իսկ 2-րդ և 3-րդ հրդեհավտանգության դասերը համապատասխանաբար 32,2% (7943հա) և 50,0% (12323հա) (Աղյուսակ 66, քարտեզ 24):

Աղյուսակ 66. Տեղեկագիր անտառային հողերի տեղաբաշխման ըստ հրդեհավտանգության դասերի

| Անտառատեսակ | Հրդեհավտանգության դասը, հա | | | | | Ընդամենը | Միջին դասը |
|-------------|----------------------------|------|-------|-----|------|----------|------------|
| | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | | |
| Մեղրածոր | 774 | 1894 | 4294 | 169 | 56 | 7187 | 2,6 |
| Ծաղկածոր | 150 | 1087 | 2631 | 47 | 88 | 4003 | 2,7 |
| Արգական | 778 | 3508 | 3056 | 270 | 575 | 8187 | 2,5 |
| Բուժական | 32 | 634 | 1260 | 42 | | 1968 | 2,7 |
| Արգնի | 73 | 632 | 1010 | 53 | 659 | 2427 | 3,2 |
| Երևան | 67 | 128 | 25 | 54 | 111 | 385 | 3,3 |
| Էրեբունի | 20 | 60 | 37 | 125 | 226 | 468 | 4,0 |
| Ընդամենը | 1894 | 7943 | 12323 | 760 | 1715 | 24625 | 2,7 |
| %% | 7,7 | 32,2 | 50,0 | 3,1 | 7,0 | | |

Անտառտնտեսության կառավարման պլանի տասնամյա գործողությունների պլանում նախատեսվել են նախագույնացնող ցուցատախտակների տեղադրում, հանգստի և ծխելու տեղերի առանձնացում, ջրավազանների կառուցում, կրակմարիչների ձեռք բերում, հակահրդեհային ճանապարհների վերանորոգում, հանդիպումներ հարակից համայնքներում՝ հակահրդեհային իրազեկության բարձրացման և հակահրդեհային միջոցառումների իրականացման թեմաներով և այլն: Անհրաժեշտ է զարգացնել անտառային հրդեհներին արագ արձագանքման կարողությունները (Աղյուսակ 67):

Աղյուսակ 67. Տեղեկագիր հակահրդեհային միջոցառումների

| № | Միջոցառումներ | Չափի միավորը | Նախատեսվում է |
|------|---|--------------|---------------|
| 1. | Նախագույնական միջոցառումներ | | |
| 1.1. | Խորհրդակցություններ խոշորացված համայնքներում և բնակավայրերում | հանդիպում | 15 |
| 1.2. | Մշտական ցուցատախտակներ | հատ | 20 |
| 1.3. | Հանգստի և ծխելու տեղերի առանձնացում | հատ | 30 |
| 2. | Հակահրդեհային կառուցումներ | | |
| 2.1. | Հակահրդեհային ճեղքվածքների կառուցում | կմ | 2 |
| 2.2. | Հանքայնացված շերտերի կառուցում | կմ | 2 |
| 2.3. | Ջրավազանների կառուցում | հատ | 3 |
| 2.4. | Հակահրդեհային նշանակության ճանապարհների վերանորոգում | կմ | 20 |
| 3. | Հակահրդեհային սարքավորումների ձեռքբերում | | |
| 3.1. | Ավտոմեքենա | հատ | 1 |
| 3.2. | Մոտոցիկլետ | հատ | 3 |
| 3.3. | Կրակմարիչներ | հատ | 20 |
| 3.4. | Օժանդակ սարքավորումներ | լրակազմ | 4 |
| 4. | Կրակմարող կամավոր խմբերի կազմավորում | խումբ | 3 |

Բաժին 11 ԱՆՏԱՌՏԵՍԵՍՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ

Անտառտնտեսության կառավարման նպատակն է ապահովել համապատասխան մարդկային ռեսուրսներ և ստեղծել տեխնիկական հզորություններ կառավարման համար, ինչպես նաև հայթայթել ֆինանսավորման նոր աղբյուրներ՝ անտառտնտեսության կանոնադրական նպատակների իրականացման համար լրացուցիչ ֆինանսավորում ստանալու նպատակով:

«Հրազդանի անտառտնտեսություն» մասնաճյուղի տնօրենի ենթակայությամբ առաջարկվում է ստեղծել մոնիթորինգի և գիտության միավոր (1 աշխատակից) և էկոլոգոսաշրջության միավոր (1 աշխատակից): Նրանք պետք է անցնեն հատուկ մասնագիտական վերապատրաստում և իրականացնեն արգելավայրի և ընդհանուր անտառտնտեսության համապատասխան գործառույթները:

Տնօրենի ենթակայությամբ հասարակայնության հետ կապերի պատասխանատուն պետք է համակարգի արգելավայրի և անտառտնտեսության իրազեկության և էկոլոգիայի աշխատանքները:

Տնօրենի ենթակայությամբ միջոցների համալրման պատասխանատուն պետք է իրականացնի ֆինանսավորման նոր աղբյուրների հայթայթման գործառույթը:

Անտառտնտեսության տնօրենը և հիմնական գործառույթներն իրականացնող պատասխանատուները պետք է սերտորեն համագործակցեն Անտառային կոմիտեի և «Հայանտառ» ՊՈԱԿ-ի համապատասխան բաժինների հետ և ստանան անհրաժեշտ աջակցությունը:

Անտառտնտեսության գործառույթների կազմակերպման և պատշաճ իրականացման համար անհրաժեշտ են համապատասխան մարդկային և տեխնիկական հզորություններ: Մասնավորապես անհրաժեշտ է անձնակազմի կարճաժամկետ և երկարաժամկետ վերապատրաստման ծրագրերի մշակում և իրականացում՝ անտառների և կենսաբազմազանության պահպանության և մոնիթորինգի, անտառի պաշտպանության, էկոլոգոսաշրջության զարգացման, ֆինանսական միջոցների համալրման և այլ ուղղություններով:

11.1. Անտառի և կենսաբազմազանության պահպանություն

Անտառների և կենսաբազմազանության պահպանությունն ուղղված է լանդշաֆտային և կենսաբանական բազմազանության բնականոն զարգացման ապահովմանը, լեռնային անտառային էկոհամակարգերի և դրանց բնորոշ հազվագյուտ և արժեքավոր բույսերի ու կենդանիների պահպանությանն ու վերարտադրությանը:

11.2 Մոնիթորինգ և գիտական ուսումնասիրություններ

Անտառտնտեսության տարածքում մոնիթորինգը և գիտական ուսումնասիրությունները կիրականացվեն «Հրազդանի անտառտնտեսություն»

մասնաճյուղի տնօրենի ենթակայությամբ ստեղծված մոնիթորինգի և գիտության միավորը Անտառային կոմիտեի և «Հայաստան» ՊՈԱԿ-ի գլխամասի համապատասխան պատասխանատուների հետ համատեղ և պետք է սերտորեն համագործակցի գիտական և ուսումնական հաստատությունների (ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիա, համալսարաններ) և ՀԿ-ների հետ: Անհրաժեշտ է գտնել և ներգրավել այն հաստատությունները և հետազոտողներին, որոնք հետաքրքրված են հատկապես արգելավայրի տարածքում որոշակի տեսակների/էկոհամակարգերի վերաբերյալ թիրախային ուսումնասիրություններ իրականացնելու հարցում: Մոնիթորինգի դաշտային աշխատանքների իրականացմանն անհրաժեշտ է ներգրավել կամավորների՝ ՀԿ-ներ, դպրոցներ, համալսարանների ուսանողներ և այլն:

Անտառտնտեսության անձնակազմը պետք է աջակցի գիտնականներին, հետազոտողներին, կամավորներին՝ մոնիթորինգի և գիտական ուսումնասիրությունների դաշտային աշխատանքների իրականացման ընթացքում:

11.2.1 Մոնիթորինգի ծրագիր

Կենսաբազմազանության մոնիթորինգի համակարգի ներդրման հիմնական նպակակն է կանխատեսել բնական և մարդածին ազդեցությունների հետևանքով առաջ եկած գործընթացների զարգացումը և կատարել կանխատեսումներ դրանց հետագա ընթացքի վերաբերյալ: Ստացված մոնիթորինգային տվյալները պետք է օգտագործվեն անտառտնտեսության տարածքում իրականացվող կառավարման գործողություններում համապատասխան փոփոխություններ և շտկումներ կատարելու համար՝ ուղղված էկոհամակարգերի, բնական միջավայրերի և տեսակների պահպանությանը և բնականոն զարգացմանը:

Կենսաբազմազանության մոնիթորինգի խնդիրներն են.

- Բացահայտել կենսաբանական բազմազանության տեսակային կազմի, տարածվածության, քանակական ցուցանիշների, բնակության վայրերի, կենդանիների միգրացիոն ուղիների առկա վիճակը և միտումները:
- Բացահայտել յուրաքանչյուր էկոհամակարգի և դրա բաղադրիչների վրա մարդածին գործոնների ազդեցությունը:
- Գնահատել և կանխատեսել էկոհամակարգերի բաղադրիչների՝ կենսաբազմազանության և բնական ռեսուրսների քանակական և որակական փոփոխությունների ընթացքը:

Անհրաժեշտ է մշակել մոնիթորինգի ծրագիր: Այն կներառի ինդիկատորային տեսակների ընտրություն՝ էկոհամակարգերի վիճակի միտումները բացահայտելու համար, մոնիթորինգային արձանագրությունների մշակում, դիտակետերի և փորձահրապարակների որոշում և այլն: Անհրաժեշտ է ներդնել և վարել մոնիթորինգի տվյալների բազա և համակարգչային ծրագիր:

Մոնիթորինգի ենթակա կենդանատեսակներ կարող են հանդիսանալ կաթնասուններից՝ գորշ արջը (*Ursus arctos*), այծյամը (*Capreolus capreolus*) և վայրի

խոզը (*Sus scrofa*), թռչուններից՝ կովկասյան մարեհավը, իսկ սողուններից՝ լեռնատափաստանային և հայկական իժերը:

Զբոսաշրջության մոնիթորինգը պետք է ներառի արգելավայրի տարածքների զբոսաշրջիկների այցելության արդյունքում բնապահպանական և սոցիալական ազդեցության գնահատում և ճիշտ կառավարում, ինչպես նաև մատուցվող ծառայության որակի գնահատում: Մասնավորապես, մոնիթորինգը պետք է անդրադառնա զբոսաշրջության ծրագրի շրջանակներում իրականացվող գործողություններին, որոնք հնարավոր վնաս կարող են հասցնել էկոհամակարգերի ամբողջականությանը: Անհրաժեշտ է ստեղծել զբոսաշրջության տեղեկատվական բազա GIS համակարգով:

Անհրաժեշտ է ստեղծել մոնիթորինգ իրականացնող անձնակազմի և տեխնիկական հզորություններ: Անհրաժեշտ է կազմակերպել գործնական դասընթացներ անտառտնտեսության համապատասխան մասնագետների և անտառապահների համար:

11.2.2 Գիտական ուսումնասիրություններ

Գիտական ուսումնասիրությունները նպատակաուղղված են հիմնական գործառույթների՝ կենսաբանական և լանդշաֆտային բազմազանության ու պատմամշակութային և բնության ժառանգության պահպանության արդյունավետ իրականացմանը:

Գիտահետազոտական աշխատանքների արդյունքում ստացված տեղեկատվությունը կիրառվում է բնապահպանական միջոցառումների պլանավորման, այդ թվում էկոհամակարգերի և դրանց բաղադրիչների պահպանության ու վերականգնման, և դրանց արդյունավետության գնահատման համար, պահպանվող համակարգերի և օբյեկտների վիճակի գնահատման և կանխատեսման, մոնիթորինգի իրականացման, էկոլոգիական հարցերի լուսաբանման, տուրիզմի և ռեկրեացիայի, ինչպես նաև իրականացվող տնտեսական գործունեության ազդեցության գնահատման համար:

Գիտական ուսումնասիրությունները իրականացվելու են կազմակերպության համապատասխան մասնագետների միջոցով: Նրանք պետք է համագործակցեն գիտնականների և հետազոտողների հետ՝ աջակցելով նրանց ու տրամադրելով տեխնիկական օգնություն դաշտային աշխատանքներում: Գիտական և հետազոտական աշխատանքները պետք է իրականացվեն անտառների կառավարման համար կարևոր ոլորտների բացահայտմամբ և առաջնայնությունների սահմանմամբ՝ համագործակցելով համապատասխան մասնագետների հետ:

Ելնելով վերոհիշյալից, 2023-2032թթ-ի գիտական ուսումնասիրությունների ծրագրում առաջարկվում է ներառել.

- Հայաստանի բույսերի և կենդանիների Կարմիր գրքում ընդգրկված բուսական ու կենդանական աշխարհի ներկայացուցիչների դաշտային ուսումնասիրություններ

(գույքագրման իրականացում, թվաքանակի հաշվառման և պոպուլյացիաների գնահատման աշխատանքներ)՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով առավել վտանգված տեսակների հայտնաբերմանը,

- կենսաբազմազանության տվյալների բազայի ստեղծում/վարում և պահպանման ու հարստացման նպատակով արժեքավոր և հազվագյուտ տեսակների հավաքածուների կազմում,
- հազվագյուտ և վտանգված տեսակներից կազմված էկոհամակարգերի (ծառուտների) և դրանց ինքնավերականգնման ու ինքնակարգավորման հնարավորությունների բարձրացման ուսումնասիրություններ և դրանց վիճակի բարելավման լրացուցիչ միջոցառումների նախատեսում,
- կլիմայի փոփոխության նկատմամբ անտառների խոցելիության և հարմարողականության բարձրացման ուսումնասիրություններ և կոնկրետ միջոցառումների նախատեսում,
- ինվազիվ և էքսպանսիվ բուսատեսակների ուսումնասիրություններ և բնական էկոհամակարգերի վրա դրանց ազդեցության նվազեցմանն ուղղված գործողությունների նախատեսում,
- անտառային էկոհամակարգերի կողմից տրամադրվող էկոհամակարգային ծառայությունների ուսումնասիրություններ, ներառյալ օգտակար բուսատեսակների պաշարների, ածխածնի կուտակման և այլ ուսումնասիրությունները:

Աղյուսակ 68. Պահպանության և մոնիթորինգի իրականացման համար անհրաժեշտ միջոցներ

| № | Սարքավորում, գույք | Քանակը |
|----|---|--------|
| 1 | Ամենագնաց մեքենա | 1 |
| 2 | Ձիեր և հավելյալ միջոցներ (3-ական յուրաքանչյուր անտառպետության համար) | 12 |
| 3 | Մշտական ուղեփակոցներ | 8 |
| 4 | Շարժական ուղեփակոցներ | 10 |
| 5 | GPS սարքեր | 8 |
| 7 | Ֆոտո/վիդեո նկարահանման սարք | 1 |
| 8 | Հեռադիտակ | 14 |
| 9 | Գիշերային հսկման հեռադիտակ | 7 |
| 10 | Տեսահսկման համակարգեր՝ տեսախցիկներ | 6 |
| 11 | Ամառային համազգեստ | 46 |
| 12 | Ձմեռային համազգեստ | 46 |
| 13 | Անտառապահների սարքավորումների հավաքածու (բահ, դանակ, լապտեր, ուսապարկ, առաջին օգնության պարագաներ և այլն) | 40 |
| 14 | Գրասենյակային սարքավորումներ (համակարգիչ, տպիչ, սկաներ և այլն) | 1 |

Բաժին 12. ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԵՒ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆ

Հրազդանի անտառտնտեսությունում 2018-2021 թվականներին պաշտոնական հաշվետվությամբ բնափայտային արտադրանքի ընդհանուր ծավալը կազմել է 2273,23խտմ³, գումարային արտահայտությամբ՝ 7294,91 հազ. դրամ, նույն թվում հատումներից՝ վառելափայտը 2008,56խտմ³, 5740,613 հազ. դրամ, շինափայտը 264,67խտմ³, 1554,3 հազ. դրամ, թափուկ բնափայտը՝ ընդհանուր 11239խտմ³ (Աղյուսակ 69):

Աղյուսակ 69. Ամփոփագիր Հրազդանի անտառտնտեսության բնափայտային արտադրանքների ծավալների (2018-2021թթ)

| № | Արտադրանքի տեսականին | Տարեթիվը | | | | | | | | Ընդամենը | |
|-----|--------------------------|-------------------------|---------------|-------------------------|---------------|-------------------------|---------------|-------------------------|---------------|-------------------------|---------------|
| | | 2018 | | 2019 | | 2020 | | 2021 | | | |
| | | ծավալը խտմ ³ | արժեքը հազ.դր | ծավալը խտմ ³ | արժեքը հազ.դր | ծավալը խտմ ³ | արժեքը հազ.դր | ծավալը խտմ ³ | արժեքը հազ.դր | ծավալը խտմ ³ | արժեքը հազ.դր |
| 1 | Վառելափայտ, նույն թվում, | 190,28 | 183,143 | 678,81 | 2408,2 | 521,21 | 1980,7 | 313,3 | 1168,57 | 2008,56 | 5740,61 |
| 1.1 | Հատումներից | 190,28 | 183,143 | 678,81 | 2408,2 | 521,21 | 1980,7 | 313,3 | 1168,57 | 2008,56 | 5740,61 |
| 1.2 | Թափուկից | - | - | 4057 | - | 4101 | - | 3081 | - | - | - |
| 2 | Շինափայտ | 6,5 | 19,26 | 101,79 | 784,0 | 86,3 | 587,04 | 24,1 | 164,0 | 264,67 | 1554,3 |
| 2.1 | Հատումներից | 6,5 | 19,26 | 101,79 | 784,0 | 86,3 | 587,04 | 24,1 | 164,0 | 264,67 | 1554,3 |
| 2.2 | Թափուկից | | | | | | | | | | |
| 3 | Ամբողջը | 196,78 | 202,403 | 780,6 | 3192,2 | 1108,25 | 2567,74 | 337,4 | 1332,57 | 2273,23 | 7294,91 |

Կառավարման պլանի պատրաստմանը նախորդող երկու տարիներին անտառտնտեսական աշխատանքները դրամական արտահայտությամբ կազմել են համապատասխանաբար 2020թ.՝ 606,90հազ. դրամ և 2021թ.՝ 960,96 հազ. դրամ:

Ընդհանուր արտադրական ծախսերը չեն արվել:

Անտառային եկամուտ, ընդամենը՝ 40202,853 հազ. դրամ, որից

- բնափայտի արտադրությունից 6244,72 հազ. դրամ,
 - անտառի կողմնարդյունքից (խոտհարք և վարձավճար) 36953,593 հազ. դրամ
- Պետբյուջեից ֆինանսավորում՝ 2020թ.՝ 75452,33 հազ. դրամ, 2021թ.,-ին՝

56226,43 հազ. դրամ (Աղյուսակ 70):

Աղյուսակ 70. Տեղեկագիր նախորդող երկու տարիներին իրականացված հիմնական աշխատանքների և ծախսերի ծավալների

| Գործունեության և ծախսերի անվանումը | Ծախսերը, հազարդրամ | |
|--|--------------------|---------|
| | 2020թ. | 2021 թ. |
| Անտառտնտեսական գործունեություն փայտանյութի պատրաստմ Ա/Ձ կամ բանվ | - | - |
| Անտառտնտեսական աշխատանքներ (Ճանապարհի կառուց) | - | - |
| Անտառմշակության աշխատանքներ | 606,9 | 960,96 |
| Անտառպաշտպանական և անտառպահպանական աշխատանքներ | - | - |
| Ընդհանուր արտադրական ծախսեր | - | - |
| • Արտադրական ծախսեր | - | - |
| • Փայտանյութի արտահանում, մ ³ | - | - |
| նույնթվում շինափայտ, մ ³ | - | - |
| վառելափայտ, մ ³ | - | - |
| • Շինափայտի վերամշակում, մ ³ | - | - |

| Գործունեության և ծախսերի անվանումը | Ծախսերը, հազար դրամ | |
|---|---------------------|-----------|
| | 2020թ. | 2021 թ. |
| • Անտառի կողմնարդյունք, հազ. դրամ | - | - |
| Անտառային եկամուտ, ընդամենը ըհազ. դրամ, որից | 22409,415 | 17793,438 |
| • Բնափայտի արտադրությունից | 3086,34 | 3158,38 |
| • Սղոզանյութի արտադրությունից | - | - |
| • Անտառի կողմնարդյունքից (խոտհարք+վարձավճարներ) | 19323,075 | 17630,518 |
| Պետբյուջեից ֆինանսավորում, հազ. դրամ | 75452,33 | 56226,43 |

Աղյուսակ 71. Հրազդանի անտառտնտեսության հաստիքային ցուցակ՝ առ 15.10.2021թ

| № | Պաշտոնի անվանումը | Հաստիքային միավորի քանակը | Պաշտոնային դրույքի չափը | Աշխատավարձի ֆոնդը ամսական, դրամ |
|-----------------|-----------------------------------|---------------------------|-------------------------|---------------------------------|
| 1 | Տնօրեն | 1 | 360000 | 360000 |
| 2 | Անվագ անտառապետ | 1 | 250000 | 250000 |
| 3 | Տնօրենի տեղակալ պահպանության գծով | 1 | 190000 | 190000 |
| 4 | Տնտեսագետ | 1 | 180000 | 180000 |
| 5 | Գործավար, կադրերի տեսուչ | 1 | 115000 | 115000 |
| 6 | Անտառային կուլտուրաների ինժեներ | 1 | 140000 | 140000 |
| 7 | Անտառպահպանության ինժեներ | 1 | 130000 | 130000 |
| 8 | Տնկարանի վարիչ | 1 | 190000 | 190000 |
| 9 | Տնկարանի տեխնիկ | 1 | 135000 | 135000 |
| 10 | Անտառային տեխնիկ | 1 | 115000 | 115000 |
| 11 | Պահեստապետ | 1 | 115000 | 115000 |
| 12 | Անտառապետ, ընդամենը | 7 | | 1140000 |
| 13 | Անտառապահ, ընդամենը | 38 | | 4965000 |
| 14 | Արգականի անտառապետ | 1 | 170000 | 170000 |
| 15 | Անտառապահ, 1,2,3,5,10 | 5 | 135000 | 675000 |
| 16 | Անտառապահ, 4,6,7,8,9,11 | 6 | 130000 | 780000 |
| 17 | Ծաղկաձորի անտառապետ | 1 | 160000 | 160000 |
| 18 | Անտառապահ, 1,2,3,6,9 | 5 | 135000 | 675000 |
| 19 | Անտառապահ, 4,5,7,8 | 4 | 130000 | 520000 |
| 20 | Մեղրաձորի անտառապետ | 1 | 160000 | 160000 |
| 21 | Անտառապահ, 2,4,5,6,8 | 5 | 135000 | 675000 |
| 22 | Անտառապահ, 1,3,7,9 | 4 | 130000 | 520000 |
| 23 | Արզնիի անտառապետ | 1 | 140000 | 140000 |
| 24 | Անտառապահ, | 2 | 125000 | 250000 |
| 25 | Բուժականի անտառապետ | 1 | 150000 | 150000 |
| 26 | Անտառապահ | 3 | 130000 | 390000 |
| 27 | Երևանի անտառապետ | 1 | 180000 | 180000 |
| 28 | Անտառապահ | 2 | 120000 | 240000 |
| 29 | Էրեբունու անտառապետ | 1 | 180000 | 180000 |
| 30 | Անտառապահ | 2 | 120000 | 240000 |
| 31 | Պոմպակայանի մեքենավար-պահակ | 2 | 105000 | 210000 |
| 32 | Փականագործ | 1 | 105000 | 105000 |
| 33 | Հավաքարար | 1 | 105000 | 105000 |
| 34 | Պահակ | 3 | 105000 | 315000 |
| 35 | Վարորդ, մեքենավար | 1 | 140000 | 140000 |
| Ընդամենը | | 64 | | 8 900 000 |

Բաժին 13. ԱՆՏԱՌՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽՈՐԴ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՒ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

13.1 Եզրակացություն նախորդ անտառտնտեսվարման վերաբերյալ

Անտառտնտեսության ընդհանուր մակերեսը 1990թ-ի համեմատությամբ 2022թ. ավելացել է 5260 հեկտարով, անտառածածկի մակերեսը 3965,9 հեկտարով, ինչը բացատրվում է նախկին սովխոզ-կոլխոզային անտառների՝ անտառտնտեսությանը միացմամբ, շրջակա բնակավայրերի կադաստրային և անտառտնտեսության ընթացիկ գույքագրմամբ անտառային հողատեսքերի ու սահմանների ճշտմամբ: Նշված ժամանակաշրջանում անտառածածկ մակերեսն ավելացել է ընդհանուր 3965,9 հեկտարով, իսկ ընդհանուր պաշարը՝ 159923 խտմ³-ով:

Անտառտնտեսության 1990թ. կառավարման պլանի անտառի գույքագրման և գնահատման տվյալներով անտառի միջին տարիքը եղել է 58, իսկ 2022թ-ին այն մնացել է նույնը, ինչը բացատրվում է հիմնականում անտառտնտեսությանը միացված տարածքներում երիտասարդ տարիքային խմբի ծառատների առկայությամբ, ինչպես նաև նախկին տասնամյակներում իրականացված չհամակարգված հատումներով: Վերջինս ապացուցվում է նաև անտառածածկ մակերեսի 1 հեկտարի միջին պաշարի նվազումով՝ 1990թ. 84խտմ³-ից 2022թ. նվազել է մինչև 73խտմ³:

Էական փոփոխությունների է ենթարկվել ծառատի միջին կազմը՝ 1990թ՝ 7,6կաղնի, 1,0սոճի, 0,5լորենի, 0,5կեչի, 0,2բոխի, 0,1հացի, 0,1թեղի: 2022թ. ծառատի կազմը՝ 6,0կաղնի, 1,1բոխի, 0,6սոճի, 0,5հացի, 0,5կեչի, 0,4լորենի, 0,4թխկի, 0,1թեղի, 0,1կաղամախի, 0,1ուռի ծառանման, 0,1գիհի, 0,1նշենի:

Խիստ կրճատվել է 1-3 հասակային դասերի մակերեսը՝ 4588հա-ից 2562,0հա, ինչից կարելի է հետևություն անել, որ նախորդ տարիներին բավարար ծավալներով անտառհիմնման աշխատանքներ չեն իրականացվել:

Չհամակարգված հատումների արդյունք է ցածրաբուն բոխու գերակշռությամբ ծառատների մակերեսի ավելացումը 872 հեկտարով, բարձրաժեք լորենու գերակշռությամբ ծառատների մակերեսի գրեթե կրկնակի կրճատումը՝ 313,2 հեկտարով:

Գիհու գերակշռությամբ ծառատների մակերեսի 228,9 հեկտարով ավելացումը բացատրվում է նախկինում անտառտնտեսության կազմում չընդգրկված գիհուների ընդգրկմամբ:

Անտառտնտեսությունում հասուն և գերհասուն ծառատները զբաղեցնում են ընդամենը 1367,9հա մակերես, ընդ որում ցածրաբուն կաղնին 804,9հա, նշենին 428,1հա:

Թեև տարածաշրջանի անտառներում զգալի է անտառային պտղատու և հատապտղային տեսակների տարածվածությունը և ակնկալվող բերքը, սակայն անտառի կողմնարդյունքը անտառտնտեսության կողմից չի մթերվում:

Անտառտնտեսության կառավարման տարածքներում, նաև արգելավայրային և Երևանի քաղաքամերձ գոտիներում առկա են քարհանքեր, որոնց գործունեությունը էական վտանգ է ներկայացնում էկոլոգիական հավասարակշռության պահպանմանը:

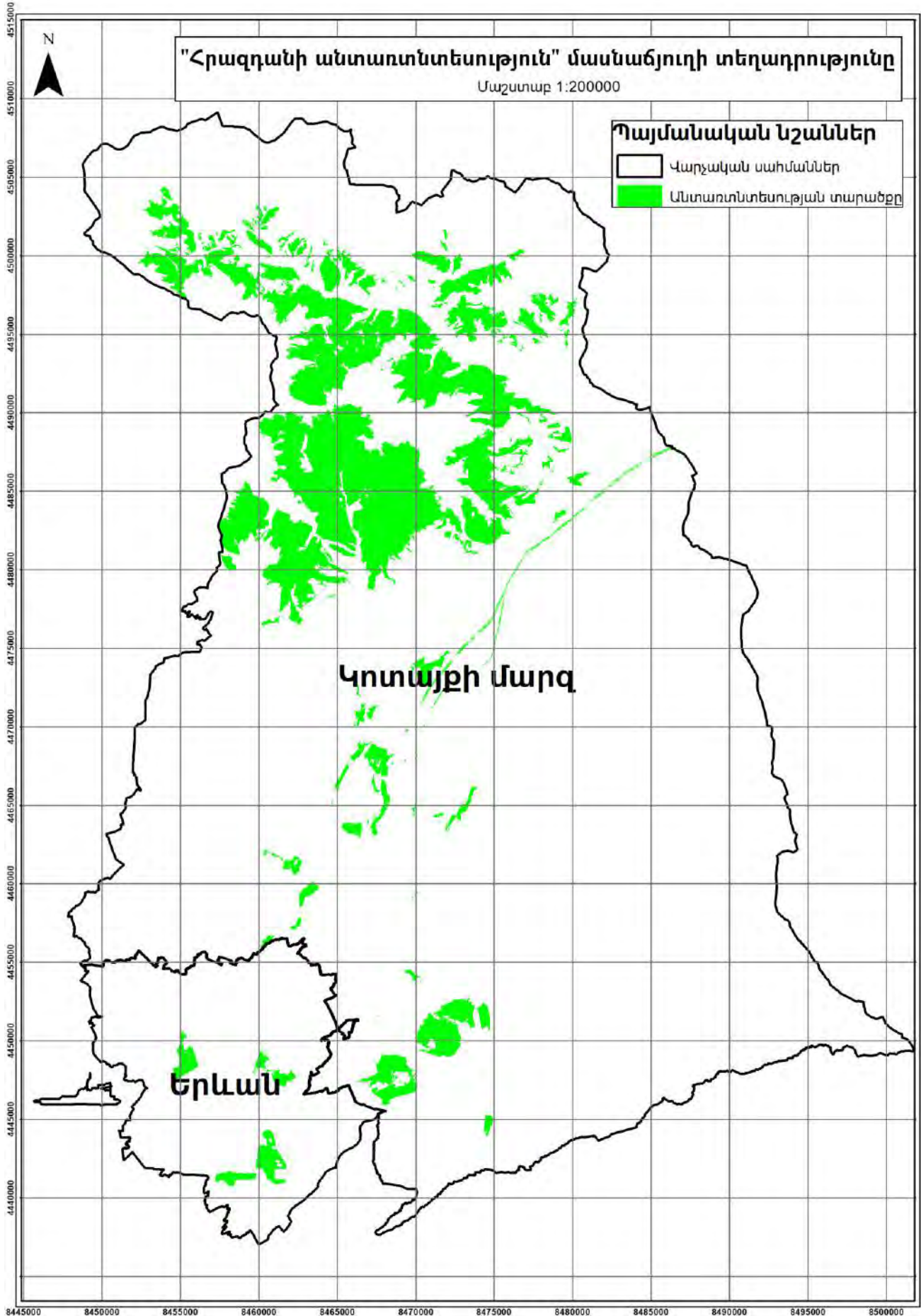
ՀՍՀՄ մինիստրների սովետի 1971թ. ապրիլի 9-ի N212 կարգադրությամբ ստեղծված «Արզական-Մեղրածորի» պետական արգելավայրը չունի հաստատված կանոնադրություն, ինչն էլ էականորեն խոչընդոտում է արգելավայրային ռեժիմի պահպանմանն ու կայուն կառավարման իրականացմանը:

13.2 Առաջարկություններ

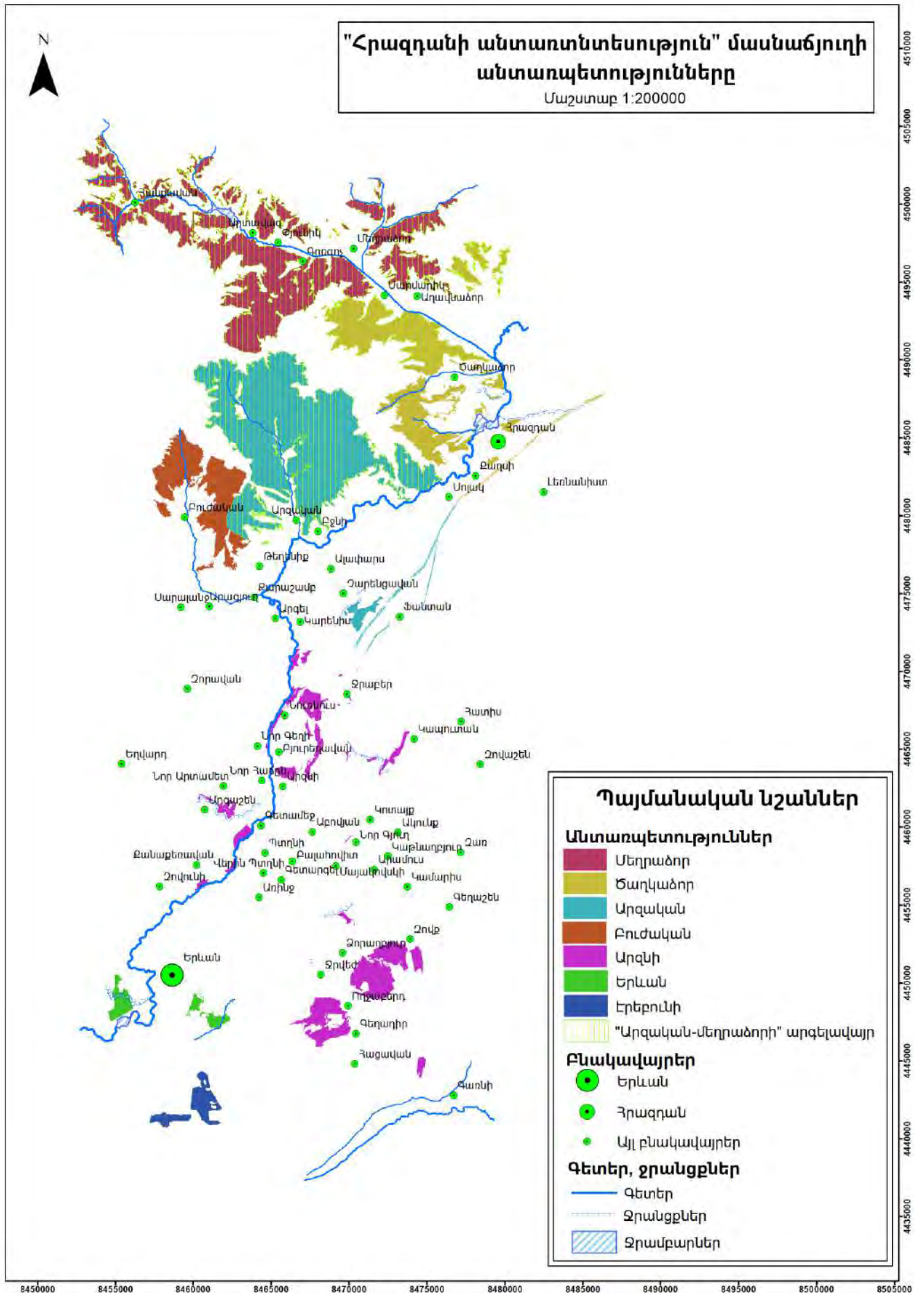
1. Քայքայված անտառների վերականգնման նպատակով նախատեսած տարածքներում անտառվերականգնման համալիր միջոցառումների իրականացում:
2. Անտառային տարածքների գոյքագրման և գնահատման արդյունքներով համայնքների կադաստրային քարտեզագրման հետ բացահայտված անհամապատասխանությունները և ճշտված քարտեզները սահմանված կարգով ներկայացնել՝ համապատասխան գերատեսչություններում ամրագրելու նպատակով:
3. Առանձնակի ուշադրություն դարձնել հակահրդեհային միջոցառումների իրականացմանը, հատկապես նախազգուշական, հրդեհաշիջման համապատասխան գործիք-սարքավորումների ձեռք բերմանը:
4. Անտառմշակույթների հիմնում իրականացնել.
 - I-IV բոնիտետների 1 հա մակերեսից ավելի բացատներում, 1հա-ից պակասը հիմնականում վերագրել լանդշաֆտային փոքր բացատներին և թողնել ինքնավերականգնման,
 - հատված տարածքներում և նոսրուտներում 1հա-ից պակասը թողնել ինքնավերականգնման,
 - հանքայնացման եղանակով բնական վերածին օժանդակող միջոցառումներ (հարթակների պատրաստում և սերմերի ցանք) իրականացնել նաև ոչ մեծ թեքության նոսրուտներում և ցածր լրիվության ծառուտներում:
 - Անտառվերականգնման միջոցառումներ նախատեսվող հատկապես համայնքամերձ տարածքները հնարավորության դեպքում մեկուսացնել՝ անասունների արածացումը բացառելու նպատակով: Ցանկապատումը կատարել մետաղյա փշալարով:
7. Առաջիկա անտառկառավարման ժամանակաշրջանում բավարար ուշադրություն դարձնել անտառի կողմնարդյունքի օգտագործմանը:
8. Անտառտնտեսության տարածքում համաձայն «Հայաստանի բարձր բնապահպանական արժեք ունեցող անտառների ընտրության և առանձնացման գործնական ուղեցույցի 2016թ» սահմանազատված անտառներում իրականացնել համապատասխան միջոցառումներ:

9. Անտառային հողերում տեղակայված բնական էկոհամակարգերի կայունության և էկոլոգիական հավասարակշռության պահպանմանը խանգարող հանքավայրերում իրականացնել ռեկուլտիվացիա և անտառմշակույթների հիմնում:
10. Պատրաստել և հաստատման ներկայացնել «Արզական-Մեղրաձորի» պետական արգելավայրի կանոնադրությունը և իրականացնել ճշտված սահմաններով պետական արգելավայրի տարածքում արգելավայրային ռեժիմի պահպանման ու կայուն կառավարման համապատասխան գործընթացը:

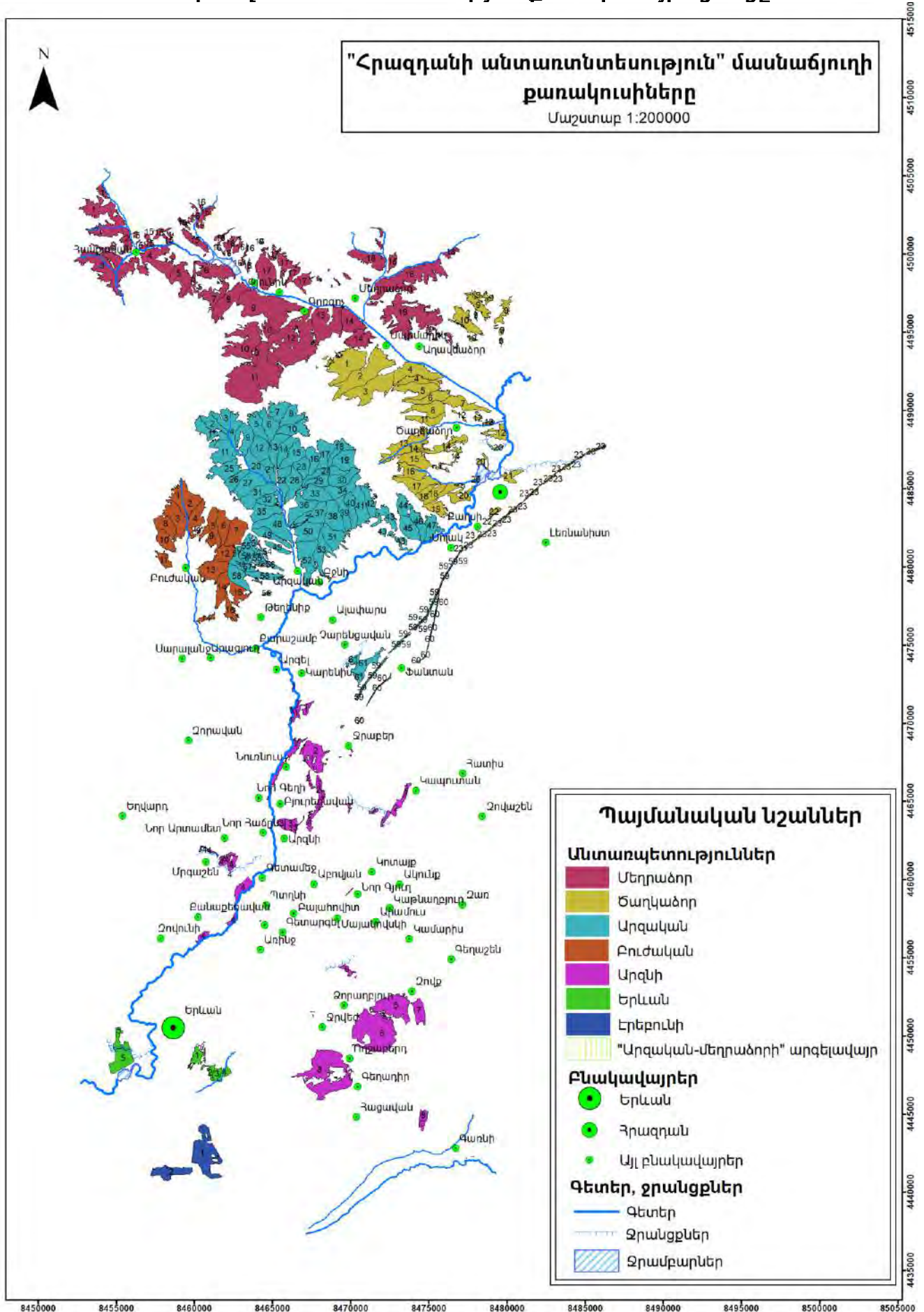
Քարտեզ 1. Անտառտնտեսության տեղադրությունը



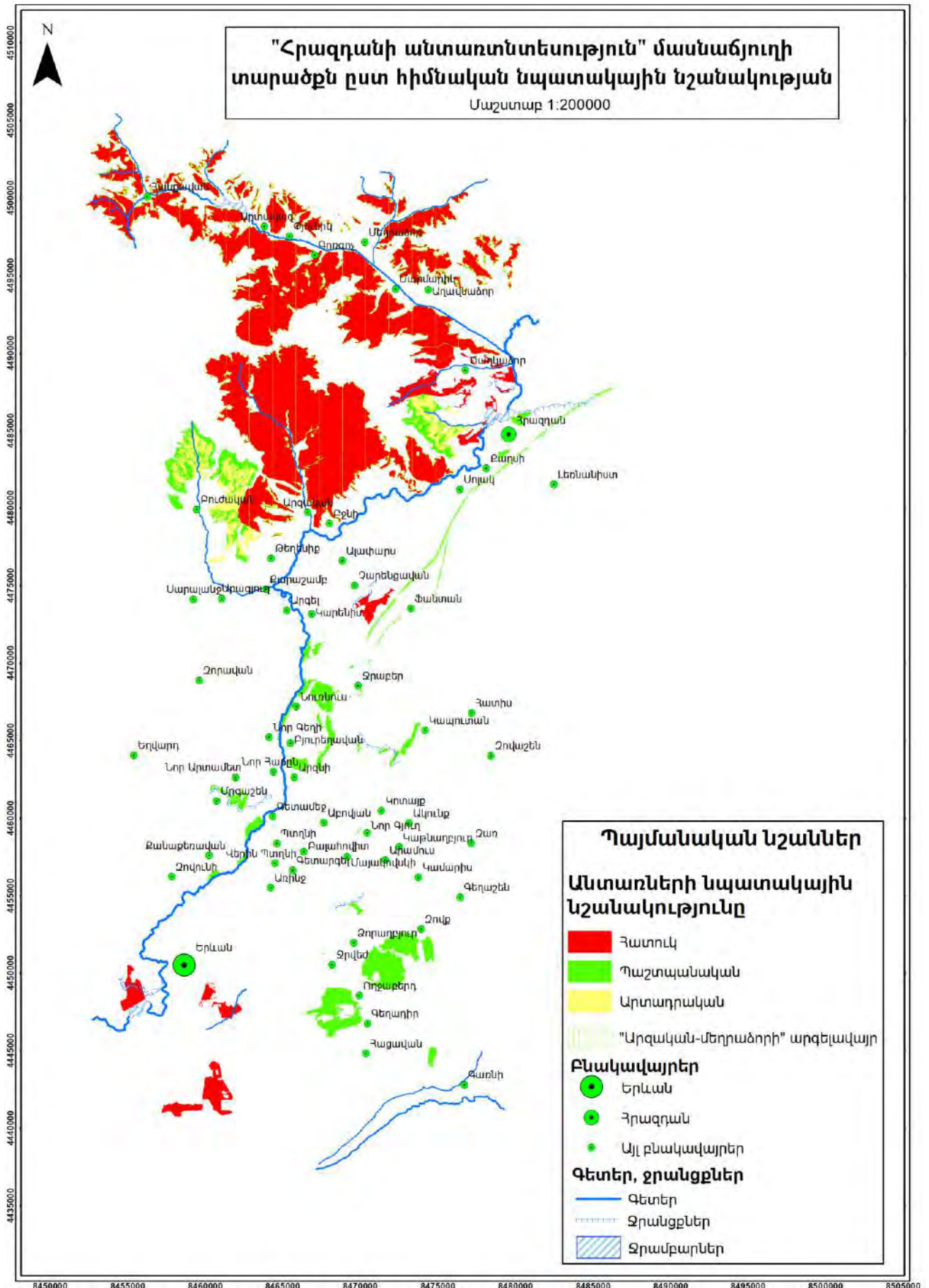
Քարտեզ 2. Անտառտնտեսության անտառապետությունները



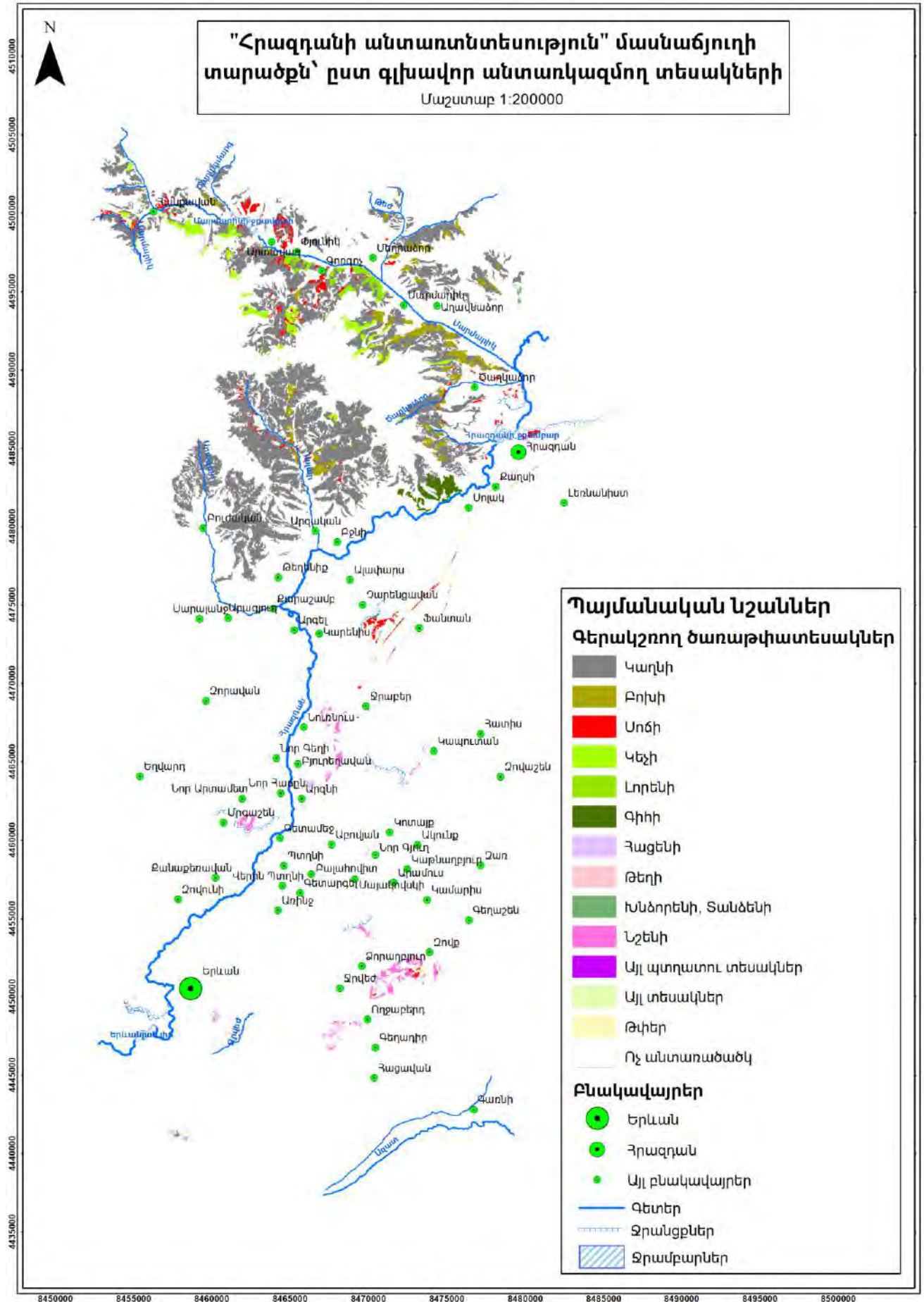
Քարտեզ 3. Անտառտնտեսության քառակուսային ցանցը



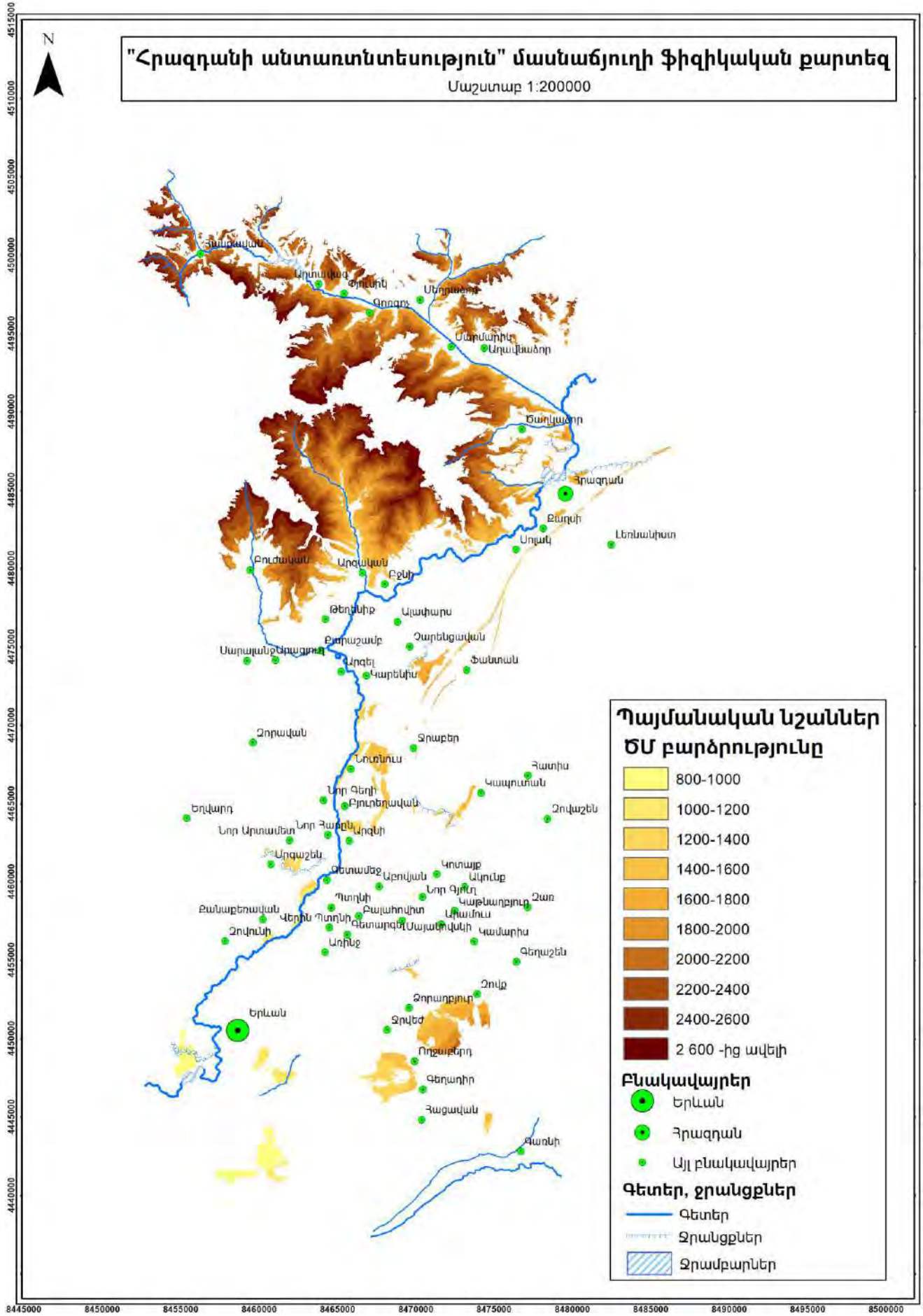
Քարտեզ 4. Անտառտնտեսության տարածքն ըստ հիմնական նպատակային նշանակության



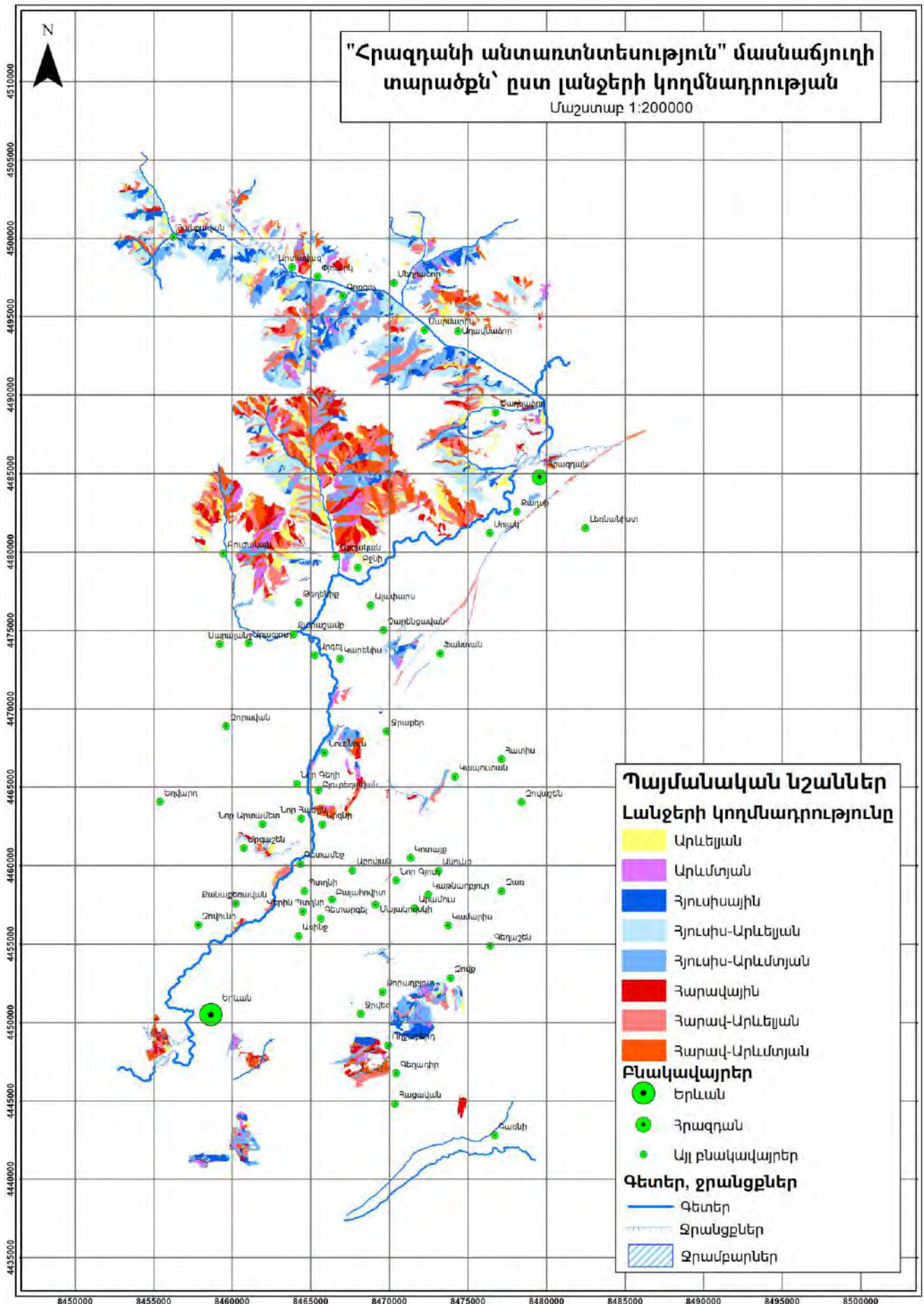
Քարտեզ 5. Անտառտնտեսության տարածքն՝ ըստ գլխավոր ծառատեսակների



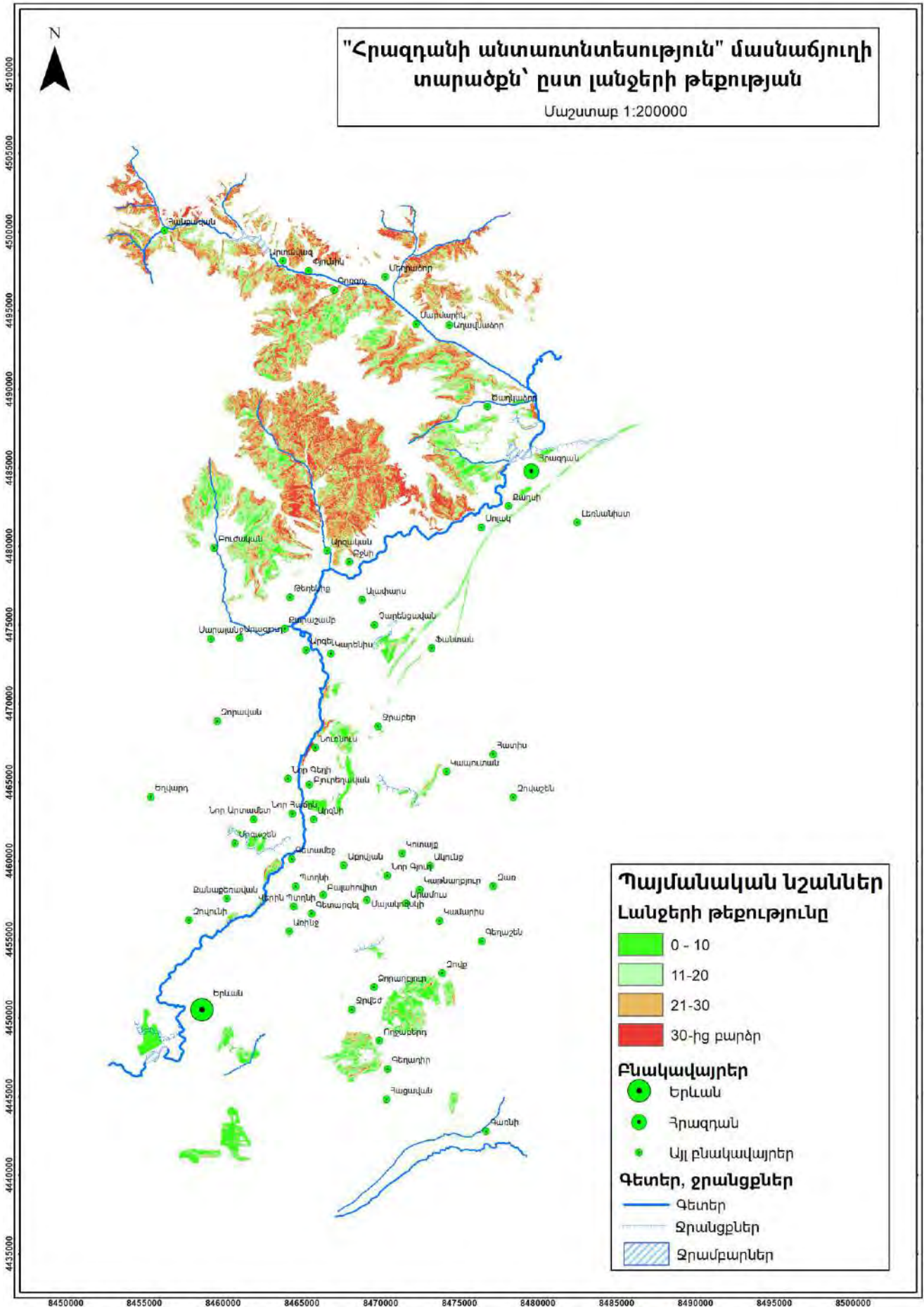
Քարտեզ 6. Անտառտնտեսության ռելիեֆը



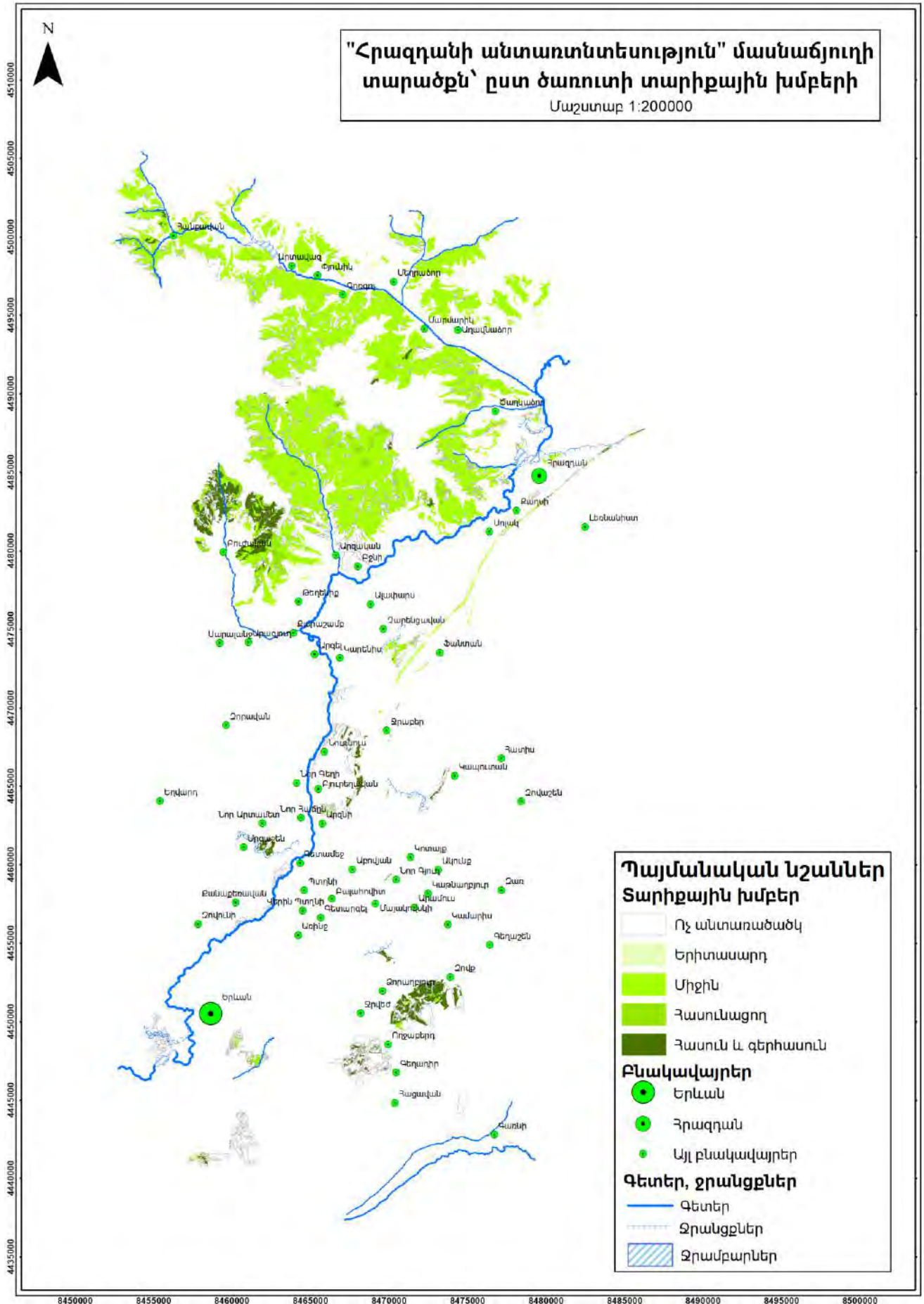
Քարտեզ 7. Անտառտնտեսության տարածքն՝ ըստ լանջի կողմնադրության



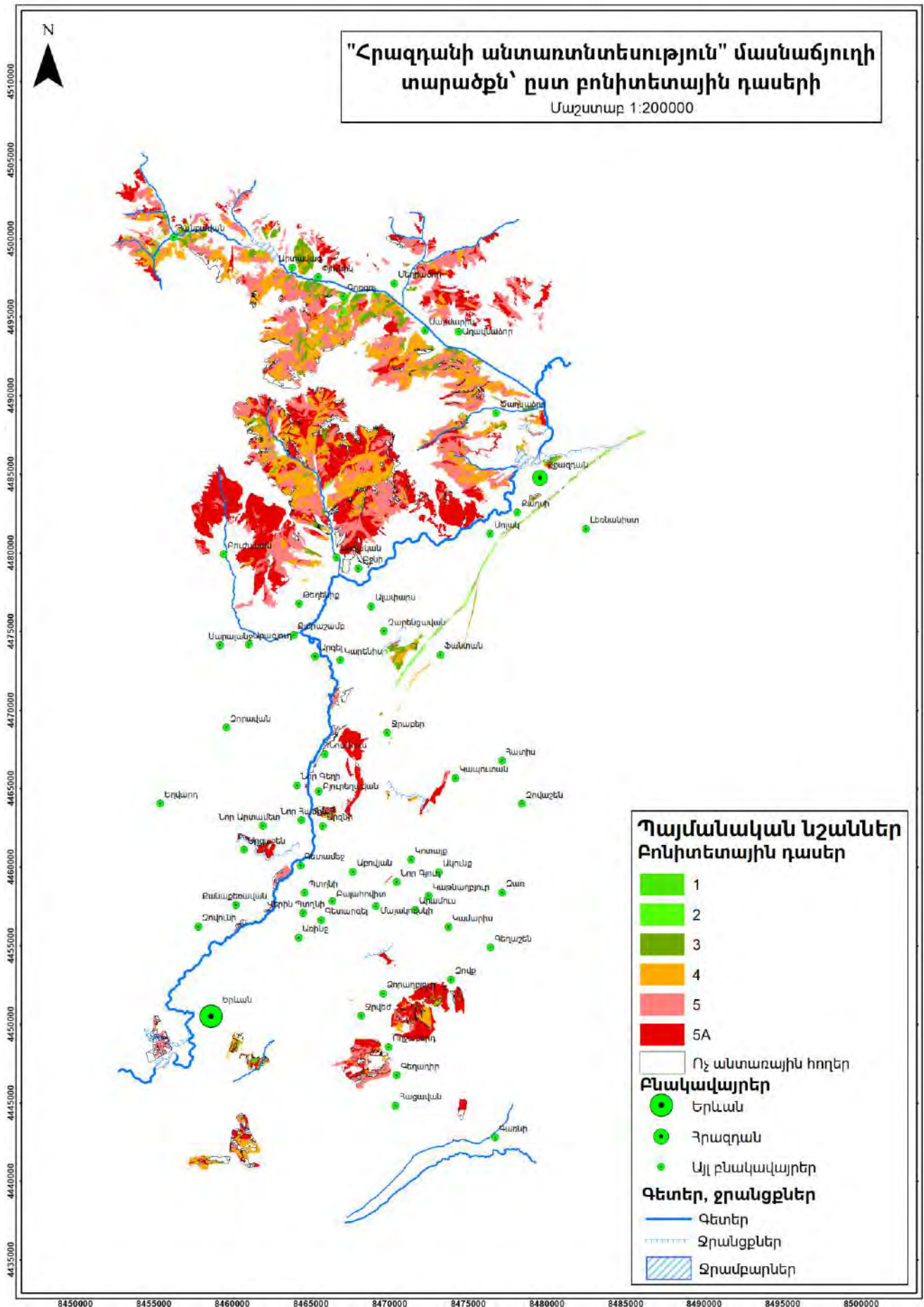
Քարտեզ 8. Անտառտնտեսության տարածքն՝ ըստ լանջերի թեքության



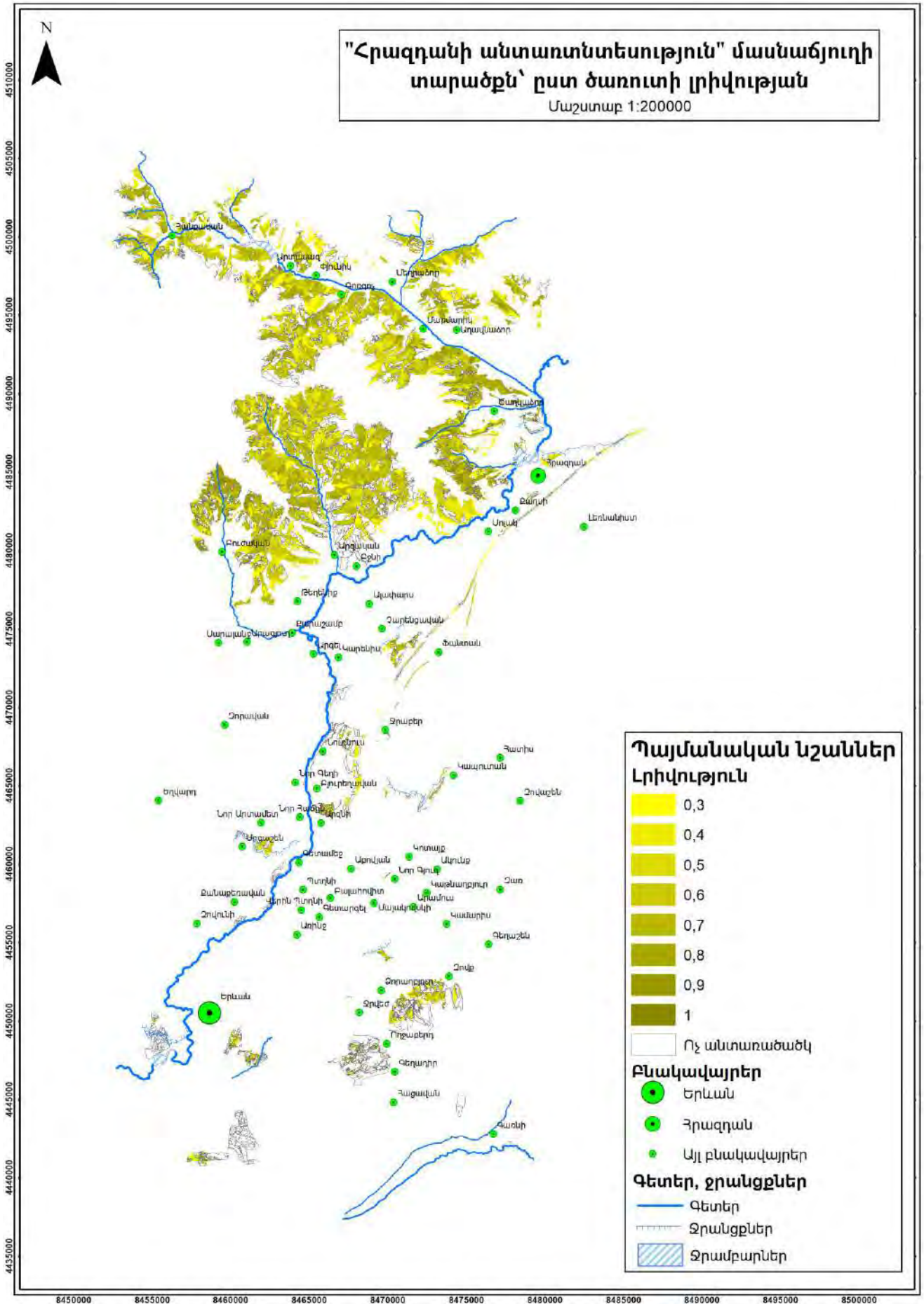
Քարտեզ 9. Անտառտնտեսության տարածքն՝ ըստ տարիքային խմբերի



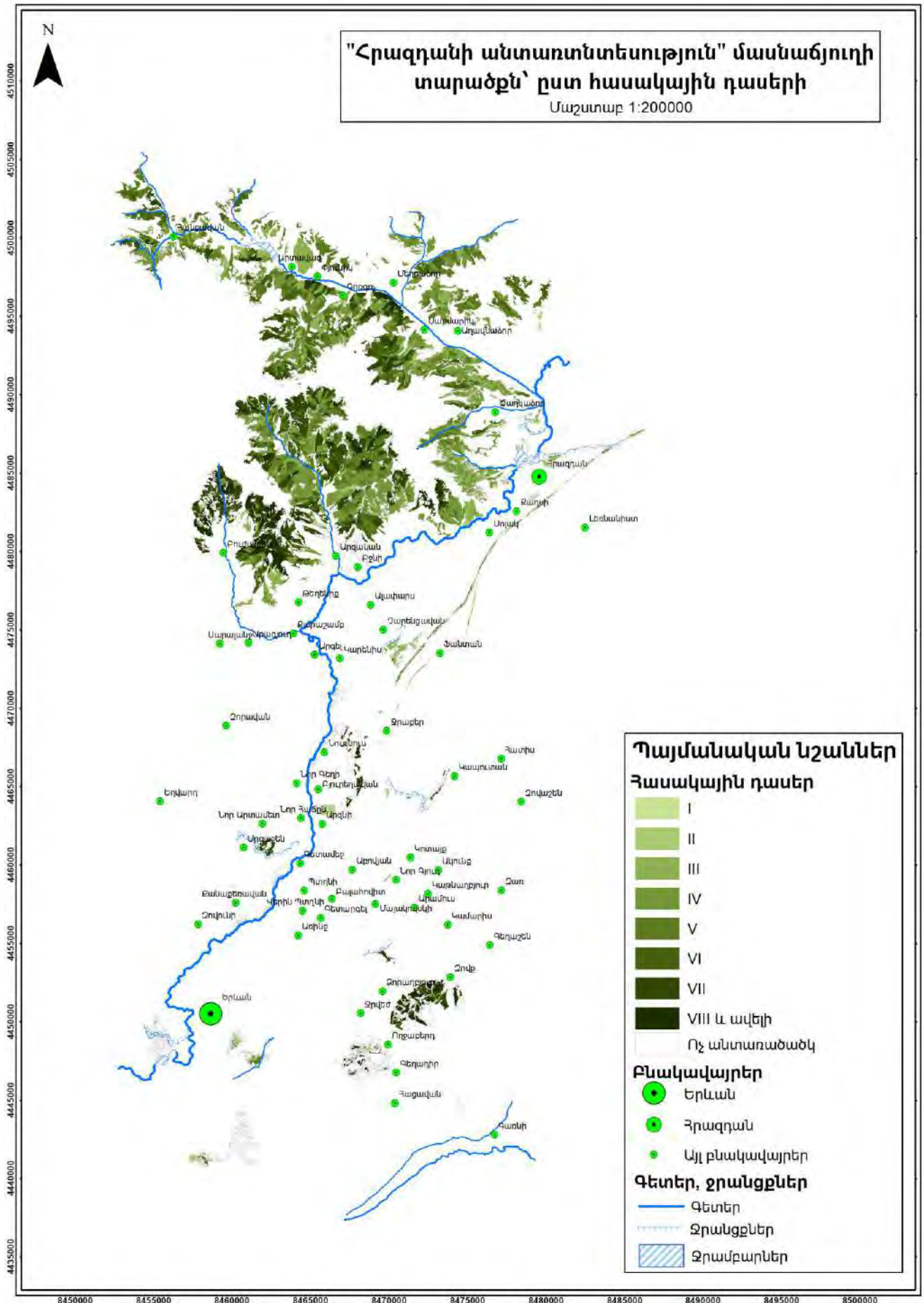
Քարտեզ 10. Անտառոտնտեսության տարածքն՝ ըստ բնիտետային դասերի



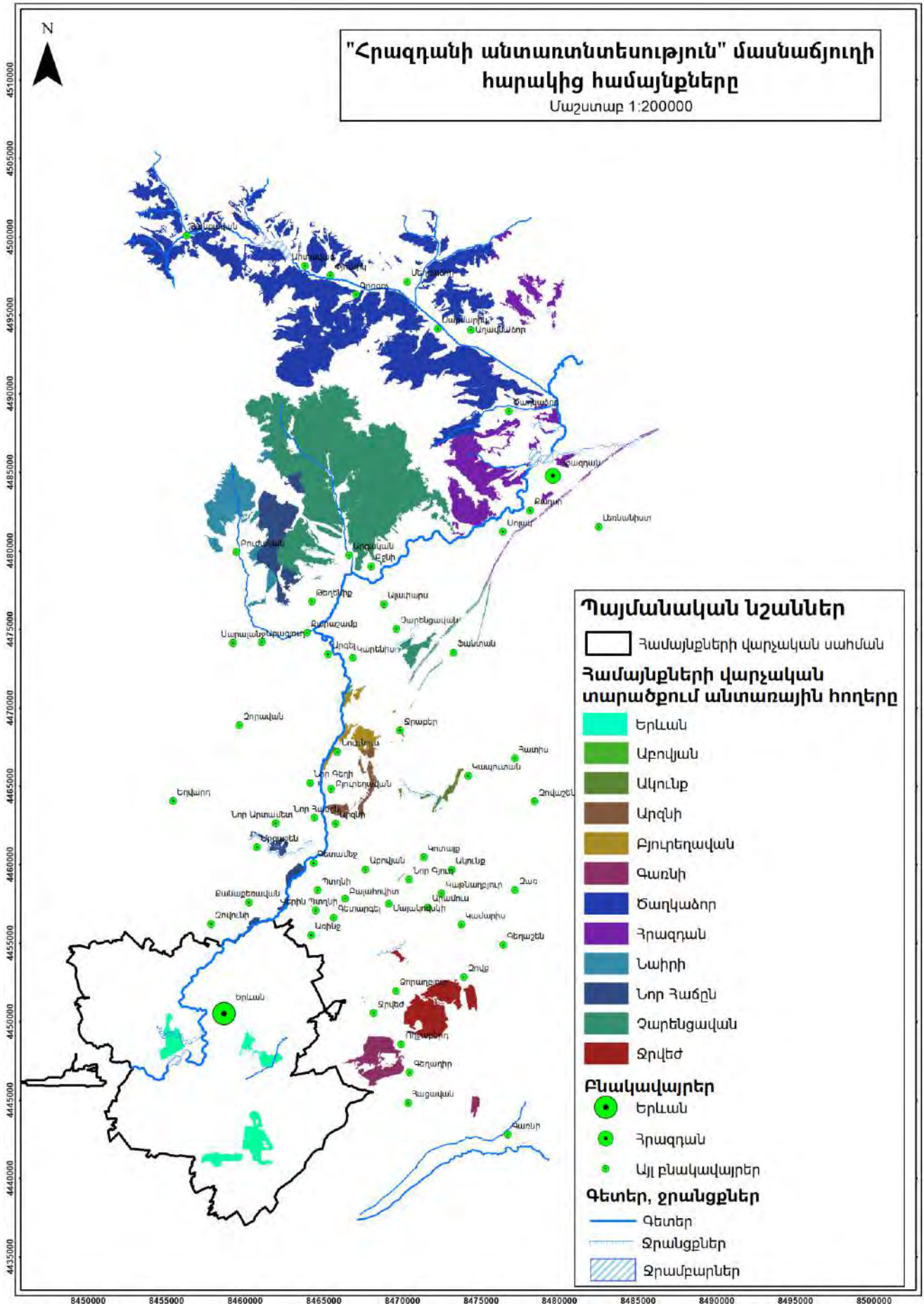
Քարտեզ 11. Անտառոտնտեսության տարածքն՝ ըստ ծառուտի լրիվության



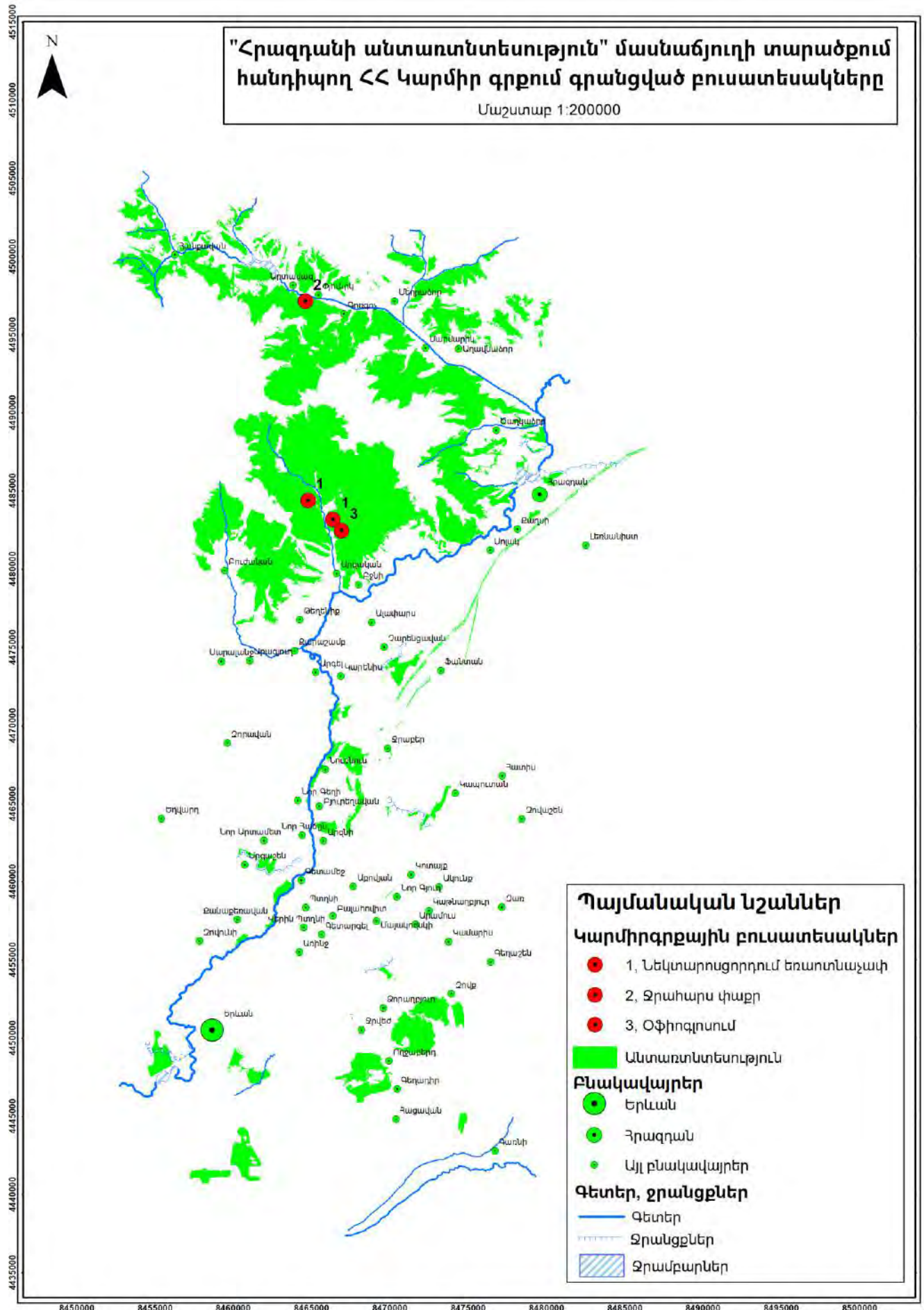
Քարտեզ 12. Անտառոտնտեսության տարածքն՝ ըստ հասակային դասերի



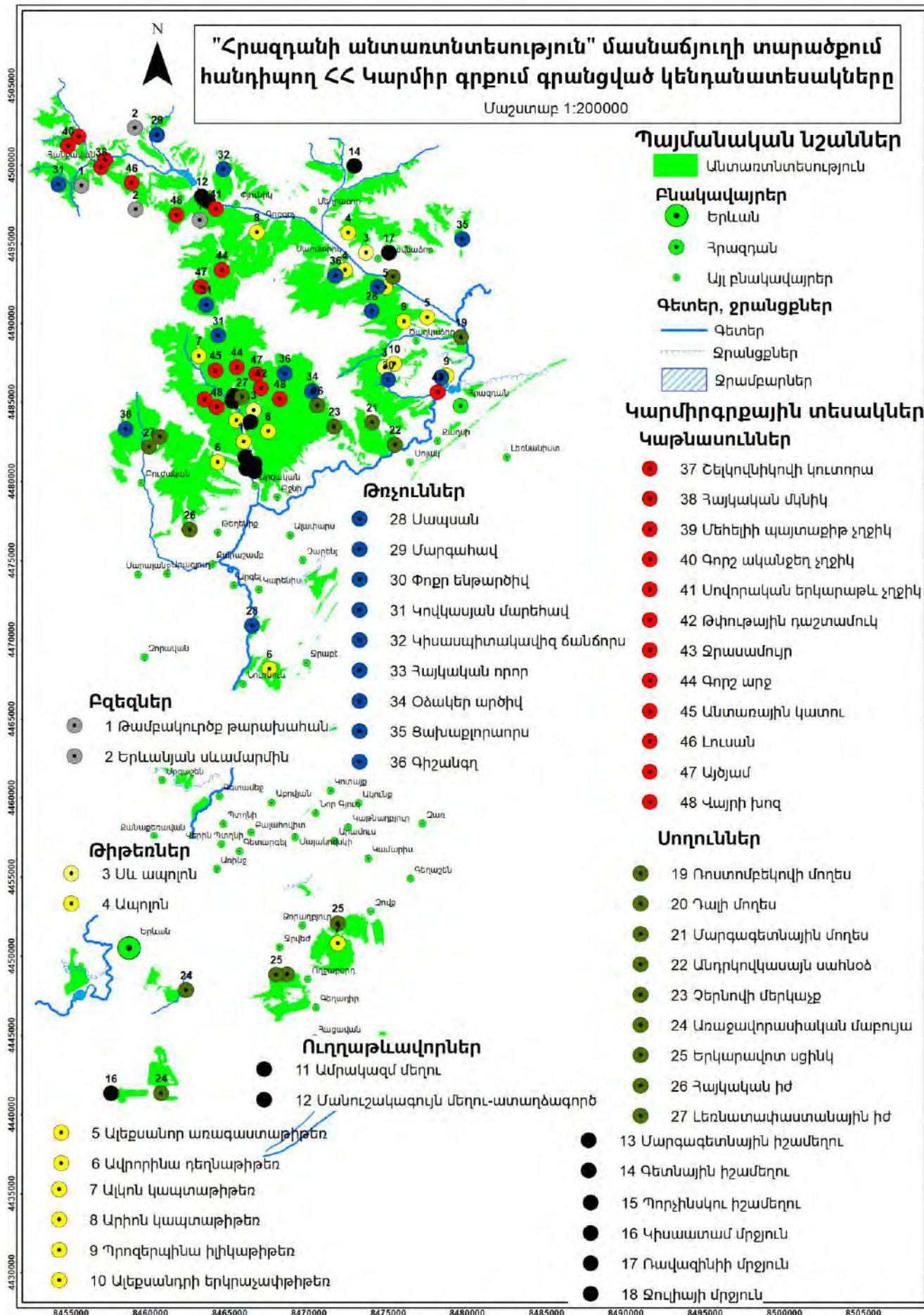
Քարտեզ 13. Անտառտնտեսության հարակից համայնքները



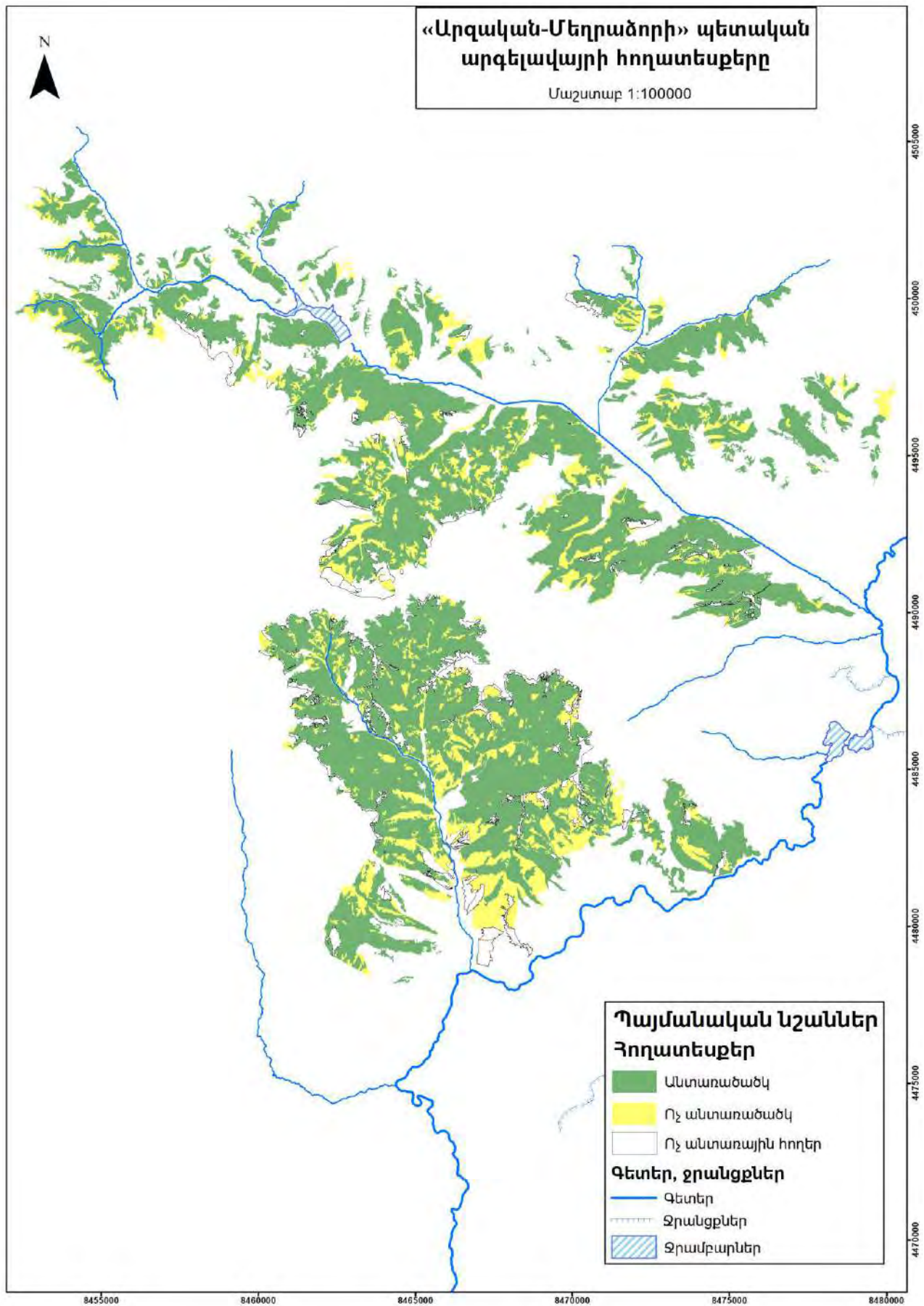
Քարտեզ 14. Անտառտնտեսության տարածքում հանդիպող կարմիրգրքային բույսերի



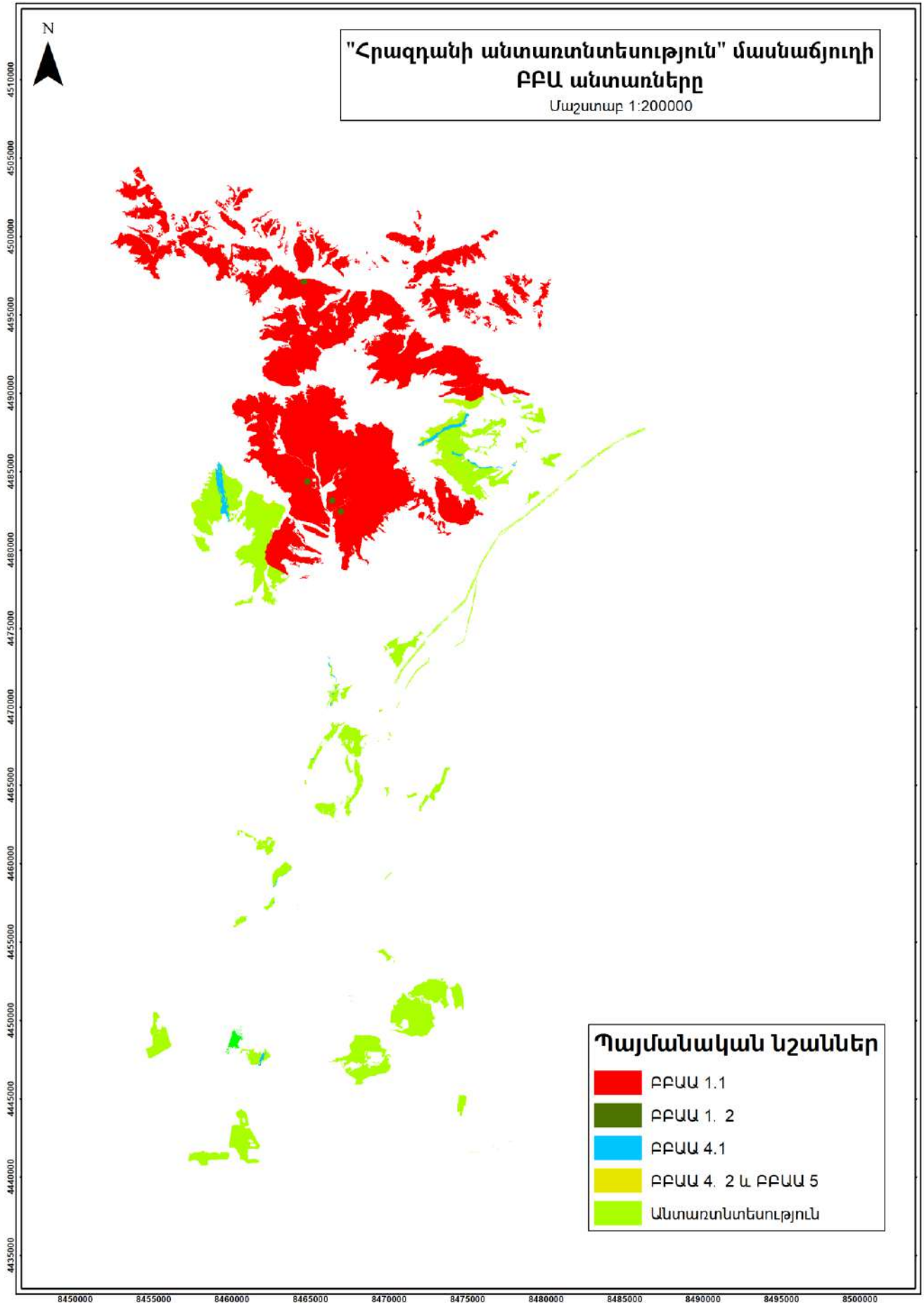
Քարտեզ 15. Անտառտնտեսության տարածքում հանդիպող կարմիր գրքային կենդանիների



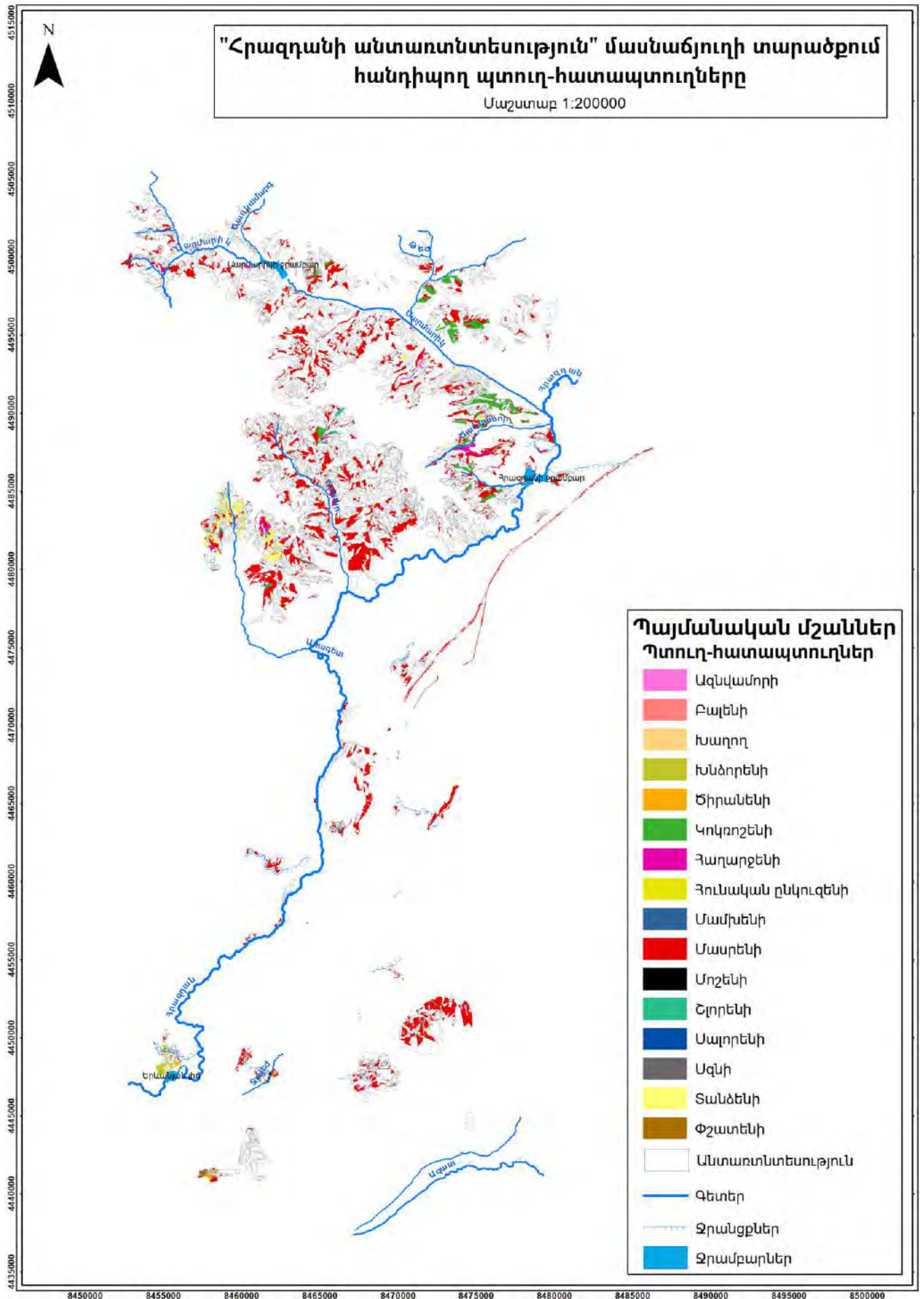
Քարտեզ 17. «Արզական-Մեղրաձորի» արգելավայրի հողերի գործառնական նշանակությունը



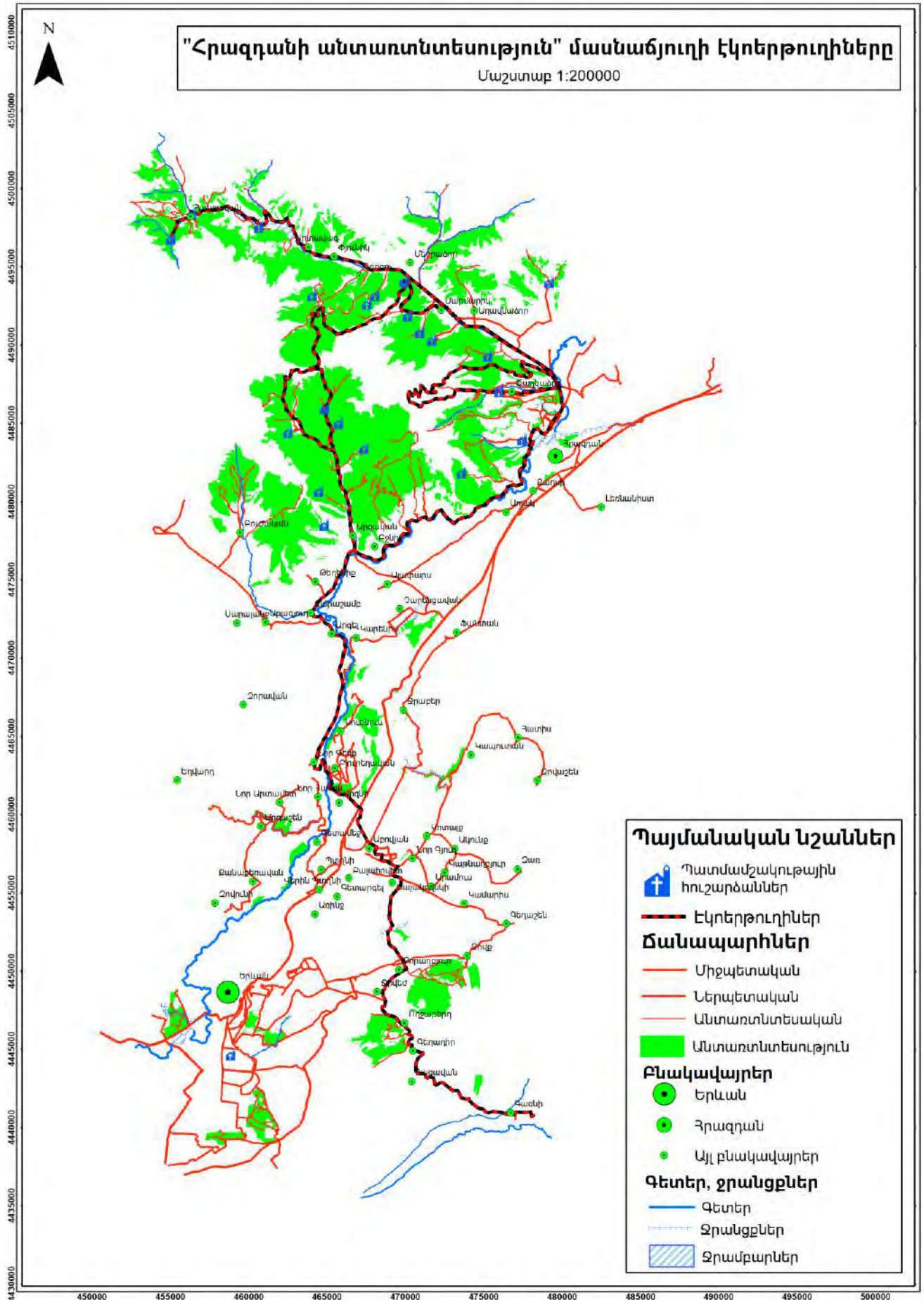
Քարտեզ 18. Անտառտնտեսության ԲԲԱ անտառները



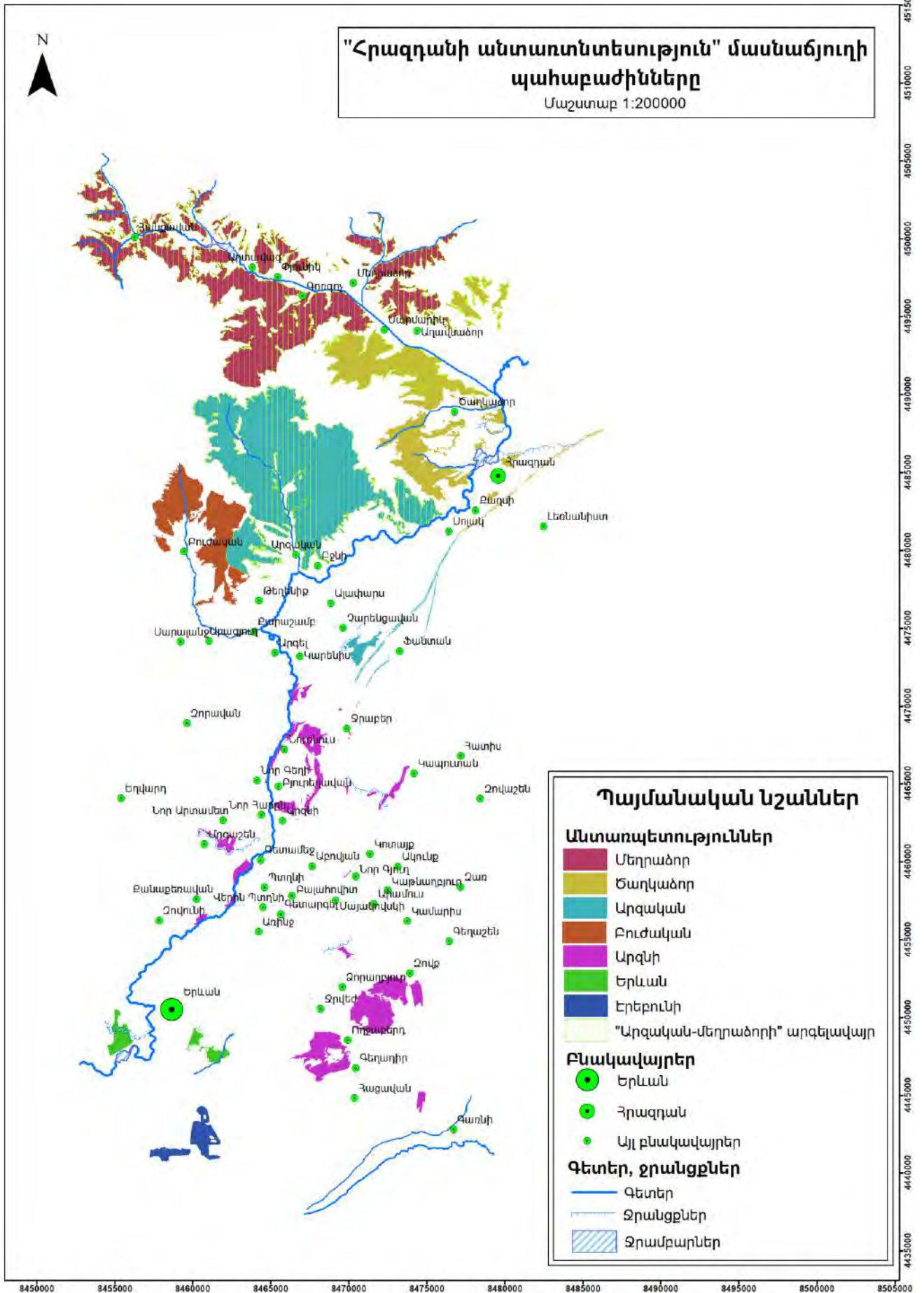
Քարտեզ 19. Անտառոտնտեսության տարածքում հանդիպող պտուղ-հատապտուղները



Քարտեզ 21. Անտառնտեսության էկոերթուղիները



Քարտեզ 22. Անտառտնտեսության պահպարժինները



Քարտեզ 24. Անտառոտնտեսության տարածքն՝ ըստ հրդեհավտանգության դասերի

